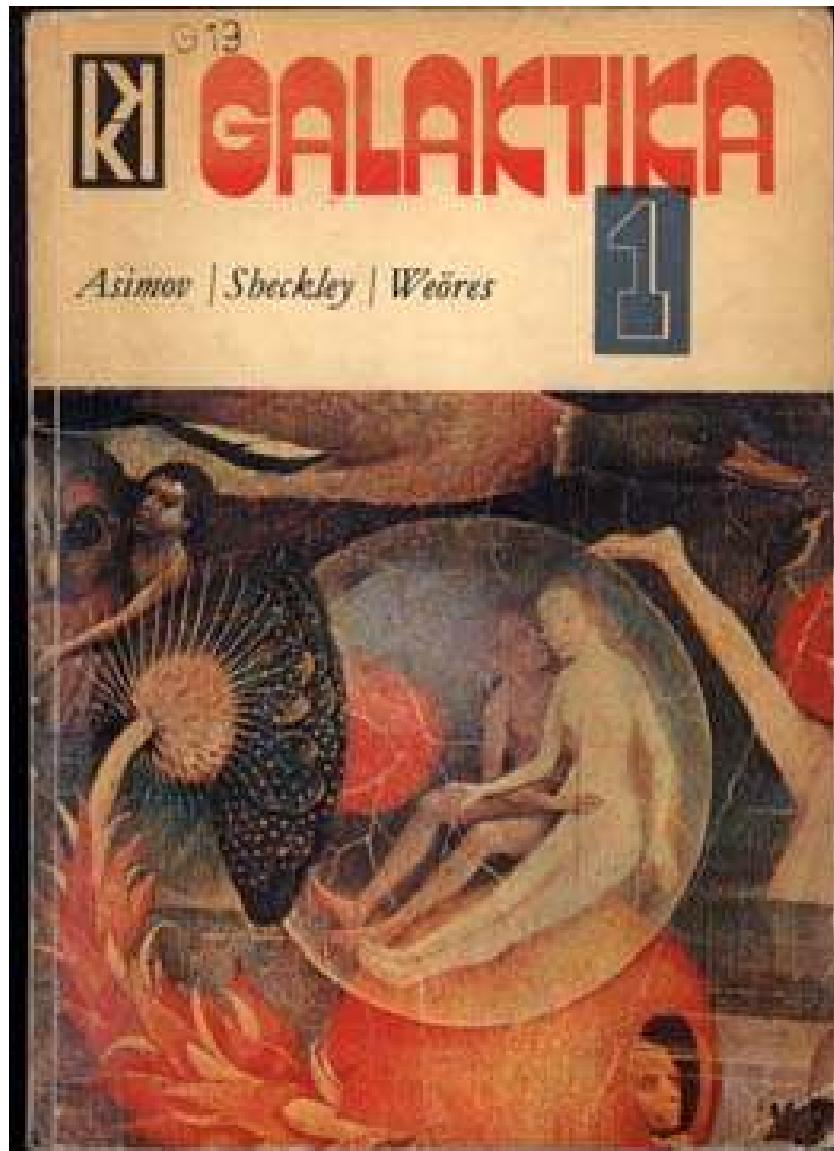

Galaktika

Tudományos-fantasztikus antológia

Összeállította és szerkesztette:
Kucka Péter

- megjelent 39800 példányban -

Kozmosz Könyvek, 1972

Tartalomjegyzék

W. Hilton-Young - A választás	3
Weöres Sándor - Hajnal a Holdban	4
Gérard Diffloth Bevezetés a tudományos-fantasztikus irodalomba	5
Isaac Asimov páros novellája	9
Hajótörés a Vesta térségében	10
Évforduló	17
Andrej Dmitruk - Örökösök	25
D. A. Bilenkin - Éjszaka kis izgalommal	27
Dmitrij Alekszandrovics Bilenkin - Tílalom	33
Szentmihályi Szabó Péter - Science fiction moziban	37
Robert Sheckley - Nyomorszinten	39
Robert Sheckley - A tökéletes asszony	46
Robert Sheckley - Nugent Miller és a lányok	48
Robert Sheckley - A Tranai	53
Julij Kagarlickij - Robert Sheckley	71
Edward Lucie-Smith - A jövőben	78
Vekerdi László - Veszélyben a környezet	79
Dmitrij Alekszandrovics Bilenkin - Pokolian modern	82
Dmitrij Alekszandrovics Bilenkin - Eltörött az eszkuder	84
Charles Dobzynski - A kőfalók városában	86

Mielőtt Williams elment volna a jövőbe, vett egy fényképezőgépet és egy magnót, és megtanult gyorsírní. Aznap este, mikor már teljesen fölkészült, kávéfőztünk, konyakot és poharakat készítettünk ki a visszatérése idejére.

- Isten veled - mondtam. - Ne maradj túl soká.

- Nem fogok - ígérte.

Élesen figyeltem, jóformán meg sem rezzent. Nyilván hibátlanul ért földet, abban a pillanatban, mikor elindult. Egy nappal sem látszott öregebbnek; pedig arra számítottunk, hogy éveket tölt távol.

- Nos?

- Nos - mondta -, adj egy kis kávéfőzést.

Töltöttem neki, s alig bírtam fékezni a türelmetlenségemet. Mikor a kávéfőzést odaadtam neki, megint megszólaltam:

- Nos?

- Nos, a helyzet az, hogy nem emlékszem.

- Nem emlékszel? Semmire?

Egy pillanatra elgondolkozott, aztán szomorúan válaszolt:

- Az égvilágon semmire.

- De a följegyzéseid? A fényképezőgép? A magnó?

A jegyzetfüzete üres volt, a filmszámláló az 1-en, amire beállítottuk, a magnóba pedig még a szalag se volt befűzve.

- Szerelmes egek! - törtem ki. - Miért? Ez hogy lehet? Hát semmire nem emlékszel?

- Csak egy valamire.

- Mire?

- Megmutattak nekem mindent, aztán választhattam, hogy miután visszajövök, emlékezem-e rá, vagy sem.

- És te nemet mondtál? De micsoda hallatlan...

- Ugye? - mondta. - Magam sem győzők csodálkozni, hogy miért.

Göncz Árpád fordítása

Holdbéli várban Vimálá
jégpadlón hever egymaga,
sok csillangóját széttárja,
kék tüskéit rezegetti.

odakinn kén-színű mélység,
fönn a sötétzöld holdi ég,
mozdulatlan csillag-raj süt
s a foltos, ködös Föld gurul.

Vimálá nyolc látó-csápjá
tapogatja az éjszakát,
nagy tömlő-teste hullámszik,
amint az új hajnalra les:

"Virradat sárga párkánya,
immár kövülj a táj köré!
Siess, siess tovább-szállni,
ólom-kerekű éjszaka!

Hadd örüljön az új fénynek
földi kicsi szegény rabom.
Siess, siess porrá égni,
zöld-kupolájú éjszaka!"

Vimálá halk zokogást hall:
néz a belső csarnok felé,
gömbölyű gyomrát elnyújtva
kígyózik nagy szobákon át.

Tácsitá takarók mélyén
hever jég-falak fénye közt,
mellére óriás fáklya hullat
ökölnyi cseppeket.

"Édes gazdám, mást adj ennem,
meguntam a cukros mohát,
négy takaró közt is fázom,
föl nem melegszem én soha."

Sápadt arcán kékség villog
jég-falak ragyogása közt.
Lassan kibontja Vimálá
a rá-göngyölt ruhák közül

s vigyázva, nehogy megszúrja,
tüskés hátára fölszedi,
bőrét köréje-ráncolva
kígyózik vele fölfelé.

"A földi gyermek ne fázzon,
ne ríjjon a kis Tácsitá,
ott fönn már a kerek Nap kel
gyűrű-alakú hegy mögött.

a mélység fölé tárt szárnyal
viola-láng ágaskodik,
a híg levegő megpendül,
mint kő a barlang-bolt alatt

megyünk ketten az erkélyre
és Tácsitá nem fázik ott:
Vimálá bőre burkolja,
mint fehér kéreg a hegyet."

Holdbéli kastély erkélyét
megszúrja hosszú napsugár,
kerek bércek fölött ívben
narancs-sárgára gyúl a lég.

"Édes gazdám, vigyél innen!
vigyél! Jobb lenn, fáklyák
között Éjjel egy arcra álmodtam,
két szemem volt, akár nekem!

Forróság minden tagomban,
mindig egyedül sírok én.
Mért loptál el a bölcsőmből?
Jaj-jaj, vigyél innen haza!"

Beszédét érti Vimálá,
lassan elernyed, mint a húr,
behúzza nyolc látó-csápját,
csillangói lecsuklanak.

sóhajt és halkán elszunnyad
abroncsként Tácsitá körül
és takargatja álmában és vigyáz,
hogyan ne szúrja meg.

Alattuk kén-színű mélység,
fönn bordópiros Nap-kerék
s messzi hegyek csipkés szélén
a halványuló Föld gurul.

A tudományos-fantasztikus irodalom kedvelői előszeretettel keresik a műfaj eredetét a lehető legrégebb múltban. Így aztán eljutnak Nanoferkaptahig, a Ptolemaiosz fáraók egyikének írnokáig, aki a Föld mélyében tett utazást, hogy a Bölcsek Könyvét megtalálja, s akinek kalandjai végül is erotikus-fantasztikus apoteózisban fejeződnek be. Gyakran idézik azt a kínai mandarint is, aki beleunva a földi életbe, az égiek birodalmába vágyott: támlás székéhez rakétákat kötött háromszoros rétegben, s nem tért vissza soha többé. Az ilyenfajta keresgélés szórakoztató, de tévedésen alapul: az említett elbeszélések emlékeztetnek ugyan a mai sci-fi-re, de nem tartoznak a műfajba. Az emberi képzelet minden időben működött, s megeshetett az is, hogy felhasználta a tudomány vagy a technika eredményeit, vagy azt, amit akkor annak tartottak. De csak véletlen esetekről volt szó, semmiképpen sem tervszerű és rendszeres törekvésről. A múltban számos olyan irodalmi műfajt találhatunk, amelyet a science-fiction napjainkban feléleszteni látszik, némileg változott felfogásban. Ilyenek a mesék, a mítoszok, a legendák. A képzelet ez alkotásaihoz a tudomány hozzáadja a maga sajátos színét, ami a science-fictiont jellemzi. E minden népnél megtalálható mesék és legendák a spontán képzelődés irodalmi élvezetét nyújtják. Coleridge arra kérte olvasóit, hogy szándékosan "függessék fel hitetlenségüket", ami azonban másvalami, mint a hitvallásra való felszólítás. A tiszta csodák birodalmában vagyunk, melyet derűs, fényes képzelet sugalmaz. Néha erotizmus is belevegyül, mint ez az Ezeregyéjszakában történik, vagy a félelmetesség, mint a gyermekmesék legtöbbszörében (emberevő óriás, a Kékszakállú stb.), de mindezekben az esetekben a szórakoztató álmodozás és a veszélytől való megmenekülés örömeiről van szó. Alice a Csodák országában a költészet világába visz bennünket.

Alice-szal kezdődnek meg a különös, rendkívüli utazások. Cyrano de Bergerac pedig éppen ennek tradícióját alapozta meg; sokan benne is látják a science-fiction atyját. Két munkája: a Holdbéli utazás és A Nap államai és birodalmi tudományos elméletek és hipotézisek gyűjteménye, s bár sokszor hóbortos, mégis szándékosan, mindemellett olykor zseniális és profetikus. Olvashatjuk benne a beszélőgépek részletes leírását, hírt hallhatunk az első ejtőernyőről, és egy századdal Montgolfier előtt a meleg levegő felhajtó erejének alkalmazásáról... Cyrano-ban megvolt a mai sci-fi íróra jellemző tehetség is, hogy a legmeglepőbb teóriákat is elfogadtassa, mint például a miénkhöz hasonló világok létezését (ami lehetővé tenné, hogy Descartes-tal csevegjünk a Napban)... S ha a XVII. században még nem is beszélhetünk sci-fi-ről, Cyrano-t azonban előfutárának kell tekintenünk - háromszáz évvel Wells előtt.

A tudomány vagy a technika ösztönözhetette az egykori elbeszélőket, de ez sohasem rendszeresen és folyamatosan történt, s ezért nem is szólhatunk fenntartás nélkül az akkori tudományos-fantasztikus irodalomról. A morális indítékok - melyeket megtalálunk a mítikus témákban s még inkább a legendákban - közrejátszottak az utópia sajátos műfajának keletkezésében. Mindenki, akinek elegendő képzelőereje van hozzá, láthatja annak a társadalomnak tökéletlenségét, amelyben él; ebből ered a kísértés, hogy olyan társadalmat találjon ki, amely megfelel a szerző morális követelményeinek. Platóntól Moruson és Campanellán át Saint-Simonig számos ilyen elképzelt társadalomépítmény jött létre. Ez persze Wellsre és Huxleyra emlékeztet, de itt mindenképpen el kell kerülni egy tévedést: az utópia nem tartozik a sci-fi műfajába. Igaz, a legutóbb keletkezett utópiák - különösen a XVIII. századtól - mindinkább a sci-fi előfutárainak látszanak, mert szerzőik nem azt mutatják meg, amit korukban tartának kívánatosnak, hanem amit megvalósítandónak vélnek a közeli jövőben.

Minden népnél és minden korban létezett tehát egy pusztán képzeletre épülő irodalom, melynek alapját a mesterséges világok teremtésének intellektuális vágya képezte. Ugyanezt az esztétikai törekvést látjuk napjaink tudományos-fantasztikus irodalmában is. Ebből azonban nem arra kell következtetni, mint egyesek teszik, hogy a sci-fi mindenkor létezett. Szükségszerűen megeshet a korszakok folyamán, mint említettem, hogy a tudomány vagy a technika ösztönzést adott az effajta irodalom művelőinek. De nagyon ritkán fordul elő, hogy a múlt irodalmában olyan művekre akadunk, mint Cyranoé, mely szinte teljességében tudományos spekulációkra épül; általában éppen ez a szempont marad másodrendű, s még Cyrano-nál is igen fontos helyet foglal el a vallási, filozófiai és költői indíték. De lényegbevágó különbség még sincs a Holdbéli utazás és A Nap államai és birodalmi, illetve a modern sci-fi között, csupán fokozati: a tudományos adatok felhasználásában.

A mellett a történeti tény megállapítása mellett kell tehát kitartanunk, hogy a science-fiction - mint az alábbiakból látni fogjuk - 1925 táján az Egyesült Államokban keletkezett, midőn a meseirodalomnak mindazon műfajait, melyekről említést tettünk, a tudományos képzelet birtokba vette. Amint azt a sci-fi előfutárai megsejtették, a tudomány a szóban forgó fantasztikus irodalmi műfajok jelentős megújulását idézheti elő. Ez a gondolat széles körben elterjedt a XIX. század végének tudományos és ipari fejlődése folytán. A XVIII. század szkeptikus szellemei, a fizikai fölfedezésekre támaszkodva, igyekeztek lerombolni a mítoszokat: minden természetfeletti jelenségre megkeresték a mechanikus magyarázatot. Ezzel szemben a modern sci-fi éppen ezeket a régi mítoszokat támasztja fel, egyben át is alakítva őket: egyfelől a tudomány

az örök emberi álmokat valósítja meg (Ikarusz), másfelől a mítoszok új jelentést kapnak, mely nem zárja ki szükségszerűen a vallási vagy isteni erő dimenzióját; így szolgálhatnak aztán a sci-fiben az űrhajók a jövő Noék bárkájául, így lesznek ifjú asztronautapárokból más bolygók Ádámjai és Éváí, miközben New York Szodoma eltűnik a Föld színéről.

Mi több, maguk a hitelvek is előre vetíthetők, s számos sci-fi elbeszélés meggyőzően fejtegeti a jövőbeli hit szertartásait és dogmáit. Gyakran a világegyetem ember általi meghódítása is misztikus dimenziót kap, tökéletesen összeegyeztethető a vallási elképzelésekkel: C. S. Lewis angol író, tekintélyes teológus, a sci-fit a teológiai elvek népszerűsítésére használja fel.

Ami a démonológiát illeti, főbb témái szintén megjelentek a modern sci-fiben tudományos színezettel: kísértetek és szörnyek helyett átmeneti emberi lények vagy Venus-lakók okoznak bajt az embereknek különös praktikáikkal.

A mágia pedig közvetlenül magával a tudománnyal azonosul diadalmasan: a tudós a természet titkait fessegeti, élőlényeket teremt, átforgalmazza az anyagot, kikutatja a jövőt, a múltat és a párhuzamos világokat, ellenőrizhetetlen erővel fegyverzi fel magát, röviden: a mágus minden hatalma az övé.

A fantasztikus utazások terén az asztronautika kínál nagyszerű témákat; s ezen-fölül még a világűr meghódításának rendkívüli eposzát is átéljük: a sci-fi számára minden egyes bolygó meghódítása hősi vagy fantasztikus elbeszélésekre nyílt alkalom. A legkiválóbb szerzőknél költői színek gazdagítják ezt az ihletet: minden bolygó egy mesés világ, mely teljesen új valóságot tár elénk, zöld naplementéket, kettős holdat, furcsa állat- és növényvilágot, acélvárosok csodás civilizációját, meglepő erkölcsüket, művészetüket, történetüket.

A sci-fi irodalom egy jelentős része közvetlenül a mesékből és legendákból táplálkozik; a tudomány lehetővé tette, hogy ezek tartalmát megújítsák, de valójában mégiscsak ugyanarról az irodalmi áramlatról van szó. Ezek az elbeszélések, bár elvben gyermekeknek szánták őket, a felnőtt olvasók nagy táborának érdeklődését is fölkelte. A játékszenvedély, az intellektuális kíváncsiság, az álmodozásra való hajlam, mely gyakor a legendák keletkezésének lelki rugója volt, most a sci-fi szolgálatába szegődött.

A technikai haladás gondolata, melyet a XIX. század fölfedezéseinek köszönhetünk, az elbeszélők érdeklődését az emberiség jövője felé fordítja. Az új találmányok megváltoztatják majd a jövő társadalmát, s számos sci-fi író, aki megkísérli ennek leírását, az utópisták morális törekvéséhez csatlakozik.

A jövő társadalmait sokszor sötét színekkel festik le: az egyént magába olvasztotta a totális társadalom, tudatát is bekebelezte, sőt az automatizált ügyvezetés vagy éppen fejlettebb élőlények rabszolgasorsra kényszerítették; az esetek többségében az emberiség eljutott ugyan a régen keresett harmóniához, de ennek egy kozmikus háború vagy az ember kiváltságainak, néha meg éppen szabadságának elvesztése volt az ára.

Ez a sci-fi általában nem mutat derűs képet; első pillantásra mintha ez a pesszimizmus megkülönböztetné az utópia műfajától, melyet a benne rejlő remény táplál. Valójában ez a különbség csak látszólagos. Csupán a sci-fi írók új orientációjáról van szó; arról, hogy e szerzők inkább a jövő veszélyeire akarnak figyelmeztetni, mint lelkesíteni a jövő ígéreteivel. De a cél pontosan ugyanaz: az író a moralizáló szándék ihleti mindkét esetben; csak az eljárás módja különbözik. Ebben az értelemben mondhatjuk például, hogy Georges Orwell 1984 című műve negatív utópia.

A tér meghódításának sokféle témája az utópistáknak is számos alkalmat nyújt, hogy kifejtsék morális és politikai nézeteiket. Az ember megérkezése más bolygókra mindjárt fölveti, gyakran karikatúraszerűen, a gyarmatosítás minden problémáját; még inkább az a körülmény, hogy a világűr úttörői utazásaik során gyakran bukkannak szervezett társadalmakra; ezeknek a képzelte politikai rendszereknek leírása jó ürügy arra, hogy bírálják a mieinket, vagy éppen példának állítsák elénk azokat. A sci-finek ez a fajtája így közvetlenül a klasszikus utópiák leszármazottja.

Az a néhány kísérlet, mely H. G. Wells és Jules Verne előtt megjelent, még nem hívta fel a közönség figyelmét az irodalomnak erre az új fajtájára. Az első ilyen természetű francia mű Sébastien Mercier Anno 2440-e (1780-ban íródott). Jövőbe tekintés, jóslás volt a szó pontos, mai értelmében: "a jövő leírása egy meghatározott időpontban". De csak a XIX. század végén használta fel aztán ezt a műfajt számos szerző, s kedveltette meg a közönséggel. Néhány évtizednyi népszerűség és féktelen képzelgés után, az 1918-at követő időben a sci-fi kihalni látszott; s éppen ez idő alatt az Egyesült Államokban a műfaj új, biztosabb alapokról indult el: óriási sikert aratott, majd megerősödve a kor tudományos fölfedezéseinek, átkerült az óceánra, s újra meghódította szülőhazáját, Európát.

Jules Vernét, aki a legtöbb nyelvre lefordított francia író a világon (a ranglistán a hatodik, Lenin, a Biblia, Tolstoj, Gorkij és Dickens után, az Unesco felmérése szerint) általában nem is említik az irodalmi kézikönyvek. Annak az előítéletnek lett az áldozata, mely szerint a jövőről szóló irodalmi műveknek nincs semmiféle irodalmi értékük, s csupán gyerekek szórakoztatására alkalmasak. Való igaz, hogy Jules Verne kétségtelenül óvatosságból, kizárólag gyermekolvasók számára írt, súlyos érvet szolgáltatva ezáltal mindazoknak, akik a sci-fit lebecsülik. Az a tény, hogy Jules Verne az ifjúságnak szánta írásait, elégségesen magyarázza regényeinek sajátosságait. Nehézkes, sőt néha unalmas didaktizmusát ugyanez indokolja; tanítani akart, és ugyanakkor érthetőnek is lenni mindenki számára. Messzemenően tudatában volt népszerűsítő küldetésének, s mindig is aggályosan aprólékos volt technikai megsejtéseinek leírásában; ifjú olvasóira gondolt örökké, ezért óvakodott minden pesszimizmustól, oly bizalommal tekintve a jövőbe, mely a

mi szemünkben olykor naivnak tetszik.

Rendszerint együtt emlegetik e két író: "Jules Verne és Wells", mintha valamiféle kettős fogatról volna szó; valójában kevés a közös vonás bennük, hacsak az nem, hogy a korai sci-fi írók két legnevezetesebb alakja. De ha mindenáron keresni kellene egy "őst" a sci-fi számára, választásunk az angol íróra esne.

A két író közti minden különbség abból a tényből ered, hogy Wells nem tartotta elsőrendű követelménynek a tudományos látszatot. Jules Verne, aki különösképpen sokat adott erre, ezt így fejezte ki: "Én felhasználom a fizikát, ő pedig feltalálja", ami tökéletesen megfelel a helyzetnek. Mindenekelőtt Wells nem kizárólag science-fictiont írt: harcos szocialista volt, műveinek nagy része tisztán filozófiai és politikai. E nézeteit megtaláljuk számos sci-fi regényében is, s így ezek az utópiák körébe sorolhatók: Modern utópia, Világok harca. Ezek a modern utópiák valójában olyan jövődölések, melyekben az író pesszimista képet nyújt a jövő társadalmáról - ami megint csak élesen megkülönbözteti Jules Vernétől. Józanul néz szembe a bolygóközi háborúval, az emberiség végleges degenerálódásával; nincs többé szó gyermekirodalomról, a sci-fi érett nagykorúságában lép elének. Hősei már nem operettfigurák. Érzékletes pszichológiai körvonalat kapnak.

Azok az évek, amelyek meghozták Jules Vernének a sikert, s amelyekben az Eiffel-torony épült, a sci-fi irodalom virágzását előidéző, termékeny gondolatokat is szültek. A technikai barokk ízlést, a tudományos szabadgondolkodást. Nadar fotográfus kétszázézer néző szeme láttára erősít szférikus léggömbjére egy házacska, s elszántan föl száll vele. Albert Robida, egyike a sci-fi első illusztrátorainak, s egyike a legtehetségesebbeknek, paródiába kezd: Saturnin Farandoul utazásai ismert és - még Verne úr előtt is - ismeretlen világokon keresztül (1879). Szabad folyást enged tréfás-furcsa képzeletének: Nász-utazás a XX. században, Az elektromos Élet. Kéjútazó tengeralattjárót eszel ki, térhatású tévékészüléket, korallszigeten épült hatodik kontinenst, baciluspisztolyokkal fölfegyverzett légi rendőrséget... A még napjainkban is híres illusztrációi ugyanerről a színes képzeletről tanúskodnak: képeink tökéletesen mai tankok láthatók, rendszeres bombázásokat mutat be, tengeri csatákat, bűvárokat. Az 1914-es háború, amelyben részt vett, messze meghaladta borzalmakban az ő legpesszimistább képzelgését. Hangja ezután megváltozott, s a Von Satanus mérnök, amelyet ez időben írt, a mechanizált háború elleni tiltakozás: a leírt konfliktus Németország pusztulásával, a civilizáció eltűnésével végződik, s az emberek megint kőhegyű lándzsákkal harcolnak.

Idézhetjük volna a sci-fi számos más íróját is, mint Maurice Renard-t, Gaston Leroux-t vagy Pierre Véryt, akik éppoly érdekesek és termékenyek voltak, akárcsak Robida. Az utóbbi fejlődése azonban különösképpen jellemző arra az időre: lobbanékony-tűzes képzeletébe a 14-es háború valami fagyos hidegséget csempészett be. Utána a sci-fi műfaja lassan erejét veszti, s 1930-ra már csak egyetlen, alig jelentős francia sci-fi író marad: Jacques Spitz.

A 14-es háború előtti termésből ma csupán Flammarion csillagprófeciáit ismerjük, s az idősebb J. H. Rosny munkáit; az utóbbi nemrégén jött újra divatba, amit egyébként megérdemel, mert munkássága már körvonalazza a modern sci-fi egészét. Egyike azon ritka francia szerzőknek, akiket össze lehet vetni a mai klasszikus amerikai sci-fi írókkal: Asimovval, Heinleinnel vagy Simákkal. Működik ugyan jelenleg Franciaországban egy sci-fi írócsoport, de ez nem tartozik ahhoz a vonulathoz, amelyről beszéltünk; az amerikai sci-fi egyik vagy másik irányzatának hatása érződik rajtuk. Ez a tény azonban azt mutatja, hogy hosszú csend után Európában újrászületőben van a science-fiction.

Franciaországban egyébként a szimbolizmus számos fantasztikus mesét és elbeszélést hozott létre, de ez az irányzat már a XIX. század óta létezett Amerikában; elsősorban Nathaniel Hawthorne kissé morbid történeteiben, Hermann Melville misztikus szimbolizmusában és Edgar Allan Poe életművében. Esztétikájukat aztán H. James pszichológiai tere is átvitte; mindez hozzájárult a tudományos ihletettségű fantasztikus elbeszélő irodalom felvirágzásához 1925 táján.

Poe első követőinek egyike, Fritz James O'Brien a szecessziós háborúban esett el. Ambrose Bierce (1842-1913), akinek számos műve (Lehetetlen históriák, Erőszakos halál, Az ördög szótára) franciául is megjelent, 11390 után sikeres író volt Kaliforniában; ironikus pesszimizmusa nagy hatással volt a "fekete humor" jelentős íróira és rajzolóira. Példaként idézzük Az ördög szótárából az alábbi definíciót: "Kettő = eggyel több, mint kellene." Ebben igencsak sajátos és tipikusan amerikai humor nyilatkozik meg: oly szokatlan szellemi képességre vall, hogy joggal gondolhatnánk egy marsbeli elme termékének.

Lovecraft (1890-1937) akit a *Présence du Futur* s legutóbb a *Planète* folyóiratok tettek megint népszerűvé, a "gótikusnak" nevezett amerikai irodalmi irányzat legjobb képviselője. Ez a megjelölés a fantasztikus irodalomnak azokat az elbeszélést fogja össze, akiket a középkori misztika inspirált. Howard Philips Lovecraft az orientalizmus és az archeológia szenvedélyes híve, a félelem esztétája; előszeretettel írja le a kartézianus elme tévelygéseit szörnyépitmények közt, melyeket természetfeletti lények népesítenek be. Vele átlépjük azt a teljesen konvencionális határt, mely a "fantasztikus" és a sci-fi közt húzódik: műveinek jó részét 1925 után írta, és folyóiratokban tette közzé.

E fantasztikus irodalom, mely nagy részben Poe hatása alatt állt, meghódította a népes amerikai olvasóközönséget: ez a magyarázata annak, hogy a sci-fi egyszeriben népszerű irodalmi műfajává válhatott az Egyesült Államokban. A legkülönbözőbb elbeszélések, melyeket ma a science-fiction műfajába sorolunk, gyermekújságok hasábjain vagy avantgárd irodalmi folyóiratokban jelentek meg 1915-től kezdve. A nagy példányszámú irodalmi folyóirat, az *Argosy-All Story* 1917-ben külön rovatot nyit Furcsa történetek címmel

ezeknek az elbeszéléseknek, melyeket akkor még sehogyan sem tudtak az elfogadott irodalmi műfajokba sorolni, minthogy a science-fiction megjelölés ismeretlen volt.

1923-ban megindult a Weir Tales című folyóirat. E lap fölfedezettje Lovecraft, Bradbury és Ackermann. 1926 áprilisában Hugo Gernsback, egy kizárólag a tudomány népszerűsítésére alakult kiadó vezére, elindította az Amazing Stories magazint; ő nevezte el az új műfajt "scientifiction"-nak, amiből aztán hamarosan "science-fiction" lett.

A következő évben ez az elnevezés már egy folyóirat nevében fordul elő: "Astounding Science Fiction", mely akkoriban indult meg. Ez az elnevezés aztán közismert lett, s változtatás nélkül ment át számos más nyelvbe.

Az első amerikai magazinokat technikusokból és tudósokból álló olvasóközönségnek szánták; a sci-fi tudományos oldalát értékelték először. De a folyóiratok száma nagyon hamar megsokszorozódott (1937-ben harmincötöt tartottak számon a standokon). A műfaj népszerű lett, s a "science-fiction" címke lehetővé tette olyan fantasztikus elbeszélések közlését is, amelyeket csak halványan színezett tudományos gondolat. A legképtelenebb elbeszéléseket írták és jelentették meg ebben az időben minden elv és elgondolás nélkül. Ennek eredménye aztán jókora káosz lett, amelyben egymás mellett volt található a közepszerű és a kiváló érték, a közönségesség és a szellemes humor, költészet és halandzsa.

Ez a bő termés végül is válogatást tett szükségessé, mert egyszerűen lehetetlen volt elolvasni és számon tartani az évente megjelenő mintegy három-négyezer sci-fi történetet; így aztán antológiákat adtak ki az év legjobb novelláiból. Jelenleg kb. ötven ilyen antológia jelenik meg, s ezek lehetővé teszik a sci-fi irodalom jobb áttekintését.

A minőségi rangsorolás még határozottabb irányt vett 1937-ben, amikor az Astounding S. F. folyóirat szerkesztője egy fiatal fizikus, John Campbell lett; lelkesítette a már tapasztalt írókat, Heinleint, Van Vogtot, Clifford Simakot, Isaac Asimovot; körülvette magát ígéretes fiatal tehetségekkel, mint amilyen Anthony Boucher, Alfréd Bester, s a folyóirata gyors fejlődésnek indult. Majd annak bizonyítására, hogy a sci-fi nem szükségszerűen pongyola stílusú gyermekded műfaj, Campbell 1939-ben megalapította az Unknown (Az ismeretlen) című, igen szellemes folyóiratot. £ kiadvány, melyet kiváló irodalmi értékű elbeszélések számára tartott fenn, csak 1945-ig jelent meg, nem lévén elegendő olvasója. Ugyanez a sors érte a másik folyóiratot, a Beyondot (Túlnan), amelyet szintén ebben az időszakban indítottak, még kisebb üzleti sikerrel.

Ez a tíz év, 1935-1945 között, hozta meg az amerikai sci-fi leggazdagabb termését: minősége fokról fokra emelkedett, anélkül, hogy közérthetőségéből veszített volna. A második világháború alatt a tudomány nagyot ugrott előre. A sci-fi csak öt évvel később ébredt rá erre. Két hatás mutatkozott meg ekkor: a modern háború, de mindenekelőtt az atombomba diszkreditálta a tudományt sok amerikai értelmiségi szemében; másrészt az olvasókat tudományos ismereteik tetemes bővülése arra készítette, hogy lenézzék a gyermekdedebb sci-fi műveket.

A háború óta két új magazin jelent meg az Egyesült Államokban, csaknem egyidőben, 1951-ben: a Galaxy és a Fantasy and S. F. Mindkettőt sokrétűsége, szellemi színvonala s a közzétett elbeszélések irodalmi értéke különbözteti meg más folyóiratoktól. Hamarosan fiókvállalataik alakultak külföldön is. Az idők jele ez, s a sci-fi irodalom jelentős eseménye. Franciaországban 1953-ban egyszerre jelent meg a Galaxie és a Fiction (a Fantasy and S. F. megfelelője); ezt követőleg Angliában, Ausztráliában, Japánban, Olaszországban és Németországban történtek hasonló kezdeményezések.

Hegedűs Zoltán fordítása

(Asimov a sci-fi egyik legkiemelkedőbb írója, Hugó-díjas veterán immár, akinek művei közül nem egy magyarul is olvasható. A bostoni egyetem biokémiai tanszékének professzora olyan műfajra talált, ahol valóban sikerrel egyeztetheti össze tudósi, gondolkodói és mesélői tehetségét. Az a könyv, amelyből az alább közölt két novellát vettük, olyan műfajú novelláinak válogatása, amelynek magyar megfelelője aligha van. A "mystery" rejtélyes történetet jelent, s többnyire olyan detektívregényekre vagy rémregényekre alkalmazzák, amelyeknek logikus "tudományos" magyarázata nehezen található. Asimov rejtélyes történetei azonban igazi SF-novellák, egy tudós elme elgondolkodtató játéka. A gyűjtemény valamennyi elbeszélését rövid bevezetés előzi meg, amely utal az egyes darabok keletkezésére vagy utóéletére.)

Előszó

Szükség lesz némi magyarázatra. A Hajótörés a Vesta térségben, az itt közölt novellapáros első része, lényegében nem is rejtélyes történet. Csak éppen ez az első novellám, mely nyomtatásban megjelent. Amikor ennek az első megjelenésnek a huszadik évfordulója közeledett, a novellát közlő magazin felkért arra, hogy írjak egy újabb novellát, az évfordulóra való megemlékezésként. Ezt meg is tettem, és nyilvánvalóan olcsó megoldással élve, ebben a második történetben, az Évfordulóban az első novella szereplőinek találkozását írom le az előbbieken megtörtént események huszadik évfordulóján. És így a novellapáros együtt képvisel egyetlen rejtélyes történetet.

Méltányosnak tartom, hogy eláruljam a kedves olvasónak, hogy igen keveset változtattam az először közölt novellán. Ha ügyetlenségen érnek - még húszéves sem voltam, amikor megjelent -, bocsássák meg. Mi több, hogy eloszlassam azoknak az olvasóknak a gyanakvását, akik nem olvashatták a novellát első megjelenésekor, mivel akkor még nem voltak a világon, leszögezem, hogy az első történet egyetlen szaván sem változtattam, csak hogy minél könnyebb legyen követni a második epizód rejtélyes cselekményét.

Kijózanító dolog arra gondolnom, hogy mire ez a könyv megjelenik, annak az első megjelenésnek a harmincadik évfordulójára már csak egy évet kell várnom.

- Abbahagynád ezt a föl-alá járkálást? - kérdezte Warren Moore a díványon heverve
- Egyikünknek sem használ. Jusson eszedbe áldásos helyzetünk: légmentesen el vagyunk zárva, nem? Mark Brandon megperdült, és rávicsoritotta fogát.
- Örülök, hogy boldog vagy miatta - köpött ki dühösen. - Persze nem tudod, hogy a levegőtartalékunk csak három napig lesz elég. - Kihívóan folytatta félbeszakított járkálását.
- Moore ásított, kényelmesebben elhelyezkedett, és csak azután válaszolt:
 - Ez a sok energiapazarlás csak meggyorsítja az elhasználódást. Miért nem veszel példát Mike-ról? Látod, milyen könnyen veszi az egészet.
- "Mike" Michael Shea volt, legutóbb az Ezüst Királynő legénységének tagja. Alacsony, tömzsi teste a szoba egyetlen székén pihent, lába pedig az egyetlen asztalon. Amint nevét kimondták, felnézett, s kényszeredetten elvigyorodott.
 - Az embernek fel kell készülnie arra, hogy megeshet az ilyesmi - mondta. - A kisbolygónak nekirenni kockázatos dolog. Át kellett volna ugranunk. Tovább tart ugyan, de ez az egyetlen biztonságos módszer. De nem, a kapitány ragaszkodott a menetrendhez; csak azért is keresztülment - Mike undorodva köpött egyet -, és most itt vagyunk.
- Mi az, hogy "átugrani"? - kérdezte Brandon.
 - Ó, azt hiszem, Mike barátunk arra céloz, hogy ki kellett volna kerülnünk a kisbolygó övezetet, és az ekliptika síkján kívül kellett volna pályára állni - válaszolt Moore. - Ugye, erre gondoltál, Mike?
- Mike habozott, és csak aztán felelt óvatosan:
 - Igen... valami ilyesmire...
 - Nos, én nem hibáztatnám túlságosan Crane kapitányt - mondta Moore fáradt mosollyal. - A védőernyő valószínűleg öt perccel azelőtt mondott csődöt, hogy az a gránitdarab belénk hajókázott. Ez nem a kapitány hibája, bár természetesen ki kellett volna kerülnünk, ahelyett, hogy az ernyőre bízunk magunkat. - Elgondolkodva ingatta fejét. - Az Ezüst Királynő egyszerűen darabokra ment szét. Valóban csodával határos, hogy a hajónak ez a része sértetlen maradt, sőt mi több, légmentesen zárt.
 - Furcsa elképzeléseid vannak a csodáról, Warren - szólt Brandon. - Mindig is az volt, amióta csak ismerlek. Itt vagyunk egy űrhajó egytized részében, amely mindössze három ép szobából áll, három napra való levegővel és semmiféle kilátással, hogy azután életben maradunk, és még van képed csodáról fecsegni.
 - Összehasonlítva magunkat azokkal, akik azonnal meghaltak, amikor az aszteroida belénk csapódott, joggal - vélte Moore.
 - Gondolod, mi? Hát hadd mondjam meg neked, hogy az azonnali halál nem is olyan rossz, összehasonlítva azzal, amin majd keresztül kell mennünk. A fulladás átkozottul kellemetlen halálnem.
 - Lehet, hogy találunk kiutat - kockáztatta meg Moore reménykedve.
 - Miért nem nézel szembe a tényekkel? - Brandon arca elvörösödött, és hangja remegett. - Nekünk befellegzett, én azt mondom. Alaposan!
- Mike kételkedve nézett rájuk, majd köhögött, hogy magára vonja figyelmüket.
 - Nos, uraim, mivel mindnyájan ugyanabban a kutyaszorítóban vagyunk, azt hiszem, nincs értelme disznó mód viselkedni. - Zsebéből előhúzott egy kis palackot, amely zöldes folyadékkal volt tele. - Első osztályú Jabra. Szívesen megosztom veletek.
 - Jabra víz a Marsról! Miért nem szóltál előbb? - szólt Brandon derűsen, először egy teljes komor nap múltán.
- De amint utána nyúlt, egy erős kéz csapott le csuklójára. Brandon felnézett Warren Moore nyugodt, kék szemébe.
 - Ne örülj meg - mondta Moore -, nincs benne elég ahhoz, hogy három napig részegen tartson bennünket. Mit akarsz tenni? Most nekiesel, aztán tökjózanul halsz meg? Tegyük ezt félre az utolsó hat órára, mikor a levegő nehéz lesz, és fáj a légzés... akkor végére járunk az üvegnek, s nem is tudjuk, nem is törődünk vele, mikor jön el a vég.
- Brandon vonakodva húzta vissza a kezét.
 - Ördög vigyen el, Warren, ha téged megvágának, jég jönne ki belőled vér helyett. Hogyan tudsz világosan gondolkodni ilyen körülmények között? - Intett Mike-nak, aki az üveget újból zsebre dugta. Brandon a kerek ablakhoz lépett és kibámult.
- Moore a fiatalabb férfi mellé állt, és barátilag a vállára tette kezét.
 - Miért szívod úgy mellre, öregem? - kérdezte. - Nem fogod bírni, ha így mennek a dolgok. Huszonnégy órán belül megbolondulsz, ha így folytatod.
- Nem kapott választ. Brandon keserűen nézte a gömböt, mely majdnem az egész ablaknyílást kitöltötte, így Moore szólt ismét:
 - Az sem tesz neked jót, ha a Vestát figyeled. Mike Shea is az ablakhoz ballagott.

- Biztonságban lennénk - mondta -, ha legalább lent lehetnénk a Vestán. Ott vannak emberek. Milyen messze vagyunk?

- Három-négyszáz mérföldnél nem messzebb, a nagyságából következtetve - felelte Moore. - Bizonyára emlékszel, hogy csak kétszáz mérföld az átmérője.

- Háromszáz mérföldre a megmeneküléstől - mormogta Brandon -, és éppúgy lehetne egymillió is. Bárcsak lenne valami módja, hogy kimozduljunk arról a pályáról, amit ez a rohadt roncs fölvetett! Tudjátok, ha valahogy sikerülne magunknak egy lökést adni, hogy zuhanni kezdjünk. Még csak össze sem törnénk magunkat, mert annak a törpének még annyi gravitációja sincs, hogy egy habos tortát összelapítson.

De ahhoz elég erős, hogy minket pályán tartson - vélte Moore. - Akkor kerülhettünk mellé, amikor eszméletlenül feküdtünk az összeütközés után. Bárcsak közelebb jött volna; talán le tudnánk szállni.

- Furcsa hely ez a Vesta - jegyezte meg Mike Shea. - Voltam lent kétszer-háromszor. Micsoda szemétrakás! Valami hőszerű vacakkal van borítva, csak hogy nem hó. Elfelejtettem, hogy hívják.

- Megfagyott széndioxid? - találgatta Moore.

- Az, az a szárazjég, az a szénvacak... Azt mondják, attól olyan fényes a Vesta.

- Hát persze! Attól olyan magas az albedója.

Mike gyanakvó pillantást vetett Moore-ra, és úgy döntött, hogy nem firtatja a dolgot.

- Nagyon nehéz bármit is meglátni ott lent a hó miatt, de ha jól megnézitek - kifelé mutatott -, akkor láthattok valami szürke maszatot. Azt hiszem, az Bennett kupolája. Ott van az obszervatórium. És ott van Calorn kupolája. Az az üzemanyag-állomás, igen, van még sok más épület is, csak nem látom őket. - Habozott, aztán Moore-hoz fordult. - Figyelj csak, főnök, eddig ezen törtem a fejem. Nem lehetséges, hogy keresnek minket, mielőtt a szerencsétlenségről értesülnek? És nem lenne könnyű minkét megtalálni a Vestáról, ha egyszer már ilyen közel vagyunk?

Moore a fejét rázta.

- Nem, Mike, nem fognak keresni minket. Csak akkor tudjak majd a szerencsétlenségről, amikor az Ezüst Királynő nem érkezik meg menetrend szerint. Amikor az aszteroida belénk csapódott, még arra sem volt időnk, hogy egy SOS-t elküldjünk, és lenn a Vestán sem fognak bennünket észrevenni. Olyan aprók vagyunk, hogy még ilyen távolságból sem láthatnak meg, hacsak nem tudnák, mit is keressenek, és pontosan hol.

- Hm! - Mike homloka töprengő ráncokkal lett tele - Akkor el kell jutnunk a Vestára, mielőtt a három nap letelik.

- Fején találd a szöveget, Mike. Hát most már csak azt kellene tudni, hogyan lássunk hozzá, mi?

Brandon váratlanul kirobbant:

- Ti ketten lesztek szívesek, és abbahagyjátok ezt a pokoli bájcsevegést, és inkább csináltok valamit?! Az isten szerelmére, csináljatok már valamit!

Moore vállat vont, és válasz nélkül visszament a heverőhöz. Kényelmesen elhelyezkedett, látszólag gondtalanul, de a szemöldöke közötti apró ránc összpontosított agyműködésről tanúskodott.

Nem volt kétség afelől, hogy valóban kutyaszorítóban vannak. Újból átfutott az előző nap eseményein, talán már huszadszor. Miután az aszteroida beléjük ütközött, és feltépte az űrhajót, tudata kialudt, akár a villany, s hogy milyen sokáig, azt sem tudhatta, mert saját órája eltört, más időmérő szerkezet pedig nem állt rendelkezésre. Amikor magához tért, látta, hogy rajta kívül csupán szobatársa, Mark Brandon és a legénység egy tagja, Mike Shea az utasai mindannak, ami az Ezüst Királynőből maradt.

Ez a maradvány most kissé megdőlve száguldott a Vesta körüli pályáján. A jelen pillanatban még meglehetősen kényelemben voltak. Az ételkészlet-tartalék egy hétre elegendő. A szoba padlója alatt volt egy helyi gravitátor is, amely normálsúlyuknál tartotta őket, és meghatározatlan ideig így is fogja, valószínűleg tovább, mint ameddig a levegő futja. A világítóberendezés kevésbé volt kielégítő, de idáig még kitarított.

Világos volt azonban, hogy hol a bibi az egészben. Három napra való levegő! Nem mintha nem lett volna más csüggesztő jelenség is. Nem volt fűtőberendezés - bár hosszú időt vesz igénybe, míg a hajó annyi hőt sugároz az űrbe, hogy túl kellemetlenné válik számukra. Sokkal jelentősebb volt az a tény, hogy űrhajódarabjukon sem hírközlési eszköz, sem meghajtó szerkezet nem volt. Moore sóhajtott. Egy működőképes üzemanyag-fűvóka mindent megoldana, mert egyetlen helyes irányban kibocsátott kilövellés biztonságban a Vestára juttatná őket.

A szemöldöke közti ránc mélyebb lett. Mit kellene tenni? Hármuknak csak egy üröltözékük, egy hősugárvágójuk és egy detonátoruk van. Ez az összes úrfelszerelésük, miután gondosan átkutatták a hajó hozzáférhető részét. Elég reménytelen eset, annyi szent.

Moore vállat vont, felállt, és eresztett magának egy pohár vizet. Gépiesen kortyolta, még mindig mélyen elgondolkodva, amikor támadt egy ötlete. Kíváncsian tekintett a kezében tartott üres pohárra.

- Mondd csak, Mike - szölt -, miféle víztartalékunk van? Vicces, hogy ez korábban nem jutott eszembe.

Mike tréfás meglepetéssel nyitotta nagyra szemét.

- Hát nem tudtad, főnök?

- Mit nem tudtam? - kérdezte Moore türelmetlenül.

- Az összes víz megvan, ami csak volt - intett Mike egy mindent magába foglaló mozdulattal. Elhallgatott, de mivel Moore arca még mindig teljes értetlenséget tükrözött, magyarázólag hozzátette: - Nem érted? Itt van a főtartály, ahol az egész hajó vízkészletét tárolták. - Az egyik falra mutatott.

- Azt akarod ezzel mondani, hogy mellettünk van egy tartály tele vízzel?
- Azt hát! - bólogatott élénken Mike. - Kocka alakú tartály, amelynek minden éle száz láb hosszú. És háromnegyedrészt tele van.

- Hétszázötvenezer köbláb víz... - mondta döbbenetesen Moore, majd hirtelen: - Miért nem folyt ki az eltört csöveken?

- Csak egy fővezeték van, amely e mellett a szoba mellett, a folyosón fut. Ezt a vezetékét állítottam be éppen, amikor jött az aszteroida, és el kellett zárnom. Miután magamhoz tértem, megnyitottam a csapunkhoz vezető csövet, de most ez az egyetlen cső van csak nyitva.

- Aha. - Moore-nak furcsa érzése volt, valahol mélyen elrejtve. Egy elképzelés alakult ki félig az agyában, de semmi áron nem akart napvilágra kerülni. Csak azt tudta, hogy abban, amit az előbb hallott, volt valami nagyon lényeges, de nem tudta nyakon csípni.

Brandon közben csendben hallgatta Shea-t, s most röviden, rosszkedvűen felnevetett.

- Úgy látom, a végzet jó alaposan elszórakozik velünk. Először karnyújtásnyira visz minket a biztos menedéktől, de gondoskodik arról, hogy ne legyen módunkban eljutni oda. Azután ellát minket egyheti élelemmel, három napra való levegővel és egy évre való vízzel. Egy évre valóval, halljátok? Elég az ivásra, a gargarizálásra, mosakodásra és fürdésre - és minden egyébre, ami még eszünkbe juthat. Víz... a pokolba a vízzel!

- Ejnye, próbáld kevésbé komoran felfogni, Mark! - mondta Moore, aki igyekezett eloszlatni a fiatal ember levertségét. - Tegyük úgy, mintha a Vesta mellékbolygója volnánk... aminthogy azok is vagyunk. Megvan a saját keringési és tengely körüli forgási időnk. Van egyenlítőnk és tengelyünk. Az "északi sarkunk" valahol az ablak tetejénél van, és a Vesta felé mutat, déli felünk pedig elmutat a Vestától, a víztartályon át. Nos, mint mellékbolygónak van légkörünk, és most már látod, egy újonnan felfedezett óceánunk is. És komolyan, nem állunk olyan rosszul. Az atmoszféránk három napig kitart, dupla adagokat ehetünk, és vizenyősre ihatjuk magunkat. Az ördögbe is, annyi vizünk van, hogy ki is önthetjük...

Az előbb már félig kialakult ötlet most váratlanul megérett, és világossá vált. Moore nemtörődöm mozdulata, amellyel legutóbbi megjegyzését kísérte, félúton megdermedt a levegőben. Fogai összekoccantak, fejét fölütötte.

De Brandon, elmerülve gondolataiban, semmit sem vett észre Moore különös mozdulataiból.

- Miért nem folytatod a mellékbolygó analógiáját - mosolygott megvetően -, vagy mint hivatásos optimista, minden kínos tényt semmibe veszel? Ha én a helyedben lennék, valahogy így folytatnám - Moore hangját kezdte utánozni -: a mellékbolygó lakható, és jelenleg lakott is, de légkörének három napon belül bekövetkező elhasználódása miatt, kihalt világgá válása várható... No, miért nem felelsz? Miért ragaszkodsz ahhoz, hogy tréfát űzz ebből az egészből? Nem érted, hogy... Mi bajod van?! - kiáltott fel döbbenetesen.

Moore mozdulatai valóban megdöbbentőek voltak. Hirtelen felugrott, és miután homlokára csapott, mereven és csendesen állt, fokozatosan szűkülő szemmel a távolba meredve. Brandon és Mike Shea szótlán meglepetéssel figyelte.

Moore hirtelen kirobbant:

- Na! Megvan! Hogy miért nem jutott eszembe előbb? - Felkiáltásait érthetetlen dűnnyögés követte.

Mike sokatmondó pillantással húzta elő a Jabra üveget, de Moore türelmetlenül leintette. Erre Brandon minden figyelmeztetés nélkül, mint a villám csapott jobb öklével a meglepett Moore állára, és az ütéssel leterítette.

Moore nyögött, és állkapcsát dörzsölte. Kissé felháborodva kérdezte:

- Ezt miért kaptam?

- Csak állj fel, és újra megkapod - üvöltötte Brandon -, nem bírom tovább! Undorít és fáraszt az állandó prédikáció, hogy folyton az agyalágyult optimizmusoddal etetsz. Ha valaki becsavarodik, az te vagy.

- Becsavarodni, ugyan már! Csak túl izgatott vagyok, ennyi az egész. Hallgass meg, az isten szerelmére! Azt hiszem, tudom a módját... Brandon vészjóslóan méregette.

- Ne mondd, igazán? Felcsigázod a reményeinket valami ostoba tervvel, és aztán rájössz, hogy mégsem megy. Nem, ezt nem veszem be, hallod? Jó hasznát fogom venni a víznek, belefojtlak, legalább megtakarítunk egy kis levegőt. Moore elvesztette türelmét.

- Figyelj, Mark, téged ez nem érint. Egyedül csinálom végig. Nincs szükségem a segítségedre, és nem is akarom, hogy segíts. Ha annyira bizonyos vagy, hogy meghalsz, és annyira félsz tőle, miért nem akarsz az agónián túllenni? Van egy hőszugárvágónk és egy detonátorunk, mindkettő megbízható fegyver. Válassz kedved szerint, és öld meg magad. Shea és én sem fogunk megakadályozni benne.

Brandon elhúzta ajkát a dac utolsó gyenge jeleként, aztán váratlanul megadta magát, tökéletesen és szánszalmasan.

- Rendben van, Warren, egyetértek veled. Én... én azt hiszem, nem tudtam egészen, mit teszek. Nem érzem jól magam, Warren. Én... én...

- Ejnye, nincs semmi baj, fiacskám. - Moore valóban szánszalmat érzett iránta. - Ne szívd mellre. Tudom, hogyan érzel. Engem is elkapott. De nem szabad átadnod magad neki. Harcolj ellene, különben dühöngő örült leszel. Most próbálg egy kicsit aludni, és mindent bízz rám. A dolgok még jóra fordulhatnak.

Brandon kezét sajtó homlokára nyomta, a heverőhöz botorkált és lezökkent. Néma zokogás rázta egész testét, miközben Moore és Shea mellette állt zavart csendben.

Végül Moore meglökte Mike-ot.

- Gyerünk - suttogta -, lássunk hozzá. Körülnézünk. Az ötös légszilip a folyosó végén van, ugye? - Shea bólintott, Moore pedig folytatta: - Hermetikusan zár?

- Hát? - szölt Shea némi töprengés után -, a belső ajtó igen, természetesen, de semmit sem tudok a külsőről. Az is lehet, hogy szitává van lyukasztva. Tudod, amikor ellenőriztem a falak zárását, nem mertem kinyitni a belső ajtót, mert ha bármi zűr van a külsővel, akkor... sitty! - mondta kifejező kézmozdulattal kísérvé.

- Akkor nekünk kell most megbizonyosodnunk, hogy áll a dolog a külső ajtóval. Valahogyan ki kell jutnom, és vállalnunk kell a kockázatot. Hol van az úrruha? - Moore felkapta a szekrényben árválkodó öltözéket, vállára vetette, és elindult a hosszú folyosón, amely a szoba egyik oldala mellett futott végig.

Zárt ajtók mellett haladt el, amelyeknek légmentesen záró barikádjai mögött valamikor utasterek voltak, most azonban barlangokként ásítottak az űrbe. A folyosó végén volt az 5-ös légszilip falba simuló ajtaja. Moore megállt, és aprólékosan szemügyre vette.

- Úgy látszik, rendben van - jegyezte meg. - Persze az ember nem tudhatja, mi van mögötte. Uramisten, remélem, menni fog. - A homlokát ráncolta. - Igaz, hogy az egész folyosót is használhatnánk légszilip gyanánt; a mi szobánk ajtaját, mint belső ajtót, és ezt, mint külsőt, de ez levegőkészletünk felének elvesztésével járna. Ezt nem engedhetjük meg magunknak... egyelőre... - Shea-hez fordult. - No hát akkor. A jelzés azt mutatja, hogy a zsilipet legutoljára bejáratként vették igénybe, így hát tele kell lennie levegővel. Nyisd ki az ajtót a lehető legparányibb résnyire, és ha sziszegő hangot hallasz, gyorsan csukd be.

- Megy. - Az emelőkar egy rovátkával lejjebb kattant. Az ajtószerkezet az összeütközés alkalmával súlyosan megrázkódott, és korábbi hangtalan működése helyett éles, reszelő hangot hallatott, de azért megmozdult. Vékony, fekete vonal jelent meg a zár bal oldalán, feltárva azt a helyet, ahol az ajtó néhány centimétert a görgőkre csúszott.

Nem volt sziszegés. Moore aggódó pillantása kissé megenyhült. Zsebéből egy kis darab kartonpapírt vett elő, és a repedéshez tartotta. Ha légszivárgás volna, a papírdarab odaszorulna az elszőkő gáz nyomása miatt. A papír a padlóra hullt.

Mike Shea megnyázta mutatóját, és a nyíláshoz dugta.

- Hála az égnek, huzatnak nyoma sincs - sóhajtott.

- Jó, jó. Nyisd ki szélesebbre. Gyerünk.

Még egy rovátka, s a repedés kitért. Még mindig semmi huzat. Lassan, nagyon lassan, rovátka rovátka után, az ajtó egyre szélesebbre tárult csikorgó zajjal. A két férfi visszafojtott lélegzettel figyelt. Attól tartottak, hogy ha a külső ajtó nem is lyukadt ki, annyira meggyengült, hogy bármelyik pillanatban kitérülhet. De az ajtó szorosan tartott! Moore diadalmasan küzdötte bele magát az űrruhába.

- Eddig jól mennek a dolgok, Mike - mondta. - Csak ülj le itt, és várj rám. Nem tudom, mennyi ideig fog tartani, de visszajövök. Hol van a hőszűrő? Nálad van? Shea odanyújtotta és megkérdezte:

- De mit akarsz csinálni? Nem ártana, ha én is tudnám.

Moore éppen a sisak bekapcsolásával bíbelődött, kissé késve válaszolt:

- Hallottad, amikor bent azt mondtam, hogy elég vizünk van ahhoz, hogy kiöntsük? No, végiggondoltam, és nem is olyan rossz ötlet. Ki fogom önteni. - További magyarázat nélkül belépett a zsilipbe, és maga mögött hagyta a nagyon is elképedt Mike Shea-t.

Moore dobogó szívvel várta, hogy a külső ajtó kinyíljon. Terve rendkívül egyszerű volt, de nem bizonyos, hogy éppoly könnyű lesz végrehajtani is.

Fogaskerekek csikorogtak, reteszek súrlódtak. A levegő sóhajtvá szökkent ki a semmibe. Az ajtó néhány centimétert félresiklott előtte, aztán beragadt. Moore szívverése megállt arra a gondolatra, hogy egyáltalán nem fog kinyílni, de néhány bevezető rágás és kattogás után akadálytalanul egészen oldalra csúszott.

Bekapcsolta a mágneses kapaszkodót, és nagyon óvatosan kidugta egyik lábát az űrbe. Ügyetlenül tapogatta ki útját a hajó oldalához. Még soha nem volt hajón kívül a nyílt űrben, s most rettenetes félelem fogta el, amint légy módjára tapadt ott ingatag fogózkodóján. Rövid ideig szédülés környékezte.

Becsukta szemét, öt percig ott függött, és görcsösen markolta annak a valaminek sima oldalát, mely egykor az Ezüst Királynő volt. A mágneses kapaszkodó erősen tartotta, s amikor ismét kinyitotta szemét, úgy találta, hogy önbizalma bizonyos mértékig visszatért.

Körülpillantott. Öszeütközésük óta első ízben látta a csillagokat a Vesta látványa helyett, amit kerek hajóablakuk nyújtott. Mohón kutatta az égen azt a kis kékesfehér foltot, amely a Föld volt. Gyakran mulattatta, hogy az űrutasok számára csillagnézés közben mindig a Föld az első keresett tárgy, de a helyzet humoros volta most nem tudatosult benne. Kutatása azonban hiábavaló volt. Az ő helyzetéből a Föld láthatatlan. Éppúgy, mint a Nap, a Vesta mögött kell, hogy rejtőzködjék.

Volt azonban sok minden, amit akarva-akaratlan észrevelt. A Jupiter balra lent foglalt helyet, a fényes bolygó a szabad szemnek apró borsószem nagyságú volt. Moore a két mellékbolygóját is felfedezte. A Saturnust is látta, mint valami negatív nagyságú fényes bolygót, hasonlóan a Földről látható Venushoz.

Moore el volt készülve arra, hogy szép számú aszteroidát is lát majd - mivel az aszteroida-övezetben szenvedtek hajótörést -, de a térség meglepően üresnek látszott. Egyszer úgy vélte, néhány mérföldnyi távolságra egy testet látott elrohanni, de ez a benyomás oly sebesen támadt és szűnt is meg, hogy nem tudott volna megesküdni, nem érzékcsalódás áldozata volt-e egyáltalán.

És aztán persze ott volt a Vesta. Majdnem egyenesen alatta meredezett, léggömbként lebegve kitöltötte az égbolt negyedét. Nyugodtan úszott a térben, havas fehéren, és Moore komoly sóvárgással bámult rá. Egy jó erős rúgás a hajó oldalába, gondolta, és már zuhan is a Vesta felé. Esetleg biztonságban leérne, és segítséget hozhatna a többieknek. De túl nagy esély volt arra, hogy egyszerűen csak új pályára térne a Vesta körül. Nem, ennél jobbat kell kieszelnie.

Erről eszébe jutott, hogy nincs veszteni való ideje. Szemügyre vette a hajó oldalát, a víztartályt kereste, de nem látott mást, csak kiugró, fűrészélű, összegyűrt és hegyes falak dzsungelét. Habozott. Nyilvánvalóan nem tehetett egyebet, mint hogy elindul szobájuk kivilágított ablaka felé, s onnan próbál a tartályhoz eljutni.

Óvatosan vonszolta magát végig a hajó falán. Körülbelül négy méterre a zsiliptől a fal simasága váratlanul megszűnt. Ásító barlang volt ott, amelyben Moore felismerte azt a szobát, amely valaha a folyosó távolabbi végén helyezkedett el. Megborzongott. Tegyük fel, hogy belebotlik egy felpuffadt holttestbe valamelyik szobában. A legtöbb utast ismerte, közülük sokat személyesen. De viszolygását legyőzte, és kényszerítette magát, hogy folytassa ingatag útját végcélja felé.

És itt találkozott az első gyakorlati nehézséggel. A szoba maga sok helyütt nem mágnesezhető. A mágneses kapaszkodó csak a külső törzsre készült, és hasznavehetetlen volt a hajóbelső legtöbb részén. Moore megfeledkezett erről, és egy lejtőn hirtelen lecsúszott, kapaszkodója nem segített. Elállt a lélegzete, és vadul megragadta az első kiálló szögletet. Lassan visszahúzta magát a biztonságos területre.

Egy percig majdnem lélegzet nélkül hevert. Elméletileg súlytalannak kellene lennie itt kint az űrben, mivel a Vesta hatása elhanyagolható, de a helyi gravitátor szobájuk alatt működésben volt. A többi gravitátor egyensúlyozó hatása nélkül ez hajlamos volt arra, hogy változó nagyságú és ritmusú erőhatásoknak tegye ki, amint helyzetét változtatta. Ha a mágneses kapaszkodó enged, akkor hirtelen végleg eltávolodhat a hajótól. És akkor mi lesz?

Nyilvánvalóan az egész sokkal nehezebb lesz, mint ahogy eleinte gondolta.

Kúszó mozdulatokkal centiméterezte ki útját, minden egyes darabkát kikapogatva, vajon a kapaszkodó fogja-e. Időnként hosszú kerülőket kellett tennie, hogy néhány méternyi utat haladhasson előre; máskor arra kényszerült, hogy átbotorkáljon és csúszkáljon nem vas alapanyagú kis szerkezeti darabokon. És állandóan ott volt a gravitátor fásztó vonzása, amely előrehaladtával mindig irányt váltott, s a vízszintes padlókat és függőleges falakat különös, majdnem ötletszerű szögekbe állította.

Gondosan megvizsgált minden útjába kerülő tárgyat. De hiábavaló keresés volt. Rögzítetlen tárgyak, székek, asztalok szanaszét repültek az első lökésre, s minden valószínűség szerint most már a Naprendszer önálló tagjai. Ennek ellenére sikerült fölszednie egy kis látcsövet és egy töltőtollal. Zsebre tette őket. A jelenlegi helyzetben értéktelenek voltak, de valahogyan segítettek abban, hogy egy halott űrhajó oldalán tett groteszk sétát valószerűbbé egyenek.

Tizenöt-húsz percig, fél óráig küzdötte magát lassan előre, oda, ahol szerinte az ablaknak kellett lennie. Veríték csurgott a szemébe, és haja összetapadt. Izmai sajogni kezdtek a szokatlan megerőltetéstől. Agya, amelyet az előző nap próbatétele már amúgy is megviselt, most zúgni kezdett, és időnként teljesen kihagyott.

A kúzás örökkévalónak rémlett, mintha örökké ez létezett volna, és örökké tartana. Az út célja, amelyért törte magát, jelentéktelennek látszott; már csak azt tudta, hogy mozogni kell. Az egy órával korábbi idő, amikor még Brandonnal és Shea-vel volt együtt, homályosnak és távoli múltba veszőnek tetszett. A két nappal előbbi rendes idő pedig egészen feledésbe merült.

Csak a csipkézett falak előtte, csak az életfontosságú szükségszerűség, hogy valamely bizonytalan rendeltetési helyre el kell jutnia, csak ez létezett örvénylő agyában. Markolás, erőfeszítés, húzás. Tapogatás a vasőtövet után. Tátongó nyílásokon át, amelyek szobák voltak, azután ismét kifelé. Tapogatás, húzás - tapogatás, húzás, azután... világosság.

Moore megtorpant. Ha nem lett volna a falhoz tapadva, elesett volna. A fény valahogyan úgy tűnt, megvilágosítja a dolgokat. Az ablaknál volt; nem a sok sötét, vak ablak egyikénél, hanem egy eleven és világos ablaknál. Mögötte volt Brandon.

Mély lélegzetet vett, máris jobban érezte magát, elméje kitisztult. És most útja világosan és egyszerűen kirajzolódott. Az életnek e felé a szikrája felé mászott. Közelebb, egyre közelebb, amíg meg tudta érinteni. Odaérkezett!

Szeme beitta az ismerős szobát. Isten a megmondhatója, hogy egyébként semmi kellemes asszociációt nem keltett volna benne, de most valami igazinak, valami majdnem természetesnek hatott. Brandon a heverőn aludt. Arca megviselt és barázdált volt, de időnként egy-egy mosoly suhant át rajta.

Moore felemelte öklét, hogy kopogjon. Sürgető vágyakozást érzett, hogy beszéljen valakivel, még ha jelbeszéddel is; mégis, az utolsó pillanatban meggondolta a dolgot. Talán az otthonról álmodik a kölyök. Fiatal volt és érzékeny, és sokat szenvedett. Hadd aludjon. Jókor lesz még felébreszteni, amikor... vagy inkább, ha majd az elgondolását keresztülvitte.

Tájékozódott a szoba falának elhelyezkedéséről, amely mögött a víztartály volt, s aztán megpróbálta kívülről megállapítani. Most már nem volt nehéz; a tartály hátsó fala erőteljesen kiállt. Moore csodálkozott, mert csodával határos, hogy a tartály nem sérült meg. Talán a végzet mégsem volt olyan ironikus.

A tartályhoz jutás könnyen ment, bár az a roncs másik oldalán helyezkedett el. Az egykori folyosó maradványa majdnem teljesen egyenesen hozzá vezetett. Amikor még az Ezüst Királynő épségben volt, az

a folyosó vízszintes sík volt, de most a helyi gravitátor egyetlen vonzása következtében sokkal inkább meredek lejtőnek látszott. Az út mégsem volt nehéz. Mivel mindenütt berilacélból készült, Moore akadály nélkül, mint a hernyó mászott fel azon a hat méteren, amely a tartálytól elválasztotta.

Elérkezett az utolsó szakasz, a válságos pillanat. Érezte, hogy előbb pihennie kellene, de izgatottsága egyre feszültebbé vált. Most vagy soha! A tartály fenekének közepére húzódott. Ott, ahol a folyosó padlója a tartály fölé nyúlva lépcsőt képezett, megpihent, majd munkához látott.

"Kár, hogy a fővezeték rossz irányba mutat - dűnnyögte. - Sok munkát megtakarított volna a számomra, ha nem így lenne. De hát..." Sóhajtott, és munkája fölé hajolt. A hőszugarat teljes koncentrációra állította, s a láthatatlan sugárzás a tartály aljától körülbelül egy lábnyira levő helyre összpontosult.

Az öngerjesztő sugárzásnak a fal molekuláira gyakorolt hatása fokozatosan észrevehetővé vált. Egy pénzdarab nagyságú folt fényleni kezdett a sugárpisztoly fókuszában. Bizonytalanul reszketett, hol elhomályosodva, hol felvillanva, amint Moore igyekezett megtámasztani elnehezült karját. A kiszögellésnek dőlt, s jobb eredményt ért el, mert a kis sugárkör kifényesedett.

A szín lassan végighaladt a spektrumon. Az elsőnek megjelenő sötét, haragosvörös cseresznyeszínűre világosodott. Amint a hő tovább áramlott, a fény szélesebb területeken kivirágzóit, mint egy fokozatosan mélyülő vörössel jelölt célpont. A fal a fókuszponttól egy-két méternyire is kényelmetlenül meleggé vált, bár nem tüzesedett át, és Moore-nak vigyáznia kellett, hogy ne érintse öltözéke fémrészeivel.

Moore nagyot káromkodott, mert maga a kiszögellés is kezdett forrósodni. Úgy rémlett, hogy csak varázslat segíthetne rajta. És mivel maga az olvadó fal is kezdett hőt sugározni, átkai az úrruhakészítőkre szálltak. Miért nem olyan ruhát csináltak, amelyik a hőt nemcsak bent tudja tartani, de kívül is tudja rekeszteni?

De az, amit Brandon hivatásos optimizmusnak nevezett, föltámadt benne. Az izzadtság sós ízét érezte, de vigasztalagta magát. "Azt hiszem, rosszabb is lehetne. Legalábbis az öt centiméteres fal itt nem jelent túl nagy akadályt. De ha a tartályt a törzsbe süllyesztették volna! Hú! Azon próbálnánk csak harminc centimétert olvasztani!" Összeszorította fogát, és tovább dolgozott.

A fényes folt most narancssárgában villódzott, és Moore tudta, hogy a berilacél-ötvözet olvadáspontját hamarosan eléri. Csak nagy időközökben tudta arra kényszeríteni magát, hogy a foltra pillantson, s akkor is csak röpké szemvillanásig.

Nyilvánvalóan gyorsan meg kell csinálni az olvasztást, ha egyáltalán meg akarja csinálni. Először is a hőszugár nem működött teljes töltéssel, s most, hogy már majdnem tíz percig dolgozott maximális energiával, bizonyára közel van a kimerüléshez. De a fal még csupán a képlékenységi állapotához ért el.

Moore lázas türelmetlenséggel nyomta oda a pisztoly végét a folt közepébe, s gyorsan visszahúzta.

A meglágyult fémben mély horpadás keletkezett, de lyuk nem képződött. Moore mégis elégedett volt. Már majdnem odaérkezett. Ha közte és a fal között lett volna levegő, kétségkívül hallhatta volna odabent a forró víz bugyogását és sziszegését. A nyomás fokozódott. Vajon meddig fog a meggyengült fal kitartani?

S akkor, oly hirtelen, hogy Moore néhány pillanatig nem is érzékelhette, túljutott a falon. Parányi hasadék formálódott a sugárpisztoly kialakította kis mélyedés alján, s a felszökő víz a gondolatnál is sebesebben meglelte kivezető útját.

A lágy, folyékony fém ezen a helyen felpúposodott és kidudorodott egy borsó nagyságú lyuk körül. S ebből a lyukból sziszegés és bömbölés tört elő. Gőzfelhő emelkedett fel, s beborította Moore-t.

A ködön át látta, amint a gőz majdnem azonnal apró jégcsapokká dermed, s ezek az apró jéggömböcskék gyorsan semmivé zsugorodnak.

Mintegy tizenöt percig nézte, hogyan tör elő a gőz. Akkor tudatára ébredt, hogy egy finom nyomás ellöki a hajótól. Vad öröm dagadozott benne, amint rájött, hogy ez a hajó gyorsulásának hatása. Saját tehetetlenségi ereje tartotta most vissza.

Ez azt jelentette, hogy munkája véget ért - és sikerrel. Az a vízszugár a rakétahajtóművet pótolta. Visszaindult.

Ha a tartályhoz vezető út borzalmi és veszélyei nagyok voltak, akkor visszafelé még nagyobbak. Végtelenül fáradt volt, sajgó szeme majdnem vak, és a gravitátor őrült húzásához járult a hajó változó gyorsulása által keltett erő. De a visszatérés fáradalmi nem zavarták. Később már nem is emlékezett a könnyörtelenül nehéz visszaútra.

Hogy Miként sikerült a távolságot biztonságban legyőznie, fogalma sem volt. Többnyire a boldogság felhőjébe veszett, alig érzékelve a valóságot. Agyában egyetlen gondolat járt: gyorsan visszajutni és elmondani, hogy megmenekültek.

Hirtelen a légzsilip előtt találta magát. Alig értette meg, hogy csakugyan a zsilip az. Azt se fogta fel, miért nyomta meg a jelzőgombot. Valamilyen ösztön ezt súgta neki.

Mike Shea várt rá. Nyikorgás és kattogás hangzott, a külső ajtó nyilni kezdett, megakadt ugyanazon a ponton, mint korábban, de ismét sikerült becsúsznia. Bezárult Moore mögött, azután kinyílt a belső ajtó, és Moore beleesett Shea karjaiba.

Mint valami álomban, érezte, hogy félig vonszolják, félig viszik le a folyosón a szobába. Ruháját gyorsan feltépték. Forró, égető folyadék marta a torkát. Moore fulladozott, nyelt, és máris jobban érezte magát. Shea megint zsebre vágta a Jabra üveget.

Brandon és Shea homályos, ugráló képe összeállt és megszilárdult. Moore remegő kézzel törölte le az

izzadtságot arcáról, és megpróbálkozott egy gyenge mosollyal.

- Várj - tiltakozott Brandon. - Ne mondj semmit. Félhalottnak nézel ki. Pihenj előbb!

De Moore a fejét rázta. Rekedt, szakadozott hangon mesélte el, olyan jól, ahogyan csak tudta, az elmúlt két óra eseményeit. A történet összefüggéstelen, alig érthető volt, de csodálatosan hatásos. Két hallgatója szinte lélegzetet se vett az elbeszélés folyamán.

- Azt akarod mondani - dadogta Brandon -, hogy a vízsugár a Vesta felé lök minket, mint valami rakétafúvóka?

- Pontosan... éppúgy... mint egy rakétafúvóka - lihegte Moore. Erő, ellenerő. A Vestával átellenes oldalon... tehát a Vesta felé tol bennünket. Shea az ablak előtt táncolt.

- Igazad van! Brandon, fiacskám! Már egészen világosan ki lehet venni Bennett kupoláját. Odaérünk, odaérünk! Moore ereje visszatért.

- Az eredeti pálya folytán spirális úton közeledünk. Valószínűleg öt vagy hat óra múlva szállunk le. A víz hosszú ideig fog tartani, és a nyomás még mindig nagy, mivel a víz gőzként távozik.

- Gőz... az úr alacsony hőmérsékleténél? - lepődött meg Brandon.

- Gőz... az úr alacsony nyomásánál! - javította ki Moore. - A víz forráspontja a nyomással együtt csökken. Vákuumban valóban nagyon alacsony. Még a jég is szublimálódik ilyen nyomás mellett. - Mosolygott. - Igazából megfagy és felforr ugyanabban az időben. Megfigyeltem. - Szünetet tartott. - Nos, hogy érzed magad, Brandon? Sokkal jobban, ugye?

Brandon elvörösödött, arca komor lett. Néhány pillanatig a szavakat kereste. Végül alig hallhatóan suttozta:

- Tudod, kezdetben biztosan úgy viselkedtem, mint valami átkozott bolond és gyáva. Én... én azt hiszem, nem is érdemlem meg mindezt, mivelhogy úgy letörtem, és a megmenekülésünk terhét rád hárítottam. Bárcsak leütnél, vagy ilyesmi, amiért az előbb megütöttelek. Sokkal jobban érezném magam. Igazán. - És csakugyan úgy látszott, komolyan gondolja.

Moore szeretettel hátra verte.

- Felejtsd el! Nem is sejtetted, hogy én is milyen közel voltam az összeomláshoz. - Felemelte hangját, hogy elejét vegye a további mentegetődzésnek. - Hé, Mike, hagyd abba a bámészkodást, és hozd ide azt a jabrás üveget.

Mike fürgén engedelmeskedett, s hozott három Plexatron egységet is, amelyeket ideiglenesen csészeként használtak. Moore mindegyiket pontosan karimáig töltötte. Pokoli részeg akart lenni.

- Uraim - mondta ünnepélyesen -, egy köszöntőt! - A három férfi egyszerre emelte fel a poharát. - Uraim, igyunk arra az egyéves jó öreg H₂O-készletre, amely valaha a miénk volt.

Az évi szertartáshoz minden elő volt készítve.

Ebben az évben Moore házán volt a sor, és természetesen Mrs. Moore és a gyerekek beletörődve mentek át a nagymamához aznap estére.

Warren Moore halvány mosollyal vette szemügyre a szobát. Eleinte csak Mark Brandon lelkesedése miatt találkoztak, de később maga is megkedvelte ezt a szelíd megemlékezést. A korról jár, gondolta; húsz év telt el azóta. Pocakos, kopaszodó, tokás, sőt, ami mindennél rosszabb - szentimentális lett.

Így hát az ablakokat teljes sötétségbe polarizálta, és a függönyöket behúzta. Csak egyes falszögletek voltak megvilágítva, emlékeztetőül az annak idején bekövetkezett hajótörésre, a gyenge világításra és a rettenetes elszigeteltségre.

Az asztalon úrhajós ételadagok voltak rudakban és tubusokban, és persze középen egy kibontatlan üveg, szikrázó zöld Jabra víz állott, az az erős erjesztett ital, amelyet csak a Mars gombáinak vegyi hatása tudott létrehozni.

Moore órájára nézett. Brandon hamarosan itt lesz; még sohasem késett ilyen alkalommal. Egyetlen dolog zavarta, ahogy visszaemlékezett: "Warren, ez alkalommal meglepetésem van a részedre. Csak várj! Csak várj!" - mondta Brandon a hallócsövön át.

Brandon Moore szerint keveset öregedett. A fiatalabb férfi negyvenedik születésnapja küszöbén is megőrizte karcsúságát és azt az élénkséget, amellyel az élet minden dolgát üdvözölte. Megtartotta azt a képességét, hogy fellelkesüljön, ha valami jót tapasztal, és mély kétségbeesésbe zuhanjon bármi rossz miatt. Haja őszült, de ettől eltekintve, amikor Brandon fel s alá járkált, s valamiről beszélt felemelt hangon, Moore-nak még csak szemét sem kellett behunynia, hogy maga előtt lássa a pánikba esett ifjoncot az Ezüst Királynő roncsán.

Az ajtócsengő megszólalt, és Moore nyitásra rúgta az automatát, anélkül, hogy hátrafordult volna.

- Gyere, Mark.

Idegen hang válaszolt, halkán és tétovázva:

- Mr. Moore?

Moore gyorsan hátrafordult. Brandon valóban ott volt, de a háttérben maradt, és izgatottan vigyorgott. Valaki állt előtte; alacsony, zömök, egészen kopasz, bőre dióbarna, és az úr lehelete lengte körül.

- Mike Shea - mondta Moore ámulva -, Mike Shea, az ürre mondom! Nevetve fogtak kezét.

- A hivatal révén lépett velem érintkezésbe - szólalt meg Brandon. - Nem felejtette el, hogy az Atomtermékeknel vagyok.

- Ezer éve nem láttalak - mondta Moore. - Várjunk csak, tizenkét évvel ezelőtt a Földön voltál...

- Egyetlen évfordulón sem volt még itt - mondta Brandon. - Mit szólsz ehhez? Most visszavonul. Abbahagyja az úrutazást, és vesz egy telket Arizonában. Csak elbúcsúzni jött, mielőtt elmegy, csak ezért ugrott be a városba. Én meg bizonyos voltam benne, hogy az évfordulóra jött. És erre a vén gazember még azt mondja: "Milyen évfordulóra?"

Shea vigyorogva biccentett.

- Azt mondta, valamiféle ünneplést csaptok az emlékére minden évben.

- Meghiszem azt - mondta Brandon lelkesen -, és ez lesz az első, hogy mind a hárman itt vagyunk, az első igazi évforduló. Húsz éve, Mike, húsz év telt el azóta, hogy Warren kikecmergett a roncsból, és minket lehozott a Vestára.

Shea körülnézett.

- Úradagok, mi? A régi szép napok! És Jabra. Hát persze, emlékszem... húsz év. Soha nem gondolok rá, és most hirtelen, mintha tegnap lett volna. Emlékeztek, mikor végül is visszaérkeztünk a Földre?

- De mennyire! - kiáltotta Brandon. - A parádé, a szónoklatok. Warren volt a nap egyetlen igazi hőse, és mi ezt állandóan mondtuk, és ők soha nem figyeltek ránk. Emlékeztek?

- Hát persze - mondta Moore. - Mi voltunk az első három ember, aki valaha is túlélte egy úrszerencsétlenséget. Szokatlanok voltunk, és minden szokatlan dolog megér egy ünneplést. Ezek a dolgok értelmetlenek.

- Fiúk - mondta Shea -, emlékszik valamelyiktek azokra a dolgokra, amelyeket akkor firkáltak? Arra az indulószerűségre? "Daloljuk útjukat az úrron át, amint veszetten suhantak tovább, s a..."

Brandon csatlakozott hozzá tiszta tenorjával, aztán Moore is belépett a kórusba, úgyhogy az utolsó sor már elég hangos volt ahhoz, hogy megrezegtesse az ablakokat. "Az Ezüst Királynő roncsá-á-án" - üvöltöttek, s vad hahotában törtek ki.

Brandon javaslatot tett:

- Nyissuk ki a Jabrát az első kis kertyhoz. Ennek az üvegnek elégnek kell lennie mindhármank számára egész éjjel.

- Mark ragaszkodik a teljes hitelességhez - mondta Moore. - Remélem, azt nem kívánja, hogy kimásszam az ablakon, és körülsétáljam a házat, mint egy légy?

- Nos, nem is rossz ötlet - vélte Brandon.

- Emlékeztek az utolsó köszöntőre, amit mondtunk? - Shea maga elé tartotta üres poharát, és idézte: - "Uraim, igyunk arra az egyéves jó öreg H₂O-készletre, amely valaha a miénk volt." Három elázott balfácánként landoltunk. Hát, kölykök voltunk! Harmincéves voltam, s öregnek képzeltem magam. És most - hangjából hirtelen reménytelen sóvárgás érződött -, most nyugalmaztak engem.

- Igyál! - mondta Brandon. - Ma újra harmincéves vagy, és mi emlékszünk arra a napra az Ezüst Királynőn, ha senki más nem is teszi. Mocskos, állhatatlan tömeg.

- Mi egyebet vársz? - nevetett Moore. - Minden esztendőben nemzeti ünnepet üradaggal és Jabrával, mint rituális étellel és itallal?

- Nézd csak, még mindig mi vagyunk az egyedüliek, akik túléltek egy úrszerencsétlenséget, és most vedd észre: el vagyunk feledve.

- Nagyon jófajta feledés. Először is, jól éreztük magunkat, és a reklám egészséges lökést adott, hogy felkapaszkodjunk a létrán. Jól megy nekünk, Mark. És Mike Shea számára is minden jól menne, ha nem akart volna visszatérni az űrbe.

Shea vigyorgott, és vállat vont.

- Ott szeretek lenni. De azért nem bánom. A biztosítási végkielégítéssel együtt szép kis pénzzel megyek nyugdíjba. Brandon tűnődve folytatta:

- Az a roncs az Űrközi Biztosítónak egy vagyonba került. De azért nincs minden rendben. Ha valakinek kiejted az Ezüst Királynő nevét manapság, az illetőnek csak Quentin fog eszébe jutni, ha egyáltalán eszébe jut valaki is.

- Kicsoda? - kérdezte Shea.

- Quentin. Dr. Horace Quentin. Egyike azoknak, akik nem éltek túl a szerencsétlenséget. Ha megkérdezel bárkit: "Mi van azzal a három emberrel, aki túlélte?" - akkor csak bámulnak rád. He? Csak ennyit fognak mondani.

- Ugyan, Mark, legyünk őszinték - szólt közbe Moore nyugodtan. - Dr. Quentin egyike volt a világ legnagyobb tudósainak, és mi hárman csak három semmije vagyunk a világnak.

- De mi túléltek. Tudomásom szerint eddig még csupán mi éltük túl.

- Ez igaz. Figyelj ide, John Hester is a hajón volt, és ő is jelentős tudós volt. Nem Quentin szakmájában, de jelentős. Az igazság az, hogy az utolsó vacsorán pontosan mellette ültem, mielőtt az a kő nekünk jött. Nos, csak azért, mert Quentin ugyanabban a roncsban halt meg, Hester halála visszhangtalan maradt. Senki sem emlékszik arra, hogy Hester az Ezüst Királynőn halt meg. Csak Quentinre emlékeznek. Lehet, hogy minket is elfelejtettek, de mi legalább élünk.

- Mondok nektek valamit - szólt Brandon egy kis hallgatás után. Láthatólag nem hatott rá Moore érvelése. - Megint csak hajótörést szenvedtünk. Húsz évvel ezelőtt a Vesta térségében szenvedtünk hajótörést. Ma pedig a feledésben vagyunk számkivetve. Most itt vagyunk, ismét együtt mind a hárman végre, és ami egyszer megtörtént, ismét megtörténhet. Húsz évvel ezelőtt Warren lehozott minket a Vestára. Most oldjuk meg ezt az új problémát is.

- Töröljük el a feledést, úgy érted? - kérdezte Moore. - Tegyük magunkat híressé?

- Persze. Miért ne? Tudsz ennél jobb módot a huszadik évforduló megünneplésére?

- Nem, de érdekelne, honnan akarsz kiindulni. Nem hiszem, hogy az emberek emlékeznek egyáltalán az Ezüst Királynőre, kivéve Quentin miatt, úgyhogy ki kell eszelned valamilyen módszert arra, hogy újból felhívd a figyelmet a roncsra. Ezzel kell kezdeni.

- Shea nyugtalanul izgett-mozgott, és ábrázatán töprengő kifejezés jelent meg.

- Vannak, akik emlékeznek az Ezüst Királynőre. A biztosítótársaság például emlékszik, és tudjátok, ez furcsa ügy, most, hogy felhoztátok az egészet. Tíz-tizenegy évvel ezelőtt a Vestán voltam, és megtudakoltam, hogy a roncsdarab, amit lehoztunk, ott van-e még, és azt mondták, hogy persze, ki cipelné el? Úgyhogy azt gondoltam, megnézem, és egy léglökéses motorral a hátamon odaugrottam. A Vesta gravitációja miatt, tudjátok, csak egy léglökéses motorra van szükség. De csak egy bizonyos távolságból tudtam megnézni. Erőttérrel volt körülvéve.

Brandon szemöldöke majdnem a plafonig emelkedett.

- A mi Ezüst Királynőnk? Vajon mi célból?

- Visszamentem és megkérdeztem: hogyhogy? Nem mondták meg, csak azt, nem tudtak róla, hogy oda akarok menni. Közölték, hogy az egész a biztosítótársaság tulajdona.

- Igen - bólintott Moore. - Az ő tulajdonukba került, amikor fizettek. Aláírtam egy lemondó nyilatkozatot, lemondtam a megmentett holmihoz való jogról, amikor elfogadtam a kártalanítási csekket. Azt hiszem, ti is így csináltátok.

- De minek az erőttér? Mire való ez az egész titokzatosság? - kérdezte Brandon.

- Nem tudom.

- Az a roncs nem ér semmit, még ócskavasnak sem. Túl sokba kerülne az elszállítása.

- Ez igaz - szólalt meg Shea. - Akkor is furcsa dolog; még az űrből is visszahoztak egyes darabokat. Egy egész halomra való volt ott. Én láttam, egy rakás ócskavasnak látszott az egész, összegömbült vázdarabok meg ilyesmi. Kérdezősködtem felőle, s azt mondták, a hajók állandóan szállnak le, és hozzák a roncsokat, és hogy a biztosítótársaság szabott árat fizet az Ezüst Királynő bármely visszahozott részéért, úgyhogy az

úrhajók a Vesta környékén mindig kerestek ilyen darabokat. Aztán utolsó utam során újból elmentem megnézni az Ezüst Királynőt, és a rakás jóval nagyobb volt.

- Azt mondd, még mindig keresnek? - Brandon szeme csillogott.

- Nem tudom. Lehet, hogy abbahagyták. De a halom nagyobb volt, mint tíz-tizenegy éve, úgyhogy ezek szerint még mindig kutatnak.

Brandon hátradőlt székében, és keresztbe vetette lábát.

- Nos hát, ez nagyon különös. Egy zsigori biztosítótársaság nem sajnálja a pénzt, átfésüli az űrt a Vesta körül, s megpróbálja egy húszéves roncs darabjait felkutatni.

- Lehet, hogy megpróbálják bizonyítani, hogy szabotázs történt - mondta Moore.

- Húsz év múltán? Nem fogják visszakapni a pénzüket akkor sem, ha sikerül nekik bebizonyítani. Elévült dolog.

- Lehet, hogy abbahagyták az egészet hosszú évekkel ezelőtt. Brandon eltökélten felállt.

- Kérdezzük meg. Van ebben valami homályos, és elég Jabrát ittam, és elég évfordulós hangulatban vagyok ahhoz, hogy a végére akarjak járni a dolognak

- Helyes - mondta Shea -, de kit akarsz megkérdezni?

- Megkérdezzük a Multivacot - szölt Brandon. Shea szeme tágra nyílt.

- Multivac! Van a főnöknek itt Multivac készüléke?

- Igen.

- Soha nem láttam még, de mindig szerettem volna.

- Semmi néznivaló nincs rajta, Mike. Pontosan olyan, mint egy írógép. Ne keverd össze a Multivac-kapcsolatot magával a Multivackal. Én senkivel nem találkoztam még, aki magát a Multivacot látta volna.

Moore elmosolyodott a gondolatra. Kétkedett abban, hogy életében valaha is találkozhatnék azzal a maroknyi technikussal, aki munkaidejének legnagyobb részét egy rejtett helyen, a Föld gyomrában tölti, egy mérföldes hosszúságú szuperkomputer gondozásával, amely valamennyi ember által ismert adat és tény gyűjtőhelye volt, s amely irányította az emberek gazdaságát, tudományos kutatását, segített politikai döntések meghozatalában, és áramkörök millióinak fölöslegével rendelkezett arra a célra, hogy olyan egyéni kérdésekre válaszoljon, amelyek nem sértették a magánérdekek titoktartásának etikáját.

Brandon szólalt meg, amint felfelé haladtak az energieliften az emeletre:

- Azon gondolkodtam, hogy beállítok egy gyermek Multivacot a srácoknak. Házi feladatok és a többi, hiszen tudjátok. De valahogyan nem akarom, hogy csak egy költséges játékszerrel és tanulási mankóval több legyen otthon. Hogyan kell kezelni, Warren?

- Először a kérdéseket kell megadni - válaszolt kurtán Moore. - Ha nem továbbítom őket, a Multivac nem látja őket.

A Multivac készülék valóban alig volt több egy egyszerű gépiró berendezésnél. Moore betáplálta a koordinátákat, s ezzel megnyílt az egész bolygót átfogó áramkörhálózat őt megillető része.

- No, most figyeljetek - mondta. - Hogy az elején tisztázzuk, én ellenzem az egészet, és csak azért megyek bele, mert évforduló van, és mert elég számár vagyok ahhoz, hogy magára is kíváncsi legyek. Hát hogyan fogalmazzam meg a kérdést?

Brandon válaszolt:

- Csak annyit kérdezz: az Ūrközi Biztosító még mindig kutatja az Ezüst Királynő roncsait a Vesta térségében? Egyszerű igennel vagy nemmel válaszolhat erre. Moore vállat vont és lekopogtatta, míg Shea tiszteletteljesen figyelte.

- Hogyan felel majd? Talán beszélni fog? - kérdezte az úrhajós. Moore elmosolyodott.

- Ó, dehogya! Annyi pénzt én nem adok rá ki. Ez a típus egyszerűen rányomtatja a választ egy darab szalagra, amely abból a résből jön ki. - Valóban, miközben beszélt, egy rövid szalagdarab jött elő. Moore kivette, rápillantott, és azt mondta: - Nos, a Multivac igent mond.

- Mi a csuda! - kiáltott Brandon. - Megmondtam. Most kérdezd meg, hogy miért.

- De ez már bolondság. Egy ilyenfajta kérdés nyilvánvalóan a titoktartás megsértését jelenti. Csak egy sárga nyomtatvány következhet válaszul: "Jelölje meg indokát."

- Kérdezzük meg, és aztán eldől. A roncsdarabok kutatását nem végezték titokban. Lehet, hogy az okát sem tartják titokban.

Moore vállat vont. Ezt kopogta le: "Miért végzi az Ūrközi Biztosító Ezüst Királynő kutatási programját, amelyre előző kérdésünkben utaltunk?"

Sárga szalag jelent meg kattogva, majdnem azonnal: "Jelölje meg indokát, miért van szüksége a kért információra."

- Rendben van - mondta Brandon a zavar legkisebb jele nélkül. - Mondd meg, hogy mi vagyunk a három túlélő, és jogunk van tudni. Mondd csak meg neki.

Moore ezt is leütötte érzelemmentes megfogalmazásban, s másik sárga szalag pottyant ki: "Indoka elégtelen. Nem válaszolhatunk."

- Nem hiszem, hogy joguk lenne titokban tartani - mondta Brandon.

- Ez a Multivactól függ - szölt Moore. - Ő értékeli a megadott indokokat, és ő dönti el, vajon a válaszadás sérti-e a magánérdekeket. Erről van szó. Még a kormány sem tudná megsérteni ezeket az etikai szabályokat bírósági ítélet nélkül, és a bíróságok minden tíz évben egyszer, ha a Multivac ellen ítélnék. Tehát mit akarsz

csinálni?

Brandon talpra ugrott, és a rá jellemző módon elkezdett sebesen fel-alá járkálni a szobában.

- Jól van, akkor próbáljuk mi magunk kitalálni. Valami fontosnak kell lennie, hogy fáradozásukat igazolja. Abban megegyeztünk, hogy nem próbálnak szabotázsakcióra találni bizonyítékot, húsz év után ez nem megy. De az Űrközi valamit egészen bizonyosan keres, valami becses dolgot, amit érdemes keresni ennyi ideig. Mármost mi lehet annyira értékes?

- Mark, álmodozó vagy - mondta Moore. Brandon oda se figyelt.

- Nem lehet ékszer - folytatta -, sem pénz vagy értékpapír. Egyszerűen nem lehet elég ahhoz, hogy visszatérüljön mindaz, amibe a kutatás már eddig került nekik. Még akkor sem, ha az Ezüst Királynő teljesen aranyból volna. Mi lehet ennél is értékesebb?

- Nem tudod elbírálni valaminek az értékét, Mark - mondta Moore. - Egy levél, mondjuk, századcentnyit érhet, mint hulladékpapír, s mégis százmillió dolláros különbséget jelenthet egy vállalat számára, attól függ, mi áll a levélben.

Brandon élénken bólogatott.

- Helyes. Iratok. Értékes dokumentumok. No, most miféle papírok érhetnek milliárdokat, és kinek a tulajdonában lehetnek az utazás során?

- Vajon ki tudná megmondani?

- Mi van ezzel a dr. Horace Quentinnel? Mit szólsz hozzá, Warren? Ő az egyetlen, akire az emberek emlékeznek, mert annyira fontos ember volt. Mi van a papírokkal, amelyek esetleg nála voltak? Talán egy új felfedezés részletei. Az ördögbe is, ha csak találkoztam volna vele az utazás során, mondhatott volna valamit, csak úgy az udvarias társalgás alkalmával, tudod. És te, Warren, láttad őt valamikor?

- Legalábbis nem tudom felidézni. Beszélgetésre nem emlékszem. Ilyen udvarias társalgás velem amúgy sem fordul elő. Persze lehet, hogy elmentem mellette valamikor anélkül, hogy tudtam volna.

- Az nem valószínű - mondta Shea, és látszott, hogy erősen gondolkodott. - Azt hiszem, eszembe jutott valami. Volt egy utas, aki soha nem hagyta el a kabinját. A steward beszélt róla. Még étkezésekhez sem jött ki.

- És ez Quentin volt? - kérdezte izgatottan Brandon, megtorpanva a járkálásban.

- Lehetséges. Lehet, hogy ő volt. Nem tudom, hogy bárki is mondta volna, hogy ő az. Nem emlékszem. De nagy fejesnek kellett lennie, mert egy űrhajón az ember nem vacakol felszolgálással a kabinban, hacsak nem valóban nagykutya.

- És Quentin, volt a nagykutya ezen az úton - jegyezte meg Brandon elégedetten.

- Tehát volt a kabinjában valami. Valami nagyon fontos. Valami, amit rejtegetett.

- Lehet, hogy egyszerűen úrbeteg volt - mondta Moore. - Csakhogy... - Homlokát ráncolta és elhallgatott.

- Folytasd - sürgette Brandon. - Te is emlékszel már valamire?

- Meglehet. Mondtam, hogy az utolsó vacsoránál dr. Hester mellett ültem. Valamit mondott arról, hogy azt remélte, találkozik dr. Quentinnel az utazás során, de nincs szerencséje.

- Hát persze - kiáltotta Brandon -, mert Quentin nem akart kijönni a kabinjából!

- Ezt nem mondta. Elkezdtünk beszélgetni Quentinnel. Várjunk csak, mit is mondott

- Moore halántékára szorította kezét, mintha így akarta volna kisajtolni emlékezetéből a húsz év előtti szavakat. - Természetesen nem tudom az eredeti szavakkal visszaadni, de valamit mondott arról, hogy Quentin nagyon színpadias, vagy hogy a drámai helyzetek rabja, és hogy valami tudományos konferenciára mennek a Ganümedészre, és hogy Quentin még előadásának címét sem volt hajlandó közölni.

- Minden egybevágh. - Brandon újból gyors vágtaiba kezdett. - Volt valami új, nagy felfedezése, amelyet tökéletesen titokban tartott, mert a Ganümedész-konferencián akarta kiobbantani, és a lehető legnagyobb drámaisággal akarta csinálni. Nem akart kijönni a kabinjából, mert valószínűleg tartott attól, hogy Hester kifaggatja... és Hester meg is tette volna, a nyakam rá. És aztán a hajó nekiment a kőnek, és Quentin meghalt. Az Űrközi Biztosító nyomozni kezdett, szóbeszédet hallottak erről az új felfedezésről, és úgy vélték, ha birtokukba vehetnék, fedezni tudnák veszteségüket, sőt még ennél is többet nyerhetnének. Így hát megszerezték a hajó tulajdonjogát, és azóta is vadásznak Quentin papírjaira a maradványok között.

Moore mosolygott, a másik ember iránt érzett teljes szeretetével.

- Mark, ez gyönyörű elmélet! Az egész estét megéri, csak figyelni téged, ahogyan valamit csinálsz a semmiből.

- Ó, igen? Valamit a semmiből? Kérdezzük meg újra a Multivacot. Az e havi számlát én fogom fizetni.

Jól van. Légy a vendégem. Ha nem haragszol azonban, én felhoznám a Jabra üveget. Még egy kis kortyra van szükségem, hogy lépést tartsak veled.

- Nekem is - mondta Shea.

Brandon elfoglalta helyét az írógép mellett. Ujjai remegtek az izgalomtól, amint leütötte: "Milyen természetűek voltak dr. Horace Quentin utolsó kutatásai?"

Moore visszatért az üveggel és poharakkal, amikor megjött a válasz, ez alkalommal fehér papíron. A válasz hosszú volt és apró betűs, és többnyire húsz évvel korábbi folyóirat-publikációkra hivatkozott. Moore átfutotta.

- Nem vagyok fizikus, de úgy látszik, mintha az optika iránt érdeklődött volna. Brandon türelmetlenül rázta fejét.

- De ez mind megjelent. Mi valami olyant keresünk, ami nem jelent meg.
- Sosem fogunk semmit megtudni róla.
- A biztosítótársaság megtudott valamit.
- Ez csak a te elméleted.

Brandon remegő kézzel masszírozta az állat.

- Hadd kérdezzek még valamit a Multivactól.

Ismét leült és kikopogta: "Adja meg dr. Horace Quentin még életben levő munkatársainak nevét és hívószámát azok közül, akik kapcsolatban voltak vele az egyetemen, amelynek tanszékén dolgozott."

- Honnan tudod, hogy egyetemi tanszéken dolgozott? - kérdezte Moore.
- Ha nem, a Multivac meg fogja mondani.

Egy cédula bukkant elő. Csak egy nevet tartalmazott.

- Föl akarod hívni ezt az embert? - kérdezte Moore.
- Persze - mondta Brandon. - Otis Fitzsimmons, detroiti számmal. Warren, megengeded, hogy...
- A vendégem vagy, Mark. Ez még a játékhoz tartozik.

Brandon beállította a kombinációt Moore kapcsolóasztalán. Női hang válaszolt. Brandon dr. Fitzsimmonst kérte, és rövid várakozás következett. Aztán vékony, öreges hang szólalt meg:

- Halló! Brandon beszélt:
- Dr. Fitzsimmons, az Ūrközi Biztosítót képviselem a néhai dr. Horace Quentin ügyében.
- Az ég szerelmére, Mark - suttogta Moore, de Brandon szigorú mozdulattal leintette.

Olyan hosszú szünet volt, hogy attól tartottak, elromlott a készülék, amikor az öreges hang újra megszólalt:

- Annyi év után? Ismét?

Brandon a visszafojthatatlan diadal érzetével pattintott ujjával, de zavartalan, halk udvariassággal folytatta:

- Még mindig azt szeretnék tudni, doktor úr, hogy emlékszik-e további részletekre, mit hordott dr. Quentin utolsó útján magával, ami utolsó, kiadatlan felfedezésével kapcsolatban lehet.

- Nos - türelmetlen nyelvcsettintés volt hallható -, már megmondtam, hogy nem tudom. Nem akarom, hogy megint ezzel zavarjanak. Nem tudom, egyáltalán volt-e valami. Az illető célozgatott rá, de hát mindig tett célzást ilyen vagy olyan szerkezetre.

- Milyen szerkezetre, uram?

- Mondom, hogy nem tudom. Egyszer használt egy nevet, és erről már beszéltem önöknek. Nem hiszem, hogy lenne jelentősége.

- Nincsen meg ez a név a feljegyzéseink között, uram.

- Hát pedig ott kell, hogy legyen. Eh, mi is volt az a név? Az optikon, igen, ez az.

- C vagy k. Nem tudom, és nem is érdekel. Most kérem, ne háborgassanak tovább. Viszonthallásra. - Mérgesen dünnögve megszakította a vonalat. Brandon elégedett volt.

- Mark, ez a lehető legostobább dolog volt, amit tehettél - szólalt meg Moore. - Hamis személyazonosságot bemondani törvénybe ütköző cselekedet. Ha bajba akar téged keverni...

- Miért akarna? Mostanra már el is feledkezett róla. De hát nem érted, Warren? Az Ūrközi erről érdeklődött nála. Folyton azt mondta, hogy mindezt már elmagyarázta.

- Jó. De ezt te is feltételezted. Mi egyebet tudtál meg?

- Azt is tudjuk - mondta Brandon -, hogy Quentin szerkezetét optikonnak hívták.

- Fitzsimmons nem tudta bizonyosan. És még akkor is, mivel azt már tudjuk, hogy a vége felé az optika irányában specializálta magát, egy ilyen név, mint az optikoné, semmivel sem visz minket előbbre.

- És az Ūrközi Biztosító vagy az optikont keresi, vagy a reá vonatkozó papírokat. Lehet, hogy Quentin a részleteket fejben tartotta, és csak egy modellje volt a készüléknek. Végül is, Shea azt mondja, hogy fémtárgyakat szedtek föl, nem?

- Sok fémhulladék volt a rakásban - egyezett bele Shea.

- Az ūrben hagyták volna, ha papírok után kutatnak. Tehát amit mi akarunk, az egy olyan készülék, amelyet optikonnak lehet nevezni.

- Még ha az elméleted helyes is lenne, Mark, és egy optikont keresünk, a kutatás most már tökéletesen reménytelen - mondta Moore határozottan. - Kétlem, hogy a törmeléknek több mint tíz százaléka a Vesta körüli pályán maradna. A Vestáról a szökési sebesség gyakorlatilag nulla. Csupán egy szerencsés lökés volt szerencsés irányban szerencsés sebességgel, hogy roncsdarabunk pályára állt. A többi eltűnt, szétszóródott az egész Naprendszerben, minden elképzelhető pályán a Nap körül.

- Mégis fõlszedtek darabokat - mondta Brandon.

- Igen, azt a tíz százalékot, amelynek sikerült Vesta körüli pályára jutnia. Ez minden. Brandon nem adta be a derekát. Elgondolkodva mondta:

- Tételezzük fel, hogy ott volt, és nem találták meg. Megelőzhette őket valaki? Mike Shea nevetett.

- Hát mi aztán ott voltunk, de nem léptünk le a bőrünkön kívül egyébbel, és annak is nagyon örültünk. Ki más lehetett volna?

- Ez így van - helyeselt Moore -, és ha valaki más fõlszedte, miért tartja titokban?

- Talán nem tudja, mi az.

- Akkor hogyan fogunk tovább... Moore félbehagyta mondatát, és Shea-hez fordult. - Mit mondtál? Shea értetlenül bámolt.

- Kicsoda, én?

- Most, arról, hogy ott voltunk. - Moore szeme összeszűkül. Fejét rázta, mintha ki akarta volna tisztítani, aztán így suttogott: - Hatalmas Galaktika!

- Mi van? - kérdezte Brandon feszülten. - Mi van, Warren?

- Nem biztos. Megbolondítasz az elméleteiddel; olyannyira, hogy én is kezdem komolyan venni, azt hiszem. Tudod, mi valóban elvittünk dolgokat a roncsról. Úgy értem, a ruhákon és a megmaradt személyes holminkon kívül. Vagy legalábbis én megtettem.

- Micsoda?

- Akkor történt, amikor a roncon kívül haladtam... az ürre mondom, olyan tisztán látom, mintha ott lennék... fölvettem néhány holmit, és az ür ruhám zsebébe tettem. Nem is tudom, miért, valójában nem voltam magamnál. Gondolkodás nélkül cselekedtem. És aztán, nos, megtartottam őket. Emlékként, azt hiszem. Visszahoztam őket a Földre.

- Hol vannak?

- Nem tudom. Azóta többször költözködtünk, tudod.

- Ugye, nem dobtad ki őket?

- Nem, de a dolgok könnyen elkallódnak költözködés közben.

- Ha nem dobtad ki őket, itt kell hogy legyenek valahol ebben a házban.

- Ha nem veszték el. Esküszöm, nem tudok visszaemlékezni, hogy láttam volna őket az utóbbi tizenöt esztendőben.

- Mik voltak ezek a tárgyak? Warren Moore lassan válaszolt:

- Az egyik egy töltőtoll volt, úgy rémlik; igazi antik darab, amely még tintaadagoló töltettel működött. Ami izgat most, hogy a másik egy kis látcső volt, nem hosszabb tizenöt centiméternél. Érted, mire gondolkod? Látcső!

- Az optikon! - kiáltotta Brandon. - Biztos!

- A véletlenek összejátszása csupán - mondta Moore, megpróbálva a józanság határain belül maradni. - Csak érdekes véletlen. De Brandon nem fogadta el.

- Véletlen, ostobaság! Az Űrközi nem tudta megtalálni az optikont a roncon, sem pedig az űrben, mert egész idő alatt nálad volt!

- Meg vagy örülve!

- Gyerünk, most meg kell találnunk a dolgot. Moore mélyet sóhajtott.

- Nos, én megnézem, ha ezt akarod, de kétlem, hogy megtalálom. Oké, kezdjük a raktárszinten. Ez a leglogikusabb hely.

- A logikus hely általában a legrosszabb hely a keresésre - kuncogott Shea. De azért valamennyien megint az energialift felé indultak.

A raktárszinten áporodott, dohos szag volt. Moore megindította a porülepítőket.

- Nem hiszem, hogy az utóbbi két évben takarítottunk volna. Ez is mutatja, milyen gyakran vagyok itt fönt. Nos, lássuk csak... ha valahol meglesz egyáltalán, az aggregéngyűjteményemben kell lennie. Arra a kacatra gondolok, amihez aggregéngyűjteményem ragaszkodom. Itt kezdhetjük.

Moore kezdte átfésülni a műanyag dobozok tartalmát, miközben Brandon izgatottan kukucskált át a vállá fölött.

- No nézzétek! - mondta Moore. - A kollégiumi évkönyvem. Szonista voltam abban az időben, még hozzá nagyon lelkes. A helyzet az, hogy sikerült hangfelvételt készítenem minden végzős képéhez, aki itt a könyvben szerepel. - Szeretettel kopogtatta meg a fedelét. - Megesküdnél, hogy nincs benne egyéb a szokásos trimenziós fényképeknél, de mindegyik mellé van egy... - Észrevette Brandon szemöldökének összehúzóását. - Oké, folytatom a keresést.

Abbahagyta a dobozok nézegetését, és kinyitott egy régi, ódivatú, fafűzős koffert. Szétválogatta a különböző rekeszek tartalmát.

Brandon felkiáltott:

- Hohó, nem ez az?!

Egy kis hengerre mutatott, amely halk pengessel gurult a padlóra. Moore ránézett.

- Én nem... De igen! Ez a toll. Megvan. És itt a látcső. Egyik sem működik persze. Mindkettő el van törve. Legalábbis azt hiszem, a toll el van törve. Valami meglazult és csörög benne. Hallod? A leghalványabb elképzelésem sincs, hogyan kell megtölteni, úgyhogy nem tudom ellenőrizni, működik-e. Manapság már tintaadagoló töltetet sem gyártanak.

Brandon a fény alá tartotta.

- Kezdőbetűk vannak rajta.

- Igazán? Nem emlékszem, hogy észrevettem volna.

- Jócskán le van kopva. Mintha J. K. Q. lenne.

Q?

Pontosan, és ez elég ritka betű, hogy családi név kezdődjék vele. Ez a toll Quentiné lehetett. Öröklött darab, amelyet talizmánként vagy érzelmi okokból tartott meg. Talán egy dédnagyapáé volt, abból az időből,

amikor még ilyen tollakat használtak; egy déd-nagyapa, akit Jason Knight Quentinnek vagy Judah Kent Quentinnek vagy hasonlóknak hívtak. Ellenőrizhetjük Quentin őseit a Multivac révén.

- Azt hiszem, meg kellene tenni - bólintott Moore. - Látod, már éppen olyan őrült vagyok, mint te.
- És ha így van, azt bizonyítja, hogy Quentin szobájában vetted föl. Úgyhogy a látcsövet is ott lelhetted.
- Várjunk csak. Nem emlékszem, hogy mindkettőt ugyanott szedtem volna fel. Persze nem nagyon emlékszem a roncsos kívüli portyázásra.

Brandon újra meg újra megforgatta a kis látcsövet a világosságban.

- Itt nincsenek kezdőbetűk.
- Vártad, hogy lesznek?
- Nem látok semmit rajta igazából, csak ezt a kis összekötő jelet itt. - Végigfuttatta hüvelykujját a finom vájaton, amely a látcső vastag végéhez közel körbeszaladt. Sikertelenül próbálta megcsavarni. - Egy daraból áll. - A szeméhez emelte. - Ez a vacak nem működik.
- Mondtam, hogy el van törve. Nincsenek lencségei... Shea közbevágott:
- Az ember el lehet készülve egy kis sérülésre, amikor egy űrhajó belerohan egy jókora aszteroidába, és darabokra megy.
- Szóval még ha ez is lenne az a bizonyos optikon, akkor sem megyünk vele semmire. - Moore ismét pesszimista hangot ütött meg. Elvette a látcsövet Brandontól, és megtapogatta az üres szegélyeket. - Még csak azt sem tudom, hol lehetek eredetileg a lencsék. Nem érzek vájatot, amelyben elhelyezkedhetek volna. Mintha soha nem is... Hé! - kiáltott fel harsányan.
- Hé micsoda? - kérdezte Brandon.
- A név! A dolog neve!
- Az optikonra gondolsz?
- Nem az optikonra gondolok! Amikor Fitzsimmons az előbb erről beszélt, mi úgy értettük, hogy azt mondta: az optikon.
- Hát azt is mondta - mosolygott Brandon.
- Így van - mondta Shea. - Én is hallottam.
- Csak azt hiszitek, hogy hallottátok. Nem azt mondta: az optikon, hanem azt, hogy anoptikon. Egy szó.
- No és - mondta Brandon értetlenül - mi a különbség?
- Pokolian sok. "Az optikon" egy lencsékkel ellátott készüléket jelentene, de "anoptikon" az "an" görög előképzővel egy szó, és a görög eredetű szavakban ez a fosztóképző azt jelenti: nélküli. Anarchia: kormánzás nélkül; anémia annyi, mint vér nélküli, az anonim név nélküli, anoptikum pedig...
- Lencsék nélküli! - kiáltott Brandon.
- Helyes! Lehet, hogy Quentin olyan optikai eszközön dolgozott, amelynek nincsenek lencségei, lehet, hogy ez valami ilyen, és nincs is eltörve.
- De semmit sem látunk, ha belenézünk - mondta Shea.
- Biztosan semleges állásban van - mondta Moore. - Kell valami módjának lennie, hogyan lehet állítani. - Brandonhoz hasonlóan két kezébe fogta, és megpróbálta elcsavarni a körkörös vájatnál. Nyögve szorongatta.
- Nehogy eltörd - figyelmeztette Brandon.
- Már enged. Vagy ilyen szorosnak kell lennie, vagy bekorrodálódott. - Megpihent, ránézett a készülékre türelmetlenül, és ismét szeméhez illesztette. Megperdült, depolarizált egy ablakot, és kitekintett a város fényeire. - Üssön meg a guta az űrben - lehelte.
- Micsoda? Micsoda? - kérdezte Brandon.

Moore szótlánul átnyújtotta a készüléket. Brandon belenézett, és élesen felkiáltott:

- Távcső!
- Hadd lássam én is! - mondta gyorsan Shea.

Majdnem egy órát töltöttek el vele, egyik irányba való forgatással távcsővé, másik irányban mikroszkóppá alakították.

- Hogyan működik? - kérdezte Brandon állandóan.
- Nem tudom - felelte Moore mindig. Végül azt mondta: - Biztos vagyok benne, hogy koncentrált erőterekkel működik. Meglehetősen nagy térellenállással találkozunk. Nagyobb készülékeknél energiapótlásra lesz szükség.
- Jó agyafűrt trükk - mondta Shea.
- Több annál - magyarázta Moore. - Fogadni merek, hogy ez teljesen új fordulatot jelent az elméleti fizikában. Lencsék nélkül összpontosítja a fényt, be lehet állítani, hogy egyre nagyobb területen gyűjtsön fényt a fókusz távolság változtatása nélkül. Fogadni merek, hogy megduplázhadjuk a tizenkét és fél méteres Ceres-távcsövet egyik irányban, és ugyanígy az elektronmikroszkópot a másikban. Mi több, semmi kromatikus eltérést nem látok, tehát valamennyi hullámhosszú fénysugarat egyenlőképp elhajlítja. Lehet, hogy a rádió- és a gammasugárzást is elhajlítja. Lehet, hogy...
- Van benne pénz? - vágott közbe szárazon Shea.
- Rengeteg, ha valaki rájön, hogyan működik.
- Akkor ezzel nem megyünk az Ūrközi Biztosítóhoz. Hanem először ügyvédhez. Amikor lemondunk a megmentett holmikhoz való jogunkról, vajon erről is lemondunk? Mikor aláírtad azt a papírt, ez már a

birtokodban volt. Ha már erről van szó, számít-e a papír, ha egyszer nem tudtuk, mire vonatkozik? De lehet, hogy csalásnak minősítik.

- Az igazság az - mondta Moore -, egy ilyen dolognak nem lenne szabad magántársaság tulajdonába kerülnie. Valami kormányhivatallal kellene szót értenünk. Ha pénz van a dologban..

De Brandon mindkét öklével a térdére csapott.

- Pokolba a pénzzel, Warren! Úgy értem, elfogadom a pénzt, ha jön, de nem ez a lényeges. Híresek leszünk, ember, híresek! Képzeld el a sztorit! Mesés kincs elvész az űrben. Egy óriásvállalat fésüli át az űrt húsz éven át, hogy megtalálja, és mi, az elfeledettek, egész idő alatt birtokunkban tartjuk. Aztán, elvesztésének huszadik évfordulóján, újból megtaláljuk. Ha ez a dolog működik, ha ez az anoptika nagy és új tudományos eredménye a technikának, soha nem fognak bennünket elfelejteni.

Moore vigyorgott, aztán kacagni kezdett.

- Helyes. A te érdemed, Mark. Megtetted, amire vállalkoztál. Megmentettél minket attól, hogy a feledés számkivetettjei legyünk.

- Valamennyien tettük - mondta Brandon. - Mike Shea vezetett nyomra a szükséges alapvető információval. Én kidolgoztam az elméletet, és nálad volt a készülék.

- Jól van. Késő van, az asszony mindjárt hazajön, rúgjunk azonnal a labdába. A Multivac meg fogja mondani, melyik ügynökség lenne megfelelő és kicsoda...

- Nem, nem - tiltakozott Brandon. - Első a szertartás. Kérjük az évforduló záróköszöntőjét, a megfelelő változtatással. Lennél szíves, Warren? - Átnyújtotta a még mindig félig teli Jabra vizes palackot. Moore csurig töltötte mindegyik apró poharat.

- Uraim - mondta ünnepélyesen -, pohárköszöntőt mondok. A három férfi egyszerre emelte fel poharát. - Uraim, igyunk az Ezüst Királynő emléktárgyaira, amelyek valaha a mieink voltak

Szentmihályi Szabó Péter fordítása

Nemrégiben, életemben először, elmentem egy pszichiáterhez. Az az érzés, amellyel a rendelőjébe léptem, csöppet sem emlékeztetett az orvosi várószobákból jól ismert szorongó izgalomra. Ellenkezőleg, alig vártam már, hogy belemaradjak az öblös fotelek fölé boruló hatalmas páfrányok hívogató zöldjébe. Maga az orvos is, a nagy Valentyin Visnyevszkij, ahogy ott trónolt a tropikus hangulatú, világos sarokban, csodásán "bevaló fickónak" tűnt. Ez a fiatal ember, a gyöngéd pillantású, élénk szemével, a sovány, erős orrú arcával, a kihajtott fehér ingből kiemelkedő vékony, hosszú, kislányos nyakával, ez volna az emberi lélek mélységeinek ismerője? Kedvem lett volna doktor úr helyett egyszerűen Valiknak szólítani, meghívni a haciendámra, elüldögelni együtt a verandán egy csésze tea mellett, és hallgatni az erdő éjszakai koncertjét...

- Üdvözlöm, ön, ugyebár, Jiri Mihovics?

- Igen, doktor úr.

- Szólítson csak Valiknak... De miért nem ül le? Parancsol limonádét? Astro-colát?

- Ha már ilyen kedves, talán egy pohárka konyakot.

- Nagyon szívesen.

Két régimódi, csiszolt poharat tett az asztalra.

- Tizenkét éves... Nos, Jiri, ki vele, ahogy mondják, mi szél hozta a kuckómba?

Tökéletesen tisztában voltam azzal, hogy ez az egész bevezetés egyetlen célt szolgál: bizalmat ébreszteni a páciensben, feloldani benne a beteges tartózkodást. Meg kell adni azonban, mesterhez illő bevezetés volt. Hogy is lehetne papíron visszaadni Visnyevszkij örvendező s ugyanakkor bocsánatkérő mosolyát, figyelmes, baráti modorát, finoman csengő hangját, amelyben nyoma sem volt a keresettségnek vagy akár a bizalmaskodásnak? Én azonban nem is szándékoztam semmit elrejtteni.

- Ne vegye sértésnek, Valik, de... én nem vagyok az, akinek ön vél. Igen, az Ötödik koordinátcsoport főpilótája vagyok, így hát már jó néhány éve bolyongok az űrben. Még a külső gyűrű állomásait is ritkán látjuk, lakott bolygókról ma nem is beszélek. Nyilván ön is tudja, a kísérleteink... És mégis, az ön várakozása ellenére, nem kozmikus látomásokkal küszködöm, nem az űrhajó magányosságától félek, s a legnehezebb feladatokból is nyugodt lélekkel térek vissza. Harminckét éves vagyok, tökéletesen egészséges, a genetikai vonalam tiszta, mint a fény sugar, húsz nemzedékre visszamenőleg semmiféle elfojtott komplexus. Igen... Tudja, úgy látszik, ezektől a távoli őstől örököltem a megmagyarázhatatlan erdőszeregetemet. Ha egy erdővel borított bolygón szállók le az űrhajómmal, végtelen öröm fog el. Az erdő - ez a legszebb, amit a természet valaha is alkotott. A hegyek meredek és megközelíthetetlenek. A mezőket nap perzseli, esők és viharok járják. A tenger csak arra vár, hogy elnyelhesse az embert. De az erdő... Kénytelen vagyok ezeket az ősi kategóriákat használni. Próbálok megérteni, honnan van ez bennem, aki több mint ötven parszek távolságra születtem a legközelebbi fától... Elnézést.

- Semmi baj, folytassa.

- Persze, persze, ön összegyűjti a megfigyeléseit... Rövidre fogva: van egy kis házikóm a Földön, Észak-Amerika egyik erdős rezervátumában. Körös-körül csodás fenyőerdő... Tudom, sok barátom szívesebben választ pihenőhelyül egy atollt a Csendes-óceánban vagy egy indiai pálmaligetet, jobban szereti a texasi prérít vagy a Himalája lejtőit, én azonban nem tehettem mást... Látott már ön valaha fenyőfát?

- Ilt, nálunk, vannak fenyők.

- Nagyszerű. Én az otthonomat Szent György haciendának neveztem el... Maga a ház valódi fenyőtörzsekből épült, amelyeket faékekkel döntöttek ki. Nemrég szabadságra mentem, és természetesen hazarepültem a gyönyörű szeptemberi Oregonba... Képzelve csak el: veranda, este, az asztalilámpa ernyője alatt muslicafelhő, egy csésze fekete... Fenn, a fák csúcsai között szellő zizeg, a lombok alatt meg csönd, meleg, sötét. A ház fölött denevérek szálldosnak hol erre, hol arra...

Így üldögéltem, aztán kiittam a kávé, és aludni tértem - olyan békés szívvel, hogy nem ismertem magamra. Az éjszaka közepén felriadok. Csönd van. A szobában egy szikrányi fény sincs. Az ablakon belátszanak az ágak kontúrjai és a csillagok. Fekszem és gondolkodom: miért ébredtem fel? A szívem összeszorul. A fejem lángol. Ilyesmi még sohasem fordult elő velem. Teljesen világos volt előttem, hogy ez képtelenség - nem aludni, nemsokára hajnal lesz, és akkor... már jól összekucorodtam, a szemem is nagy buzgón lehunytam. Túl erős volt azonban bennem a kíváncsiság, nem tudtam nem törődni ezzel az érthetetlen félelemmel - mi az az "akkor"? Hideg volt, Valik, kegyetlen hideg. Helyesebben a hideg előérzete... Belekapaszkodni az utolsó álomfoszlányokba, és menni, rohanni valahová...

Füledt, sosem látott nyomorúságos út rémlett fel előttem, jövés-menés a dögletes, szűk, kockatömbökre osztott térségen. Nincs semmi veszély, csak a munka gyilkos egyhangúsága van; aludni szeretne az ember, de nem lehet. Mert különben valami szörnyűséges történik. Nap nap után, évre év, mint egy örökmozgó... És szemek a sötét szobában! Nem voltam egyedül. Valaki óvatosan és halkán járkált körülöttem, vigyázva, nehogy alkalmatlankodjék, éhes kutyaszemekkel figyelt. Az élete éntőlem függött, egyedül tölem. Én - mocskos, eltompult embergépezet - eltartója, gazdája voltam néhány még gyengébb lénynek. Vártak rám,

amikor este hazatértem, mint őskori vadász a dzsungelből; őrizték kurta álmomat, köhinteni sem mertek a vackom áporodott levegőjében... Beszívtam a szagukat... Aztán reggelre mindennek vége volt. Később megtudtam: valamikor az erdő helyén hatalmas város állt. A régészek még most is találnak a fenyők között rozsdás épületvasakat, beomlott alagutakat. Embermilliók éltek a városban. Születtek, felnőttek, velük nőtt a keserűségük is: szűkös volt az oxigén, a fény, a hely. Marták magukat és egymást, irigykedtek, illúziókat kergettek... És dolgoztak, egyhangúan, állandóan, egy emberként mind, nemzedékről nemzedékre - először kínlódtak, aztán megszokták, belefásultak, gépiesen végezték a betanult műveleteket. Megöregedtek, meghaltak... Azon az éjszakán én is egy voltam közöttük...

- Világos - mondta Visnyevszkij, és felállt az asztal mellől. - Ön nem az első és nem is a legnehezebb ilyen eset. Úgy áll a dolog, hogy a Földnek hatalmas múltja van. Ennek a múltnak a visszhangjai leginkább a lakatlan rezervátumokban hallhatók. Nemcsak a rozsdás vasak maradnak meg - az időben semmi nem vész el. Ön egészséges, Jiri. Ez nem más, mint a tudomány által még nem ismert információfajta, hogy úgy nevezzem, késleltetett telepátia, őseink ismeretlen kódolással feljegyzett érzései és gondolatai.

Kivett az asztalfiókból egy kisebb, háromdimenziós fényképet, és átnyújtotta nekem. Forgattam a képet a kezemben. A fénykép egy középkorú férfi arcképe volt. Nyakán vontatókötélként feszültek az inak, haja sörtésen meredezett a ráncolt homlok fölött, foga az alsó ajkába mélyedt, mintha fájdalomkiáltást kellene visszazorítania... Szeme örülten csillogott, s ugyanakkor könnyörgés volt benne.

- Egyik páciensem ez. Az egykori Lengyelország területén van villája.

- És mitől ilyen?

- Jól ismeri a történelmet, Jiri?

- Azt hiszem, elég jól.

Valik letette a képet az asztalra.

- Úgy négyszáz évvel ezelőtt, nem messze onnan egy város állt. Auschwitznak hívták...

Székelly Sándor fordítása

- No nézd csak: a miénken kívül, úgy látszik, még egy kongresszus ülészik Teutoburgban!

- Tegnap itt még semmi nem függött - válaszolt Mizgin.

"Démonológusok nemzetközi szimpóziuma." A hirdetőment azzal a vidám értetlenséggel olvastam végig, melyet a foglalkozásomhoz tartozó ember érezhet, ha képtelenséggel találkozik. Maga a falragasz prózaian nézett ki. Semmiféle koponya, kígyó vagy sátáni pofa nem tekintett le róla. A konferencia időbeosztása, a napirend, az előadók nevei - minden pontosan úgy volt, mint bármely más tudományos tanácskozás programjában. Az utolsó sor a küldöttek regisztrálásának rendjéről értesített. A szimpóziom titkársága a hirdetőmentből ítélve abban a házban nyert elhelyezést, ahol éppen megálltunk.

Pincsijét pórázon vezető hölgy vonult el mellettünk, és eltűnt a ház kapujában. A gondolat, hogy őt is esetleg a boszorkányok közé soroljam, meglehetősen mulattatott.

Órára pillantottam. Körülbelül negyven perc maradt hátra a nyilvánvalóan unalmas szakosztályi ülés kezdetéig, mely a gyöngye együttműködést volt hivatva megtárgyalni.

- Bemegyünk?

- Éppen be is mehetünk - egyezett bele Mizgin.

A rendben tartott, kínosan tiszta lépcsőházban felkapaszkodtunk a harmadik emeletre, és minden akadály nélkül bejutottunk egy hivatali bútorral berendezett világos helyiségbe, ahol csinos, húsz év körüli fiatal lány kopogtatott függén Rheinmetallján. A miniszoknya kellemesen csupaszon hagyta lábait.

Tudakozódtam, a démonológusokhoz kerültünk-e.

- Hozzájuk - mosolyodott el szívélyesen a lány, miközben megvált Rheinmetalljától, és festett körmeivel megigazította frizuráját.

- Mondja csak - szólaltam meg síri hangon -, fel lehet-e iratkozni a sátánhoz fogadásra?

A fiatal lány nem értette a tréfát.

- Önök milyen ügyben jöttek?

- Nézze csak - folytattam már előre élvezve a bekövetkező színjátékot -, engedje meg, hogy bemutatkozzam: Viktor Novgorodszkij fizikus...

- Á, igen - szakított félbe a lány. - Fizikusok gyakran járnak hozzánk.

- Ő pedig - bólintottam barátom felé - Jurij Mizgin, ugyancsak fizikus. Van-e lehetőség beszélgetést folytatni valakivel a mágusok, vagy nem is tudom, miképpen nevezik, az önök főnökei közül?

- Ó, hogyne, szívesen. Jelenteni fogom az egylet titkárnak, Herr Schrenknek. És ezzel ellibbent.

- De vajon érdemes-e? - kérdezte percnyi hallgatás után Mizgin.

Felelni már nem volt időm, mivel megjelent a fiatal lány, és félig meghajolva hívott, hogy lépünk be. A dolgozószoba küszöbén jó hangosan beszívtam a levegőt. Kénszag, ahogy pedig vártam, nem volt érezhető.

- Lemondanak a tradíciókról? - tettem fel nem minden kihívás nélkül a kérdést, alighogy túl voltunk a köszönésen.

A démonológus szemrehányóan ingatta fejét. Széles vállú, természetes ember volt. Ahogy az asztal mögött ült, a hátulról, az ablakon keresztül beömlő fény ezüstös csillogással gyújtotta lángra ősz hajszálait, miközben nagy arca árnyékban maradt. Kockás tweedöltöny volt rajta, a sötét színű nyakkendő csomója alatt egy kövecske csillogott áttetszőn. Baloldalt vagy öt telefonkészülék szendergett, egészen úgy, mint egy nagy kutatóintézet igazgatójának dolgozószobájában.

- Kolléga - szólalt meg végül is -, nem érdemes viccelni a felettünk álló erővel.

- Csakugyan? - kérdeztem, miközben beleereszkedtem a felkínált karosszékebe. - Vajon meg lehet-e egyáltalán sérteni ezeket az erőket?

- Nem kevésbé, mint a tudományt.

Valószínűleg arcomon csodálkozás tükröződött, mert a démonológus hirtelen felnevetett. Különös és egyben kellemetlen volt a nevetése. Régi ócska órák ütés előtti sípolására emlékeztetett. Szemei eközben teljesen eltűntek a ráncok között, orcája felfújódott, mint két zsemle, ádámcsutkája végigszaladt, majd eltűnt a nyakán.

Ahogy kezdődött, ugyanolyan váratlanul abba is maradt a nevetés, és Herr Schrenk arca felvette szokásos kifejezését.

- Nagyszerű - jelentette ki, miközben merően nézett rám. - Remek. Sokan nevettek, míg nem találkoztak a túlvilági erővel, utána azonban még senki sem nevetett. Nem ajánlom, fiatalember, nem ajánlom.

- Mit nem ajánl?

- Találkozni velük. Széles körben elterjedt téveszme, hogy mi az ördög szövetségesei vagyunk. Éppen fordítva. Egész tevékenységünk arra irányul, hogy megóvjuk a Föld lakóit a túlvilági szellemekkel való véletlen összeütközésektől.

A démonológus megmozdult székében, és nyakkendőtűjének köve, mint macska szeme villant fel.

Tudják mit - mondtam, s haragot éreztem. - A szavak mögött rejtőzködés csak a nézetek ingatagságát

bizonyítja.

- Miért tartja ön a mi nézeteinket ingatagnak?

- Azért, mert jól tudom, hogy semmiféle túlvilági erők nem léteznek.

- Ah, tudja - jelentette ki utánozhatatlan szarkazmussal a démonológus - Nem léteznek, állítja? A neutrínó azonban létezik?

- Magától értetődik!

- Ezt maga honnan tudja? Vállat vontam.

- Hát így állunk - szólt a démonológus. Nem annyira beszélt, mint inkább elnéző mosollyal duruzsolt. - Igen. Ön tudja, hogy a neutrínó létezik. Emberek milliárdjai azonban nem tudják ezt. Ők maguk nem érzékelik, mert nem is észlelhetik megfigyeléseik alapján, és csupán azért hisznek létezésében, mert ezt önök állítják. Vagyis a neutrínót pusztán szóra elhiszik. Így áll a helyzet a túlvilági erőkkel is. A titokba beavatottak száma itt sem túl sok.

- Ha kísérletet végzünk - vetettem ellen -, akkor azt mindenki megismételheti, és ugyanazt fogja látni, amit mi.

- Ehhez azonban a legjobb esetben is néhány évet tanulásra kell fordítania. A mi kísérleteink nem követelnek akkora áldozatot az emberektől, mint a dollármilliókba kerülő berendezések. Ellenben veszélyesek, halálosan veszélyesek. Ezért is őrizzük titkainkat, bármennyire is rossz néven veszik ezt a tudósok.

- Még csak az kellene, hogy felfedjék!

- A barátom nem ezt akarta mondani - bökte közbe váratlanul az addig hallgató Mizgin. - Kísérletről szó sem lehet, mikor nincs tárgya a kísérletnek. Önök viszont, fel kell tételeznem, hogy meg tudják lelteni a kísérlet tárgyát.

Nem tudom, ki nézett értetlenebbül Mizginre, én vagy a démonológus. A beszélgetés, amelyre számítottam, sehogy sem kerekedett ki. Be kell ismernem, Herr Schrenk remekül alkalmazta a szócsavarás fegyverét. Éppen ideje volt, hogy szétszakítsam szavainak pókhálóját.

- Lám, így állunk - mondtam. - Ön igyekszik vitára kihívni bennünket. Remek! De nem vitatkozhatunk arról, ami nincs, és ebben még önnek sem lehet ellenvetése. Egyetlen művelt, józan gondolkodású embernek sem merné ön bemutatni úgynevezett túlvilági erőit. Soha, semmilyen körülmények között. Ez tény. Nem így van?

Megrökönyödésemre a démonológus nem ijedt meg szavaimtól.

- Úgy - hangjából sajnálkozást lehetett kiérezni. - Ez természetesen ellenkezik összes szabályainkkal... De maga túlságosan önhitt. Mondja, ha én lehetővé teszem... Különben nem, kár önökért...

- No igen, érthető. - A lehető legtöbb iróniát vittem hangomba. - De én kész vagyok feláldozni magam. Ide az ön erőivel, ide az ördöggel, csak legyen mindez nappali fénynél! Mondja ki varázsigéit, várom őket.

Ünnepélyesen néztem a démonológusra.

Fejét ingatta, s ettől csúfondárosan megvillant a kövecske nyakkendőjében.

- Mi nem követeljük önöktől, hogy a neutrínó rögvést itt megjelenjen az asztalon - mondta. - Ön viszont egyenest ide kívánja a démont, és pedig tüstént... Különben hadd legyen. Ma meg fog jelenni vakító fényben.

- Hol? Mikor?

- Itt, a teutoburgi kastélyban.

- Kastély, aha - biccentettem megértően.

- Igen, kastély - felelte szárazon. - Miként a neutrínó, a démoni erők sem mindenütt és a telítettség különböző fokán jelennek meg.

- Remélem, a kastélyban magasan koncentrált démonok csücsülnek.

- Győződjék meg maga, hacsak a kastély történetével való megismerkedés el nem veszi kedvét az odalátogatástól.

- Nem veszi el - ígértem.

- Jól van - sóhajtott fel a démonológus olyan sajnálattal, hogy hajának dicsfénye is behomályosult. - Várom önöket este tíz órakor a kastély bejáratánál.

- No de ilyet! - kiáltottam fel, mikor kiléptünk az utcára. - Úgy néz ki, mintha én erőszakoltam volna ki ezt a randevút a gonosz szellemekkel. Jura, nem gondolod, hogy ez már önmagában véve is misztikus?

- Bizonyára - hagyta rá valahogy kelletlenül barátom.

- Te nem helyesled viselkedésemet?

- Egyrészt hebehurgyán viselkedtél, másrészt viszont a vonzalom a kísérletek, még egy ilyen iránt is, tiszteletet érdemel.

Mizginnél mindig így van: egyrészt, másrészt... Készséggel meghajlott mások kívánsága előtt, nem vitatkozott apróságokon, szerényen és észrevétlen viselte magát, egyáltalán nagyszerű alak volt. Csak egy kicsit mamlasz. Az igazi gondolatok mindig erőteljesek, ő viszont mindent így félig kitérően fejezett ki. Néha ez határozottan dühített engem.

- Így tehát a kaland biztosítva van! - jelentettem ki, miközben szórakozottan biccentettem a mellettünk elhaladó T. akadémikusnak. (Már a kongresszusi terem bejáratánál álltunk.) - Micsoda arcátlanok ezek a sarlatánok! No de én majd lerántom a leplet róluk. Jura, te természetesen velem jössz!

- Menjek? Igen, igen... Miért is ne? igaz, én nem hiszem...
- Tudom, te soha semmit nem hiszel. Talán abban sem hiszel, hogy túlvilági erők nem léteznek?
- Hogy is mondjam... Bennük természetesen nem hiszek. Pontosabban tudom, hogy nincsenek. Félelem a gonosz szellemektől - ez viszont valóság, amit nem szabad lebecsülni.
- Csak nem félsz?
- Egyrészt...
- Nem, nem. Légy szíves mindenfajta egyrészt és másrészt nélkül. Jössz, vagy nem jössz?
- Csak azt akartam mondani, hogy egy ilyen kísérlethez jól kell magunkat ismerni, mi pedig...
- Én teszem azt, jól ismerem magamat...
- Önmagát az ember nem mindig ismeri eléggé, még ha az ellenkezőjéről is van meggyőződve.
- Eh! Igen vagy nem?
- Igen, mert kettesben biztonságosabb. Ki tudja, mi lesz...

Elgondolkoztam. Gyerekkoromban, mikor akaraterőmet edzettem, éjjelente a temetőbe jártam. Most természetesen résen kell lenni, ki vitatná? Lehetséges, hogy lesznek kellemetlen percek. De veszély? Ami nincs, az nem lehet veszélyes. Mizgin ok nélkül fanyalog. Valamiféle csapda? Badarság, filléres detektívtörténet. Én köteles, igen, egyszerűen köteles vagyok harcba szállni, mert ha a tudatlansággal és az emberi butasággal nem veszik fel a harcot, akkor az értelem marad alul. Harc idegen területen? Na és ha ott; annál hatásosabb lesz a győzelem. Mizgin nem eléggé kemény, ez természetesen hátrány. Lehet, hogy jobb lenne egyedül? Később, még megsértődne. Nem baj, majd bátorítom, ha kell.

A csengő állhatatosan követelte, hogy a szakosztályülésre menjek, és így elváltunk. A találkozót kilenc órára jelöltem ki a székesegyháznál.

Be kell ismernem, a beszámolókat csak fél füllel hallgattam. Elképzelni is nehéz, milyen hatást váltana ki a kollégáim között a hír, hogy találkozóra megyek az ördöghöz. Mekkora riadalom volna! Hogy meresztené M. professzor a szemét! Ettől a gondolattól jókedvem kerekedett, de türtőztettem magam, és senkinek egy szót sem szóltam. Előbb cselekedj, és csak azután beszélj - ez az elvem.

Mikor jól bevacsorázva odaértem a székesegyházhoz, a városház órája kilencet ütött. Mizgin már ott volt.

- Megtudtam a teutoburgi kastély történetét - kezdte felém közeledve. - Magától értetődően nem túl bizalomgerjesztő. Nem azért, mert kísértetek is megjelentek benne, hanem azért, mert sokan örülten hagyták el egy féléjszakai virrasztás után, vagy egyáltalán ki sem jöttek onnan.

Felnevettem.

- Eltűntek?
- Nem, csak nem a saját lábukon távoztak. Infarktus, annak rendje és módja szerint.
- Ez természetesen kitalálás?
- Egy cseppet sem. Levéltárakat túrtam fel, helyi lapok évfolyamait lapoztam át. Igaz, van egy elképzelésem...

Felfortyantam:

- Miféle elképzelés?! Ostobák, hajmeresztően ostobák ezek a gyermekmesék! Majd minden öreg házban éltek emberek, akik a saját árnyékuktól is megijedtek, megbolondultak, szívrohamban meghaltak. Egy kis hazugság, egy kis félelem, egy kis fantázia plusz ezek a tények - lám, már kész is a legenda!

- Diagnózisod helyes, de csak kilencven százalékban.
- Félek, hogy előttünk a szellemek nem fognak mutatkozni, és egy unalmas éjszakát töltünk majd el ott.
- Számodra ugyancsak hoztam magammal könyvet - nyugtatott meg Mizgin.
- Köszönöm.

Sokáig kapaszkodtunk felfelé a csendes, macskaköves utcán. A város lassan elmaradt mögöttünk. Az alkony sűrűsödésének megfelelően mind jobban és jobban elszürkültek a cseréptetők, a kanyargós, szűk utcácskák, apró terecskék, az időtől megzöldült tornyok, akár hamu lepte volna be őket. A környező hegyek ugyanakkor fokozatosan nőttek és közeledtek, komoran emelkedve a völgykatlan fölé.

A házak egyre ritkultak, csenddel és sötéttel teli kertek választották el őket egymástól. A hegygerinc mögül előbukkant a hold, a macskaköves út csilogni kezdett, az árnyékok még sötétebbé sűrűsödtek.

Végül is jobbról felfehérlett egy ház széles, oszlopos homlokzata, ahonnan sötét ablakok meredtek ránk. Csak egy apró fényecske pislákol a földszinten.

- Itt vagyunk - szólalt meg Mizgin.

Megjegyeztem, hogy másképp képzeltem el a kastélyt.

- Ez nem tizedik, hanem tizennyolcadik század - magyarázta Mizgin.

A rácsos kerítés kapuja tárva-nyitva állt. Míg végigmentünk a park köves útján, a főbejárat lassan kitárult, és az előmlő holdfény megvilágította a démonológus magas alakját.

- Megjöttek - mondta szárazon. - Hát akkor...

Intett, hogy kövessük.

Épp egy kaján megjegyzést akartam tenni az áramtakarékosságról, amikor a démonológus előreengedve bennünket, felkattintotta a kapcsolót, és az előtérben felragyogott három poros, csillárjában ferdén ülő villanykörte. Kínos hallgatás vett erőt rajtunk. Széles márványlépcső vezetett felfelé. Jobbról és balról homályosan verték vissza a kőpadló mintáját és a bejáratnál álló griffek megzöldült mosolyát a tükrök.

Mi nem voltunk bennük láthatók, jöllehet velük szemben álltunk.

A démonológus meglökött egy észrevétlen oldalajtócskát. Egy szobába léptünk. Gyors és hangtalan lánggal égett a kandalló, különös fényt vetve a sötét bútorokra és a szőnyegre. A teret közepén hosszúkas, alvadtvér-színű asztal foglalta el.

- Felhívom figyelmüket - szólalt meg a démonológus -, a szobákban, ahol el lesznek helyezve, van egy csengő. Amint veszélyessé válik a helyzet, nyomják meg. Én tüstént a segítségükre sietek, és igyekezni fogok varázsigékkel lecsillapítani a túlvilági szellemeket. Néha ez sikerül.

Az égő kandalló ellenére a helyiségben hűvös volt, amitől akaratlanul is remegés futott végig testünkön.

- Ne vesztegessük hiába az időt - jelentettem ki az órára pillantva. Az órám állt.

A démonológus valamilyen ok miatt várt meg. Ugyanazt az öltönyt viselte, mint nappal, arcának azonban kellemetlen szürkés-kék árnyalata volt.

- Megírták a nyilatkozatot? - kérdezte halkán.

- Miféle nyilatkozatot?! - kiáltottam fel.

- Hogy önszántukból jöttek a találkára a sátánnal Én megírtam - felelte csendesen Mizgin.

Kihúzott zsebéből egy négyrét hajtogatott papírlapot, és felém nyújtotta.

- Írd alá.

Hümmögve néztem át az írást. Olyan mesterien volt megfogalmazva, hogy rossz szándék esetén senki nem tudta volna elképzelni igazoló iratként. A gondolat, hogy valaki idecsalhatott bennünket, nyilvánvaló képtelensége folytán eszembe se ötlött. Most azonban valahogy rosszul kezdtem magam érezni. Kérdően Mizginre pillantottam. Az bólintott. Erre aláírtam a neve mellett, és átadtam a lapot a démonológusnak, akit az láthatólag kielégített.

- Menjünk - mondta.

Ismét az előtérbe kerültünk, elhaladtunk a tükrök előtt, melyek végül is tükröztek bennünket, majd felmentünk az első emeleti előtérhez, és befordultunk egy folyosóra.

- A te órád is megállt? - súgtam oda Mizginnek.

- Nem - felelte csuklójára sandítva. - Miért? Az a trükk a tükrökkel véleményem szerint érdekesebb.

- Észrevetted?

- Pszt... - susogta meg sem fordulva a démonológus.

A gyéren megvilágított padlódeszkák ropogtak lépteink alatt. Kétoldalt a falmélyedések árnyékában indiai istenek torz szobrai bújtak meg. Szemgödreikbe nyilván üvegszemeket helyeztek, úgyhogy a szobrok csillogó, komor tekintettel kísérték bennünket. A magas, csúcsíves mennyezet alatt sötétség gomolygott. Kezdték már idegesíteni ez az olcsó hatásvadászat, ugyanakkor nem feledhettem a tükröket, az órámat és a démonológus szürkés-kék arcát.

Befordultunk valamerre. Itt nem volt villanyvilágítás, de az ablakon keresztül besütött a hold. Távolságban, nem tudni, merre, valami zúgott, mint a transzformátorházak. Elnevettem magam. Mennyire fel tudja zaklatni még ez az elmosódó hang is az embert, ha misztikus hangulatba ringatják. "Gyöngécske dolog" - gondoltam magamban.

A démonológus megállt.

- Ez az ön szobája. Az öné pedig - fordult Mizginhez - egy kissé odább van.

Kinyitottam az ajtót. Közönséges szoba. A tejszínű mennyezeti lámpa szobát betöltő fénye a folyosó sötétsége után vakítónak tűnt. Se függöny, se nehéz drapériák, se vérvörös huzat vagy ehhez hasonló, meghatározott hangulatot sugalló kellékek nem voltak itt: egészen modern bútor, csupasz, világos tapétával bevont falak, tükörfényesre tisztított parketta, sima, alacsony mennyezet és faráccsal bevont fűtőtest.

- A gomb itt van a kapcsoló alatt - mutatta meg a démonológus.

Arca ismét a szokásos színt vette fel. Semmiféle sátáni nem volt tekintetében. Szeme álmosan nézett rám, és csak a pupillák fekete részében bujkált egy kis vöröses fényecske, ami gyakori az állatoknál, de majdnem sohasem fordul elő az embereknél.

- Jó éjszakát - bólintott udvariasan, és szorosan becsukta maga mögött az ajtót.

Figyelmesen körülnéztem a szobában, de ismételt megszemlélés után sem volt több szokatlan benne, mint bármely szállodai szobában: heverő, karosszék, folyóirat-asztalka, néhány szék, a falon csendélet három természetes nagyságú narancssal.

Mialatt idevezettek, valamiféle elképzelés alakult ki bennem, de most, látva ezt a közönséges szobát, mindez rögtön szerte is foszlott. Minden a lehető legegyszerűbbnek tűnt; a tükrök egy kicsit el voltak fordítva - az ilyesmit nem lehet azonnal észrevenni -, a démonológus arcát a félhomály változtatta el, az óra pedig...

Felhúztam az órámat. A másodpercmutató megmozdult, de abban a pillanatban meg is állt. Világos, az óra éppen a legrosszabbkor romlott el.

Nagy csend vett körül. A széles ablak mögött sivár pusztaság terült el, melyet kékes fényvel világított be a hold. Közelgett egy ostoba és unalmas éjszaka.

Természetesen a legkevésbé félelmet éreztem ekkor. Mi köze ehhez a félelemnek, mikor az ember szidja magát az ostobaságáért, és mérgelődik, mert becsapták.

Miután egy keveset járkáltam, leültem a heverőre, majd újból felálltam, és a képhez léptem. A festészethez ugyan keveset értek, de azt meg tudtam állapítani: a kép tehetségtelen mázolvány. Még nézni sem volt mit rajta - természetellenes téglavörös narancsok halott fekete háttér előtt, és csak a jobb alsó

sarokban pislákoló néhány elmaszatolt zöld vonás; nyilván a festő aláírása.

Mihez is kezdjek? Olvasni próbáltam, de nem ment.

Abban, hogy lefeküdjek aludni, zavart az ingerlően éles fény. Túlságosan is éles fény. Pedig mindössze egy három részre osztott fényforrás világított.

A kapcsolóhoz léptem. Háromfokozatú volt, azaz a kar elforgatásával a három részt sorban el lehetett oltani. A szerződés feltételei tehát becsülettel betartattak. A szellemek - nem többek, mint a képzelet játéka, melyeket a sötétség kelt. Az elektromosság megjelenése nem véletlenül csökkentette olyan gyorsan a túlvilági témával kapcsolatos mendemondák számát, és észrevehetően egészségesebbé tette az emberi pszichikumot. Képtelenség lenne elvárni, hogy most, a lámpa erős fényénél, míg én háttal állok a szobának, és látóköröm korlátozott, mögöttem valami kísérteties vagy alakatlan megjelenjen...

Hirtelen megfordultam és megremegtem. A heverő tisztán behajlott, mintha egy láthatatlan test súlya nyomná, még a rugók nyekergését is hallottam. Ez volt az első hang, ami a szobában hallatszott. A heverőn persze senki nem ült.

Azonnal átvágtam az üres szobán, és határozottan leültem a díványra. A félelem azonban mégiscsak elfogott egy pillanatra, mikor kezem végighúztam a bemélyedés felett. Aztán felálltam, és kinevettem magam. Azt a bemélyedést én magam hagytam az előbb rajta. Most kettő volt belőlük - a kárpit egyszerűen megőrizte a test nyomát, amit előre fel sem tételezhettem, mivel a heverő teljesen új volt.

Az idegeim ennek ellenére pattanásig feszültek...

És ekkor hirtelen egy tekintetet éreztem magamon. A benyomás tisztán ösztönös volt, hiszen nem volt ki nézzen rám az élesen megvilágított szobában; senki sem rejtőzhetett a csupasz falak között.

Vállat vontam, és nyugalmat parancsoltam magamra. Gykeztem valami másra gondolni. Leültem, de szemem akaratlanul is kutatóan járta körbe a szobát, mivel mintegy öntudatlanul továbbra is magamon éreztem az idegen tekintetet.

Elviselhetetlen volt ez! Meg kellett találnom, bármibe kerüljön is - természetesen nem a kísérletet, hanem a tárgyat, mely kiváltotta bennem ezt a különös érzést!

Érthetetlen, hogyan is nem vettem észre azonnal... Egy szem. Zöldes színű, gúnyos, egyenest rám nézett a képről, sőt úgy rémlett, kacsintott is.

"Le kellene feküdni aludni" - mondtam magamnak, miközben közelebb léptem a képhez, és szemlélni kezdtem a zöld színű ecsetvonásokat, melyek a művész aláírását képezték, de távolról egy szem érzését keltették.

Valami megreccsent a lábam alatt. Az ördög vigye! Felugrottam. Halántékomat lehelet csapta meg.

Lassan, józan eszemet nem veszve hátrapillantottam. A légáramlatot a kissé kinyílt ajtó okozta.

Haragosan meglöktem, de miközben becsuktam, egy megdöbbentő képtelenségre lettem figyelmes. A fény mindig sugarat alkot, a sötétség viszont sohasem, de itt minden fordítva volt; nem a fény hatolt a szobából a folyosóra, hanem a sötétség a folyosóról a szobába!

Mielőtt ezt felfogtam volna, az ajtó panaszos nyikorgással elvágta a sötétség sugarat, és az fekete szalagként a földre hullott, majd gyorsan felszívódott a padlón, mint a kiöntött folyadék, fényes fekete csíkot hagyva maga után. Hirtelen elgyengültem, és az ajtónak dültem. A csík megmozdult, és gyűrűbe zárult körülöttem.

"Ne lépd át" - hangzott hátulról.

Kiugrottam a körből. Az rögtön el is tűnt. Ebben a pillanatban az elviselhetetlen,

émelyítő félelemtől űzve hangosan felüvöltöttem. Tébolyultan fellángoltak a lámpák. Tetőtől talpig végigjárta testem a nyúlós hideg. A belülről, tudatom legmélyebb rétegéből, vibráló idegsejtjeimből, eszét vesztett ösztönöm értelmetlen robbanásából feltörő félelem annyira elkínzott, hogy vadul félreugrottam. Valami nagy zajjal leesett, üveg csörrent, és egyenest előttem nőtt ki a földből az ablaknyílás, ahonnan fehér, eltorzult arc pillantott rám - az én arcom!

Tenyeremmel ellöktem őt magamtól, hátraugrottam, de mögöttem is ott volt már sok-sok arc, és mind rám néztek a falakról, mint tükrokből, a villanyfény pedig kegyetlenül égetett kíméletlenül, az utolsó kis vonalkáig kirajzolva a kísérteties tükörképekben, miként torzul grimaszba, miként vonaglik arcom. Ökölbesorított kézzel nekik ugrottam.

Nem emlékszem, mi volt ezután. Azt hiszem, a levegőt csépeltem, arcomat vertem. Saját képmásommal verekedtem! Egyformán idegen volt az minden oldalról. A lámpa-fény veszett ragyogásában több irányból támadt rám, és az egyik szeme zöld, gunyoros, kacsintó volt, nem az enyém...

Nem tudom, hogyan kerültem a padlóra. Hirtelen sötétség zuhant rám, és lépések hangzottak fel.

Nehézkesek voltak, feltartóztathatatlanok, közelebb, egyre közelebb jöttek, erősödtek, és velük együtt nőtt a felém tartó alak, gigantikus méretű, vasból és sötétségből teremtett, félelem alkotta és örületet hozó. Lám, már meg is csapott a kinyílt ajtóból a légáramlat...

- Mit ordítasz? - hallottam az ismerős hangot.

Homályosan, mintha lidérces álomból ébrednék, rajzolódott ki előttem az ajtónyílás, benne Mizgin alakja, zseblámpafény...

- Dobd el a széket - szólalt meg komoran.

Kitépte dermedt kezemből a széket, mellyel, úgy látszik, védeni akartam magam, és a kijárat felé vonszolt.

Csak a levegőn tértem magamhoz, és ott sem teljesen.

- Gazemberek! - átkozódott csendesen Mizgin, miközben átsiettünk az udvaron. -A tudománytól kölcsönözni szellemeket... Gazemberek! Könnyen ez lehetett volna a holnapi újságban: "A találkozó a tisztátlan erővel a vakmerő kísérletezők megőrülésével végződött." Érted, micsoda jó reklám ez ügyüknek?

- Hogyan? - szakadt ki belőlem. - Ez azt jelenti...

- A rémségek laboratóriuma, igen... Itt egyedül az infrahangtól megbolondul akárki... Ha idejében meg nem babonázom a szellemeket, ki tudja...

- Megbabonáztad...

- Kikapcsoltam az áramot. Emlékszel, hogy zúgott valami, mikor mentünk? Transzformátor, így is gondoltam. Biztos vagyok benne, hogy nem idéznek bíróság elé a rongálásért.

Friss volt a levegő, de én nem a hidegtől remegtem.

Földeák Iván fordítása

Ahogy Steegs előrehaladt gondolatainak kifejtésében, úgy komorult el egyre jobban a dékán arca.

- Balperdületű fotonok! - szakította félbe végül is Steegset. - Igen, értem, keresni szándékozik a balperdületű fotonokat. Miért nem mindjárt az örökmozgó elvét keresi? Vagy a paradicsomi kapuk koordinátáit? Maga talán nem olvasta Gordon könyvét?

- Olvastam Gordont - felelte Steegs, miközben igyekezett megőrizni nyugalmát. - Azokat a kísérleteket tizennyolc évvel ezelőtt végezték, amikor még nem ismerték a "Boriszov-effektus"-t. Elméletileg van remény...

- Elméletileg! - A dékán már nem is titkolta ingerültségét. - A pénzt a kísérletre viszont nekem gyakorlatilag kell adnom. Kétmilliót!

- Egymilliót. Kétmillióba Gordon kísérletei kerültek. A Boriszov-effektus lehetővé teszi...

- Ezt már hallottam. Maga mintha elfeledné, ki is az a Gordon. Vagy feltételezi, hogy Gordon nem ismeri a Boriszov-effektust? Gordon nagysága nemcsak abban áll, hogy megalkotta a mezőelméletet. Tudja-e, hogy következtéseiben, jóslataiban egyszer sem tévedett? Ismeretes-e ön előtt, hogy Fouah, Sherrington, Brodeckij, a világ legjobb kísérletezői ismételték meg Gordon kísérleteit a balperdületű fotonokkal, végigpróbálva az összes elképzelhető változatot, és semmi eredmény! Balperdületű fotonok fényárama - ez legenda, bölcsek köve, fából vaskarika, délibáb.

A dékán hatvan felé járt, az éles ráncok, bármennyire is furcsa, nem öregítették, hanem fiatalították, remek öltönyt viselt, de mindennek a legkisebb jelentősége sem volt. Bárki volt is ez az ember, aki ebben a székben ült, akárhogy is öltözködött, a leglényegesebb az volt, hogy pénzkizűrés felett rendelkezett, több száz fős közösséget irányított; hivatalnok volt, és mint ilyen, nem támogathatott olyan kalandorságot, mely pénzbe került. Sőt már a legkisebb kétség felmerülésekor nem lehetett számítani a jóindulatára. Steegs azonban nem vesztette el reményét. Jobban örült volna, ha nem kerül össze a dékánnal, no de a nagy Gordonnak is volt alkalma annak idején ilyenfajta embereket meggyőzni. Érdekes, ilyen nagygyá lett volna akkor is, ha ez nem sikerült volna neki?

- Szerintem minden világos, Steegs - zárta le keményen a dékán a vitát, és magához húzott egy dossziét, ezzel is értésére adva, hogy az audencia végetért.

- De hisz ön még meg sem nézte Van-Merle véleményét! - kiáltott fel Steegs.

- Van-Merle-ét? Ha akarja, holnap tíz vélemény lesz nálam a legkiválóbb professzoroktól, és mindegyikben ugyanaz, amit én itt elmondtam. Menjen, Steegs, és végezze dolgát.

Steegs felállt, és észrevette, hogy kezei remegnek.

- Csak egy szót még...

A dékán felkapta a fejét.

- Tessék, csak a probléma nagyságáról, a kockázat szükségességéről szóló közhelyek és a hozzájuk hasonló szövirágok nélkül.

- Nem, nem erről akartam... Mi van, ha... ha maga Gordon jelenti ki: "El kell végezni a kísérleteket"?

- Ó maga?

A dékán csodálkozva vetette hátra magát a karosszékben. Körmeit kocogtatva figyelmesen Steegsre pillantott.

- Azt hiszi, meg tudja győzni Gordont? No... fogadja-e egyáltalán még magát?

- Fogadni fog... - Steegs úgy érezte magát, mint aki vékony jégre lépett.

- No, ha Gordon... akkor megnézzük.

"Micsoda szerencse, hogy Gordon még nem halt meg - gondolta Steegs útban a nagy fizikus város környéki villájához. - Ha meghalt volna, akkor nem vele, hanem tekintélyével kellene vitáznom. A tekintély azonban nem vonja vissza a szavát."

Steegs bátorította magát. Tegnap a dékánnal folytatott beszélgetése után tízszer is felemelte a telefonkagylót, és tízszer vissza is helyezte, mielőtt feltárcsázta volna Gordon számát. Minden várakozással ellentétben az rögtön beleegyezett. Rögtön! Lám, mit jelent, ha valaki igazi tudós! Beteg, öreg, zárkózottan él - mégis azonnal reagál a segélykérésre. Mert több mint valószínű, annak hangzott magyarázkodása, melyre percnyi hallgatás után - Steegsnek a szívverése is elállt - röviden ezt felelte: "Várom holnap kilencre".

Holnap! Kilenckor! Vár! Ó, az élő legenda várja Steegset, a közkatonák közül is a legkisebbet! Az éjszakát izgalomban töltötte, mérlegelve minden egyes szót, hangsúlyt, míg a kétségbeeséstől eljutott a meggyőződésig, hogy minden jól fog végződni.

És íme, már a kapunál áll, keze a csengő felé nyúl, és rémülten érzi, hogy a feje teljesen üres... Mindent elfelejtett, amit mondani akart, képtelen két értelmes szót összerakni, képtelen helyéről elmozdulni!

Hű! - Steegs leengedte kezét. - Nyugalom, nyugalom... Hiszen ki is ez a Gordon? Einsteinnel egyenrangú zseni, de nem római pápa, nem isten - tudós, ember... Fáj a veséje, szeret rózsát ültetni, feddhetetlenül becsületes, és mint mondják, jóindulatú.

Steegs észre sem vette, hogy teljes erejéből nyomja a csengőt. Nem emlékezett rá, hogyan tárult ki a kapu, hogyan vezették be a lakásba, miközben valamit magyaráztak neki; nem emlékezett, hogyan vette le a ballonkabátját, hogyan lépte át a küszöböt...

- Üdvözlöm. Üljön le.

Gordon félig ülő helyzetben feküdt egy díványon, de ennek ellenére Steegsnek úgy tetszett, hogy jóval föléje emelkedik. Mint székesegyház kupolája magaslik homloka, válla, ősz hajának sörénye pedig már szinte felhőként lebeg az elérhetetlen magasságban. Tekintete, úgy tetszett, távolról, nagy gondolatok csillogó jéghegyeitől ér hozzá. Ez a tekintet, amely mintha a természet legrejtettebb titkait és az öröklét végtelenjét is látná, ez a világos, hideg, idegen tekintet maga is már az örökléthez, a történelemhez tartozott.

Gordon megmozdult, és megigazította magán a plédet, mely térdét takarta. - Beszéljen.

Steegs belekezdett, de izgalomában saját hangját sem hallotta.

Vagy három perc múlva Gordon egy könnyed mozdulattal félbeszakította.

- Értem. Nem az ön cikke volt két évvel ezelőtt a Fizikai Évkönyvben?

- Az enyém. - Steegsnek kiszáradt a torka.

- Remekül oldotta meg a gravitonok fluktuálásának problémáját. Miért nem folytatta a munkát ezen a területen?

- Azért, mert... mert hidat láttam onnan a balperdületű fotonokhoz...

- Ez az, ami megragadta magát? Semmi másra nem tud gondolni?

- Igen... Azaz... Nem maguk a fotonok, hanem az, ami mögöttük rejlik...

- És mi van mögöttük?...

Steegs megrökönyödve nézett Gordonra. Próbára teszi? Nevet rajta? Játszik vele, mint macska az egerrel?

- Az idő folyásával ellentétes mozgás - préselte ki.

- És még?

Steegs végérvényesen megzavarodott. Még? Mi még? Milyen "még"-et lát ő a nagy tudós a maga halhatatlanságával? Miféle titkok tárultak fel szelleme előtt, a természet minő rejtett sajátosságait látja e szó mögött?

Gordon alig hallhatóan felsóhajtott.

- Jól van. Az ön véleménye szerint mi a tudomány célja?

Nem, Gordon nem nevetett. Legkevésbé nevetni volt kedve - Steegs ezt megértette. Gordon feléje fordult, tekintete követelt és kérdezett, állhatatosan és szigorúan.

- A tudomány célja a megismerés... az igazság felkutatása...

- Miféle igazságé?

- Milyené? Az általános igazságé... A természeté...

- Hagyjuk békén a természetet. Meséljen inkább magáról. Mindent mondjon el a legelejétől kezdve.

Gordon lehunyta szemét.

Steegs bár semmit nem értett, de engedelmeskedett. Mit is mesélhetett ő magáról? Azt, hogy miképp jutott el a tudományhoz, és mit jelent az számára? Ezt nem lehet elmesélni... Apja részeges ember volt, örökös veszekedések a családban - ekkor lelt menekvést Steegs a könyvekben. Elsősorban a tudományos könyvekben. Ezek elvezették őt a megismerés tiszta világába, ahol a megindult és szárnyra kapott lélek az igazság verőfényes mezője felett siklott, ahol minden lépés magasabbra emelte az embert a hatalmas világegyetem csillagok között kirajzolódó alapjaihoz. Ott mint istenek fogták kézen a kisfiút, és vezették a bölcsesség felé Newton és Lobacsevszkij, Darwin és Einstein, Sznyegov és... Gordon. Azt a kisfiút, aki befogta a fülét, hogy ne hallja anyja rikácsoló kiáltását, apja részeg káromkodását; a kisfiút, aki tetőtől talpig mocskosnak érezte magát. Ó, hogy tanult! Micsoda izgalommal fogott hozzá első önálló kutatásához. "Az elfajult gravitonok impulzusmomentuma." Úgy gondolt ezekre a gravitonokra, mint szerelmére. Arról ábrándozott, hogy mindent megtud róluk, bármibe kerüljön is. Voltak napok, amikor úgy járta az utcákat, hogy nem is látta őket, amikor pedig a járókelők véletlenül meglökték, a külvilág durva érintése már nem izgatta - nem tudott elérni valóságérzetéig. Valahol egy másik világban voltak a hétköznapiak, a futball, a mozi, a kicsinyes beszélgetések, a pénz, a durvaság, az irigység - mindaz a kilátástalanság és reménytelenség, ami gyerekkorában körülvette őt... Most, jóllehet még csak bátortalanul, de már olyan magasan lebegett felettük, mint ahogy egykor erről álmodozott. De vajon szavak kifejezhetik ezeket az érzéseket?

Az sem volt világos, hallgatja-e őt Gordon, valami máson jár az esze, vagy csak szundikál?

Steegs elhallgatott. Gordon felnyitotta a szemét.

- Ki kell hogy ábrándítsam, barátom. Balperdületű fotonok - ez pusztán illúzió...

"Úgy beszél, mint a dékán" - sápadt el Steegs.

...Nem minden elméletileg lehetséges jelenség valósul meg a természetben. Csábító lidércfény, mocsárszag - ez a balperdületű foton. Sajnos, ilyen tüzeckék mindig égnek a tudomány országútja mentén. Magam is hajszoltam őket, és elvesztettem öt évet - és micsoda éveket! És Fouah, Sherrington, Brodeckij ugyancsak. Nem elég-e az áldozatokból? Ön fiatal és a cikkeiből ítélve tehetséges, ne veszteltesse hiába idejét. Íme, ez a tanácsom.

- De a Boriszov-effektus... Ön a főkapun kopogtatott. Lehetséges, hogy a hátsó bejáraton...

- Sem a hátsó, sem a főbejáraton nem hatol be abba, ami nem létezik. Alighogy Boriszov felfedezte effektusát, rögtön átnéztem összes következtetéseimet. Nincs hiba bennük. Az ön útja járhatatlan.

- De miért? Miért? Hol tévedtem? Miben? Mutassa meg!

Ez majdnem szentségtörés volt - magyarázatot követelni Gordontól, az agg, nyolcvanéves Gordontól. S ezt azután követelni, hogy határozottan értésére adta, a szava - igazság. De nem, ebben a szobában, ahol az egységes mezőelmélet megszületett, ez nem volt most szentségtörés. Mindketten - Steegs és Gordon is - egy törvénynek voltak alárendelve, mely felettük állt, és ez a törvény kötelezte Gordont bizonyítékainak feltárására. Nem sérthette meg azt, mert különben a tudomány vallássá változott volna, ő pedig annak főpapjává.

- No, lássuk akkor...

Rakás papír hevert Gordon előtt az asztalon. Vett egy tiszta ívet, vigyázva kisimította, bütykös, nehezen hajló ujjai tollat ragadtak, és máris szigorú rendben sorakoztak fel a matematikai formulák a toll hegye alatt.

Ítélet volt ez. A tilalom kérlelhetetlenül fogalmazódott meg a jelekben, melyek résnyire szűkítették az álom útját... Steegs dermedten figyelte a sorok feltartóztathatatlan folyamát, a toll határozott futását, a bizonyítékok kegyetlen logikáját.

A toll alig észrevehetően megbicsaklott, megremegett, lelassult...

- A többi, remélem, így is világos... - szólalt meg fáradtan Gordon, és félretolta a papírt.

Fázósan megdörzsölte kezét, és a pléd alá rejtette.

Steegs azt hitte, hogy megbolondult. Az ítélet meg volt írva, ott volt rajta az aláírás és a pecsét, de a bizonyítékokban rés volt! Apró, alig észrevehető... Villanásszerűen önmaga számára is meglepően gyorsan - egy pillanat alatt átfogta Gordon érveinek láncát, Gordon gondolatmenete az ő gondolatmenetévé lett, végiggondolta és...

Nem lehet! Hihetetlen! A rés nem zárult be. Lehetetlenség volt betömní.

Steegs felemelte tekintetét, és majdhogynem felkiáltott. Előtte egészen más Gordon volt. Görnyedt, erőtlén, beesett ajkakkal és az öregség barnás foltjaival fonnyadt arcán. Már nem magaslott úgy föléje, fakó haja nem lebegett felhőként - Steegs olyannak látta őt, amilyen valójában volt, és nem olyannak, amirt8nek képzelete rajzolta. Steegs majdnem felzokogott.

- Mégis rájött... - suttogta Gordon, és feje még lejjebb konyult. - Volt bátorsága nem hinni, és lám... Igen, az útja járható. Járható, mert a balperdületű fotonok léteznek. Ezt én tizennyolc évvel ezelőtt már felfedeztem...

Steegs szótlán volt. Egy világ dőlt össze benne. Csillagok hulltak, égbolt szakadt, istenek haldokoltak. ő maga is haldokolt.

- Szedje össze magát... Megkérdeztem magától: emlékszik, mi van a balperdületű fotonok sajátosságai mögött? Erre nem felelt. Ezen nem gondolkozott. Akkor felelek én. Mi a tudomány célja?

- Mi? - ismételte visszhangként Steegs.

- Az emberiség boldogsága. Ha a tudomány nem teszi boldogabbá az embereket, akkor minek a tudomány? A tudás - fegyver, és ha a tudósnak mindegy, merre fordítják, akkor miben különbözik a zsoldoskatonától? Ezen sem gondolkozott el, Steegs? Meg akarja találni a balperdületű fotonokat, a részecskéket, melyek a jövőtől mozognak felénk. Fel fogja fedezni őket, ahogy felfedeztem én annak idején. És mi lesz tovább? A továbbiakban a gyakorlaton a sor. Az emberek megtanulnak a jövőbe látni és irányítani azt, mivel az események természetes menete, ha tudjuk, milyen lesz, akkor korrigálható. Boldogabb lesz-e az emberiség? Nézzen körül, Steegs. A bankár mindenre képes, hogy megőrizze tőkéjét, a diktátor, hogy megőrizze hatalmát, a karrierista, hogy megőrizze íróasztalát. Emberek nagy tömege érdekelt a mai rend megőrzésében. A jövő ellenséges számukra, mivel jól sejtik, mivel fenyegeti őket. Most is igyekeznek vaktában megelőzni azt. Ezeknek az embereknek a kezébe adja maga a jövő feletti hatalmat? Ők megsemmisítik a jövőt, Steegs.

Hallgasson, még nem tudott meg mindent... Azt tartják, hogy Roger Bacon, miután feltalálta a puskaport, elrejtette találmányát mindenki elől, mert előre látta, mivé lesz. Jó szándékú, de eredménytelen gesztus. Fél évszázaddal ezelőtt a fizikusok saját elhatározásukból vezették be az öncenzúrát, hogy az információk az atommag hasítására irányuló munkájukról ne jussanak a nácikhoz. Így cselekedtek, és azonnal át is adták minden tudásukat Amerikának. Hirosimával végződött az egész. De még ha ők be is zárták volna laboratóriumait, akkor is akadtak volna mások, akik mégiscsak megalkották volna a bombát. Nem feltétlen hazafias érzelemből. Teljesen elegendő a pusztító tudásszomj is. Végiggondolva a múlt tanulságait, úgy döntöttem, másképp teszek, amikor felfedeztem a balperdületű fotonokat. Nem léteznek - kiáltottam ki. Értelmetlenség keresni őket - jelentettem ki a világ tudományának. Bizonyítékul a kísérletek eredményei szolgálták - meghamisított eredmények. És ráadásul még a tekintélyem, melyet mint rönköt, az ösvényen vettem a kutatások útjába. Ó, nem ámitottam magam! Tudtam, hogy egyszer majd megjelenik valahol egy ilyen ifjú, mint maga, akit nem ijesz meg tilalmam. Fontos volt azonban, hogy időt nyerjek. Szerencsére a balperdületű fotonok felfedezésére irányuló kísérletek pénzt kívánnak. És nem is keveset... Elhúzni a felfedezés idejét, akármilyen áron is! Hiszen még egy fél évszázad... - nem, kevesebb! - és minden gyökeresen megváltozik a világon. Akkor majd az emberek csak azért fognak a jövőbe pillantani, hogy előre lássák a természeti csapásokat, hogy még keletkezésük előtt gyógyítsák a betegségeket. Hiszek ebben. Megsértettem a tudomány törvényeit! De nem az emberiség javát! És nem ön hivatott felettem ítélni.

- Én nem ítélek. - Nehezen, mintha nem kapna levegőt, mondta ki Steegs e szavakat. - De hogy volt ez Fouah-val, Sherringtonnal, Brodeckijjel?! - kiáltott fel hirtelen.

Gordon felkapta fejét.

- Megboldogult Fouah, Sherrington, Brodeckij a barátaim voltak - mondta ünnepélyesen.

Steegs váratlanul ismét kicsinynek érezte magát, jelentéktelennek ez előtt az öregember előtt, kinek tekintete tele volt büszke méltósággal, kinek arca éppen olyan volt, amilyennek az ifjú Steegs látta a tankönyvek lapjain.

Földeák Iván fordítása

Mint John Baxter *Science Fiction in the Cinema* című könyvének (The International Film Guide Series; A. S. Barnes & Co., New York; A. Zwemmer Limited, London, 1970) bevezető soraiban megállapítja, az SF-film a legutóbbi időkig még a műfaj szerelmesei számára is visszataszító és lealacsonyító termék volt, amely a komoly néző számára semmiféle érdekességet nem nyújthat. A sci-fi azonban tagadhatatlanul előretört az elmúlt fél évszázad során, s azok a milliók, akik rendszeresen olvassák a tudományos-fantasztikus irodalmat, feltétlenül kell, hogy érdeklődjenek a vászonra vitt science-fiction története és problémái iránt. Az is valószínűnek látszik, hogy a sci-fi egyre inkább a film komplex művészetével fogja megszerezni a legnagyobb közönségét. (Magyarországon nem sok SF-filmet mutattak be eddig, saját készítésű és forgalmazású filmünk pedig mind ez ideig nem volt. Ez elgondolkodtató tény, különösen akkor, ha figyelembe vesszük, hogy a sci-fi a szó legszorosabb értelmében a jövő műfaja, a jövő műhelye.)

John Baxter a sci-fit a következőképpen jellemzi: "Pragmatikus, idealista, a technológia misztikumától és az emberi dolgokban kívánatos matematikai rendben való hittől támogatott műfaj, amelynek középpontjában nem egyének, hanem mozgalmak és eszmék állnak." A meghatározásból rögtön szembetűnik a sci-fi eklektikus és átmeneti jellege; a pragma és idea, a technológia és a humánium között feszülő ellentétekre gondolunk.

A sci-fi irodalom és az SF-film között lényeges különbség mutatkozik. A kommersz jelleg a filmnél könnyebben és gyorsabban érvényesül. Már az irodalomban is rendkívül nehéz feladat megvonni a határt a pusztán szórakoztató jellegű és a valódi tudományos-fantasztikus művek között, az azonban világos, hogy a filmesek érdeklődése elsősorban az azonnali kasszasikert hozó, szórakoztató sci-fi felé fordul. A szokásos és igen nagyvonalú besorolással sci-finek nevezik mindazokat a műveket, amelyekben a képzelet túllépi a realitás tartományát. Ezért sorolják az SF-filmek közé a rémfilmeket és az utópiákat is - így John Baxter is foglalkozik velük.

Különösen szembeötlő a rémfilmek óriási számaránya az összes többihez viszonyítva. Ha a sci-fi irodalom bibliográfiáját vesszük szemügyre, itt is megtaláljuk a fantasztikus elemek hasonló túlbujánzását, amelyeknek elsődleges célja a meghökkentés, a hát - borzongatás.

Baxter nagyjából időrendben, de tematikailag is csoportosítva halad át a filmtörténeten, hogy felkutassa a műfaj fejlődéstörvényeit. Munkája úttörő jellegű, és igen nagy tárgyismeretről tanúskodik. (A hazánkban ismert és forgatott filmek tematikai rendszerezése sajnálatos módon még nem történt meg; a pusztán kronológia mellett csak az egyes országok filmtermésének, "hullámainak" felvázolásáig jutottak el - a Baxteréhoz hasonló kismonográfiák elősegíthetnék, hogy a film-komparatiztika is munkához lásson.)

Méliés 1902-ben mutatja be Holdbéli utazás című filmjét, amelyet Verne és Wells műveire alapoz, s amelyet joggal lehet az első SF-filmnek nevezni. Az SF igazi fellendülése azonban csak 1914 után következik be, s különösen a német expresszionizmus szellemi talaján. A Gólem, a Homunculus, Dr. Caligari már olyan filmek címei, amelyeket a filmtörténet értéként jegyez. Otto Rippert Homunculusa az első olyan SF-film, amely az emberi tudományt veszélyes lehetőségként fogja fel. Az örült tudós megteremti lélek nélküli szörnyetegét, amely a világ ura lesz, s csak a megzavart mindenség villáma végezhet vele. A német szellemiség romantikus-gótikus, középkori babonákból táplálkozó fausti problematikája itt jelentkezik először, hogy szinte napjainkig uralkodjék a racionálisabb és optimistább megfogalmazású SF-filmek felett. Fritz Lang nagy filmje, a Metropolis (1927) ezen a talajon, de nagy gondolati erővel, az utópia irányába eltolódva hódítja meg a világot. Lang művészetében a német gondolatvilág találkozik Amerikával, s ezzel a filmmel a német hegemonia meg is szűnik, s hosszú időre Hollywood veszi át szerepét. A nagy gonddal készített Metropolis iskolapélda marad tartalmilag és formailag egyaránt; mély értelmű szimbolizmus pedig szinte kötelezővé teszi a szimbolikus megoldások keresését még a kommersz célzatú filmekben is.

A legjobb német és francia rendezők exodusa Amerikába, megteremti az európai mitológiából táplálkozó, de amerikai tömegigényeket kielégítő SF-filmet. A húszas évek Amerikája még nem szívesen fogadja a tőle idegen rémségeket, de a Frankenstein 1931 -és elsőpró sikere utat nyit a horrorfilmek áradatának. Kár, mert jóval korábban a nagy amerikai filmklasszikus, Griffith egészen más úton indította el az amerikai SF-t; a retorikus-patetikus és idealista, mégis elemző történelemrevízió útján. Egymás után nyer képi megfogalmazást a láthatatlanság, a sebezhetetlenség, a halálsugár, a lekicsinyítés, a telepátia "tudományos" ötlete. Különösen figyelemre méltó jelenség Wells racionális indítékú műveinek következetes misztifikálása és a horrorelemek egyoldalú felnagyítása. Az időutazások után a figyelem most már végképp a jövő felé fordul, s létrehozza első nagy filmjét, a Things To Come-ot 1936-ban, Menzies rendezésében, Korda forgalmazásában. A film forgatókönyvét H. G. Wells hasonló című regényéből maga a szerző írja; műve a 2036-os London sötét, fasisztoid képét anticipálja. A film pedig mindazon SF-film elődjévé válik, amelyben a világ pusztulását, fokozatos degenerációját ábrázolják. Az amerikai filmipar lázasan igyekszik a közönségigényt kielégíteni a jövőben játszódó, elpusztult, elsüllyedt világokat ábrázoló, esetleg történelem előtti szörnyeket felvonultató filmek készítésével. Conan Doyle, Rider Haggard, Tolkien, E. R. Burroughs és Verne fantáziája gazdag lehetőségeket nyújtott a biztos sikerre törő rendezők számára.

Hollywood az ötvenes évek hidegháborús hisztériájában több irányban is sikerrel lovagolta meg a tömegigényt és tömegpszichózist. A földön kívüli erők ellenséges próbálkozásai egyformán módot adnak az erőszakot bálványozó és a háborúellenes kísérletekre. Jack Arnold 1953-58 között rendezte híres szörnyfilmjeit, az összes hatásos SF-elem mesteri alkalmazásával. Jack Arnold az SF-film klasszikusává válik, annak ellenére, hogy ő nem SF-rajongó. Technikai bravúrja és művészi szerepe az SF-ben hasonlít ahhoz a szerephez, amelyet Hitchcock tölt be a bűnügyi thriller-film területén.

Arnold szörnyfilmjeinek háttérében nagyon is jellemző, sokszor igen erős szatirikus bíráló is húzódik, s műveinek szimbolizmusa is sok érdekes következtetésre adhat lehetőséget. De Arnoldot filmjeinek csupán anyagi oldala érdekelte, s következetesen elutasított mindenfajta intellektuális motívumot munkájában. Lehetséges, hogy briliáns technikája és nagy sikere is ennek a távolságtartásnak köszönhető.

Érdekes Arnold filmjeit összehasonlítani a nála társadalmilag sokkal tudatosabb Péter Watkins filmjeivel (The War Game, Culloden, Privilege), amelyek mindegyike intellektuális töltésű, de megvalósulásában sok kívánnivalót hagy hátra. Arnold után a szörnyfilmek divatja még sokáig tartott, és nyomokban még napjainkban is jelentkezik. Az ilyen SF-filmek mélyén azonban felismerhetők a közös alapelemek: a vallásos jelképrendszer, a kulturális humor, a pszichológiai horror és a szexuális szimbolizmus.

Az atombomba fenyegetése a vallás apokaliptikus vízióit hozta felszínre, az utolsó ítélet, az emberiség teljes pusztulásának sötét képeit. A sok hasonló témájú és megoldású film közül kiemelkedik Stanley Kramer, a kitűnő rendező On the Beach (A tengerparton, 1959) című filmje, amely ugyan végletes pesszimizmussal ábrázolja a totális megsemmisülést, de prófécijának célja nem a meg-, hanem az elrettentés, a figyelmeztetés. Ezt a ciklust Péter Watkins dokumentum ihletésű, nagy vitát és ellenérzést kavarázó filmje, The War Game (A hadijáték, 1966) zárja, amelyet egyébként a BBC nem volt hajlandó

Külön hely illeti meg az SF-filmtörténetben azokat az alkotásokat, amelyek parabolisztikus célzattal, többnyire szatirikus társadalmi mondanivalóval készültek. Ezek közül említsük meg A majmok bolygóját (The Plánét of the Apes, 1967), amely Pierre Boulle nemrég magyarul is megjelent, azonos című regényéből készült. Ez az alkotás olyan bolygón játszódik, ahol az egykori civilizáció birtokosai és teremői, az emberek süllyedtek állati értelmi szintre, a nagy imitációs készségű majmok pedig nemcsak hogy átvették és fenntartják ezt a civilizációt, hanem éppen az ember-állatokat használják fel saját "fejlődéstörténeti" kísérleteikben.

Baxter külön fejezetben foglalkozik a televíziós SF-produkciókkal és -sorozatokkal. Baxter szerint az SF kiválóan alkalmas lenne a tv képernyőjére, csak hogy a tévéeket a jó SF-en kívülálló szempontok vezérik. Ha biztos közönségsikert akarnak, be kell a filmekbe tenniük néhány oda nem illő szörnyeteget, vagy tudományos áttekintéseket igyekeznek adni, nevelési célzattal. (Hazánkban eddig nagyon kevés SF-műsor volt a televízióban, de még a gyenge Orion-sorozat sikere is megmutatta, hogy nagy közönségigény volna nálunk is jó SF-filmekre és -sorozatokra.)

Baxter áttekintése annak a két filmnek az elemzésével zárul, amelyet Magyarországon is megismerhettünk. A Fahrenheit 451-ről (1966), Truffaut angol-francia koprodukciós filmjéről és Godard Alphaville-jéről (1965) van szó. Truffaut vállalkozását Baxter "bátor bukásnak" nevezi, amely messze elmarad Ray Bradbury novellájának lehetőségeitől, Truffaut - Baxter szerint - ezzel a filmmel is lerója hódolatát Hitchcock iránt, s az egész történetet a piros szín rögeszmés felhasználása és a direkt feszültségkeltésre való törekvés, valamint a fekete humor állandó jelenléte jellemzi. A mögöttes irodalmi anyag nemes töltése és gondolatisága azonban még a felemás módon megvalósított filmen is átsüt, s a könyvégető jövő rettenete így is emlékezetes figyelmeztetés marad. Truffaut és Godard, az "új hullám" két kitűnő rendezője - akiknek neve elválaszthatatlan a Négy száz csapástól, illetve a Kifulladásig és az Éli az életét című filmekről - most az SF felé fordul. Mindketten a krimi, a pszichológia és a szociológia határterületén kalandoznak, és érdeklődésük irányának megváltozása nem lehet véletlen. Sajnos, Godard Alphaville-je még annyira sem dicsérhető, mint Truffaut alkotása. A science-fiction elemek olcsó közhelyessége, a film zavarossága és vontatottsága semmivel sem menthető. Még talán SF-paródiának lehetne legkönnyebben elfogadni, különösen az által az ötlet által, amellyel Godard mai életmódunk és civilizációs környezetünk travesztiáját adja, és elhitegeti velünk, hogy a Figaro-Pravda újságírója autón közlekedik a csillagközi térségben. De nincs új ötlet az SF-ben - még ez az ötlet is megvalósul Méliés 1904-ben készült filmjében. A lehetetlen utazásban, ahol egy vonat indul el a térbe a Jungfrau ormáról, majd 1905-ben Paul The? Motorist (A? motoros) c. filmje egy túl nagy sebességgel haladó autós párról szól, akik útjuk során néhány bolygóval találkoznak, mielőtt újra földet érnének.

Baxter jogosan adja záró áttekintésének az "új palackban régi bor" címet, s az a véleménye, hogy a műfaj a világ végezetéig a határterületek problémáival fog küzdeni, s a science-fiction műfaji határai a táguló világegyetem határaival azonosak. Baxter könyvében válogatott filmográfiát is ad, amely kilencven százalékban amerikai filmeket tartalmaz. (A szocialista országokat Mihail Romm 1961-ből származó, nem kifejezetten sci-fi célzatú Egy év kilenc napja képviseli!) S ez a tény önmagában is figyelmeztető. Ezt a területet is meg kell hódítani a szocialista filmgyártásnak, hiszen nekünk kell, hogy a legtöbb mondanivalónk legyen a "condition humaine"-ről, a jövő életéről és konfliktuslehetőségeiről - a jövődőről, amelyben nemcsak szörnyek és háborúk fenyegetnek.

Anyja óva intette:

- Elment az eszed, Amelia? Az isten szent szerelmére, muszáj neked épp egy pionírhoz hozzámened? És még azt reméled, hogy ott a vadonban boldog leszel?

- A határvidék nem vadon, édesanyám - mondta Amelia.

- De nem is civilizált hely. Durva, kezdetleges. És ez a pionír vajon meddig ül ott meg nyugodtan? Ismerem a fajtáját. Az ilyenek mindig új hely kell, amit meghódíthat.

- Akkor én vele fogom meghódítani - mondta Amelia, biztos lévén a saját pionírszellemében.

Anyja nem volt ennyire biztos benne:

- A határvidéken nagyon kemény az élet, drágám, keményebb, mint hinnéd. Hát igazán kész vagy lemondani a barátaidról, minden kényelmedről?

- Kész!

Édesanyja még szívesen mondott volna egy és más. De férje halála óta már nem volt olyan szilárd a meggyőződése, és nem is szívesen erőszakolta rá másra.

- A magad életét éled - mondta végül.

- Ne aggódj, édesanyám, tudom, hogy mit csinálok - mondta Amelia.

Tudta, hogy Dirk Bogren nem állja a tömeget. Megtermett ember, tér kell neki, ahol kinyújtózhat, és csönd és szabad levegő. Beszélt Ameliának az édesapjáról, aki az újonnan termővé tett Góbi-sivatagban telepedett le. Az öregnek megszakadt a szíve, mikor a Góbi-sivatag is úgy benépesült, hogy a megyei szabályrendeletek értelmében kerítéssel kellett a földjét körülvennie, és szemét a csillagokra vetve halt meg.

Ilyen volt Dirk is. Amelia hozzáment feleségül, s átköltöztek a magányos Déli-sarkra.

De egyik telepes a másik után jött, és a sarkvidék rövidesen fölvette a Sarkváros nevet, boltjai, gyárai épültek, és az atomfűtésű földet takaros elővárosok hálózta be.

Ez hamarabb bekövetkezett, mint ahogy Amelia számítani mert volna rá.

Egy este kinn ültek a verandán, és Dirk elnézett a földje fölé. Hosszú-hosszú ideig nézte a radartorony csúcsát egy távoli emelkedőn.

- Sok itt az ember - mondta végül.

- Hát... egy kicsit sok - ismerte be Amelia.

- Legközelebb már golfpályát építenek. Nem gondolod, hogy ideje lenne tovább állnunk?

- Jó - mondta Amelia szinte habozás nélkül. És ennél többet nem is kellett mondania.

Eladták a farmot. Vettek egy használt űrhajót, és megrakták a legszükségesebbekkel. A kilövés előtti este Dirk barátai búcsúestélyt adtak a tiszteletükre.

Ők voltak az őstelepések, s még emlékeztek rá, mikor a sarkvidéket még részben hó és jég borította. Ugratták Dirket, bár egy kissé irigykedve

- Az aszteroidákra, mi?

- Az a jó hely - mondta Dirk.

- Elpuhultál te már ahhoz - káromgott egy vénember. - Könnyű élet kell neked, Dirk.

- Ó, nem olyan biztos!

- Gondolod, hogy még végig tudsz dolgozni egy becsületes, ötórás munkanapot? Dirk vigyorgott, kiitta a sörét, fülelt, milyen tanácsokat adnak az asszonyok Ameliának.

- Vigyél sok meleg holmit. Emlékszem, annak idején a Marson...

- Elsősegély-felszerelést...

- Bosszantó az a kis gravitáció...

- Dirk! - kurjantott oda egy férfi. - Hát képes vagy magaddal vinni ezt a törékeny kis asszonyt egy aszteroidára?

- Hát - mondta Dirk.

- Nem fogja ám ott jól érezni magát - figyelmeztette egy másik férfi. - Se társaság, sem új ruhák, se semmi műtyúrke.

- Az ember ott agyondolgozza magát, és belebolondul.

- Ne higgy nekik - szólt közbe sietve egy idősebb asszony. - Ha megszoktad, megszereted.

- Biztos, hogy megszeretem - mondta Amelia udvariasan, és remélte, hogy úgy is lesz. Közvetlenül a kilövés előtt felhívta az édesanyját, és közölte vele az újságot.

Anyja nem volt meglepve.

- Nos, drágám - mondta -, ez nem lesz könnyű dolog. De ezt tudtad, már mielőtt férjhez mentél. Az aszteroidák... oda akart apád is átköltözni.

Amelia emlékeiben úgy élt az édesapja, mint szelíd, csöndes beszédű ember. Esténként, mikor a bankból hazajött, a használt űrhajókat kínáló apróhirdetéseket bújta, és pontos listát állított össze minden holmiról, amire egy fölfedezőnek szüksége lehet. Édesanyja azonban makacsul ellenzett minden változást, s nem lehetett hazulról kimozdítani. Nyílt összeveszésre ritkán került sor, de a felszín alatt ott bujkált a

keserűség - egészen addig, míg egy nap minden keserűséget meg nem szüntetett az a helikopter, amely rázuhant apja kocsjára, mikor épp a bankból tartott hazafelé.

- Igyekezz jó asszonya lenni - intette az édesanyja.
- Az csak nyilvánvaló - jelentette ki Amelia kissé mérgesen.

Az új határvidék kint húzódott az űrben, mert a Földet már teljesen megszelídítették és betelepítették. Dirk gondosan áttanulmányozta az aszteroida-övezet hozzáférhető térképeit, de ezek nem mondtak sokat. Senki nem hatolt még nagyon messzire, és a hatalmas térség egyszerűen az "Ismeretlen terület" fölírás viselte.

Hosszú út volt odáig, és veszélyes is, de ott még volt szabad föld, csak meg kellett szállni, és tér is, amennyit egy férfi csak kívánhat magának. Dirk makacs türelemmel küzdötte át magát a szálló kis kőbolygók közt. Az űrhajó orra makacsul az űrbe irányult, bár itt már semmiféle útjelzés nem volt.

- Nem fordulunk vissza - mondta Dirk Ameliának -, minek az utat föltérképezni?

Amelia egyetértően bólintott, de elakadt a lélegzete, mikor megpillantotta a sivár, holtan világító pontokat maga előtt. Akaratlanul is elfogta az aggodalom új életétől, a zord, magányos határvidéki léttől. Megreszketett, és kezét rátette Dirk kezére.

Az elmosolyodott, de nem vette le a szemét a műszerfalról.

Találtak egy pár mérföld hosszú, egy mérföld széles sziklakaréjt. Leszálltak erre a sötét, levegőtlen kis világra, felállították a nyomáskiegyenlítő kupolát, és bekapcsolták a gravitációt. Amint az kezdte megközelíteni a normálisát, Dirk nekilátott a munkának, kicsomagolta az irányító robotot. Ez hosszú, fárasztó munka volt, de végül befűzte a szalagot, és beindította a szabályzókat.

A robot is munkának látott. Dirk bekapcsolta valamennyi rendelkezésre álló reflektorát. A kis daruval kiemelte az űrhajó rakodóteréből a Határvidéki Hajlékot, elhelyezte a kupola közepén, és beindította. A hajlék kinyílt, mint egy gigantikus virág, takaros, ötszobás lakást virágozott, a legszükségesebb bútorrattal, konyhával, vezetékkel és egészségügyi berendezéssel.

Ez volt a kezdet. De mindent nem lehetett egyszerre kipakolni. A hőmérséklet-szabályozó benn volt valahol a rakodótér alján, és Dirk kénytelen volt a hajlékot szükségkázánnal fűteni, amelyet a generátorhoz kapcsolt.

Amelia annyira fázott, hogy nem tudott vacsorát készíteni. A hőmérséklet a hajlékban 11 ° C körül mozgott. Még a Fölfedező RT-féle szőrmeruhájában is fázott, a hideg fényű világítótestek gyatra derengésétől még jobban.

- Dirk - kérdezte félénken -, nem tudnál egy kicsit jobban befűteni?
- Talán tudnék, de akkor a robot dolgozna lassabban.
- Erre nem gondoltam - mondta Amelia. - Majd megmelegszenek.

De a fluoreszkáló világítótestek hideg fényében Amelia képtelen volt dolgozni, és rosszul is állította be a tárcsát az élelmiszer-alapadagra. A hús túlsült, a krumpli meg-lötyyedt, az almapuding egyszerűen szétfagyott.

- Sajnos, az ilyen gyors főzésnek nem vagyok mestere - mondta Amelia erőltetetten mosolyogva.
- Sebaj - jelentette ki Dirk, és úgy bevágta az ételt, mintha szabályos földi vacsora lett volna. Aztán lefeküdtek. Amelia alig tudott elaludni a szükségmatracon. De megvolt az a kétes vigasza, hogy Dirk sem élvezte a helyzetet. Valóban elpuhult a sarkvidék viszonylag kényelmes életében.

Mikor fölébredtek, már minden vidámabban festett. Az irányító robot, mely egész éjszaka dolgozott, fölállította a fő világítótelepet. Most már megvolt a saját kis napjuk az égen és a hozzávetőleges éjszakájuk és nappaluk. Az irányító robot azonkívül kirakta a nehéz mezei robotokat is, azok viszont kirakták a háztartási robotokat.

Dirk irányította a feltalaj előállítását és összehangolta a robotok munkáját, mikor a talajba elvetették a gyorsmagvakat. Végigdolgozta a teljes ötórás munkanapot, s mikor a kis nap már alacsonyan járt a horizonton, kimerültén tért haza.

Amelia napközben betáplálta az alapételek lyukszalagját, és így este már egyszerű, de kiadós, nyolcfogásos vacsorával várhatta a férjét.

- Persze ez nem éppen húsfogásos díszvacsora - mentegetőzött, miközben Dirk az előételt majszolta.
- Sose tudtam annyit megenni - mondta Dirk. t
- És a bor sincs kellően behűtve.

Dirk föltekintett, és szélesen elmosolyodott.

- A fenébe, drágám, adhatok neked langymeleg Ola-Colát, azt sem veszem észre.

- Amíg én vagyok itt a szakácsnő, addig nem - mondta Amelia. Már is tapasztalta a határvidéki élet egyik előnyét: az éhes férfi mindent megeszik, amit elébe tesznek.

Dirk, miután Ameliának segített berakni az edényt a mosogatóba, fölállított egy vetítőt a nappaliban. S mikor fölillant a vásznon a dupla film, elhelyezkedtek elnyűhetetlen habszivacs karosszékeikben, mint előttük már a pionírok egész nemzedékei. A múlt és jelen e találkozása mélyen meghatotta Ameliát.

És Dirk kicsomagolta a rendes ágycsukát, és beállította alattuk a gravitációt. Aznap éjjel olyan jól aludtak, mint valaha a sarkvidéken.

De az aszteroidán szüntelen-szakadatlan tartott a munka. Dirk öt, néha még hat órát is dolgozott naponta, a mezei robotokkal, egyre cserélgette bennük a lyukszalagokat, harsogta a parancsszavakat,

igyekezett minél többet kihozni belőlük. Pár nap múltán már zöldülni kezdtek a szintetikus humuszba elvetett gyorsmagvak. De nyomban meglátszott, hogy hitvány lesz a termés.

Dirk ajka elkeskenyedett, és utasította a robotjait, hogy szivattyúzzanak a talajba nyomelemeket. Addig pizmogott a napjával, míg sikerült fokoznia az ultraibolya fénykibocsátást. De a termés, egy hétre rá, még így is nagyon rossz volt.

Amelia aznap kiment a mezőre. Dirk arcát élesen megvilágította a nap, ökölbe szorított keze a csípőjén nyugodott. A hitvány, törpe, alig vállig érő kukoricát nézte. Amelia nem tudott mit szólni. Vigasztalóan tette a kezét Dirk vállára.

- Nem hagyjuk megverni magunkat - morogta Dirk.

- Mit fogsz tenni, drágám? - kérdezte Amelia.

- Ha kell, minden héten vetek. Addig dolgoztatom a robotokat, míg a csatlakozásaik ki nem kristályosodnak. Ennek a földnek teremnie kell. Ennek itt teremnie kell!

Amelia hátralépett, meglepte férje hangjának heve. De meg tudta érteni, mit érez. A farmer lenn a földön egyszerűen kiadja az utasítást irányító robotjának, s pár nap múltán már neki is foghat a betakarításnak. Dirk meg több mint egy hétig dolgozott, és figyelte ezt a nyomorúságos termést.

- Ezzel mit kezdünk? - kérdezte Amelia.

- Föletetjük az állatokkal - jelentette ki Dirk megvetően. A sűrűsödő homályban visszasétáltak a házba.

Másnap Dirk előszedte a háziállatokat a hűtőből, életre keltette őket, felállította az óljaikat és istállóikat. Az állatok elégedetten majszolták a kukoricát és a búzát. A gyorsmagvak visszakerültek a talajba - és a második termés már megütötte a rendes mértéket.

Ameliának nemigen volt ideje, hogy figyelje férje diadalát. Ötszobás lakásuk földi méretekkkel mérve kicsi volt, de így is koordinációt igényelt.

Ez nem volt könnyű. Amelia a szokott elővárosi otthonban nevelkedett, ahol a háztartási tennivalókat automata végezte a beállított időben. Itt viszont mindent külön-külön gép végzett. Nem jutott idő rá, hogy az ember besüllyessze őket a falba, örökké láb alatt voltak, tönkretették a lakásdíszeket, olyan volt az egész ház, mint egy gépműhely.

Az egyetlen, központi kapcsolótábla helyett Ameliának a legkülönbözőbb tárcsákkal, gombokkal, kapcsolókkal kellett küszködnie, amelyeket felületesen, ideiglenesen szereltek fel mindenfelé. Kezdetben a napja nagy részét azzal töltötte, hogy megkeresse a porszívó, padlókeféző, ablakmosó kapcsolóit, holott ez odahaza magától értetődően s könnyen ment. Dirk megígérte, hogy összeköti az összes áramkört, de nagyon el volt foglalva a maga munkájával.

A házi robotjaival csak bosszúsága volt. Minthogy határvidékre készültek, elsősorban a tartósságukra adtak, hiányzott belőlük minden kifinomultság, amihez Amelia hozzászokott. Az emlékezetük rövid volt, maguktól nem csináltak semmit. Estére Ameliának már zúgott a füle harsány, durva hangjuktól, s háza javarészt úgy festett, mintha a robotok feldúlták és nem kitakarították volna.

Ez a lélekölő, napi ötórás küszködés csak ment, ment, míg Amelia úgy nem érezte, hogy már nem bírja tovább. Kétségbeesésében fölhívta édesanyját a képáramkörön.

A csöpp, csíkos képernyőn látta, hogy édesanyja a kedvenc pneumo karosszékében ül a polarizált üvegfal mellett. Aztán a falat kilátásra kapcsolták át, és Amelia megpillantotta az ablakon át a csillogó szépségében magasba szökő távoli várost.

- Valami baj van? - kérdezte az édesanyja.

Egy robot siklott zajtalanul anyja széke mögé, és letett melléje nesztelenül egy csésze teát. Amelia biztosra vette, hogy senki se adott rá parancsot neki. Az érzékeny masina megérezte, hogy gazdája mit kíván, mint ahogy a földi robotok, a családdal régóta együtt élve, általában szokták.

- Hogy is mondjam csak... - kezdte magyarázni szinte hisztérikusan Amelia. Az ő robotja ekkor csörtetett át a szobán, s majdnem betörte az ajtót, mert a fotocella nem reagált elég gyorsan. Ez már sok volt Ameliának.

- Haza akarok menni! - sírta.

- Tudod, hogy mindig szívesen látlak, drágám. És a férjed?

- Dirk is jön. Biztos. Ugye, találunk neki valami jó állást, mama?

- Biztosan. De vajon arra vágyik?

- Hogy? - kérdezte döbbenetesen Amelia.

- Vajon egy magafajta ember jól érezné magát a Földön? Hajlandó egyáltalán visszajönni?

- Jön, ha szeret.

- És te szereted őt?

- Anya, ez nem volt szép! - mondta Amelia, és összeszorult a torka.

- Nem helyes egy férfit olyasmire kényszeríteni, amit nem akar - mondta az édesanyja. - Apád... De hát nem gondolod, hogy valahogy mégiscsak meg tudod oldani a dolgot?

- Nem is tudom - mondta Amelia. - Talán... talán mégis megpróbálom.

Ezután minden jobbra fordult. Amelia megtanulta, hogyan éljen együtt az otthonával, ne vegye figyelembe a kényelmetlenségeit. Most már látta, hogy egy szép napon ez is ugyanolyan kellemes lehet, mint amilyené farmjukat tették a sarkvidéken.

De a sarkvidéket is otthagyták. Amint ez a hely lakható lesz, Dirk mindjárt tovább akar majd költözni

valami új vadonba.

Egy nap Dirk ott találta Ameliát csöpp úszómedencéjük mellett. Csak ült, és kétségbeesetten zokogott

- Ejnye! - mondta Dirk. - Mi baj?

- Semmi.

Ügyetlenül rnegsimogatta az asszony haját.

- Mondd el szépen.

- Semmi, semmi...

- Na mondd csak el szépen.

- Ó, ez a sok munka, hogy az otthonunk szép legyen, hogy függönyöket akasszak fel, és betanítsam a robotokat, meg minden, mikor tudom, hogy...

- Mit tudsz?

- Hogy egyszer csak eszedbe jut, és megint továbbállunk, és akkor az egész hiábavaló volt. - Felállt, és megpróbált mosolyogni. - Ne haragudj, Dirk. Ezt nem lett volna szabad mondanom.

Dirk hosszan elgondolkozott. Aztán mélyen a szemébe nézett, és azt mondta:

- Szeretném, ha boldog lennél. Elhiszed? Amelia bólintott.

- Azt hiszem, már eleget csavarogtunk. Ez az otthonunk. Itt maradunk.

- Igazán, Dirk?

- Ezt megígérem.

Amelia boldogan megölelte. Aztán eszébe jutott: „Uramisten! Megég a Napóleontorta!” És kirohant a konyhába.

Az elkövetkező hetek Amelia életének legboldogabb hetei voltak. Reggelenként, mikor fölragyogott az előre beállított nap, fölbredtek, és nekiláttak reggeli teendőiknek. Miután megették a kiadós reggelit, következett a napi munka.

Ez sose volt unalmas. Egyik nap meteorernyőt állítottak föl, hogy megerősítsék a nyomáskiegyenlítő kupolát. Másik nap a szélgéppel bütyköltek, hogy az életre keltett méheknek segítsenek jobban beporozni a növényeket.

Esténként ott volt a naplemente öröme. Dirk a mezei robotokkal néha eljáratta ügyetlen táncaikat. Szigorú, de megértő gazda volt. Szentül hitte, hogy egy kis változatosság éppúgy jólesik a robotoknak, mint az embereknek.

Ameliának csak egyszer fájdult meg a szíve a Föld után, mégpedig mikor Dirk a holdrelé közvetítésével a hűsvéti díszfelvonulást fogta a tévéjükön. A muzsika és a vidám színek megsajdították Amelia szívét - de ez csak egy pillanatig tartott.

Hónapokkal később beállított az első látogatójuk is, egy tarkára kimázolt űrhajón, amely Dirk úgy-ahogy elegyengetett leszállóhelyén ereszkedett le. Az űrhajó oldalán nyolclábnyi nagy betűkkel állt, hogy: POTTER VÁNDOR ÁRUHÁZA.

A hajóból fürge fiatalember mászott le, beleszagolt a levegőbe, elfintorította az orrát, s odament a házhoz.

- Miben lehetek a segítségére, idegen? - kérdezte az ajtóban Dirk.

- Adj' isten, földi. Potter vagyok - mondta a fiatalember, s kezet nyújtott Dirknak, de az nem fogadta el. -

Épp a szokott Mars körüli utamat tettem, mikor hallottam, hogy itt laknak. Gondoltam, talán szükségük van erre-arra, hogy kissé fölvidítsák a házat.

- Nem kell semmi - mondta Dirk.

Potter barátságosan vigyorgott, de szeme megakadt a zord és dísztelen tanyaházon és a spártai úszómedencén.

- Valamit az asszonykának? - kérdezte, és rákacsintott Ameliára. - Jó darabig nem járok erre megint.

- Ezt örömmel hallom - mondta Dirk.

De Ameliának fölcsillant a szeme, mindenáron meg akarta nézni Potter árukészletét, és magával vonszolta Dirket.

Mint egy gyerek, próbált ki sorra minden háztartási gépet, az otthont szolgáló minden időkímélő masinériát. És vágyakozva nézte a kecses, könnyű, állítható kivágású és szoknyahosszú ruhákat, és a saját fantáziátlan, méretre készült ruháira gondolt.

És akkor észrevette a színészrobotokat. Bámulatosán emberi megjelenésük és civilizált jó modoruk fájdalmasan emlékeztetett régi otthonára.

- Nem vehetnék egy társulatot? - kérdezte Dirket.

- Van mozink, nem? Ha az jó volt az apámnak..

- De Dirk, ezek a robotok valódi színdarabokat játszanak!

- Ez a társulat bármi sikeres darabot eljátszik George Bernard Shaw-ig visszamenőleg - mondta Potter.

Dirk undorral nézte a jóképű, humanoid gépeket.

- És mit tudnak még?

- Hogy mit tudnak még? Ezek színészek - mondta Potter. - Szent ég, földi, csak nem kívánja egy művésztől, hogy mezei munkát végezzen?

- Miért ne? - mondta Dirk. - Nem kenyerem, hogy a robotokat kényeztessem. Az irányító robotomnak se bűdös a mezei munka, pedig fogadok, hogy van annyi esze, mint ezeknek a vicik-vacakoknak.

- De az irányító robotja nem művész - mondta gőgösen Potter.

Amelia annyira vágyott rá, hogy Dirk megvette a társulatot. Miközben a férje a színészrobotokat egyenként felcipelte a házba - kényesek voltak ahhoz, hogy a sziklás talajon maguktól járjanak -, Amelia vett magának egy ruhát is.

- Egy ilyen csinos teremtés mit kezd itt a vadonban? - kérdezte Potter.

- Szeretek itt.

- Hisz éppen elviselhető, nem mondom. Kemény munka, semmi fényűzés, előretoljuk a határt stb. De nem unja még halálosan ezt a kezdetleges életet? Amelia nem felelt. Potter vállat vont.

- Nos - mondta -, ez a vidék is megérett már a telepítésre. Rövidesen lesz már társasága.

Amelia fogta a ruhát, és visszatért a házba. Potter meg elfüstölgött.

Dirk kénytelen volt beismerni, hogy a színészrobotok kellemes társaság a hosszú és csendes estéken. Az Ember és Felsőbbrendű Emberi egészen megkedvelte. Egy idő múltán kezdett a robotoknak rendezői utasításokat adogatni, de persze ügyet se vetettek rá.

De Dirk még mindig szentül meg volt győződve, hogy az irányító robotja lenne ilyen jó színész, ha a hangszekrényét csak egy kicsit is tökéletesítené.

A szórakozást azonban elnyelték a hosszú, ötórás munkanapok. Dirk más kis aszteroidákat is összegyűjtött, és hozzákapcsolta őket a maga birtokához. Gyorsmagról erdőt ültetett, vízesést épített, és apja öreg klímagépén bütykölt.

Végül sikerült is megindítania, és most már az évszakokat is reprodukálni tudta a saját kis planetoidján.

Egy szép napon sercegni kezdett a képáramkör, Dirk címére úgram érkezett. Egy földi cég küldte, a Főlfedező Rt., amely mindenféle pionírfelszerelést gyártott. Állást kínáltak Dirknek, meghívták Központi Minőségvizsgáló Laboratóriumuk vezetőjéül, majdnem hogy elképesztő fizetéssel.

- Ó, Dirk! - kapkodott levegő után Amelia. - Micsoda lehetőség!

- Lehetőség? Miről beszélsz?

- Gazdag lehetsz. Megszerezhetsz mindent, amire vágyói.

- Hisz mindenem megvan, amire vágyom - mondta Dirk. - Közöld velük, hogy köszönöm, nem vállalom.

Amelia fáradtan fősóhajtott. Megtáviratozta a cégnek Dirk nemleges válaszát, de hozzátette, hogy később talán szó lehet róla.

Végül is semmi értelme fölégetni maguk mögött a hidat.

A hosszú nyár folyamán még egy űrhajó kötött ki Dirk leszállóhelyén. Ez még a Dirkenél is öregebb és viharvertőbb jószág volt, már úgy pottyant a földre az utolsó métereken, hogy beleremegett az egész kis planetoid. Egy fiatal házaspár támolgott ki belőle, az ájulás határán.

Jean és Percy Phillips volt az; ők itt foglaltak földet, tőlük alig néhány ezer mérföldnyire. Náluk minden balul ütött ki. Energiaforrásuk kimerült, robotjaik leálltak, élelmük kifogyott. Kétségbeesésükben átjöttek Dirk farmjára. Már közel álltak az éhhalálhoz, hisz majdnem két teljes napja nem volt élelmük.

Dirk és Amelia Phillipséket a határvidéken szokásos vendégszeretettel fogadta, és így hamarosan vissza is nyerték az erejüket.

Rövidesen kiderült hogy Phillipséknek fogalmuk sincs, hogyan lehet ilyen helyen megmaradni.

Percy Phillips még a robotok kezeléséhez sem értett. Dirknek kellett megmagyaráznia, hogy kell bánni velük.

- Meg kell mutatnod nekik, hogy ki a gazda - mondta Dirk.

- Én azt hittem, egy helyes parancs, ha halk és udvarias hangon adják...

- Itt nem - mondta Dirk, és határozottan megrázta a fejét. - Ezek a munkásrobotok ostoba és érzéketlen népség. Mogorvák és gyűlölködők. Beléjük kell verned a parancsaidat. Ha kell, rugdosnod.

Phillips fölvonta a szemöldökét.

- Durván bánni egy robottal?

- Meg kell mutatnod neki, hogy ki itt az ember.

- De a telepéiskolában azt tanultuk, hogy tiszteletben kell tartani a robotok méltóságát.

- Itt kénytelen vagy elvetni egy sor földi eszményt - mondta ki nyersen Dirk. - Ide hallgass. Engem robotok neveltek. A legjobb barátaim egyike-másika robot. Tudom, hogy mit beszélek. Csak akkor becsülnek, ha kényszeríted őket.

Phillips habozva ismerte be, hogy Dirknek talán igaza van.

- De mennyire hogy igazam van! - jelentette ki Dirk. - Azt mondod, az áramfejlesztőd bedöglött?

- Igen, de nem a robotok...

- Nem? Az energiacsaphoz hozzáférnek, nem?

- Hát persze. Ha kimerülnek, újratöltik önmagukat.

- És gondolod, ha feltöltődnek, abbahagyják? Egy robot addig issza az energiát, amíg van. Hát nem ismered ezt a régi robotszokást?

- Azt hiszem, így történhetett - mondta Phillips. - De miért tették?

- Mert minden robot született iszákos - mondta Dirk. - Ezt már a gyárban beléjük táplálják. Így ugyanis hamarabb kiégnek, és te kénytelen vagy helyettük újat venni. Hidd el, nekik teszel jót, ha nem engeded kielégíteni az energiaszomjukat.

- Úgy látszik, van mit tanulnom - sóhajtott Phillips.

Jeannek, a feleségének még több tanulnivalója akadt. Amelia kénytelen volt újra meg újra megmutatni neki, hogy a gombok nem nyomódnak be önmaguktól, a kapcsolók, ha nincs időzített áramkörük, nem kapcsolják ki önmagukat, és a tárcsák sem ugranak tovább a maguk jószántából, ha nincsenek jól beállítva. A takarító robotra nem lehet rábízni a főzést, és a súroló robot, bármilyen sokoldalú jószág, nem fog befőzni neki.

- Nem is hittem volna, hogy ennek ennyi csinja-bínja van - mondta Jean. - Te hogy tudod elvégezni mindezt?

- Majd te is megtanulod - biztatta Amelia, s eszébe jutottak első nehéz napjai a határvidéken.

Phillipsék visszatértek a magukéba. Amelia azt hitte, magányosnak fogja érezni magát, ha már nem lesznek itt, de kellemes volt megint kettesben lennie Dirkkal, visszatérni a mezei munkához.

De az emberek nem hagyták őket békében. Legközelebb a Marsról, a Mezőgazdasági Erőműtől állított be egy pasas. Egyre több telepes költözik az aszteroida-övezetbe, magyarázta, így hát bővítik az energiaszolgáltatást. Dirk farmját is szeretne volna bekötni a Mars Erőmű energiahálózatába.

- Frászt - mondta Dirk.

- Miért? Nem drága, és...

- Mert én magam termelem az energiát.

- Ó, ezek a kis generátorok! - mondta a pasas, és megvető pillantást vetett Dirk napjára. - Igazán nagy határfokot csak...

- Nem szorulok rá. Az én számomra elég a farm határfoka.

- Több munkát tudna kipréselni a robotjaiból.

- És hamarabb el is használnának.

- Akkor beszerezhetné a legújabb modellt.

- Az újak még gyorsabban kiégnek.

- Hát akkor beszerezhetne egy jobb generátort - mondta. - Ennek a maga kis napjának nem nagy a termelése.

- Épp annyi, amennyi nekem elég. A pasas csodálkozva csóválta a fejét.

- Azt hiszem, sose fogom megérteni magukat, pionírokat - mondta és elment.

Megpróbálták visszatérni a régi életükhöz. De egyre több fény villogott a szomszédos aszteroidákon, és a holdrelé vételét folyton zavarták a helyi adások. A postarakéta most már hetenként leszállt, és egy utazási iroda társasutazásokat szervezett az övezetbe.

Dirk arcán megint megjelent az ismerős, elégedetlen kifejezés. Nézegette körülöttük az eget. Bezártnak érezte magát, neki tér kellett, és a farm nyugalmát minduntalan megzavarta az arra elhaladó rakéták lángja.

De ígéretet tett Ameliának, s ígéretét meg akarta tartani, ha beledöglük is. Arca megnyúlt, beesett, s most már napjában hat-hét, sőt olykor nyolc órát is dolgozott.

Beállított egy varrógépügynök, aztán egy okos és elszánt nő a Naprendszer Enciklopédiáját próbálta Dirkre rászózni. Az űrhajó-útvonalakat szabályozták, s a valamikor oly veszélyes, hosszú ösvény most első osztályú űrsztráda lett.

Egy este, mikor Dirk és Amelia együtt üldögélt a teraszon, roppant fényreklámot pillantottak meg az égen. Mérföldes betűkkel hirdette:

ROSEN BEVÁSÁRLÁSI KÖZPONT. ÜZLETEK ÉS ÉTTERMEK. A LEGJOBB ITALOK AZ ASZTEROIDÁKON

- Üzletek - súgta maga elé Amelia. - Étterem! Ó, Dirk, nem mehetnénk el megnézni?

- Miért ne? - mondta Dirk, és tehetetlenül rándított egyet a vállán.

Másnap Amelia fölvette az új ruháját, és Dirkkal is fölvetette a méretre készült öltönyét. Beültek a vén űrhajóba, és elindultak.

A Rosen-féle bevásárlási központ eleven határvidéki település volt, valóságos kis város, négy összekapcsolt aszteroidán terült el, és vitézül küzdött, hogy nagyvárossá legyen. Már minden utcája tele volt plántálva forgalmi jelzésekkel, lármás, eleven népség lakta, mindenfelé cipekedő robotok ballagtak.

Amelia bevitte Dirket egy étterembe, ahol igazi földi ebédet szolgáltak föl. Dirknak nem ízlett. Fölkavarodott a gyomra, mert más emberek lélegzetét kellett beszívnia, és a koszt túl finom volt ahhoz, hogy tápláló lehetett volna. Az ebéd azzal ért véget, hogy Dirk oda nem illő bort rendelt, és megpróbált borraivalót nyomni a robotpincér markába.

Átok rosszkedvűen hagyta, hogy Amelia az egyik boltból a másikba hurcolja. Csak egyszer árult el némi érdeklődést, mikor egy nehézszerszám-szaküzletbe tértek be.

Jól megnézett egy új gravitációcsökkentő motort. Ezt a modellt még sose látta.

- Ezzel még egy nagybolygó gravitációját is semlegesíteni lehet - mondta a robotsegéd. - Véleményünk szerint a készülék pompásan beválna például a Jupiter holdjain.

- A Jupiter holdjain?

- Csak példaképpen mondom, uram - mondta a robot. - Ott még senki se járt. Az teljességgel földérintetlen terület.

Dirk szórakozottan bölintott, s megsimogatta a készülék fényes borítólemezeit.

- Ide hallgass, Amelia - mondta. - Gondolod, hogy azt a földi állást még nem töltötték be?

- Lehet - mondta Amelia. - Miért?

- Mert a Földön se más, mint itt. Ezek itt pionírosdit játszanak.

- És gondolod, hogy a Földön boldog lennél?

- Talán.

- Én kétlem - mondta Amelia. Eszébe jutott, milyen elégedett volt az életük itt az aszteroidán. Teljes volt és hiánytalan, csak ők ketten voltak itt, egyedül, s kezdetleges eszközeikkel visszaszorították a vadont, nélkülöztek, éltek, ahogy tudtak.

De ez még azelőtt volt, hogy betörtek volna az emberek, azelőtt, hogy a Föld lármás, erőszakos civilizációja már-már az ajtajuk előtt tolongott.

Az édesanyja a saját kárán tanult, és igyekezett neki átadni a tapasztalatait. Dirk sose lenne boldog a Földön. És ő se, ha férje holtra bosszankodja magát, mint az ő édesapja, miközben gyűlölt munkakörében güccölt, s közben másról, kielégítőbből álmódott.

- Megvesszük ezt a gravitációcsökkentő motort - mondta Amelia a robotsegédnek. Aztán odafordult Dirkhez: - Szükségünk lesz rá a Jupiter táján.

Göncz Árpád fordítása

Mr. Morcheck savanyú szájjal ébredt, s még mindig a fülébe csengett egy nevetés. George Owen-Clark nevetése, az utolsó, amire még emlékezett Morganék triád-estélyéről. Pedig micsoda estély volt! Az egész Föld az ezredfordulót ünnepelte. Beköszöntött 3000! Béke és jólét mindenkinek, boldog élet...

- A maga élete mennyire boldog? - kérdezte Owen-Clark sunyi mosollyal, már meglehetősen részegen.
- Úgy értem, hogy él azzal az aranyos feleségével?

Ez kellemetlen volt. Mindenki tudta, hogy Owen-Clark primitivista, de akkor is, mi joga van üti bele az orrát ilyesmibe? Csak mert ő primitív nőt vett el...

- Én szeretem a feleségem - jelentette ki határozottan Morcheck. - Ezerszer figyelmesebb és kedvesebb, mint az a neuróziscsomó, akit maga hív feleségének.

De az ilyesmi persze leperreg egy ilyen vastagbőrű primitivistáról. A primitivisták legalább annyira szeretik a feleségük hibáit, mint az erőnyeiket - sőt, talán még jobban is. Owen-Clark még sunyibban vigyorgott, és azt mondta:

- Szerintem, öregem, a maga felesége alapos kivizsgálásra szorul. Megfigyelte az utóbbi időben a reflexeit?

- Elviselhetetlen hülye! Mr. Morcheck kikászálódott az ágyából, és hunyorgott a függönyön átszűrődő ragyogó reggeli napsütésben. Myra reflexei - a fene megegye, valami icipici igazság van abban, amit Owen-Clark mond. Az utóbbi időben Myra mintha... mintha nem volna egészen rendben.

- Myra! - kiáltotta Morcheck. - Kész a kávé?

Csönd. Majd vidáman szárnyalt fel az emeletre Myra hangja: - Egy perc és kész!

Morcheck belebújt a nadrágjába, még mindig álmosan hunyorogva. A Hatalmasnak hála, a következő három nap ünnep. Szüksége is lesz mind a háromra, hogy kiheverje a tegnapi estélyt.

Lent Myra sürgött-forgott, kávé töltött, asztalkendőket hajtogatott, s kihúzta férjének a székét. Mr. Morcheck leült, Myra meg csókot nyomott a feje búbjára, oda, ahol kopaszodott. Szerette, ha megcsókolták a feje búbját, ott, ahol kopaszodott.

- Hogy van az én kis feleségem ma reggel? - kérdezte.

- Csodálatosan, drágám - mondta Myra rövid hallgatás után. - Sütöttem neked aprósüteményt. Tudom, hogy szereted az aprósüteményt.

Morcheck beleharapott egybe, kifogástalan volt, majd beleivott a kávéjába.

- Hogy érzed magad ma reggel? - kérdezte a feleségét.

Myra megkent neki vajjal egy szelet pirított kenyeret, csak aztán felelt:

- Pompásan, drágám. Tudod, csodálatos volt az a tegnapi estély. Minden pillanatát élveztem.

- Volt bennem egy kis nyomás - jegyezte meg Morcheck kényszeredetten mosolyogva.

- Szeretlek, ha van benned egy kis nyomás - mondta Myra. - Olyankor úgy beszélsz, mint egy angyal, mint egy nagyon okos angyal. Elhallgatnálak napestig. - Megkent neki még egy pirított kenyeret.

Mr. Morcheck ráragyogott, mint a jóindulatú nap, aztán összevonta szemöldökét. Letette a süteményt, és megvakarta az arcát.

- Tudod - mondta -, egy kicsit összerúgtuk a port Owen-Clarkkal. A primitív nőkről beszélt.

Myra megkent az ötödik pirított kenyeret, rátette a többire, és nem válaszolt. Már nyúlt a hatodikért, de Morcheck könnyedén megérintette a kezét. Myra lehajolt, és megcsókolta az orra hegyét.

- Primitív nők! - jegyezte meg gúnyosan. - Ezek a neurotikus teremtések! Hát nem vagy boldogabb velem; drágám? Lehet, hogy modern vagyok, de nincs az a primitív nő, aki úgy tudna szeretni téged, mint én - és én imádlak, drágám!

Amit mondott, igaz volt. Mióta írott történelem létezik, még nem volt férfi, aki boldogan tudott volna élni átszereletlen primitív nővel. Ezek az önző, elkényeztetett teremtések életük végéig gondozást és figyelmet igényeltek. Owen-Clarkról is mindenki tudta, hogy a felesége vele töröltette az edényt. És ez a bolond túri! A primitív nő örökké pénzt kér, hogy ruhákat meg mindenféle csecsebecsét vásároljon, ágyban kell föl szolgálni neki a reggelit, bridzselni jár, órák hosszat beszélget telefonon, s a Hatalmas tudja, mi mindent még. Megpróbálta elorozni a férfiak munkáját is. Végül még az egyenlőségét is kivívta.

És némelyik ilyen Owen-Clark-féle hülye még azt állítja, hogy ezek érnek többet. Mr. Morcheck érezte, hogy másnapos kedve lassan fölenged felesége meleg szeretetétől. Myra nem evett. Morcheck tudta, hogy már korábban megreggelizett, csak hogy a figyelmét teljesen az ő táplálására fordíthassa. Kicsiség, de ilyesmikből adódott a különbség.

- Azt mondta, lelassult a reakció.

- Azt? - kérdezte Myra kis szünet után. - Ezek a primitivisták azt hiszik, hogy mindent tudnak.

Ez helyes válasz volt, csak egy kicsit későn jött. Mr. Morcheck föl adott még néhány kérdést a feleségének, s a reakcióidőt a konyhai óra másodpercmutatóján mérte. Valóban lelassult!

- Megjött a posta? Hívott valaki? Nem fogok elkésni a munkából? - kérdezte tőle gyors egymásutánban.

Három másodperc múltán Myra kinyitotta a száját, aztán becsukta megint. Valami nagy-nagy baj volt.

- Szeretlek - mondta egyszerűen.

Mr. Morcheck úgy érezte, torkába ugrik a szíve. Ő is szerette Myrát! Bolondul, szenvedélyesen. De ennek az undorító Owen-Clarknak igaza van. Myra kivizsgálásra szorul. Az asszony mintha megérezte volna a gondolatát. Észrevehetően összeszedte magát, és azt mondta:

- Én semmi mást nem kívánok, csak hogy boldog légy, drágám. Azt hiszem, beteg vagyok... Meggyógyíttatsz? És, ugye, visszaveszel, ha meggyógyultam? És nem engeded, hogy átalakítsanak... nem akarok átalakulni! - Gyönyörű feje a karjára hajlott. Sírt - hangtalanul, hogy ne zavarja őt.

- Csak kivizsgálás, drágám - mondta Morcheck, és nagyon igyekezett visszatartani a könnyeit. De tudta - akárcsak Myra -, hogy az asszony nagyon beteg.

Ez nem igazság - gondolta. - A primitív nők, durva szövetű lelkükkel, szinte immunisak az efféle nyavalyákra. A modern nőket viszont kényes egyensúlyuk, érzékenységük szinte szabad prédájukká teszi. Szörnyű igazságtalanság! Csak mert a modern nő a legfinomabb, legértékesebb női jellemvonásokat tartalmazza.

Csak egyet nem, az életerőt.

Myra megint összeszedte magát. Nagy nehezen lábra állt. Nagyon-nagyon szép volt. Betegségében kipirult, s a reggeli nap megcsillant a haján.

- Drágám - mondta. - Nem maradhatnék még egy kicsit? Talán magamtól meggyógyulok. - De szeme hamarosan újra elkalandozott a semmibe. - Drágám... - Hirtelen erőt vett magán, és belekapaszkodott az asztal szélébe. - Ha majd új feleséged lesz, ugye, eszedbe jut néha, hogy mennyire szerettelek? - Leült, arca kifejezéstelenné vált.

- Hozom a kocsit - súgta rekedten Morcheck, és sietve távozott. Még egy kis idő, és maga is összeomlott volna.

Eltompultan, fáradtan, letörtén ballagott a garázs felé. Myra... odavan! És a modern tudomány, hiába minden nagyszerű vívmánya, képtelen segíteni rajta.

Odaért a garázshoz, és azt mondta:

- Jól van, gyere ki. - Kocsija simán kifarolt, és megállt mellette.

- Valami baj van, főnök? - kérdezte a kocsit. - Nyúzottnak látszik. Még másnapos?

- Nem. Myra... beteg.

A kocsit egy pillanatig hallgatott. Aztán halkán azt mondta:

- Végtelenül sajnálom, Mr. Morcheck. Bár tudnék segíteni valamit.

- Köszönöm - mondta Morcheck boldogan, hogy ebben a nehéz órában mellette áll valaki. - Sajnos, itt már nincs mit tenni.

A kocsit odafarolt az ajtóhoz, és Morcheck betámogatta Myrát. A kocsit szelíden elindult.

A gyárból hazafelé menet tapintatosan hallgatott.

Göncz Árpád fordítása

Nugent Miller lehajolt, és a lábnyomokat vizsgálta, zsebkésével óvatosan félresöpörte a leveleket és gallyakat. Kis láb nyomai, és egészen frissek. Lehet, hogy női lábtól származnának?

A lábnyomot bámulva Miller szinte látta, hogy életre kel a nő, megelevenedett szeme előtt a boltozatos lábfej, a finom boka, az aranybarna lábszár. A képzeletbeli nőt képzeletbeli talapzatán elfordítva Miller megcsodálta a hát hosszú és kecses ívét, s szinte látta a...

- Elég - utasította rendre magát. Semmi más bizonyítéka nincs, csak a lábnyom. A remény veszélyes lehet, a vágy meg egyenesen végzetes.

Nyurga, ösztövé, szomorú képű férfi volt, barnára égette a nap, tornacipőt viselt, khakinadrágot és kék pólóinget. A hátán hátizsák, kezében Geiger-számláló. A szemén teknőckeretes pápaszem. A bal oldali szára eltört, gallyal és zsineggel eszkábálta össze, az ornyergét meg dróttal erősítette meg. A pápaszem így már biztonságosabbnak tetszett, bár még mindig nem bízott benne. Nagyon rövidlátó volt. Ha valamelyik lencse eltörik, sose tudja pótolni. Néha lidércnyomásos álma volt: a szemüveg leesett az orráról, érte nyúlt, de nem tudta elkapni, az meg a levegőben meg-megfordulva hengerbuckázott le a hegyoldalra.

A szemüveget rányomta az orrára, ment néhány métert, aztán megint a földet vizsgálta. Két-háromféle lábnyomot tudott megkülönböztetni, sőt talán többet is. A talajról ítélve mind egészen új keletű.

Miller azon kapta rajta magát, hogy reszket. Leguggolt a lábnyomok mellé, s eszébe idézte, hogy nem szabad reménykednie. Akiktől ezek a lábnyomok származnak, már valószínűleg nem élnek.

Erről azonban akkor is meg kell bizonyosodnia. Főlegyenesedett, és elindult a lábnyomok után. Egy tarlón át az erdő széléhez vezettek. Egy pillanatra megállt és fülelt. Csöndes, szép szeptemberi reggel volt. Tűzött a nap a csupasz mezőkre, és a fény meg-megcsillant a fák meztelen fehér ágain. Más hangot nem hallott, csak a szél fáradt sóhaját s a Geiger-számláló halk, egyenletes ketyegését.

"Normálérték - mondta magában Miller. - Akik erre jöttek, azoknak bizonyára volt Geiger-számlálójuk."

De nem biztos, hogy értettek a használatához. Az is lehet, hogy sugárfertőzésük volt, talán éppen sugárbetegségben haldokoltak. Nem engedhette meg magának, hogy reménykedjék. Csak úgy sikerült mind ez ideig megőriznie az ép eszét, hogy nem remélt és nem kívánt semmit, és nem vágyott semmire.

"Ha halottak - mondta magában -, tisztességgel eltemetem őket." E gondolattal kiűzte magából a remény és a vágy gonosz démonait.

Az erdőben, a bokrok közt elvesztette az alig látható ösvényt. Megpróbált ugyanabban az irányban továbbmenni, de a Geiger-számláló vad kattogásba kezdett. Maga elé tartotta a számlálót, és derékszögben elfordult. Miután a veszélyes pontot maga mögött hagyta, újabb derékszögű fordulatot tett, és most az ösvény irányával párhuzamosan haladt előre. Gondosan számlálta a lépteit, Nem tenne jót neki, ha elakadna egy ilyen zugban, amelyet minden oldalról sugárzás övez, s ahonnan nem vezet ki tiszta ösvény. Ez történt vele három hónappal ezelőtt, s majdnem kimerültek a számláló elemei, mire megtalálta a kiutat. Most volt ugyan a hátizsákjában tartalék elem, de ugyanez a veszély most is fenyegetett.

Megtett vagy húsz métert, és megint fordult, hogy keresztezze az ösvényt. Lassan ment, a földet figyelte.

Szerencséje volt. Megint ráakadt a lábnyomokra, s a közelükben szövetfoszlányt talált egy csipkebokron. Leszedte a szövetdarabot, és zsebre gyűrte. A lábnyomok frissnek látszottak. Mégis engedélyezzen magának egy kis reményt?

Ne. Még nem. Még élénken élt az emlékezetében, mi történt nem egészen hat hónappal ezelőtt. Egy kis homokkősziklán mászott föl, hogy átkutassa a főt levő raktárt. Mikor napnyugtakor lefelé jött az oldalban, az alján egy férfi holttestére akadt. Alig néhány órája lehetett halott. Vállán géppisztoly és egy puska szíja volt keresztbe vetve, zsebe meg kézigránátokkal tele. Ezek azonban semmi védelmet nem nyújtottak legagyafúrta ellensége ellen. A férfi önmagát ölte meg: még meleg volt kezében a revolver.

Szemmel láthatólag Miller lába nyomát követte. Mikor odaért a homokkőszikla lábához, a lábnyomok véget értek. Lehet, hogy a férfi akaraterejét a mellkasán és karján levő sugárzás okozta égés törte meg, az is lehet, hogy reményeinek váratlan összeomlása, mikor a lábnyomok a szikla alján véget értek. De akármi oka volt is, a szikla lábánál kiloccsantotta az agyát. Megölte a remény.

Miller eltávolította róla a fegyvereket, és a holttestet eltemette. A nap java részében a fegyvereken törte a fejét. Kísértést érzett, hogy megtartsa őket. Még hasznosak lehetnek ebben a megrendült új világban.

De végül mégis úgy döntött, hogy nem tartja meg. Nem akarta megszegni az egész életében szigorúan megtartott fogadalmát, különösen a látottak után. És amellet a fegyver ilyen időkben a használójára is veszélyes. Így hát behajította a szomszéd folyóba.

Ennek még hat hónapja sincs. És most Miller követi más lábnyomát az erdő agyagos talaján egy keskeny patak felé. Mikor a patakon átkelt, a talajon öt különböző lábnyomot tudott megszámolni. Annyira frissek voltak, hogy akkor fakadt föl bennük a víz. Még fél órája sincs, hogy arra mentek.

Egyszerre megmoccant benne a remény és a vágy démona. Most már talán nem lenne ostobaság, ha a másokkal való találkozás lehetőségére gondolna? De igenis az lenne. Az elszabadult démonok, ha fiaskót vallanak, ellened fordulnak, mint ahogy ellene fordultak annak a férfinak is ott, a homokkőszirt tövében. A

reménység és a vágy a két legveszélyesebb ellensége. Nem merete kiengedni a szellemeket az agya mélyén rejlő bedugaszolt palackból.

Szapora léptekkel haladt az ösvényen, a mind frissebb lábnyomok tanúsága szerint gyorsabban, mint az a feltételezett embercsoport. A Geiger-számláló elégedetten ketyegett, örült a sugárzás alacsony szintjének. Az előtte járók - ha élnek még - bizonyára szintén Geiger-számlálással keresték az utat.

Az életben maradás tulajdonképpen nagyon egyszerű volt, de nagyon keveseknek sikerült.

Nugent Miller, az ókori történelem rendkívüli egyetemi tanára a tennessee-i Laurelville College-ben, elolvasta a kézírást a falon, és nekifogott, hogy élelmiszer-tartalékot gyűjtsön a laurelville-i barlangokban. Akkor harmincnégy éves volt, és mióta az eszébe jutott, lángoló pacifista. Mikor a kelet-nyugati radarvonal meghatározatlan eredetű rakétákat jelzett északról, Miller már összecsomagolt, és készen állt. Azonnal kiment a laurelville-i barlangokba, amelyek szája még egy mérföldnyire se volt az egyetemtől. Meg volt lepve, hogy összesen, ha ötven diák és tanár tartott vele. Pedig a figyelmeztetés igazán elég érthető volt.

A bombák lehullottak, és a csoportot beljebb kergették a barlangok és alagutak labirintusába. Egy hét múltán abbamaradt a bombázás. A túlélők elindultak a föld felszínére. A barlang szájában Miller ellenőrizte és életveszélyesnek találta a sugárzást. Nem mehettek ki. Az élelem máris elfogyott, a barlangba radioaktív málladék szűrődött be, s így beljebb kényszerültek.

A negyedik hétre már harmincnégyen éhen haltak. A sugárzás a bejáratnál még mindig lehetetlenné tette a távozást. Miller úgy döntött, hogy leereszkedik valamelyik alsóbb szintre, és megpróbál földéríteni valami eddig még érintetlen élelmiszer-tartalékot. Hárman vele tartottak. A többiek úgy határoztak, hogy vállalják a sugárzás kockázatát, és kitörnek.

Miller és barátai mélyen behatoltak a barlang sötétjébe. Gyöngék voltak, és egyikük sem volt képzett barlangkutató. Kettőt agyonütöttek a lezuhanó kövek. Miller s az egy megmaradt férfi azonban konokul ragaszkodott az életéhez. Élelmiszer-tartalékot nem találtak; de egy fekete vízű folyóra bukkantak, s abban derengő foltokat, halakat vettek észre, vak halakat, amelyek egész életüket a barlangban élték le. Halásztak, de nem fogtak semmit. Eltelt néhány nap, míg Millernek sikerült elrekesztenie a folyó egy ágát, csapdába ejteni és kifogni néhány halat. De barátja addigra már meghalt.

Miller ott élt a folyó partján, s kidolgozta a halászat módjait. Amennyire tőle telt, számon tartotta az idő múlását, s hetenként egyszer nagy kínnal kimászott, hogy a sugárzást ellenőrizze. Tizenkét hétre telt, míg annyira csökkent, hogy kimehetett.

A barlangbeliek közül némelyiknek a holttestét megtalálta, a többieket viszont nem látta.

Odakint mindenütt embereket keresett. De a sugárzás elvitte a hidrogénbombázás túlélőinek java részét. Nagyon keveseknek volt élelmiszer-tartalékuk és Geiger-számlálójuk. Mindenki vagy majdnem mindenki még azelőtt kiment élelmet keresni, hogy a sugárzás elviselhető szintre esett volna vissza. Kétségtelen, hogy volt, aki életben maradt: de hol, vajon hol?

Hónapokig kereste őket. Aztán fölhagyott vele. Gondolta, maradhatott néhány ember itt-ott Afrikában, Ázsiában, Dél-Amerikában. Ezeket sose fogja látni. Lehet, hogy valamikor még Észak-Amerikában is ráakad valakire. Az is lehet, hogy nem. De mindenképpen élnie kell.

Élt. Dél felé vándorolt ősszel s visszatért északra tavasszal. Ő volt az az ember, aki sose akart háborút, s olyan szenvedélyes hévvel gyűlölte a gyilkolást, amelyet sokan tettek, de kevesen éreztek át igazán. Ő volt az az ember, aki megőrizte nem egy régi szokását, mintha a bombák le se hullottak volna. Olvasott, ha könyvet talált, s önmagában mentegődzve gyűjtötte a képeket és szobrokat, amelyeket a képtárak szellemőreitől lopott.

Ő volt az az ember, aki már jóval a második világháború előtt megfogadta: soha nem fogja megölni embertársát, és most, a harmadik világháború után, semmi okát nem látta, hogy e fogadalmát módosítsa. Barátságos; kisfiús, diáktípus volt, túlélte a legéletképeesebbek halálát, s most, a világ gyötrelmes pusztulása múltán, lelke még mindig telve volt magasztos elhatározásokkal és makulátlan eszményekkel. Ő volt az az ember, akit csak a körülmények kényszeríthettek vágyainak elnyomására, reményei földadására.

A lábnyomok gyér bokrok közt vezettek, majd megkerültek egy mohos gránitsziklát. Hangokat hallott.

Szélroham - mondta magában.

Megkerülte a gránitsziklát, és megállt. Alig pár lépésnyire öt embert látott. Kíéhezett szemében ez egész tömegnek, hadseregnek, sokaságnak tetszett. Apróka tűz körül táboroztak. Másodpercekig tartott, míg mindezt fölfogta.

- Nicsak - mondta egyikük.

Összeszedte magát. Szemügyre vette a csoportot. Öt ember, mind nő. Öt nő, rongyos farmernadrágban, cejgvászon zubbonyban, hátizsákjuk mellettük a földön, a hátizsákoknak nekitámasztva kezdetleges lándzsák.

- Maga kicsoda? - kérdezte az egyik. Az volt köztük a legidősebb, lehetett vagy ötvenéves. Zömök, kurta termetű kis nő volt, szögletes arcú, a haja acélszürke, karja izmos, nyaka napbarnított és inas, jókora orrán lehetetlen forma csíptető, az egyik lencséje repedt.

- Nem tud beszélni? - kérdezte élesen.

- De tudok - mondta Miller. - Elnézést. Csak épp meg vagyok lepve. Maguk az első nők, akiket a bombázás óta látok.

- Az első nők? - kérdezte az idős hölgy élesen. - Férfiakat talán látott?

- Csak holtan - mondta Miller. Elfordult tőle, és szemügyre vette a másik négyet. Mind fiatalok, úgy húsz körül, és Miller mondhatatlanul szépnek találta mindet. Kétségkívül mind másmilyen volt, nem is hasonlított egyik a másikára; de Miller szemében, aki úgy bukkant rájuk, mintha egy idegen fajtaival találkoznék, idegenségükben mind egyformák. Négy kecses állat, aranyosbarna bőré, hosszú lábú, s szemük nagy, nyugodt párduc szem.

- Szóval maga közel s távol az egyetlen férfi - mondta az idős hölgy. - Nos, ez nem jelent problémát.

A lányok hallgattak. Őt bámulták. Miller kezdte kényelmetlenül érezni magát. A helyzetből eredő kötelességeire gondolt, s e gondolat izgatta, és zavarba hozta.

- Akkor talán be is mutatkozhatnánk - mondta az idős hölgy határozottan és tárgyilagosan. - Miss Denis vagyok.

Miller várt, de Miss Denis nem mutatta be a lányokat.

- Nugent Miller vagyok - mondta ő.

- Nos, Mr. Miller, maga az első eleven ember, akivel találkozunk. Történetünk igazán egyszerű. Mikor meghallottam a riadót, levittem a lányokat az iskolánk, a Charleton-Vaness Leánynevelő Intézet alsó pincéjébe. Én illetlenül vagyok... azaz hogy voltam. Kolléga - gondolta Miller savanyúan.

- Az óvóhelyet - folytatta Miss Denis - természetesen elláttam élelmiszer-tartalékkal, mint ahogy minden épeszű embernek tennie kellett volna. Mégis kevesen tették. Volt néhány Geiger-számlálóm, és a kezelését is megtanultam. Sok bolond erőnek erejével kiment, amint már nem hullottak a bombák. Ezeket a lányokat sikerült meggyőzőnöm a sugárzás veszélyéről. A sugárzás oda is beszűrődött. Kénytelenek voltunk hát otthagyni az óvóhelyet, és lejjebb, a szennyvízcsatornában kerestünk menedéket.

- Patkányokon éltünk - mondta az egyik lány.

- Úgy van, Suzie - mondta Miss Denis. - Patkányokon éltünk, s még boldogok is voltunk, hogy legalább az van. Mikor a sugárzás már nem volt életveszélyes, kijöttünk. Egész mostanáig nagyon jól megvoltunk.

A lányok bólogtak, s még mindig párducszemmel figyelték Millert. És Miller őket. Egyidejűleg, azon nyomban mindegyikükbe beleszeretett, különösképpen Suzie-ba, mert neki neve is volt. De a zömök, erős karú, tárgyilagos Miss Denisbe nem.

- Az én élményeim nagyon hasonlóak - mondta Miller. - Én a laureville-i barlangokba mentem. Ott ugyan patkányt nem találtam, csak nagyon furá külsejű halakat, és azokon éltem. Azt hiszem, most azt kell eldöntenünk, hogy mit tegyünk.

- Azt? - kérdezte Miss Denis.

- Szerintem. Nekünk, túlélőknek össze kell tartanunk, hogy kölcsönösen támogatni és segíteni tudjuk egymást. A maguk táborhelyére vagy az enyéimre menjünk? Nem tudom, mi mindent gyűjtöttek össze. Én elég sokat. Egy könyvtárat, néhány festményt és jókora élelmiszer-tartalékot.

- Nem - mondta Miss Denis.

- Nos, ha ragaszkodik a maguk táborhelyéhez...

- De mennyire! A saját táborhelyünkhöz. Magunkban. Azaz maga nélkül, Mr. Miller. Miller nem akart hinni a fülének. Ránézett a lányokra. Azok gyanakodó, kiismerhetetlen tekintettel néztek vissza rá.

- Ide hallgasson - mondta Miller. - Rászorulunk egymás kölcsönös támogatására és segítségére...

- Ezen maga a férfinem kéjvágyát érti - mondta Miss Denis.

- Semmi ilyesmit nem értek rajta - mondta Miller. - Ha ragaszkodik hozzá, hogy most erről beszéljünk, talán adjunk szabad utat a természetnek.

- A természet megtalálta a maga útját - mondta Miss Denis. - Az egyetlen helyes utat. Mi öten nők vagyunk. Hónapok óta együtt, és nagyon jól megvagyunk. Nem, lányok?

A lányok bólintottak, de szemüket továbbra is Millerre szegezték.

- Semmi szükségünk sincs sem magára - mondta Miss Denis -, sem más férfira. Nem hiányoznak, és nem is vágyunk rájuk.

- Sajnos, ezt nem értem - mondta Miller, bár épp kezdte érteni a dolgot.

- Mindezért a férfiak felelősek - mondta Miss Denis, és vaskos kezének egy széles mozdulatával körbemutatott. - Férfiak álltak a kormányok élén, férfiak voltak a katonák és atomfizikusok, férfiak indították meg a háborút, mely elsöpörte az emberiség javát. Én már a bombázás előtt is mindig óvtam a lányokat a férfiaktól. Rengeteg ostobaságot összelocsogtak a nemek egyenlőségéről; a valóságban a nő a férfi jászága és játékszere volt. De rendes időkben nem tudtam az elméletemet teljes egészében kifejtteni. Az iskola nem engedte volna.

- Azt meg tudom érteni - mondta Miller.

- De az idők többé nem rendesek. Maguk, férfiak egyszer s mindenkorra összekutyultak mindent, és most nem kapnak még egy lehetőséget, legalábbis addig nem, amíg nekem beleszólásom van a dologba.

- Lehet, hogy a lányok erről másként vélekednek - mondta Miller.

- Én nevelem a lányokat - mondta Miss Denis. - Ez lassú folyamat, de bőven ráérünk. És azt hiszem, a tanításom kezd megfoganni. Ugye, jól megvagyunk együtt, lányok?

- Igen, Miss Denis - mondták a lányok kórusban.

- És, ugye, nem szorulunk rá erre a férfira a házuk táján?

- Nem, Miss Denis.

- Látja?

- Egy pillanat - mondta Miller. - Az az érzésem, hogy maga egy kis tévedésben leledzik. A férfiak egy része kétségkívül felelős a háborúért. De nem minden férfi. Én például lelkes pacifista voltam akkor is, amikor kifejezetten kényelmetlen volt annak lenni. A második világháborúban egy egészségügyi alakulatnál szolgáltam. Soha senkit nem fosztottam meg az életétől, nem is volt szándékomban soha.

- Szóval nemcsak férfi, hanem még gyáva is - mondta Miss Denis.

- Én nem tartom gyávnak magam - mondta Miller. - Elvből, lelkiismereti okból, és nem gyávaságból tagadtam meg a katonai szolgálatot. Az én egészségügyi alakulatom kinn volt a vonalban, akár a katonák, csak mi nem voltunk fölfegyverezve. Én is tűzben voltam. Meg is sebesültem, ha nem is súlyosan.

- Micsoda hallatlan hősiesség! - mondta Miss Denis, és a lányok nevettek.

- Nem a kiválóságomat akarom fitogtatni - mondta Miller. - Egyszerűen csak azt szerettem volna magával megértetni, hogy miféle férfi vagyok. Mert a férfiak sem egyformák.

- Mind egy húron pendül - mondta Miss Denis. - Valamennyi. Pízkos, szőrös, büdös, kéjenc bestiák, háborúznak, ölik a nőket és a gyerekeket. Próbáljon csak nekem férfiakról beszélni!

- Kénytelen vagyok - mondta Miller. - Mert elég rosszul ismeri őket. Mondja, mit tett maga, hogy megakadályozza a háborút, ha annyira gyűlöli?

- Hát mit tehet egy nő? - kérdezte Miss Denis. - A foglyok követik rabtartóikat. - Szamárság - mondta Miller. - A nők rengeteg mindent tehettek volna, ha igazán véget akartak volna vetni a háborúknak. Olvasta valaha is a Lüsizisztratét? Arisztophanész elmondja, hogy a görög nők nem voltak hajlandók együtt hálni a férjeikkel, míg abba nem hagyták a hadakozást. Ez világosan bizonyítja, hogy...

- Olvastam a darabot - mondta Miss Denis. - Nem valami jó megoldás.

- Miért? Talán csak nem azért, mert túl sok nő imádta a háborút, és rajongott a katonákért? Megelőzheték volna, ha akarják. De nem akarták. Nietzsche azt mondja...

- Nekem csak ne idézgeszen a ronda férfi íróitól - mondta Miss Denis. - A gondolatmenete jól hangzik, de a tény az, hogy maguké, férfiaké volt a hatalom, és visszaéltek vele. A nőket játékszernek tekintették, és a Földet egyetlen nagy csatatérnek, egészen míg ki nem háborúzták magukat a világból. Maguknak végük van, elpusztultak, kész. Maguk kihalt állatfajta. Itt áll a fura, szőrös képével, és olyan idegen, mint egy Dinosaurus vagy egy emu. Menjen, és haljon meg valahol, Miller. Most mi következünk, nők!

- A szaporodást egy kicsit nehéznek fogják találni - mondta Miller.

- De nem lehetetlenek. A szűznemzéssel foglalkozó kutatások legújabb eredményeit élénk figyelemmel kísértem. Utódot nemzeni férfi közreműködése nélkül is kifejezetten lehetséges.

- Talán - mondta Miller. - De maga akkor sem képzett tudós. És még ha az lenne is, nincs meg hozzá a fölszerelése.

- Viszont tudom, hogy hol végeztek ilyen irányú kutatásokat - mondta Miss Denis. - Talán életben találunk még valami tudós nőt. S annak még ennél is nagyobb a valószínűsége, hogy ép laboratóriumra leljünk. Ezzel és az én tárgyi tudásommal, azt hiszem, meg tudom oldani a kérdést.

- Soha - mondta Miller.

- Márpedig én azt hiszem - mondta Miss Denis. - De még ha nem is, inkább lássam az emberfajt kihalni, mint hogy megint a férfiak uralkodjanak rajta.

Arca kivörösödött, dühös volt. Miller halkán megjegyezte:

- Tökéletesen megértem, hogy kifogásai vannak a férfiak ellen. Bizonyos férfiak ellen. De mindezt nyugodtan megtárgyalhatjuk, és bizonyára sikerül valami kölcsönösen kielégítő...

- Nem! Amit akartunk, elmondtuk! Ki innét!

- Nem megyek - mondta Miller.

Miss Denis odaugrott a fegyverekhez, és fölkapott egy lándzsát.

- Lányok! - kiáltotta. - Fegyverbe!

A lányok még mindig elbűvölten nézték Millert. Egy pillanatig haboztak. Aztán Miss Denis erős akaratának engedelmessé, marékszám szedték elő a kódarabokat a hátizsájukból. Meglátszott rajtuk az izgalom. Várakozással figyelték Miss Denist.

- Hajlandó eltávozni? - kérdezte Millert Miss Denis.

- Nem!

- Kövezzétek meg!

Megindult a kőzápor. Miller elfordult, hogy Geiger-számlálóját védelmezze, s érezte, hogy hátát, lába szárát kövek érik. Alig tudta elhinni, hogy ez megtörténhet. Ezeknek a lányoknak, akiket szeretett - különösen Suzie-nak -, nem lett volna szabad őt megdobálniuk. Abba is hagyják mindjárt, elszégyellik magukat.

De a kövek csak röpültek, s az egyik eltalálta a feje búbját, és félig elkábította. Megrázta a fejét, megfordult, és futásnak eredt, még mindig a Geiger-számlálót szorongatva. Miss Denis ügyetlenül próbálkozott, hogy fölnyársalja a lándzsájával. Elkerülte a döfést, és bal kezével megragadta a lándzsát. Huzakodtak, hogy melyiküké legyen.

Így fél kézzel is majdnem sikerült kicsavarni a kezéből; de Miss Denis, amilyen tagbaszakadt volt és bivalyerős, sok volt neki. Kiszabadította Miller kezéből a lándzsát, és a boldogabbik végével kupán vágta. És a lányok még éljeneztek!

Miller térdre hullott, záporoztak körülötte a kövek. Oldalba bökte egy lándzsahegy. Ettől oldalt hengeredett, majd sikerült talpra állnia.

- Öljétek meg! - visította Miss Denis. - Öljétek meg a piszok férfit!

A lányok izgalomtól kipirult arccal rontottak rá. Miller érezte, hogy lándzsahegy súrolja az oldalát. Megfordult és elszaladt.

Nem tudta, meddig szaladt az erdő zöld homályában. Végül már képtelen volt továbbfutni. Előhúzta a zsebkését, és megfordult: de senki sem követte.

Leheveredett a hűvös földre, és gondolkodni próbált. Ez a nő, ez a Miss Denis futóbolond. Vén férfigyűlölő, megátalkodott leszbikusus, s most végleg begolyózott. És a lányok? Azt biztosra vette, hogy ők nem akarták bántani. Talán még szerették is. De ennek a vén ribancnak a hatása alatt álltak.

Megnézte, hogy megvan-e a Geiger-számlálója, nem vészett-e el, menekülés közben. Megvolt az is meg a szemüvege is. Örült neki. Ha nincs meg, nehezen talált volna rá a táborhelyére.

Mindig is tudta, hogy az emberek egy kicsit mind bolondok. Azzal is tisztában kellett volna lennie, hogy egy atomkatasztrófa túlélői még a szokottnál is bolondabbak. Az elmebeteg Miss Denis. Még elképzelni is, hogy a férfi kihalt állatfajta!

Miller döbbenetesen észlelte, hogy igenis el tudja képzelni. Végül is hány férfi maradt életben? És hány nő? És az életben maradtak közül vajon hánynak van Geiger-számlálója, és hányan lesznek képesek úrrá lenni a rájuk váró veszedelmeken?

De ez valahogy mégsem izgatta. Az emberfajért nem ő felel. Ostoba volt, hogy szabadon engedte a remény és a vágy démonait. Most megint le kell győznie őket. Le is tudja. Majd a könyvei és képei közt éli le, ami az életéből hátra van. Lehet, hogy ő lesz az utolsó igazán civilizált ember.

Civilizált... Miller megborzongott, és eszébe jutott Suzie meg a többiek arca, figyelmes párducszeme. Elég baj az, hogy nem sikerült valamiféle megállapodásra jutnia Miss Denisszel. De az adott körülmények közt mást nem tehetett...

Hacsak meg nem tagad minden elvet, ami eddig élte.

Hát megtagadhatná? Ránézett a kezében levő késre, és megint megborzongott. A démonok súlya nyomta a vállát. Marka összeszorult a kés markolatán.

Egy pillanattal később már nem élt a világ utolsó civilizált embere. És vele pusztult a világ utolsó pacifistája, az utolsó ember, aki lelkiismereti okból tagadta meg a katonai szolgálatot, az utolsó műgyűjtő és könyvbarát.

S mind eme csodálatos teremtmények helyében ott volt Miller, a markában szorongatott zsebkéssel, amint valamit keres az erdőben.

Megtalálta. Egy három láb hosszú, nehéz, villámsújtotta ágat.

Sietve levagdalta róla a fölös gallyakat. Miss Denis majd rövidezen megtapasztalhatja, milyen az, ha ráront a szörnyű, szőrös, bűdös, koszos, bunkót lóbáló férfinem. Remélhetőleg annyi ideje lesz még, hogy rádöbbenjen: maga hívta életre a bestiát. Ez bizonyára nagyon meglepi.

És röviddel ezután a lányokat is meglepetés éri. Különösen Suzie-t.

Göncz Árpád fordítása

Egy szép júniusi reggelen magas, ösztövé, átható tekintetű, józanul öltözött fiatalember sétált be a Transstellár Utazási Iroda helyiségébe. Rá se nézett a Mars aratóünnepét hirdető tarka plakátra, szeme nem akadt meg a Triganium őserdei táncait ábrázoló és az egész falat beborító fényképmontázon; semmibe vette még azt az ugyancsak szuggesztív festményt is, amelynek tárgya az Opiuchus-II. hajnalköszöntő szertartása volt; érzéketlenül haladt el mindezek mellett, s odalépett a jegykiadó tisztviselő íróasztalához.

- A Tranaira kérek jegyet - mondta.

A tisztviselő becsukta a Hasznos Találmányok előtte levő példányát, és összevonta a szemöldökét.

- Tranai? Tranai? Az nem a Kent-IV. egyik holdja?

- Nem - mondta a fiatalember. - A Tranai bolygó, amely az azonos nevű nap körül kering. Oda kérek egy jegyet.

- Még a nevét se hallottam. - A tisztviselő levett egy csillagkatalógust, egy sematikus csillagtérképet és az Űrmellékvonalak egy példányát.

- Nos - jegyezte meg végül -, az ember mindennap tanul valami újat. Szóval ön a Tranaira kíván eljutni, Mr...

- Boozgoe. Marvin Boozgoe.

...Boozgoe. Nos, úgy rémlik, a Tranai épp a határán van annak, ameddig az ember a Földről el tud jutni, s még belül a Tejúton. De oda senki se jár.

- Tudom. Meg tudja szervezni az odautazásomat? - kérdezte Boozgoe, s hangjában érezni lehetett az elfojtott idegességet.

A tisztviselő a fejét rázta.

- Sajnos lehetetlen. Odáig még menetrenden kívüli járatok se közlekednek.

- És mennyire tudnám megközelíteni?

A tisztviselő megnyerő mosolyt vetett rá.

- De hát minek? Ajánlhatok önnek olyan világot, ahol mindazt megtalálja, amit ezen a Tranain keres, és ráadásul nincs is messze, polgári árakra számíthat, kellemes szállodákra, túralehetőségekre...

- A Tranaira megyek - jelentette ki komoran Boozgoe.

- De ha egyszer nem tud odajutni - magyarázta türelmesen a tisztviselő. - Mégis, mit gondol, mit talál ott? Talán a segítségére lehetek.

- Azzal lehet a segítségemre, ha jegyet ad addig, ameddig...

- Kalandot keres? - kérdezte a tisztviselő, és egy pillantással fölmérte Boozgoe csöppet sem atlétikus termetét és tudósmód görnyedt tartását. - Engedje meg, hogy ez esetben az Africanus-II-re hívjam fel szíves figyelmét; ott őskőkort talál, vad törzseket, kardfogú tigris, emberevő páfrányokat, futóhomokot, működő tűzhányókat, pterodactylusokat és amit csak akar. Az expedíciók New Yorkból indulnak ötnaponként, és a legnagyobb veszedelmet tökéletes biztonsággal kombinálják. Dinosaurus-trófea garantálva, ha nincs, visszakapja a pénzét.

- Tranai - mondta Boozgoe.

- Hm - mondta a tisztviselő, és elismerő pillantást vetett Boozgoe eltökélt ajkára és elszánt tekintetére. - Talán ráunt a Föld puritán kötöttségeire? Akkor az Almagordo-III-at ajánlanám, a Déli Csillagvonulat Gyöngyét. Tíznapos társasutazásunk költségében benne foglaltatik egy kirándulás az almagordói Kaszába, látogatás nyolc éjjeli mulatóba; az alsó pohár ingyen, a költségünkre; látogatás egy zintalműhelyben, ahol eredeti zintal-öveket, -papucokat és -tárcákat lehet vásárolni mesebeli olcsón, és két szeszfözde megtekintése. Az almagordói lányok szépek, élénkek és üdítően naivak. A turistát az emberi lények legmagasabb rondó és legkívánatosabb típusának tekintik. Azonkívül...

- Tranai - mondta Boozgoe. - Meddig tudom megközelíteni? A tisztviselő mogorván vette elő a jegyfűzetet.

- A Csillagképek Királynőjével felmegy a Legis-II-ig, ott átszáll a Galaktika Büszkeségére, amely elviszi egészen Ouméig. Ott egy helyi járatra kell átszállnia, mely megáll a Marhangon, Inchangon, Pankangon, Lekungon és az Osztrigán, és ha útközben le nem robban, a Tung-Bradár-IV-en teszi le. Onnét különhajót kell fogadnia, amely a Galaktikus Örvény mellett (ha ugyan eljut mellette) elviszi egész Vonulatváradig, onnét már csak a postarakéta jár Bellismorantiba. Azt hiszem, a postarakéta jár még. Ezzel eljutott körülbelül félútig. Onnét teljesen magára van utalva.

- Nagyszere - mondta Boozgoe. - Ma délutánra ki tudná tölteni az úrlapokat? A tisztviselő bólintott.

- Mr. Boozgoe - kérdezte elkeseredetten -, mégis miféle hely az a Tranai?

- Utópia - mondta Boozgoe, s üdvözült mosollyal nézett rá.

Marvin Boozgoe élete java részét a New Jersey-i Seakirkben élte le, amely majd ötven évig hol az egyik, hol a másik fejes politikus hatalmában volt. Seakirk lakosainak túlnyomó többsége közömbösen szemlélte az egészen fentről egészen lantig terjedő korrupciót, a szerencsejátékot, a bandaháborúkat, a kamaszok

iszákosságát. Hozzászoktak a pocsék utak látványához, az ősi vízvezetékcsövek gyakori töréséhez, a villanyszolgáltatás zavaraihoz, a rozogt, öreg házak összeomlásához, miközben a fejesek egyre nagyobb villákat, egyre nagyobb úszómedencéket s egyre jobban fűtött versenystállókát építettek. Beletörődtek. De Boozgoe nem.

Született keresztes vitéz lévén, leleplező cikkeket irogatott, amelyek sose jelentek meg; leveleket a Kongresszushoz, amelyeket el sem olvastak; korteskedett becsületes jelöltek mellett, akiket nem választottak meg; megszervezte a Városszépítési Bizottmányt, a Le a Banditizmussal Ligát, a Polgárok Szövetségét a Becsületes Rendőrségért, a Szerencsejáték Elleni Társulatot, az Azonos Munkalehetőséget a Nőknek Mozgalmat és még vagy tucat hasonlót.

Igyekezettel semmire se ment. Az emberek túlságosan elfásultak már ahhoz, hogy törődjenek vele. A politikusok meg agyszaróan kinevették. Boozgoe pedig ki nem állhatta, ha kinevetik. S mindeme gondjához ráadásul menyasszonya is faképnél hagyta egy nagyhangú, rikítóan, sportosan öltözött fiatalember kedvéért, aki mindezt egyetlen jó tulajdonsággal ellensúlyozta: övé volt a Seakirki Építővállalat részvény többsége.

Ez megrondító csapás volt. A lányt láthatóan nem érdekelte a tény, hogy a SÉV a cementhez aránytalanul sok homokot kever, és hüvelyknyit lespórol az acélgerendákból. Mikor ezt szóvá tette, ezt a választ kapta:

- Hát aztán, Marvin? Ez van. Mindenki a piacról él.

De Marvin nem volt hajlandó tudomásul venni, hogy ez van. Nyomban betért Eddie Holdvilág Bárjába, és két pohár közt a Venus zöld poklában összeeszkábált magányos fűkunyhó kellemetességein tűnődött.

Egy szálfatartású, sasorrú öregember lépett az ivóba. Járásáról, sápadtságáról, a sugársebhelyek nyomairól, messze tekintő szürke szeméről Boozgoe rögtön látta, hogy úrjáró.

- Egy Tranai Speciált, Sam - mondta a csaposnak az öreg úrjáró.

- Már adom is, Wad kapitány - mondta a csapos.

- Tranai? - dünnyögte önkéntelenül Boozgoe.

- Tranai - mondta a kapitány. - Még a nevét se hallotta, mi, fiam?

- Soha - vallotta be Boozgoe.

- Nos, fiam - mondta Wad kapitány. - Ma este szörnyen beszédes kedvemben vagyok, és elmondok magának egy történetet az áldott Tranairól, mely messze-messze, még a Galaktikus Örvényen is túl kering az űrben.

A kapitány szeme elhomályosult, és ajka zord vonalát megenyhítette a mosoly.

- A régi szép időkben, azokon az acélhajókon még vasemberek szolgáltak. Johnny Cavanaugh, Frog Larsen és én akár a pokolba is kilöveltük volna magunkat egy fél hajórakomány terganiumért. S akár Belzebubot is hurokra kerítettük volna, ha a fedélzeten híján voltunk a munkás kéznek. Ez akkoriban volt, mikor még az űrkorbut vitt el minden harmadik embert, és a nagy Dan McClintock szelleme kísértett az űrösvényeken. A Vörös Kakas fogadót az AA-342-es aszteroidán akkoriban még Moll Gann vezette, ötszáz földi dollárt is elkért egy pohár sörért, de megkapta, mert nem volt más kocsmá közel s távol tízmilliárd mérföldnyire. Akkortájt még kalóztik leskelődtek a Csillagvonulat mentén, és a Prodengumba tartó űrhajóknak vesszőt kellett futniuk a Mészvissza-szorosban. Így hát el tudja képzelni, fiam, hogy éreztem magam, mikor egy szép napon rábukkantam a Tranaira.

Boozgoe figyelmesen hallgatta mindazt, amit a vén kapitány a nagy napokról, a vaségnek nekirugaszkodó s kifelé, a Galaktika távoli határai felé tartó törekeny hajókról mesélt.

És ott, a nagy semmi szegélyén volt a Tranai.

A Tranai, ahol megtalálták az Utat, és ahol az emberek nem voltak többé a Kerék rabjai! A tejjel-mézzel folyó Tranai, a békés, alkotó, boldog társadalom, ahol se szentek, sem aszkéták, se nagyeszűek nincsenek, csak hétköznapi emberek, akik megvalósították Utópiát!

Wad kapitány egy álló óra hosszat mesélt a Tranai sokféle csodáiról. Miután a történetet befejezte, panaszosan megjegyezte, hogy kiszáradt a torka. Ez űrtorok, mondta, és Boozgoe rendelt neki még egy Tranai Speciált, és magának is egyet.

Az egzotikus, zöldesszürke keveréket szopogatva Boozgoe maga is beleveszett a Tranai álmába.

Végül nagyon szelíden megkérdezte: - És miért nem megy vissza, kapitány? Az öreg megrázta a fejét.

- Tudja, az űrcsúz. Én már örökre a Földhöz vagyok kötve. Hol voltunk mi még akkor a modern orvostudománytól. Én már csak afféle földi embernek való munkára vagyok alkalmas.

- Most hol dolgozik?

- Művezető vagyok a Seakirki Építővállalatnál - sóhajtott az öreg. - Én, aki valamikor egy ötvenfűvókás klipper kapitánya voltam. És amilyen betont ezek készítenek... No, megiszunk még egy pohárkával a gyönyörű Tranai tiszteletére?

Megittak többel is. Mire Boozgoe elhagyta a bár, már megszületett benne az elhatározás. Valahol a világmindenségben, megtalálták a modus vivendit, beteljesítették az ember ősi álmát a tökéletességről.

Ennél kevesebbel nem éri be.

Másnap fölmondta az állását a Keleti-parti Robotműveknél, és kivette megtakarított pénzét a bankból.

A Tranaira készült.

Beszállt a Legis-II-re tartó Csillagképek Királynőjére, s arról átszállt Oumé felé a Galaktika Büszkeségére. Miután megállt a Machangon, Inchangon, Pankangon, Lekungon és az Osztrigán - csupa sivár kis hely -,

megérkezett a Tung-Bradard-IV-re. Szerencsésen maga mögött hagyta a Galaktikus Örvényt, és végül kikötött a Bellismorantin, ahol véget ért a Terra befolyási övezete.

Innét egy űrjárat uzsoraáron elvitte a Dvasta-II-re. Onnét egy teherrakétával elhajózott a Seves, Olgo és Mi mellett a Mvanti ikerbolygóra. Ott leragadt három hónapra, s az idejét arra használta, hogy egy hipnopedagógiai tanfolyamon megtanulja a tranai nyelvet. Végül felfogadott egy dzsungelpilótát, hogy elvigye őt a Dingre.

A Dingen börtönbe vetették, mint higastomeritreai kémet, de sikerült egy g'Moreeba tartó ércszállító rakéta rakományá közt elbújva megszöknie. A g'Moreen kigyógyították a fagyásból, hőgutából és elsőfokú sugárégési sebeiből, s végül sikerült megtalálnia a módját, hogy átkeljen a Tranaira.

Mikor az űrhajó elsiklott a Doé és Ri hold mellett, és Port Tranaiban leszállni készült, alig tudta elhinni, hogy célhoz ért.

A lékzsilipek megnyíltak, s Boozgoe-a mélységes levertség vett erőt. Ez részben egyszerű kimerültség volt - ekkora utazás után elkerülhetetlen. De ami sokkal fontosabb, egyszerre megrémült, hátha az egész Tranai csalásnak bizonyul?

Átkelt a Galaktikán egy öreg űrjáró meséi alapján. S most valahogy egyre valószínűtlenebbnek érezte a dolgot. Még Eldorádó is hihetőbb, mint az a Tranai, amire számított. Kiszállt. Port Tranai meglehetősen kellemes városkának ígérkezett. Az utcákon nyüzsögtek az emberek, és a boltok teli voltak áruval. A mellette elmenő férfiak, mint az emberek mindenütt. A nők meg igazán csinosak.

De volt valami különös, valami alig észrevehetően, mégis kifejezetten baljós, valami idegen a levegőben. Beletelt egy percbe, míg megfejtette, mi az.

Rádöbbsent, hogy legalább tíz férfi jut minden látható nőre. És ami még ennél is különösebb, ahány nőt csak látott, az mind vagy tizennyolc évesnél fiatalabb vagy harmincöt évesnél idősebb volt.

Vajon mi történhetett a tizennyolc és harmincöt közötti korcsoporttal? Tilos a nyilvánosság előtt megjelenniük? Vagy járvány pusztított köztük?

Nincs más hátra, várnia kell, majd kiderül.

Elment az Idrig épületébe, ahol a tranai kormányhivatalok székeltek, és bejelentkezett a bevándorlási ügyek miniszterénél. Az nyomban fogadta is.

A miniszter szobája kicsi volt és zsúfolt, s különös kék foltok tarkították a tapétát. De amin Boozgoe szeme először megakadt, az egy nagy öbű, hangtompító, távcsöves puska volt, ott lógott fenyegetően az egyik falon. De nem volt ideje ezen eltöprengeni, mert a miniszter föl pattant a karosszékéből, és lelkesen megrázta a kezét.

Zömök, vidám ember volt, az ötvenes évei elején. Nyakában kis érmét viselt, rajta a Tranai címerével, egy cső kukoricával, amibe épp belecsap a villám, és kettéhasítja. Boozgoe helyesen arra következtetett, hogy ez az iroda hivatalos pecsétnyomja.

- Üdvözlöm a Tranain - köszöntötte szívélyesen a miniszter. Ledobott egy halom papirost az egyik székről, és helyet kínálta Boozgoe-t.

- Miniszter úr... - kezdte Boozgoe ünnepélyesen, tranai nyelven.

- Den Melithnek hívnak. Szólítson csak Dennek. Nekünk itt nem szokásunk hivataloskodni. Tegye csak föl a lábát nyugodtan az íróasztalra, és érezze magát itthon. Szívat? - Nem, köszönöm - mondta Boozgoe kissé döbbsenten. - Minisz... bocsánat, Den, én a Terráról jöttem, egy bolygóról, amelyről talán hallott már.

- Hogyne, hogyne - mondta Melith. - Ideges, nyugtalan hely, nem? Persze nem akarom megsérteni.

- Szó sincs róla. Pontosan ez az én véleményem is. Ezért jöttem ide. - Boozgoe egy kissé elbátortalanodott, remélte, hogy nem lesz nagyon nevetséges. - Nos, én hallottam egyet-mást a Tranairól. Ha végiggondolom, elég képtelenül hangzik. Mégis, ha nem veszi rossz néven, lenne egy-két kérdésem.

- Tessék - mondta Melith lelkesen. - Mindenre őszinte választ kap.

- Köszönöm. Úgy hallottam, a Tranain semmiféle háború nem volt már vagy négyszáz éve.

- Hatszáz - helyesbített Melith. - És hihetőleg nem is lesz. - Valaki azt mondta, hogy a Tranain nincs bűnözés.

- Semmiféle.

- Következésképpen nincs rendőrség, nincs törvényszék, nincsenek bírók, seriffek, hóhérok, utógondozók és nyomozók. Nincsenek börtönök, javítóintézetek, sem más büntetés-végrehajtó intézmények.

- Ilyesmire semmi szükségünk - magyarázta Melith -, minthogy itt bűnözés sincsen. - Úgy hallom - mondta Boozgoe -, hogy a Tranain ismeretlen fogalom a szegénység. - Legalábbis én még nem hallottam róla - mondta Melith vidáman. - Igazán nem gyűjt ráz

- Nem, köszönöm - mondta Boozgoe, és lelkesen előrehajolt. - És tudtommal sikerült megvalósítani az egészséges gazdasági egyensúlyt, anélkül, hogy szocialista, kommunista, fasiszta vagy bürokratikus intézkedésekhez folyamodtak volna.

- Úgy van - mondta Melith.

- S hogy a maguk társadalma tulajdonképpen a szabad vállalkozáson alapszik, virágzik az egyéni kezdeményezés, és az állami beavatkozás nem haladja meg az abszolút minimumot.

Melith bólintott.

- A kormány épp csak hogy némi szabályozó tevékenységet folytat, gondoskodik az öregekről, és szépíti a tájat.

- És az is igaz, hogy maguk megvalósították az igazságos vagyonmegosztást állami beavatkozás nélkül, adózás nélkül, teljesen önkéntes elhatározás alapján? - kérdezte Boozgoe.

- Hogyne, teljesen.

- És igaz, hogy a tranai kormányzat egyik szintjén sem létezik korrupció?

- Egyiken sem - mondta Melith. - Gondolom, ezért találunk olyan nehezen embert a közhivatalok betöltésére.

- Akkor Wad kapitány igazat beszélt! - rikkantott fel Boozgoe, képtelen lévén uralkodni magán. - Ez Utópia

- Mi kedveljük - mondta Melith.

Boozgoe mély lélegzetet vett és megkérdezte:

- Itt maradhatnék?

- Miért ne? - húzott elő Melith egy űrlapot. - Mi nem korlátozzuk a bevándorlást. Megmondaná, mi a szakmája?

- A Földön robottervező voltam.

- Bőven lesz munkaalkalma.

Melith nekilátott, hogy kitöltse a nyomtatványt. Tolla tintapacát ejtett. A miniszter csak úgy fél kézzel hozzávágta a tollat a falhoz, a toll eltört, és újabb kék foltot ejtett a tapétán.

- Majd valamikor máskor kitöltjük a papírokat - mondta. - Most nem vagyok olyan hangulatban. - Hátradült a karosszékeben. - Hadd adjak magának egy tanácsot. Itt, a Tranain úgy érezzük, hogy elég közel járunk, ahogy maga hívja, az Utópia valóra váltásához. De a mi államunk nem valami szervezett állam. Nincsenek bonyolult törvényeink. Számos íratlan törvénynek engedelmességek, vagy szokásnak, ha úgy jobban tetszik. Majd rájön, hogy melyek azok. Mindenesetre tanácsos - ha nem is muszáj - követnie őket.

- Az csak természetes! - kiáltott fel Boozgoe. - Biztosíthatom, uram, hogy semmiképpen nem áll szándékomban veszélyeztetni az önök paradicsomát.

- Ó, én nem magunk miatt aggódom - mondta Melith derűsen mosolyogva. - A maga biztonsága jár az eszemben. Talán a feleségem is tud valami tanácsot adni. Megnyomott egy nagy piros gombot az íróasztalán, a szobában kék pára támadt, összeállt, és Boozgoe egy pillanat múltán csinos fiatalasszonyt pillantott meg maga előtt. - Jó reggelt, drágám - mondta az asszony Melithnek.

- Délután van - világosította fel Melith. - Drágám, ez a fiatalember nagyon messziről, a Földről jött, hogy itt telepedjék le, a Tranain. Megadtam neki a szokásos tanácsokat. Nem lehetnél valamivel te is a segítségére?

Mrs. Melith egy pillanatra elgondolkozott, aztán megkérdezte Boozgoe-t:

- Maga nő?

- Nem, asszonyom.

- Ez esetben meg kell ismerkednie valami csinos lánnyal - mondta a férjének Mrs. Melith. - Ha nem is tiltjuk, de nem nagyon kedveljük a Tranain a nőtlenséget. Lássuk csak... Mit szólnál ahhoz a csinos kis briganti lányhoz?

- Jegyben jár - mondta Melith.

- Igazán? Ilyen soká voltam sztázisban? Drágám, nem mondhatnám, hogy nagyon figyelmes voltál.

- Rengeteg a dolgom - mentegetőzött Melith.

- És mit szólnál Mihna Vensishez?

- Nem az ő esete.

- És Janna Vley?

- Ragyogó! - Melith rákacsintott Boozgoe-ra. - Rendkívül vonzó ifjú hölgy. Az íróasztalában egy új tollat keresett, lefirkantott egy címet, és odaadta Boozgoe-nak. Feleségem majd fölhívja telefonon a lányt, és megmondja neki, hogy hívja meg magát holnap estére.

- És, ugye, átjön valamelyik este vacsorára? - kérdezte Mrs. Melith. - Boldogan - felelte Boozgoe teljesen elképedve.

- Örülök, hogy találkoztunk - mondta Mrs. Melith. Férje megnyomta a piros gombot. Kék pára képződött, és Mrs. Melith eltűnt.

- No hát akkor zárjuk be a boltot - mondta Melith, és megnézte az órát. - Nem maradhatok itt túlórában, mert még megszólnának. Ugorjon be valamelyik nap, és majd kitöltjük a nyomtatványokat. És okvetlenül látogassa meg Borg elnököt is, az Ország Villában. Vagy lehet, hogy ő keresi fel magát. Ne hagyja ám, hogy a vén róka beugrassa valamibe. És ne feledkezzék meg Jannáról! - Huncutul rákacsintott, és kikísérte az ajtóig.

Egy pillanat, és Boozgoe kinn találta magát a járdán, egyedül. Szóval megérkezett Utópiába - mondta magában -, az igazi, hamisítatlan, kézzelfogható Utópiába.

De akkor is volt egy és más, amit végleg nem értett.

Boozgoe először megvacsorázott egy kis étteremben, aztán szobát vett ki a szomszédos szállodában, s amikor a vidám kis szobainas bevezette a szobájába, Boozgoe mindjárt el is nyúlt az ágyon. Fáradtan döngölte meg a szemét, megpróbálta rendezni a benyomásait.

Annyi minden történt vele, s mind egyetlen nap alatt! S annyi minden zavarta. Itt van például a férfiak és nők aránya. Efelől majd ki kell faggatnia Melithet.

De talán nem épp Melithet kéne megkérdeznie, mert van, amit az ő esetében is furcsáll. Például ahogy falhoz vágta a tollát. Hát viselkedhet így egy érett ember, felelős tisztviselő? És Melith felesége...

Boozgoe tudta, hogy Melith felesége derrzin sztázistéből materializálódott: felismerte a jellegzetes kék párát. Derrzint a Földön is alkalmaznak. Ha nyomós orvosi indoka van, hogy minden életműködést, növekedést, bomlást felfüggeszsenek. Ha például egy beteg olyan létfontosságú szérumra szorul, amely csak a Marson szerezhető be. Ilyenkor a szóban forgó személyt a sztázis állapotába hozzák, míg a szérum meg nem érkezik.

De a Terrán csak szakorvos hajthat végre ilyen műveletet. Mindennemű visszaélést súlyos büntetéssel sújtanak.

Ki hallott olyat, hogy valaki a feleségét tartsa sztázisban?

Márpedig ha igaz, hogy a Tranain minden feleséget sztázisban tartanak, meg is van a magyarázat a tizenkilenc-harmincöt év közti korcsoport hiányára és a férfiak és nők tíz az egyhez arányára.

De mi az oka ennek a technológiai háremnek?

És volt még valami, ami nem hagyta Boozgoe-t nyugodni, apróság ugyan, mégis zavaró. Az a puska Melith szobája falán.

Vajon vadászik vele? Mert akkor ugyancsak nagy vadra vadászhat. Vagy célba lő? De akkor minek a távcsöves irányzék? A hangtompító? És miért tartja épp az irodájában?

De hát ez mind semmi, döntötte el Boozgoe, kis helyi sajátosság, amely majd érthetővé válik, ha egy ideje már itt él a Tranain. Hiszen nem is számíthatott rá, hogy nyomban és mindent megért, ami ezen a végső soron idegen bolygón történik.

Épp elszundított, mikor hallotta, hogy kopognak az ajtón.

- Tessék! - kiáltotta.

Apró természetű, ravasz tekintetű, szürke képű emberke lépett sietve a szobába, és csukta be maga mögött az ajtót.

- Maga az a Terráról jött ember, mi?

- Én.

- Számítottam rá, hogy itt fog megszállni - mondta a kis ember elégedetten mosolyogva. - Telibe találtam. Itt akar letelepedni a Tranain?

- Örökre.

- Nagyszerű - mondta a férfi. - És ahhoz mit szólna, ha maga lenne itt az elnök?

- Hogy?

- Jó fizetés, kellemes munkaidő, egy év hivatali időtartam. Maga amolyan közösségi érdeklődésű embernek látszik - mondta derűsen a férfi. - No, mit szól hozzá? Boozgoe alig tudta, mit szóljon.

- Ezt úgy értsem - kérdezte hitetlenkedve -, hogy maga csak úgy félvállról följajánlja nekem a bolygó legmagasabb közjogi méltóságát?

- Mi az, hogy csak úgy félvállról? - fortyant föl a kis ember. - Azt hiszi, hogy mi az elnöki tisztet bárkinek följajánljuk? Megtiszteltetés, ha valakit fölkérünk rá.

- Nem úgy értettem...

- Maga, mint Terráról jött, különlegesen alkalmas rá...

- Miért?

- Nos, mindenki tudja, hogy a terraiak örömeiket lelik az uralkodásban. Mi, tranaiak nem. Ez az egész. Túl sok gonddal jár.

Szóval ilyen egyszerű. Nyomban felbuzdult Boozgoe-ban a reformervér. Mert bármilyen eszményi hely is a Tranai, bizonyára akad még javítanivaló. Lelki szeméi előtt megjelent ő, mint Utópia uralkodója, amint elvégzi a tökéletesség tökéletesítésének nagy feladatát. De az óvatosság megakadályozta, hogy azonnal igent mondjon. Lehet, hogy a pali félnótás.

- Nagyon köszönöm a szíves ajánlatot - mondta Boozgoe. - Majd gondolkodom rajta. De előbb talán beszélek a jelenlegi elnökkel is, hogy megtudjak egyet-mást a munka jellegéről.

- Nos, mit gondol, miért jöttem én ide? - kérdezte a kis ember. - Én vagyok Borg elnök.

Boozgoe csak ekkor vette észre a hivatali érmet a nyakában.

- Majd tudassa velem az elhatározását. Az Ország Villában talál. - Kezet szorított Boozgoe-val, és elment.

Boozgoe várt vagy öt percet, majd csöngtetett a szobainasnak.

- Ki volt ez az ember? - kérdezte.

- Borg elnök - mondta a szobainas.

- Elfogadta az állást?

Boozgoe lassan ingatta a fejét. Egyszerre rádöbben, hogy még rengeteg a tanulnivalója a Tranairól.

Másnap reggel ábécésorrendben összeírta Port Tranai valamennyi robotgyárát, és nekiindult állást keresni. Meglepetésére már az első helyen, ahova beállított, kapott is. A nagy Abbag Házirobot Műveknél azonnal fölfogadták.

Új munkaadója, Mr. Abbag kurta termetű, ádáz pillantású, lobogó fehér sörényű ember volt, s minden mozdulatán látszott a félelmes energia.

- Örülök, hogy egy terrait üdvözölhetek munkatársamul - mondta Abbag. - Tudtommal maguk ötletes emberek, márpedig itt ugyancsak rászorulunk az ötletességre. Őszinte leszek magához, Boozgoe, azt remélem, hogy hasznomra lesznek az idegen szempontjai. Mert épp holtpontra jutottunk.

- Gyártási probléma?

- Majd meglátja. - Abbag végigvezette Boozgoe-t a gyáron, megmutatta neki a sajtólóműhelyt, a hőkezelést, a röntgenanalízist, a végszereldét és a próbatermét. Ez utóbbi részben konyhának, részben nappalishobának volt berendezve. Az egyik falánál tucatnyi robot sorakozott.

- Próbálja ki bármelyiket.

Boozgoe odament a legközelebbihez, és megnézte a vezérlőberendezését. Ugyancsak egyszerű volt: szinte magától értetődő. Elvégeztetett a robottal minden szabványmunkát: tárgyakat szedtetett össze, mosogattatott, megterített vele. A robot minden parancsot meglehetősen pontosan, de őrfítő lassan hajtott végre. A Földön az ilyes restséget már vagy száz éve fölszámolták. E téren itt, a Tranain szemmel láthatólag lemaradtak.

- Ez bizony elég lassúnak látszik - jegyezte meg Boozgoe óvatosan.

- Igaza van - mondta Abbag. - Átkozott lassú. Szerintem épp eléggé. De a piacutatóink véleménye szerint a fogyasztók még ennél is lassúbbat igényelnek.

- Hogy?

- Nevetséges, mi? - kérdezte Abbag bosszúsán. - Ha még jobban lelassítjuk, ráfizetünk. Nézzen csak bele.

Boozgoe levette a robot hátlapját, és belepislantott a vezetékek útvesztőjébe. Egy perc múlva már kiismerte magát. A robot úgy épült, mint bármelyik korszerű földi masina, a szokásos olcsó, gyors áramkörökből. De különleges reakciólassító relék, impulzusfékezők, sebességcsökkentő berendezések voltak beleépítve.

- Hát mondja - kérdezte Abbag mérgesen -, hogyan lassíthatnánk le még jobban, hacsak nem lesz egyharmadával nagyobb, és kétszer olyan drága? Igazán nem tudom, mit kell legközelebb tökéletlenítenünk rajta, mit fognak még követelni tőlünk.

Boozgoe igyekezett átállítani gondolkozását a gép tökéletlenítésének fogalmára.

A Földön a gyárak egyre gyorsabb, egyre simábban működő és pontosabb reakciójú robotokat igyekeztek építeni. Soha eszébe nem jutott, hogy ennek az ésszerűségét kétségbe vonja. Ma sem.

- És még ez sem elég - panaszkodott Abbag -, az az új plasztik, amit kifejezetten ehhez a modellhez dolgoztunk ki, katalizálódott, vagy mi a fene. Nézze csak!

Jól hátrahúzta a lábát; és hasba rúgta a robotot. A plasztik behorpadt, mint egy bádoglemez. Rúgott még egyet. A plasztik még jobban behorpadt, és a robot elkezdett szánalmasan kattogni és villogni. A harmadik rúgástól szétesett a háza. A robot belső alkatrészei mutatósan szétrobbantak, és elborították a padlót.

- Hát elég gyatra - mondta Boozgoe.

- Még nem elég gyatra. Már az első rúgásra szét kéne esnie. A fogyasztóink semmi kielégülést nem lelnek benne, ha naphosszat kell rugdosniuk a hasát. De azt mondja meg, hogyan állítsak elő olyan plasztikot, amelyik bírja a strapát - maguktól csak nem eshetnek szét? -, de azonnal darabokra törnek, amint a fogyasztó úgy akarja?

- Egy pillanat - mondta Boozgoe. - Ezt nem egészen értem. Szóval azért lassítják le a robotokat, hogy az embereket eléggé fölbosszantsák, és bosszúságukban tönkretegyék őket?

Abbag fölfonta a szemöldökét.

- Hát persze.

- De miért?

- Maga valóban új ember itt - mondta Abbag. - Ezt mindenyerek tudja. Ez a lényeg.

- Hálás lennék, ha megmagyarázná.

Abbag fölsóhajtott.

- Először is: bizonyára tisztában van vele, hogy minden gépi berendezés bosszúságforrás. Az emberi nem mély és kiirthatatlan bizalmatlansággal viseltetik minden gép iránt. A pszichológusok szerint ez az élet ösztönös reakciója a pseudoéletre. Eddig egyetértünk?

Marvin Boozgoe-nak eszébe jutott az a rengeteg aggodalomszülte könyv, amit a föllázadt gépekről, a világ fölötti uralmat megkaparintó kibernetikus agyokról, támadó androidokról és más hasonlóról olvasott. Azokra a humoros kis hírekre gondolt, amelyek arról tudósítottak, hogy valaki belelőtt a tv-készülékébe, falhoz vágta a kenyérpíritóját, vagy "leszámolt" a kocsijával. Vagy ott vannak a robotviccek; mindegyiket mély ellenszenv diktálja.

- Azt hiszem, eddig igen - mondta.

- Akkor engedje meg, hogy megismételjem a kiinduló tételt - mondta Abbag pedánsan. - Minden gép bosszúságforrás. Minél jobban működik, annál nagyobb ingerültséget kelt. Ad abszurdum tehát egy tökéletesen működő gép a frusztráció, a csökkentértékűség érzésének, a meghatározatlan sértődöttségnek a fókuszpontja.

- Stop! - kiáltott fel Boozgoe. - Ez azért sok!

- És a szkizofrén képzelődésnek is - folytatta könyörtelenül Abbag. - De fejlett gazdasági életben nélkülözhetetlenek a gépek. Ebből következőleg az emberileg legjobb megoldás, ha a gépek rosszul működnek.

- Ezt nem látom be.

- Pedig nyilvánvaló. A Terrán a maguk masináinak a működése már megközelíti az optimumot, ennél fogva kisebbrendűségi érzést keltenek a kezelőikben. De szerencsétlen módon maguknál valami mazochisztikus törzsi tabu tiltja az elpusztításukat. Az eredmény? Általános nyugtalanság a szentek szentje, az embertelenül nagy hatásfokú Gép jelenlétében, amiért is mindenki másutt keresi agresszivitása levezetésének tárgyát, s azt többnyire a feleségében vagy barátjában leli meg. Elég szomorú állapot. Persze serkentőleg hat a robotgyártásra, de annál hátrányosabb az emberiség egészségének és jólétének távlati alakulására.

- Nem vagyok biztos, hogy...

- Az ember nyugtalan állat. Mi itt, a Tranain ezt a nyugtalanságot e meghatározott tárgyra irányítottuk, és ez szolgál más frusztrációs érzések levezetésére is. Az ember már torkig van... bumm! Még a lelket is kirugdossa a robotjából. Az indulati töltés azonnal, gyógyító módon levezetődik, létrejön a gépek fölött érzett értékes és jogosult fölényérzet, az általános feszültség csökken, egészséges adrenalináramlás indul meg a vérben, sőt, jól jár a Tranai gyáripára is, mert az ember megy, és rögtön vesz a régi helyébe egy másik robotot. Mert végül is mit csinált? Nem verte meg a feleségét, nem lett öngyilkos, nem üzent háborút, nem talált fel új fegyvert, nem élte ki más, hétköznapibb módon sem az agresszív hajlamait. Egyszerűen csak szétzúzott egy olcsó robotot, amit rögtön pótolni tud.

- Azt hiszem, egy kis időbe beletelik, amíg ezt megértem - ismerte be Boozgoe.

- Ez természetes. Biztosra veszem, hogy értékes munkatársunk lesz, Boozgoe. Gondolkozzék azon, amit mondtam, és próbáljon kiagyalni valami olcsó módszert, hogy hogyan tökéletleníthetnénk tovább a robotjainkat.

Boozgoe a nap hátralevő részében mindvégig ezen törte a fejét, de nehéz volt a gondolkodását a rossz gépek előállításának eszmekörére átállítania. Ezt valahogy szentségtörésnek érezte. Mikor fél hatkor otthagya a munkahelyét, nem volt megelegedve önmagával, de eltökélte, hogy másnap már jobb munkát végez - vagy rosszabbat, attól függően, hogy az ember milyen szemszögből nézi, és mit szokott meg.

Miután egyedül és gyorsan elköltötte a vacsoráját, Boozgoe úgy határozott, hogy meglátogatja Janna Vleyt. Nem akaródzott egyedül töltenie az estét a gondolataival, és kétségbeesetten vágyott valami kellemes, egyszerű társra ebben a bonyolult Utópiában. S lehet, hogy éppen Janna lesz az.

Vleyék háza talán ha tizenkét háztömbnyire volt, így hát gyalog indult neki. Alapjában véve az a baj, hogy neki megvan a saját elképzelése, milyennek kell lennie Utópiának, és a gondolatai most nehezen alkalmazkodnak a valósághoz. Ő idilli színt képzelt, egy planétát, ahol az emberek kedves, furcsa kis falvakban élnek, lobogó bő köntösben járnak, bölcsek, szelídek és megértők. Gyermekes játszanak az aranyló napsütésben, s fiatalok járnak a táncot a falu főterén...

Nevetséges! Élőképet képzelt maga elé, és nem a való életet, stilizált testtartások egymásutánját, s nem az élet szakadatlan áramát. Emberi lények úgy nem is élhetnek, még ha, tegyük fel, szeretnének is. Ha képesek lennének rá, már nem is lennének emberek.

Odaért Vleyék házához, és tétován megállt a kapu előtt. Vajon most mibe mászik bele? Miféle idegen - bár kétségtelenül utópisztikus - szokásokba ütközik?

Már majdnem visszafordult. De a hotelszobája magányában töltendő hosszú este kilátása egyértelműen visszataszító volt. Összehirapta hát a fogát, és becsöngetett. Vörös hajú, középtermetű és középkorú férfi nyitott ajtót.

- Ó, maga bizonyára az a földi fickó! Janna mindjárt elkészül. Jöjjön be, ismerkedjék meg a feleségemmel.

Bekalauzolta Boozgoe-t egy kellemesen berendezett nappaliszobába, és megnyomott egy piros gombot a falon. Boozgoe-t ez alkalommal már meg se lepte a kékes pára látványa. Végül is a tranaiakra tartozik, hogyan bánnak az asszonyaikkal.

A párából csinos, huszonnyolc év körüli asszony bontakozott ki.

- Drágám - mondta Vley -, engedd meg, hogy bemutassam a Földről jött Mr. Boozgoe-t.

- Örvendek, hogy megismerhetem - mondta Mrs. Vley. - Megkínálhatom itallal? Boozgoe bólintott. Vley helyet kínálta egy kényelmes fotelban. Egy perc, és visszajött Mrs. Vley, egy tálcán jégbe hűtött italokat hozott, s ő is leült.

- Szóval maga a Teaára való? - kérdezte Mr. Vley. - Ideges, nyugtalan hely, mi? Az emberek nem találják a helyüket.

- Valahogy úgy - felelte Boozgoe.

- Tetszeni fog magának itt nálunk. Mi tudjuk, hogyan kell élni. Az egészség titka, hogy...

Szoknyasuhogás hallatszott a lépcsőről. Boozgoe fölállt.

- Mr. Boozgoe - Janna lányom - mutatta be őket egymásnak Mrs. Vley.

Boozgoe nyomban észrevette, hogy Janna haja pontosan ugyanolyan színű, mint a szupernova a Circe csillagképben, s a szeme olyan hihetetlenül mély kék, mint az őszi ég az Algo-II. fölött, s az ajka gyöngéd piros, mint a Scarsclott-Turner gázcsóvjája, orra pedig...

De kifogyott a csillagászati hasonlatokból, amelyek különben sem voltak valami találók. Janna karcsú és bámulatosan csinos szőke lány volt, s Boozgoe egyszeriben nagyon örült, hogy átkelt a Galaktikán, és eljött a Tranaira.

- Éreztétek jól magatokat, gyerekek - mondta Mrs. Vley.

- És ne gyertek haza nagyon későn - mondta Mr. Vley Jannának. Pontosan, mint a földi szülők a gyerekeiknek.

Nem volt semmi egzotikus a találkájukban. Elmentek egy olcsó éjjeli mulatóba, táncoltak, ittak egy keveset, és beszélgettek, rengeteget. Boozgoe elbámult, hogy mindjárt mennyire megértik egymást. Akármit mondott, Janna mindent helyeselt. Jóleső érzés, ha egy ilyen csinos lány értelmes is.

Jannára mély hatást tett, szinte lenyűgözte, hogy Boozgoe milyen veszélyekkel nézett farkasszemet, miközben átkelt a Galaktikán. Mindig tudta, hogy a földiek vállalkozó szellemű, jóllehet ideges népek, de amin Boozgoe keresztülment, az minden képzeletet felülmúlt.

Hátán végigfutott a hideg, mikor Boozgoe a halálos Galaktikus Önvénnyről beszélt, tágra nyílt szemmel hallgatta, hogyan kelt át a hírhedt Mészviassa-szoroson, s hagyta maga mögött a vérszomjas kalózokat, akik ott leselkednek a csillagvonulat mentén, s fertőzik a Prodengum pokolüregét. Mint Boozgoe mondta, a földiek vasemberek acélhajókon, s elkalandoznak a Nagy Semmi határáig.

Janna egy szót sem szólt mindaddig, míg Boozgoe el nem mondta, hogy ötszáz földi dollárt fizetett egyetlen pohár sörért Moll Gann Vörös Kakas fogadóiban az AA-342-es aszteroidán.

- Nagyon szomjas lehetett - mondta elgondolkodva.

- Nem mondhatnám - jegyezte meg Boozgoe. - Csak odakint az űrben nem sokat ér a pénz.

- Ó! De nem lett volna okosabb megspórolni? Valamikor talán szüksége lett volna rá a feleségének, a gyerekeinek... - Elpirult.

Boozgoe hűvösen közölte:

- Nos, az életemnek az a része lezárult. Én már csak itt fogok megnősülni és családot alapítani, a Tranain.

- Milyen kedves! - kiáltotta fel Janna. Ez sikerült este volt.

Boozgoe még elfogadható időben hazakísérte Jannát, és megbeszélte vele, hogy másnap este is találkozni. Saját meséin fölbátorodva, arcon csókolta. A lány láthatólag nem bánta, de Boozgoe nem próbálta kihasználni a helyzetet.

- Szóval holnap - mondta Janna, rávillantotta mosolyát, és bezárta az ajtót. Boozgoe könnyű szívvel indult hazafelé. Janna! Janna! Hát elképzelhető, hogy máris beleszeretett? Miért ne? Az első látásra támadt szerelem pszicho-fiziológiailag igazolt lehetőség, s mint ilyen, teljesen elfogadható. Szerelem Utópiában! Mily csodálatos, hogy itt, e tökéletes bolygón tökéletes lányra akadt!

Egy férfi lépett ki az árnyékból, és elálta az útját. Boozgoe észrevette, hogy fekete selyem álarcot visel, mely az egész arcát befedi, csak a szemét nem. Éktelen nagy stukker volt a kezében, s azt egyenesen Boozgoe hasának szegezte.

- Gyerünk, pajti - mondta a férfi -, ide a stexet!

- Hogy? - kapott levegő után Boozgoe.

- Hallottad. A stexet. Add ide szépen.

- Ezt nem teheti - mondta Boozgoe olyan döbbenet, hogy még összefüggően gondolkodni is elfelejtett. - Hisz a Tranain nincs bűnözés.

- Ki mondta, hogy van? - kérdezte nyugodtan a pali... - Én egyszerűen csak elkértem a pénzed. Hajlandó vagy békésen ideadni, vagy kiverjem belőled?

- Ezt nem ússza meg szárazon! Itt nem lehet bünt elkövetni!

- Ne nevettesd ki magad - mondta a pali. Főlemelte a stukkert.

- Jól van. Csak nyugalom. - Boozgoe előhúzta a bankótárcát, benne égen-földön az egész vagyonát, kiürítette, és a tartalmát odaadta az álarcosnak.

A férfi megszámlolta, és látszott, hogy meg van lepve. - Több, mint gondoltam. Kösz, pajti. Csak föl a fejjel! S már el is tűnt a sötét utcán.

Boozgoe buzgón nézelődött, hátha rendőrré akad, míg rá nem döbbsent, hogy a Tranain nincsen rendőrség. A sarkon megpillantott egy kis koktélbárt, amelynek bejárata fölött neonfény hirdette, hogy Cicamackó. Oda tért be nagy sietve.

A bárban nem volt más, csak a poharakat törülgető csapos. - Kiraboltak! - kiáltotta oda neki Boozgoe.

- Igen? - kérdezte a csapos, és föl se nézett a poharokról. - És én még azt hittem, hogy a Tranain nincsen bűnözés! - Nincs is.

- De hisz kiraboltak!

- Maga még biztos új ember itt - mondta a csapos, és végre fölnézett rá.

- Most jöttem a Terráról.

- A Terra? Ideges, nyugtalan hely...

- Igen, igen - mondta Boozgoe. Kezdett már ráunni erre a közhelyre. - De hogy állíthatja, hogy a Tranain nincs bűnözés, ha egyszer kiraboltak?

- Ez nyilvánvaló. A Tranain a rablás nem bűn.

- De hát a rablás mindig bűn!

- Milyen színű álarcot viselt? Boozgoe egy pillanatig töprengett.

- Feketét. Fekete selyem álarcot.

A csapos bólintott.

- Akkor az állami adószedő volt.

- Hét ez elég nevetséges módja az adószedésnek - vágta rá Boozgoe.

A csapos letett egy Tranai Specialt Boozgoe elé. - Nézze a dolgot a közjólét szempontjából. Az államnak valami pénzre csak szüksége van. Ha így szedi be, nem szorul rá a jövedelmi adóra és az azzal kapcsolatos bonyolult jogi és törvényhozói szervezetre. És lelkileg még mindig egészségesebb, ha rövid úton, gyorsan veszik el valakitől a pénzét, mintha egész évben azon rágódnék, hogy egy meghatározott időpontban majd fizetnie kell.

Boozgoe lehajtotta az italát, és a csapos újabbat állított elébe.

- De hisz én azt hittem - mondta Boozgoe -, hogy ez a társadalom a szabad akarat és az egyéni kezdeményezés alapján áll.

- Azon is - mondta a csapos. - A kormányzatnak, már ami van, talán nincs joga szabad akaratra és egyéni kezdeményezésre éppúgy, mint bármelyik magánembernek? Boozgoe ezt nemigen értette, így aztán kiitta a második italát.

- Kaphatnék még egyet? - kérdezte a csapot. - Amint módomban áll, megadom az érárt.

- Hogyne, hogyne - mondta a jóindulatú csapos, s töltött egyet neki is, magénak is. - Az előbb azt kérdezte, a rabló milyen színű álarcot viselt. Miért? - tette fel a csaposnak a kérdést.

- Mert a fekete az állami álarc. A magánemberek fehérét viselnek. - Ezt úgy érti, hogy a magánemberek is útonállók?

- Hét persze! Nálunk ez a vagyonmegosztás módszere. A pénz így egyenletesen oszlik meg, állami beavatkozás, adózás nélkül, az egyéni kezdeményezés módszerével. A csapos nyomaték kedvéért rábólintott. - És ez tökéletesen be is vált. Tudja, a rablás a nagy kiegyenlítő.

- Azt elhiszem - ismerte el Boozgoe, és kiitta a harmadik italát. - Szóval ha jól értem, bárki zsebre vágthat egy stukkert, fölrahat egy álarcot, s mehet, kirabolhat bárkit?

- Pontosan - mondta a csapos. - Persze józan határok közt. Boozgoe fölhorkant.

- Hét ha így megy, akkor ehhez én is értek. Tudna egy álarcot kölcsönadni? És egy stukkert!

A csapos benyúlt a pult alá.

- De feltétlenül visszahozza. Családi örökség.

- Visszahozom - ígérte Boozgoe. - S akkor majd kifizetem a számlám is.

Bedugta a stukkert az övébe, fölvette az álarcot, és elment. Ha itt, a Tranain ez járja, ám tessék, majd ő alkalmazkodik hozzá. Kirabolták, igen? Visszarabolja, s még többet is!

Talált egy kellően sötét utcasarkot, behúzódott az árnyékba, és várt. Hamarosan lépteket hallott, s a sarkon kikukucskálva látta, hogy egy méltóságteljes, jól öltözött tranai polgár közeledik sietve az utcán.

Boozgoe elébe ugrott és ráripakodott: - Gyerünk, pajti, föl a kezekkel

A polgár megállt s ránézett Boozgoe stukkerére.

- Hmm. Nagyöbű Drog 3? Ugyancsak régimódi fegyver. S hogy van vele megelégedve?

- Kitűnően - mondta Boozgoe. - Ide a...

- Persze a ravaszt kissé nehéz meghúzni - mészázott a polgár. - Én személy szerint egy Mils-Sleeven automatát ajánlanék. És történetesen épp a Sleeveen Fegyvergyár ügynöke vagyok. Módomban áll méltányos áron...

- Ide a pénzt! - kiáltott rá Boozgoe.

A méltóságteljes tranai polgár elmosolyodott.

- A maga Drog 3-asának megvan az az alapvető hibája, hogy csak akkor lehet elsűtni, ha az ember előzőleg kibiztosítja. - Kinyújtotta a kezét, s kiütötte a stukkert Boozgoe kezéből. - Látja? Most itt áll megfürödve. - Otthagyta faképnél.

Boozgoe lehajolt a stukkeréért, megkereste a biztosítékot, a stukkert föl húzta, és utána szaladt az emberének.

- Föl a kezekkel! - szólt rá, s már-már kezdett nekikeseredni.

- Ugyan, jó ember - mondta a tranai, s még csak hátra se nézett. - Egy pali, egy kísérlet. Nem szabad megszegni az íratlan törvényt, tudja.

Boozgoe csak állt, és nézte, hogy a pasas befordul a sarkon, és elmegy. Aztán gondosan ellenőrizte a stukkert, s meggyőződött róla, hogy nincsen zárva a biztosíték. Majd megint elfoglalta előbbi őrhelyét.

Egyórai várakozás után újra lépteket hallott. Megmarkolta a stukkert. Most pedig rabolni fog, nincs, ami ebben meggátolja.

- Gyerünk, pajti - mondta -, kezeket föl!

Áldozata ezúttal kurta, zömök kis tranai volt, kopott ruhájáról ítélve munkásember. Szájtátva bámult a stukkerra Boozgoe kezében.

- Ne tessék löni, uram - könyörgött Boozgoe-nak. Ez már inkább. Boozgoe mély elégtételt érzett.

- Ne mozduljon - figyelmeztette. - A stukker ki van biztosítva.

- Látom - mondta a kurta kis ember ijedten. - Vigyázzon azzal az ágyúval, uram! A hajam szála se moccan.

- Hát jobb is. Gyerünk a pénzzel!
- A pénzzel?
- Igen, a pénzével, mégpedig gyorsan!
- Nekem nincs pénzem - nyöszörgött a pali. - Uram, én szegény ember vagyok. Nyomorgok.
- A Tranain nincs szegénység - szögezte le ellentmondást nem tűrő hangon Boozgoe. - Tudom. De az ember olyan közel juthat hozzá, hogy a különbséget észre se veszi. Engedjen futni, uram.
- Hát magában nincsen kezdeményezés? - kérdezte Boozgoe. - Ha szegény, hát miért nem megy és rabol, mint mindenki más?
- Egyszerűen nem volt rá módom. Először a gyerek kapott szamárköhögést, s mellette kellett virrasztanom minden éjjel. Aztán elromlott a derrzin, és a feleségem pörölt velem álló nap. Én mondom, minden házban kéne tartalék derrzint tartani. Aztán úgy határozott, hogy míg a derringenerátort meg nem javítják, nagytakarítást csinál, s valahova elrakta a stukkeromat, maga se tudta, hogy. Most meg épp egy barátomhoz mentem hogy kölcsönkérjem az övét, mikor...
- Elég! - mondta Boozgoe. - Ez rablás, és én valamit akkor is el fogok rabolni magtól. Gyerünk, a tárcáját!
A pasas száználmasan szipákolva előhúzott és odaadott Boozgoe-nak egy viharvert bankótárcát. Boozgoe mindössze egy diglót talált benne, egyetlen földi dollár egyenértékét.
- Csak ennyim van - szipákolta a pasas nyomorultul -, de legyen vele boldog. Tudom, milyen az, kinn állni a huzatos utcasarkon egész éjjel...
- Tartsa meg - mondta Boozgoe, kezébe nyomta a bankótárcát, majd otthagyta faképnél.
- Jaj, nagyon köszönöm, uram! - hálálkodott a pali.
Boozgoe nem felelt. Vigasztalan rosszkedvében visszament a Cicamackóba, visszaadta a csapos stukkerét és álarcát. Mikor elmondta, hogy járt, a csapos a hasát fogta a röhögéstől.
- Még hogy nem volt pénze! Ember, ez a legrégebb trükk a világon! Mindenki hord magánál egy hamis tárcát, a rablásra való tekintettel... van, aki kettőt vagy hármat is. Megmotozta?
- Nem - vallotta be Boozgoe. - Testvér, maga nagyon zöld.
- Hát igen. Ide hallgasson, én igazán megfizetem a számlám, amint valami pénzre szert teszek.
- Hogyne, hogyne - mondta a csapos. - Most pedig a legokosabb, ha hazamegy, és alszik egyet. Mozgalmas éjszakája volt.
Boozgoe egyetértett vele. Fáradtan ért vissza a hotelszobájába, s amint letette a fejét, már aludt is.

Bejárt az Abbag Házirobot Művekhez, és férfiasan birkázott az automaták tökéletlenítésének problémájával. A földi találmányosság eredménye még ilyen embertelen munkában is kezdett megmutatkozni.

Boozgoe kidolgozott egy plasztikanyagot a robotház céljára. Alapanyaga szilikon volt, azzal a "szilikitt"-tel állt rokonságban, amit a Földön már réges-rég használtak. Szívós volt, rugalmas és kopásálló; igazán rengeteget kibírt. De amint harminc font vagy annál nagyobb erejű rúgás érte, tört, és rendkívül mutatósan hullott darabokra.

Munkaadója megdicsérte, prémiumot utaltatott ki neki (nagyon is ráfér!), és azt mondta, dolgozzon csak tovább az ötleten, és ha lehet, szorítsa le az anyag ütőszilárdságát huszonhárom fontig. Mert, mint mondta, a kutatólaboratórium adatai szerint annyi az átlagos frusztrációs rúgás ütőereje.

Annyira nyakig volt a munkában, hogy jóformán semmi ideje nem maradt a Tranai erkölcsöknek és népszokásainak további földerítésére. De az Állampolgári Szavazófülke megtekintésére mégis sikerült időt szakítania.

Ez az egyedülálló tranai közintézmény egy csöndes mellékutcában, szép kis épületben székelt.

Ha belépett az ember, egy nagy táblával találta szemközt magát, amelyen valamennyi jelenlegi tranai közhivatalviselő neve és rangja szerepelt. Minden név mellett gomb. A felügyelő megmagyarázta Boozgoe-nak, hogy ha benyomja valaki a gombot, jelzi, hogy nincs megelégedve a szóban forgó tisztviselő ténykedésével. A gombnyomás automatikusan regisztrálódik a Történelmi Csarnokban, s maradandó fekete pontot jelent az illető rovására.

Kiskorúak természetesen nem nyomkodhatnak.

Boozgoe ezt nem érezte különösképpen hatásosnak; de lehet, gondolta, hogy a tranai tisztviselők cselekvésének indítékai nem ugyanazok, mint a földiekéi.

Szinte minden este elment Jannáért, s kettesben derítették fel a Tranai színes kultúr életének valamelyik aspektusát: koktélbárba, moziba, koncertre, kiállításra jártak, elmentek a természettudományi múzeumba, vidám parkba, fesztiválra. Boozgoe-nál mindig ott volt a stukker, és több eredménytelen kísérlet után végül sikerült is egy kereskedőtől majdnem ötszáz diglót rabolnia.

Janna el volt ragadtatva, mint a helyében bárki más józan tranai lány, s együtt ünnepeltek a Cicamackóban. Janna szülei is elismerték, hogy Boozgoe, úgy látszik, képes lesz eltartani a családját.

Az ötszáz diglót s ráadásul Boozgoe prémiumának egy részét másnap éjjel visszarábolta egy férfi, aki magasságra és termetre nagyon hasonlított a Cicamackó csaposához, s egy vén Drog 3-as stukkere volt.

Boozgoe azzal a gondolattal vigasztalta magát, hogy a pénz így legalább szabadon áramlik, s ez a kormány szándékával is megegyezik.

Aztán újabb diadalt aratott. Egy napon az Abbag Házirobot Műveknél vadonatúj anyagot dolgozott ki a robotházakhoz. Ez egészen sajátos plasztik volt, amely még a súlyos ütődést és zuhanást is kibírta. A robot

tulajdonosának különleges cipőt kellett viselnie, amelynek a sarka katalizátor-anyagot is tartalmazott. Mikor a robotba belerúgott, a katalizátor érintkezésbe került a plasztikházzal, s ez azonnali és igen kielégítő eredménnyel járt.

Abbag kezdetben kissé tétovázott: úgy érezte, ez túlságosan trükkös megoldás. De az új eljárás, mint a futótűz terjedt, a Házirobot Művek melléküzemágként rátért a cipőgyártásra is, és minden robottal legalább egy pár különleges rúgócipőt is eladott.

E horizontális gyártmányfejlesztés nagyon hasznára volt a vállalat részvényeseinek, s tulajdonképpen sokkal fontosabbnak bizonyult, mint az eredeti találmány, a katalizátorplasztik. Boozgoe jókora fizetésemelést és tekintélyes prémiumot kapott.

Most, hogy így fölkapta a dicsőség hulláma, megkérte Janna kezét, s mindjárt meg is kapta. A lány szülei örültek a házasságnak, s nem is volt hátra más, mint hogy megszerezzék a hivatalos hozzájárulást, hisz Boozgoe elvileg még külföldinek számított. Így hát kivett egy szabadnapot, és elsétált az Idrig épületébe, Melith-hez. Gyönyörű tavaszi nap volt, mint a Tranain mindig az év tíz hónapjában, s Boozgoe léptei is könnyedek voltak és rugalmasak. Szerelmes, üzleti sikert aratott, és rövidesen a Tranai polgára lesz.

Persze Utópiára is ráfér néhány reform, hisz még a Tranai se tökéletes. Lehet, hogy elfogadja az elnöki tisztelet, hogy végrehajtsa a szükséges reformokat. De semmit nem kell elsietni...

- Hé, mester - szólította meg egy hang -, nincs egy fölös diglója?

Boozgoe lenézett, s látta, hogy a járdán egy mosdatlan, rongyokba öltözött öregember kuporog, üres konzervdobozzal a kezében.

- Mi? - kérdezte Boozgoe.

- Van egy fölös diglója, testvér? - ismételte az öreg siránkozva. - Adjon, adjon egy öregembernek, hadd vegyen magának egy oglót. Két napig nem ettem, mester.

- Ez gyalázat! Hát miért nem fog egy stukkert, és rabol ki valakit?

- Ahhoz már öreg vagyok - nyöszörgött az öregember. - Csak kinevetnének az áldozataim.

- Biztos, hogy maga nem lusta? - kérdezte szigorúan Boozgoe.

- Jaj, már hogy tennék az, uram - mondta a koldus. - Nézze, hogy reszket a kezem. Kinyújtotta két koszos mancsát: mindkettő táncot járt.

Boozgoe kihúzta a pénztárcáját, s adott az öregnek egy diglót.

- Azt hittem, a Tranain nincs szegénység. És úgy tudtam, az állam gondoskodik az öregekről.

- Gondoskodik is - mondta az öregember. - Ide nézzen. - Mutatta konzervdobozát. Rá volt vésve:

HATÓSÁGILAG ENGEDÉLYEZETT KOLDUS:

D R-43241-3. sz.

- Szóval magával az állam csináltatja ezt?

- Az állam engedi, hogy csináljam - mondta az öregember. - A koldus állami állás, és az öregeknek meg nyomorékoknak van fönntartva.

- Hát ez gyalázat!

- Maga biztos nem idevalósi.

- A Földről jöttem.

- Aha! Ideges, nyugtalan hely, mi?

- A mi kormányunk nem engedi, hogy kolduljon valaki - jelentette ki Boozgoe.

- Nem? Akkor ott mit csinálnak az öregek? A gyerekeiken élösködnek? Vagy ülnek valami szeretetházban, és unatkozva várják a halált? Mert itt másként van, fiatalember. Itt, a Tranain minden öregnek állami állást biztosítanak, mégpedig olyat, amihez nem kell szakképzettség, bár persze ha van, az csak hasznos. Van, aki belső munkáért folyamodik, templomban vagy színházban koldul. Mások a vásár vagy karnevál izgalmát kedvelik. Én személy szerint a szabad levegőt kedvelem. Az állásomnál fogva folyton kinn vagyok a napon és friss levegőn, könnyű testmozgást végzek, és érdekes, idegen emberekkel ismerkedem meg, mint amilyen maga is.

- De mégis: koldulni!

- Hát milyen más munkára lennék alkalmas?

- Nem tudom, de... nézze meg magát! Koszos, mosdatlan, rongyokban jár... - Ez a munkaruhám - mondta az állami koldus. - Csak látna vasárnap!

- Van más ruhája is?

- Hát persze, és kellemes kis lakásom is és operabérletem meg két házi robotom, és a bankban valószínűleg több pénzem, mint amennyit maga életében látott. Nagyon kellemes volt magával elbeszélgetnem, fiatalember, és köszönöm a segítségét. De sajnós, vissza kell térnem a munkámhoz, és ezt ajánlanám magának is.

Boozgoe folytatta az útját, de a válla fölött még visszanezett az állami koldusra. Látta, hogy az öregnek jól megy a boltja.

De akkor is: koldulni!

Igen, ezt meg kell szüntetni. Ha valaha elvállalja az elnökséget - márpedig nyilvánvaló, hogy el kell vállalnia -, akkor majd jobban megnézi ezt az egész kérdést.

Úgy érezte, kell lennie emberhez méltóbb megoldásnak is.

Az Idrig épületében Boozgoe beszámolt Melithnek házassági terveiről. A bevándorlásügyi miniszter lelkesedett.

- Nagyszerű, valami nagyszerű! - mondta. - A Vley család véges-régi ismerősöm. Pompás emberek. És Janna olyan lány, hogy bárki büszke lehet rá.

- Talán van még valami formáság, aminek eleget kell tennem - mondta Boozgoe. - Végül is külföldi vagyok, és...

- Semmi, de semmi. Úgy döntöttem, hogy mellőzünk minden formáságot. Ön, ha kívánja, a Tranai polgára lehet, pusztán szóbeli bejelentés alapján. De akkor sincs harag, ha megtartja földi állampolgárságát. Vagy lehet mindkettő: a Terra és a Tranai polgára. Ha a Terra nem bánja, mi biztos, hogy nem.

- Azt hiszem, én inkább a Tranai polgára lennék - mondta Boozgoe.

- Teljesen magától függ. Földi státusát még akkor is megtarthatja, ha az elnökségre pályázik, az a hivatalviselésnek nem akadálya. Mi nem vagyunk kicsinyesek. Egyik legjobb elnökünk például egy sárkány eredetű fickó volt az Aquarella XI-ről.

- Micsoda felvilágosult magatartás!

- Ez csak természetes, mindenkinek meg kell adni a lehetőséget, ez a mi jelszónk. Ami meg a házasságát illeti, bárki állami alkalmazott összehadhatja magukat. Borg elnök bizonyára boldogan vállalkoznék rá, akár ma délután, ha úgy tetszik. - Melith kacsintott. - Az öreg örül, ha megcsókolhatja a menyasszonyt. De azt hiszem, magát őszintén kedveli.

- Még ma délután? - mondta Boozgoe. - Én aztán igazán örülnék, ha Jannának nincs ellene kifogása.

- Nyilván nem lesz - biztosította Melith. - A következő kérdés: hol akarnak lakni, azután, hogy a nászútról megjöttek? Egy hotelszoba erre aligha alkalmas. - Egy pillanatra eltöprengett. - Mondok én valamit... van egy kis házam a város szélén. Miért ne költöznének oda, amíg valami jobbat nem találnak? Vagy maradjanak ott végleg, ha tetszik.

- Igazán, nagyon kedves - tiltakozott Boozgoe -, nem is tudom, hogy...

- Ugyan, ugyan. Mondja, még sose jutott eszébe, hogy énutánam maga lehetne a bevándorlásügyi miniszter? A munka valószínűleg tetszenék magának. Semmi bürokrácia, rövid munkaidő, jó fizetés... No? Vagy inkább az elnökségre pályázik? Igazán nem hibáztathatom.

Melith beletúrt a zsebébe, és kivett két kulcsot.

- Az egyik a bejárati ajtó kulcsa, a másik a hátsó ajtóé. A cím beléjük van sajtolva. A ház kényelmesen föl van szerelve, beleértve a vadonatúj derrzin térgenerátort is.

- Derrzin?

- Persze. Itt, a Tranain egyetlen lakás sem teljes derrzin sztázis-térgenerátor nélkül. Boozgoe megköszönte a torkát, és óvatosan megkockáztatta:

- Már régóta szeretném megkérdezni magától... tulajdonképpen mire is használják a sztázisteret?

- Mire? Hát hogy ott tartjuk a feleségünket - felelte Melith. - Azt hittem, ezzel tisztában van.

- A ténnyel igen - mondta Boozgoe. - Csak a miértjével nem.

- A miértjével? - vont a össze Melith a szemöldökét. E kérdés szemmel láthatólag föl se merült benne. - Hát miért tesz az ember valamit? Mert szokás, és kész. És mert ez nagyon logikus is. Miért, maga szeretné; ha az asszony örökké ott fecsegne maga körül, éjjel-nappal?

Boozgoe elpirult, mert mióta Jannát megismerte, mindig az járt az eszében, milyen szép is lenne, ha örökké ott lenne körülötte, éjjel-nappal.

- Ez nem valami méltányos az asszonyokkal szemben - mutatott rá Boozgoe. Melith elnevette magát.

- Drága barátom, maga a nemek egyenlőségét hirdeti? Hisz az már tökéletesen hitelét veszített elmélet. A nő és férfi egyszerűen nem ugyanaz. Más; mindegy, hogy maguknak ott a Földön mit mondtak. Ami jó a férfiaknak, az nem feltétlenül - vagy legalábbis nem mindig - jó a nőknek.

- Tehát alsóbbrendű lényekként kezelik őket - mondta Boozgoe, és megint föltámadt benne a reformer.

- Szó sincs róla. Mi másként kezeljük őket, mint a férfiakat, de nem alsóbbrendű lényekként. És ők különben sem bánják.

- Nem, mert jobbat elképzelni sem tudnak. Mert nem hagyják őket. Létezik valami törvény, ami előírja, hogy a feleségemet derrzintérben kell tartanom?

- Már hogy lenne? A szokásjog mindössze annyit ír elő, hogy minden héten, bizonyos minimális időre meg kélt szüntetnie a sztázist. Nem volna méltányos dolog bebörtönözni az asszonykát, tudja.

- De mennyire hogy nem - jegyezte meg Boozgoe gúnyosan. - Élni is kell hagyni... valami keveset.

- Pontosan - bólintott rá Melith. Észre se vette a gúnyt Boozgoe szavában. - Majd rájön maga is.

Boozgoe fölállt.

- Más nincs?

- Azt hiszem, nincs. Legyenek boldogok, meg minden.

- Köszönöm - mondta Boozgoe meglehetősen nyársatnyelten, azzal sarkon fordult és elment.

Borg elnök aznap délután az Ország Villában elvégezte az egyszerű tranai esküvői szertartást, utána lelkesen megcsókolta a menyasszonyt. A szertartás szép volt, csupán egyvalami zavarta Boozgoe-t.

Borg fafán egy puska lógott, távcsöves irányzékú, hangtompítós puska. Szakasztott mása Melithének, és éppoly megmagyarázhatatlan is.

Borg félrevonta Boozgoe-t, és megkérdezte: - No, meggondolta már az elnökséget?

- Még gondolkodom rajta - mondta Boozgoe. - Igazán nem vágyom közhivatalra... - Senki se vágyik.

... de a Tranaira nagyon ráférne egy és más reform. Úgy vérzem, rám vár e eladat, hogy fölhívjam rájuk a Tranai népének figyelmét.

- Ez a helyes szellem - bólogatott Borg. - Már jó ideje nem volt igazán vállalkozó kedvű elnökünk. Miért nem veszi át most rögtön a hivatalomat? Akkor a mézesheteiket az Ország Villában tölthetnék, teljes magányban.

Boozgoe kísértést érzett. De nem akarta, hogy nászútját, amelyet már teljesen elrendezett, megzavarják az államügyek. Ha a Tranai ilyen sokáig kibírta a jelenlegi, majdhogynem utópisztikus állapotban, csak kibírja még néhány hétig.

- Majd meggondolom, ha visszajöttem - mondta Boozgoe. Borg vállat vont.

- Hát, talán én is elviselem egy darabig a terhét. Jaj, hogy el ne felejtsem! - Lepecsételt borítékot nyomott Boozgoe kezébe.

- Ez mi?

- Ó, csak a szabvány jó tanács - mondta Borg. - Siessen, várja az asszonyka. - Gyere, Marvin! - hívta Janna. - Még lekésünk az úrhajóról!

Boozgoe sietve szállt be utána az úrkikötő limuzinjába. - Legyetek boldogok! - kiáltottak utánuk a szülők.

- Legyenek boldogok! - kiabált Borg.

- Legyenek boldogok! - mondta Melith és felesége meg a többi vendég.

Útban az úrkikötő felé, Boozgoe kibontotta a borítékot, és elolvasta a benne levő nyomtatványt.

JÓ TANÁCS AZ IFJÚ FÉRJNEK

Ön most tartotta az esküvőjét s természetesen arra számít hogy egész életét boldog házasságban fogja leélni. Ez így is van rendjén, mert a boldog házasság a jó kormányzat alapfeltétele. De nem elég, ha ezt csak kívánja, ezért tennie is kell. A jó házasság nem az égből hullik. A jó házasságért meg kell dolgozni.

Ne felejtse el, hogy a felesége emberi lény. Engedélyezni kell neki bizonyos mértékű szabadságot mert az elidegeníthetetlen emberi joga. Javasoljuk tehát, hogy hetenként legalább egyszer szabadítsa föl a sztázis alól. A túl hosszú sztázis eltávolítja a valóságtól. És a túl hosszú sztázis árt a szépségének is, az pedig mindkettőjük közös kincse, nemcsak az övé. Időközönként, például szabadság idején vagy ünnepnapokon, egész napra, sőt két-három napra is föl szokás oldani a feleség sztázisát. Ez nem árt, és az újdonság csodát művel a lelkiállapotával.

Ne feledkezzék meg e józan ész diktálta szabályokról, és boldog lesz a házassága.

ÁLLAMI HÁZASSÁGI TANÁCS

Boozgoe lassan darabokra tépve a papirost, és hagyta lehullani a kocsi padlójára. Már buzgott benne a reformervér. Tudta, hogy a Tranai túlságosan is jó hely ahhoz, hogy igaz lehetne. A tökéletességért valakinek fizetnie kell. Itt a nők fizetnek.

Megtalálta hát az első komoly szépséghibát e paradicsomban.

- Mi volt az, drágám? - kérdezte Janna, mikor a papírdarabokat észrevette.

- Valami ostoba tanács - mondta Boozgoe. - Édes, gondolkoztál-e valaha is, úgy igazán, a bolygótok házassági szokásain?

- Nem hiszem, hogy gondolkodtam volna. Talán nem jók?

- Rosszak, fenéig rosszak. Itt úgy kezelik a nőt, mint egy játékszert, mint egy bábút: ha ráuntak a játéokra, félreteszik. Hát nem érted?

- Még sose gondolkodtam rajta.

- Nos, akkor most gondolkodhatsz - mondta neki Boozgoe -, mert ez meg fog változni, és a változás a mi otthonunkban kezdődik.

- Ahogy te jónak tartod, drágám - mondta kötelességtudóan Janna. Megszorította Boozgoe karját. Boozgoe megcsókolta.

A limuzin megérkezett az úrkikötőbe, s ők beszálltak az úrhajóba.

Nászútjuk a Doén - akár egy rövid kirándulás a makulátlan paradicsomba. A Tranai e holdacskájának csodái mind a szerelmeseket szolgálták, csak őket, senki más. Üzletember nem ruccant át a Doéra rövid pihenőre; zsákmányra éhes agglégények se leskelődtek az ösvényeken. A fáradt, kiábrándult ember, a reménykedő kéjenc kénytelen volt más vadászterületet keresni. A Doén egyetlenegy szabály volt, s azt szigorúan betartották: oda csak párosával volt szabad menni, örömmel és szerelemmel teli, mást nem engedélyeztek.

Ezt a tranai szokást Boozgoe fenntartás nélkül helyeselte.

A holdacsán dús fűvű rétek s mélyzöld erdők, az erdőben hűvös, fekete vizű tavak várták a sétálókat, és megmászásra váró sziklás, mutatós hegyek. A szerelmespárok, őszinte örömeikre, minduntalan eltévedtek; bár nagyon azért nem, mert egy nap alatt az ember az egész holdat megkerülhette. Hála az enyhe gravitációnak, a fekete tavakba senki se fulladt bele, s a hegytetőről lezuhanni ijesztő élmény volt, de alig veszélyes.

És minden alkalmas helyen kis fogadók, bennük homályos bárók s barátságos, ősz hajú felszolgálók. És a hegyek sötét gyomrában mély (de nem nagyon mély) barlangok, heges, halványan derengő üregek s lassú vizű föld alatti folyók, amelyekben ádáz szemű világító halak úszkáltak.

Az Állami Házassági Tanács elegendőnek tartott ennyi egyszerű attrakciót, és nem fóraduzott golfpályák, úszómedencék építésén, lovasiskola és játékkaszinó létesítésén. Úgy vélte, ha egy szerelmespár már ilyesmire vágyik, a nászútból elege volt.

Boozgoe és neje egy bűvös hetet töltött a Doén, majd visszatért a Tranaira.

Miután újdonsült feleségét áttemelte új otthonuk küszöbén, Boozgoe első dolga volt, hogy lezárja a derringgenerátort.

- Drágám - mondta -, mostanáig hűségesen követtem a Tranai minden szokását, még ha nevetségesnek látszott, akkor is. De ezt az egyet nem követem. Odalent a Földön én indítottam meg az Azonos Munkalehetőséget a Nőknek Mozgalmat. Odalent a Földön mi, férfiak magunkkal egyenlőnek tekintjük a nőt, társunknak az élet nagy kalandjában.

- Milyen fura felfogás - mondta Janna, és felhő futott át csinos arcán.

- Gondolkozz csak - biztatta Boozgoe. - Ha becsuknád a derringintér háremébe, s nem lennél a társam, sokkal kevesebbet érne az életünk. Nem?

- Te tudod, drágám. Te beutaztad az egész Galaktikát, én még sose jártam Port Tranain túl. Ha te azt mondod, hogy így jó, akkor így jó.

"Kétségtelenül - gondolta Boozgoe - ő a világon a legtökéletesebb feleség". Visszatért a munkájához az Abbag Házirobot Művekbe, és rövidesen nyakig volt egy újabb tökéletlenítés tervében. Most az a ragyogó ötlete támadt, hogy a robotok ízületeit csikorgósra meg nyikorgósra készítsék. A zaj emelni fogja a robot bosszantó tényezőjét, így nagyobb kielégülést okoz a tönkretétele, következésképpen pszichológiai értéke is fokozódik. Mr. Abbag lelkesedett az ötletért, újabb fizetésemelésben részesítette, és megkérte, hogy e tökéletlenítést hozza mielőbb tető alá.

Boozgoe eredeti terve az volt, hogy egyszerűen eltávolítja egyik-másik zsírzófejet. De úgy találta, hogy a súrlódás ez esetben túl hamar elkoptatna néhány létfontosságú alkatrészt. Ezt pedig, magától értetődik, nem hagynák helyben.

Igy hát nekifogott kidolgozni egy beépített nyikorgótest-tervet. Ennek tökéletesen élethű hangot kellett adnia, anélkül azonban, hogy valóságos kopást idézne elő. S ezenkívül olcsónak és kicsinek is kellett lennie, hisz a robot belseje már amúgy is zsúfolva volt tökéletlenítő berendezésekkel.

De Boozgoe úgy találta, hogy a kis nyikorgótest hangja hamis. Nagyobb testet előállítani drága lenne, és az nem is férne be a robotszekrénybe. Egy álló héten át estéről estére ezen dolgozott, belefogyott és a kedve is harapóssá vált.

Janna jó és alkalmazkodó feleségnek bizonyult. Mindig idejében kész volt az ebéd, esténként mindig volt hozzá egy vidám szava, s megértben hallgatta a nehézségeit. Napközben a lakást takarító házi robotok munkájára felügyelt. Ez azonban alig egy órát vett igénybe, utána kedvére olvasgathatott, köthetett, süthetett-főzhetett, vagy rombolhatott robotokat.

Boozgoe ezen egy kicsit megütközött, mert Janna hármát-négyet is tönkretett egy héten. De hát végül is mindenkinek megvan a hobbyja, s ezt Janna nyugodtan megengedhette magának, hisz ő önköltségi áron kapta a robotokat.

Boozgoe épp teljesen holtpontra jutott, mikor egy másik tervező, bizonyos Dath Hergo új szabályzóval állt elő. Ez a kontragiroszkóp elvén alapult, és lehetővé tette, hogy a robot tízfoknyi oldaldőléssel lépjen a szobába. (A kutatólaboratórium szerint a tízfokos oldalirányú dőlés a legbosszantóbb dőlésszög, amit egy robot felölthet).

Azonkívül a véletlen kiválasztás elvének alkalmazásával azt is sikerült megvalósítania, hogy a robot, szabálytalan időközönként, részegen és bosszantóan támoxyogjon - soha el ne ejtsen semmit, de ennek mindig csak kis híja legyen.

E fejleményt a gyártmánytökéletlenítési osztályon természetesen hasznos eredményként ünnepelték. Boozgoe meg kitalálta, hogy a beépített nyikorgó-csikorgó-súrlódó testet a támoxyogásszabályzó közepébe illessze bele. Nevét a mérnöki szaklapok Dath Hergóval együtt emlegették.

Az új típusú Abbag-házirobotok általános feltűnést keltettek.

Ekkor határozta el Boozgoe, hogy a vállalatától fizetés nélküli szabadságot kér, és elvállalja a Tranai elnöki tisztjét. Úgy érezte, ennyivel tartozik a Tranai népének. Ha a földi találékonyság ennyivel tökéletesíthette a tökéletlenítést, mennyivel tökéletesíthetné a tökéletesedést.

A Tranai már-már maga volt a megvalósult Utópia. Ha az ő kezébe kerül a gyeplő, megtehetik a hátralevő utat a teljes tökéletességig.

Elment hát Melith-hez a hivatalába, hogy megbeszélje vele a dolgot.

- Persze mindig akad javítanivaló - mondta Melith elgondolkodva. A bevándorlási főnök az ablak mellett ült, s tétlenül figyelte az arra járókat. - Bár a mi mostani rendszerünk már jó ideje működik, mégpedig nagyon jól. Igazán nem tudom, mit tökéletesítené rajta. Nálunk például nincs bűnözés...

- Mert törvényesítették - jelentette ki Boozgoe. - Egyszerűen megkerülték a kérdést. - Mi nem így látjuk. És nincs szegénység sem...

- Mert mindenki lop. És az öregekkel sincs gond, mert az állam koldust farag belőlük. Ami azt illeti, bőven van itt változtatni- és tökéletesítenivaló.

- Hát, éppen lehet - mondta Melith. - De én akkor is azt hiszem... - Hirtelen elhallgatott, odaugrott a falhoz, lekapta a puskát. - Ott megy!

Boozgoe kinézett az ablakon. Épp egy férfi ment el az ablak előtt. Látszólag semmiben nem különbözött a többitől. Tompa kattánást hallott, a férfi megtántorodott, és elzuhant a kövezeten.

Melith lőtte le a hangtompítós puskával.

- Ezt miért tette? - kapott levegő után Boozgoe.

- Mert potenciális gyilkos volt.

- Mi?

- Potenciális gyilkos. Nálunk nincs nyílt bűnözés, de mert emberi lények vagyunk, már csírájában kell elfojtanunk a lehetőségét.

- És mit csinált ez itt, hogy potenciális gyilkosnak minősült?

- Öt embert megölt - jelentette ki Melith.

- A mindenit, ember! Ez nem tisztességes dolog. Se le nem tartóztatták, se tárgyalást nem tartottak, se ügyvédhez nem...

- Hát hogy tartóztattam volna le? - kérdezte Melith kissé bosszúsan. - Nincs rendőrségünk, hogy letartóztasson valakit, se bíróságunk, hogy elítélje. De az istenit neki, csak nem várta, hogy hagyom szabadon garázdálkodni? A mi meghatározásunk szerint az a gyilkos, aki tíz embert megölt, s ő már jócskán útban volt efelé. Nem ülhettem ölbetett kezekkel. Kötelességem megvédeni a népet. És biztosíthatom, alapos nyomozást végeztem.

- Ez nem igazságos! - kiáltott rá Boozgoe.

- Ki mondta, hogy az! - kiabált vissza Melith. - Mi köze az igazságnak Utópiához?

- Rengeteg! - fékezte magát nagy erőfeszítéssel Boozgoe. - Az igazság az emberi méltóság alapja, az emberi vágyak...

- Ezek csak szavak - mondta Melith, s mint szokta, derűsen elmosolyodott. - Próbáljon meg reálsan látni. Mi emberi lények számára teremtettünk utópiát, nem szenteknek, azok nem szorulnak rá. Tudomásul kell vennünk az emberi jellem gyarlóságait, s nem szabad úgy tennünk, mintha nem léteznének. Miszerintünk a rendőrség és a jogszolgáltatás már maga megteremti a bűnözés légkörét, és a bűnözés tudomásulvételét jelenti. Higgye el, jobb, ha a bűnözésnek még a lehetőségét se fogadjuk el. Ezzel a lakosság óriási többsége egyetért.

- És ha előfordul valami bűncselekmény, mint ahogy elkerülhetetlenül előfordul... - Csak a lehetősége fordul elő - kötötte az ebet a karóhoz Melith. - S még az is ritkábban, mint hinné. Ha fölbukkan, elbánunk vele, gyorsan és egyszerűen.

- De tegyük fel, hogy nem a szóban forgó személyt lőtte le?

- Tévedés kizárva. Arra semmi lehetőség.

- Hogyhogy?

- Mert - mondta Melith - akit egy állami tisztviselő elintéz, az definitíve és az íratlan jog szerint potenciális bűnöző.

Marvin Boozgoe egy pillanatra elnémult. Aztán leszögezte:

- Azt már látom, hogy az államnak sokkal nagyobb hatalma van, mint kezdetben hittem.

- Van - mondta Melith - De nem akkora, mint képzeled.

Boozgoe gúnyosan elmosolyodott.

- És az elnökséget, ha kérem, még most is megkaphatom?

- Természetesen. Mégpedig minden megkötöttség nélkül. Kívánja?

Boozgoe egy pillanatra mélyen elgondolkozott. Vajon igazán kívánja-e? Nos, valakinek csak kell uralkodnia. Valakinek meg kell védenie a népet. Valakinek be kell vezetnie néhány reformot ebbe az utópisztikus diliházba.

- Igen, kívánom - mondta Boozgoe.

Kivágódott az ajtó, és Borg elnök rontott be rajta.

- Nagyszerű! Igazán nagyszerű! Még ma beköltözhet az Ország Villába. Én már egy hete összecsomagoltam, vártam, hogy mikor szánja rá magát.

- De a beiktatásomat bizonyára megelőzi néhány formalitás...

- Semmi - mondta Borg, s az arca csillogott az izzadságtól. - Egyáltalán semmi. Át kell adnom az elnöki pecsétet: ez az egész. Már megyek is, és törölöm a nevem a névsorból, és beírom a magáét.

Boozgoe ránézett Melithre. A bevándorlási miniszter kerek arca semmi indulatot nem tükrözött.

Borg nyúlt az elnöki pecsétért, hogy leakassza a nyakából. Az nagyot durrant és szétröpült.

Boozgoe azon kapta magát, hogy iszonyodva bámulja Borg vörös, szétroncsolt koponyáját. Az elnök megtántorodott és összerogyott. Melith levette kabátját, és betakarta vele Borgot. Boozgoe visszahőkölt, és belezuhant egy karosszékbe. Tátogott, szólni próbált, de nem jött a szájára hang.

- Igazán kár - mondta Melith. - Már alig hiányzott valami a szolgálati idejéből. Én figyelmeztettem, hogy ne engedélyezze azt a második úrkikötőt. A polgárok nem helyeslik, én megmondtam neki. De ő biztosra vette, hogy szeretnék, ha kettő lenne. Nos, tévedett

- Ezt úgy érti... márminthogy én...hogya...

- Minden állami tisztviselő hivatali jelvényt visel - magyarázta Melith. - Ez emberemlékezet óta bizonyos meghatározott mennyiségű tessiumot tartalmaz, egy olyan robbanóanyagot, amelyről bizonyára hallott már. A töltetet rádió útján aktiválják az Állampolgári Szavazófülkéből. A szavazófülkébe pedig bárki állampolgár bemehet, hogy a kormányról elitélő véleményt nyilvánítson. - Melith fölsóhajtott. - Ezt a foltot senki se mossa már le szegény Borg emlékéről.

- Szóval az emberek úgy fejezhetik ki a helytelenítésüket, hogy levegőbe röpitik a tisztviselőt? - nyögte döbbenet Boozgoe.

- Ez az egyetlen mód, hogy a véleményüknek súlya legyen - mondta Melith. - Valamiért valamit. A polgárok a mi kezünkben vannak, mi az övékben.

- Szóval ezért akarta, hogy átvegyem a tisztjét? De hát ezt nekem senki sem mondta. - Nem kérdezte - mondta Melith, ajkán egy mosoly halvány árnyékával. - Ne vágjon olyan rémült képet. Politikai gyilkosság is volt, tudja jól, minden planétán és minden kormányzat alatt. Mi megpróbáltuk konstruktív erővé átformálni. Minálunk az emberek sose vesztik el kapcsolatukat a kormányzattal, és a kormány se próbál diktátori hatalomhoz jutni. S mivel mindenki előtt nyitva áll az Állampolgári Szavazófülke, meglepődne, ha tudná, hogy milyen megfontoltan élnek vele. Persze mindig akadnak forrófejűek...

Boozgoe föltápáskodott, és indult az ajtó felé, rá se nézett Borg hullájára. - Hát nem kell már az elnöki tisztség? - kérdezte Melith.

- Nem!

- Ez jellemző magukra, terraiakra - jegyezte meg szomorúan Melith. - Tisztség az kéne, de csak ha nem jár kockázattal. Így nem szabad kormányozni.

- Lehet, hogy igaza van - mondta Boozgoe. - De akkor is boldog vagyok, hogy erre még idejében jöttem rá.

Rohant haza.

Fenekig földülten lépett be háza kapuján. Vajon a Tranai utópia, vagy bolygónyi bolondokháza? S a kettő közt vajon olyan nagy-e a különbség? Boozgoe, életében most először, azon töprengett, érdemes-e egyáltalán megvalósítani az Utópiát. Vajon nem jobb-e törekedni a tökéletességre, mint tökéletesnek tenni? Vajon az eszmények nem érnek-e többet, mint az eszményekhez igazodó élet? S ha az igazságszolgáltatás téveszme, vajon ez a téveszme nem ér-e többet, mint a valóság?

És ha igen? Boozgoe szomorú zavarban bevonszolta magát háza kapuján, hogy odabent meg a feleségét egy másik férfi karjában lelje.

A kép mint valami iszonyú lassított felvétel kúszott a szemébe. Mintha egy örökkévalóságig tartott volna, míg Janna föláll, rendbe hozza zilált ruházatát, s rámered tátott szájjal. A férfi - magas, jóképű fickó, akit Boozgoe még sose látott - láthatólag úgy megdöbben, hogy szóhoz se jutott. Céltalan kis kézmozdulatokat tett, zakója hajtókáját tisztogatta, kezelőjét huzigálta.

Aztán bizonytalanul elmosolyodott.

- Szép! - mondta Boozgoe. Ez elég bágyadtan hangzott az adott körülmények közt, de így is megvolt a hatása. Janna elsírta magát.

- Szörnyen röstellem - dünnyögte a férfi. - Azt hittük, még óráig nem jön haza. Ez nyilván nagy megrázkódtatás önnek. Szörnyen sajnálom.

Ha Boozgoe valamire nem számított és nem is tartott igényt, az a felesége szeretőjének részvéte volt. Ügyet se vetett a férjira, csak a zokogó Jannát nézte.

- Hát mit vártál! - kiáltott rá végül Janna. - Muszáj volt! Ha egyszer nem szeretsz! - Nem szeretlek? Én? Már hogy mondhatasz ilyet?

- Ha szeretnél, nem bántál volna velem így!

- Nagyon szerettelek, Janna - mondta halkan.

- Nem igaz! - visitotta Janna, és fölszegte a fejét. - Lám, hogy bántál velem. Elvártad, hogy egész nap csak háztartsak, főzzek, üdögéljek! Marxin, érzem, hogy öregszem. Napról napra, mindig ugyanaz a fárasztó, ostoba egyformaság. És ha hazajöttél, még ahhoz is fáradt voltál, hogy engem észrevégy. És másról se tudtál beszélni, csak az ostoba robotjaidról! Elfecsérelted az életemet, Marxin, elfecsérelted!

Boozgoe másra nem gondolhatott, mint hogy a felesége meghibbant. Azt mondta hát nagyon gyöngéden:

- De Janna, ilyen az élet. A férj és feleség vállalja egymás életét. Együtt öregszenek meg. Az élet nem lehet csupa ünnepnap...

- Már hogyne lehetne! Próbáld megérteni, Marxin. Egy nőnek... itt a Tranain... lehet.

- Képtelenség - mondta Boozgoe.

- A Tranain egy nő csupa öröm és gyönyörűség életre számít. Ehhez joga van, mint ahogy a férfiaknak is megvannak a jogaik. Arra számít, hogy ha a férje föloldja a sztázist, társaságot talál odahaza, vagy séta vár rá a holdvilágos éjszakában, vagy úszni, moziba mehet. - Megint sírva fakadt. - De te olyan okos voltál. Neked ezen is változtatnod kellett. Nekem is lehetett volna több eszem, mint hogy megbízom egy terraiban!

A másik férfi főlshajtott, és cigarettára gyújtott.

- Te nem tehetsz róla, hogy idegen vagy, Marxin - mondta Janna. - De szeretném, ha megértenél. A szerelem nem minden. Egy nőnek a valósággal is törődnie kell. A mindennapokkal. Hát csak én legyek öreg, mikor még az összes barátnőm fiatal lesz?

- Fiatal lesz? - ismételte Boozgoe értetlenül.

- Nyilván - mondta a férfi. - Derrzintérben a nő nem öregszi.

- De ez az egész valami iszonyú - mondta Boozgoe. - Én megöregszem, és a feleségem fiatal marad?

- Akkor méltányolnád majd igazán, hogy a feleséged fiatal - mondta Janna.

- És te? - kérdezte Boozgoe. - Te méltányolnál egy vénembert?

- Még mindig nem érti - mondta a másik férfi.

- Marvin, próbáld megérteni. Hát nem világos? Itt az életed végéig mindig fiatal és szép a feleséged, és más gondja sincs, mint hogy neked tetsszék. És ha meghalsz - ne nézz ilyen döbbenet, drágám; mindenki meghal -, szóval ha meghalsz, még mindig fiatal, és jog szerint ő örökl minden pénzedet.

- Kezdem már érteni - mondta Boozgoe. - Gondolom, ez is hozzátartozik a hazai szokásokhoz: a gazdag fiatal özvegy, aki a maga gyönyörűségét hajhássza.

- Hát persze. Így mindenki jól jár. A férfinak fiatal felesége van, akit csak akkor lát, ha kívánja. Teljes a szabadsága, de ugyanakkor szép otthona is van. Az asszony is főlshabadul a hétköznapi élet minden unalma alól, s anyagilag is gondoskodnak arról, hogy majd élvezni tudja még az életét.

- Ezt igazán előre is megmondhattad volna - panaszkodott Boozgoe.

- Azt hittem, tudod - mondta Janna. - Hisz azt mondtad, te jobbat tudsz. De most már látom, hogy úgyse értetted volna meg, mert te olyan naiv vagy... igaz, ez nagyon kedves benned. - Szomorkásan elmosolyodott. - S amellet, ha megmondtam volna, soha nem ismerhettem volna meg Rondót.

A férfi tartózkodóan meghajolt.

- Greah-féle konfekcióárukat jöttem bemutatni. Képzelteri a meglepetésemet, mikor ezt a gyönyörű fiatalasszonyt sztázison kívül találtam. Olyan volt, mintha a mesékből lépett volna elő. Tudja, az ember sose számít rá, hogy egy régi mese valóra váljon, így hát ennek is megvolt a maga különleges vonzereje.

- Szereted? - nyögte ki a kérdést nagy nehezen Boozgoe.

- Szeretem - mondta Janna. - És Rondo is szível engem. Majd sztázisban tart addig, amíg behozom az elvesztegetett időt. Ez áldozat az ő részéről, de Rondo igazán nagylelkű.

- Ha ez a helyzet - jelentette ki mogorván Boozgoe -, én nem állok az utatokba. Végül is civilizált emberek vagyunk. Ha akarod, elvállunk. - Karba fonta a kezét, élvezte tulajdon nagylelkűségét. De homályosan azért tisztában volt vele, hogy elhatározásának forrása nem is annyira a nagylelkűség, mint inkább hirtelen támadt heves undora mindentől, ami tranai.

- Nálunk, a Tranain, nem létezik válás - mondta Rondo. - Nem? - Boozgoe érezte, hogy végigfut a hátán a hideg. Stukker villant meg Rondo kezében.

- Tudja, nyugtalanító lenne, ha az emberek folyton cserélgetnék a párjukat. Itt a családi állapotot csak egyféleképpen lehet megváltoztatni.

- De hát ez vérlázító! - bökte ki Boozgoe, és hátrahőkölt. - Ez ellene mond a legelemibb tisztességnek!

- Ha az asszony kívánja, nem. Többek közt ez is amellet szól, hogy az ember sztázisban tartsa. Megengeded, drágám?

- Bocsáss meg, Marvin - mondta Janna. Behunyta a szemét. - Igen!

Rondo rászzegezte a stukkert. Boozgoe a legcsekélyebb habozás nélkül fejest ugrott az utcára a legközelebbi ablakon. Rondo golyója ott fütült el a füle mellett.

- Hé! - kiáltott rá Rondo. - Legyen magában egy kis bátorság, ember! Nézzen a szemembe!

Boozgoe a vállára esett. Nyomban fölpattant, futásnak eredt, s Rondo második lövése a karját pörkölte meg. Aztán beugrott egy ház mögé, s pillanatnyilag biztonságban volt. De nem engedett magának egy percet sem a tünődésre, ahogy csak a lába bírta, száguldott az úrkikötő felé.

Szerencsére egy úrhajó épp kilövésre készen állt, s ezzel eljutott a g'Moreere. Innét visszatáviratozott a pénzéért a Tranaira, jegyet váltott a Higastomeritreiára, ahol a hatóságok azzal vádolták, hogy ding kém. A vád azonban nem állta meg a helyét, mert a dingek kétélűek, s Boozgoe majdnem vízbe fulladt, miközben közmegelégedésre bebizonyította, hogy csak levegőt tud belélegezni, vizet nem.

Innét egy úrkávédarálóval a Seves, Olgo és Mi mellett elbumlizott az ikerbolygó Mvantira, ott fölfogadott egy dzsungelpilótát, hogy elvigye a Bellismorantira, ahol a Föld befolyási övezete elkezdődik. Innét egy helyi úrvonalon a Galaktikus Örvény mellett, miközben megállt az Osztrigán, Lekungon, Pankangon, Inchangon és Marhangon, átkelt a Tung-Bradard-IV-re.

Eddigre elfogyott a pénze, de csillagászati távolsággal mérve már a Föld tőszomszédságában járt. A munkája fejében elszállították Ouméba, onnét a Legis-II-re. Ott a Bolygóközi Utassegély szerzett neki egy kabint, s végül sikeresen Földet ért.

Boozgoe a New Jersey-i Seakirkben telepedett le, ahol az ember tökéletes biztonságban van, míg becsülettel fizeti az adóját. A Seakirki Építővállalatnál helyezkedett el vezető robottechnikusi munkakörben, s feleségül vett egy halk, fekete kislányt, aki láthatólag rajong érte, bár ő alig-alig engedi ki a házból. Ő meg a vén Wad kapitány előszeretettel látogatják ma is Eddie Holdvilág Bárját, isszák a Tranai Speciált, s beszélgetnek az áldott Tranairól, ahol meglelték az Utat, s az ember többé nem a Kerék rabja. Ilyenkor Boozgoe általában az úrmaláriára panaszkodik az tehet róla, hogy soha többé nem térhet vissza az ürbe, nem juthat vissza a Tranaira.

S mindig szép számmal akad, aki szájátva hallgatja.

Boozgoe, Wad kapitány közreműködésével, nemrégiben megalapította a Foszuk Meg a Nőket a Szavazati Jogtól Ligát. Egyelőre csak ők ketten a tagjai, de mint Boozgoe kifejtette, mikor akadt fenn ilyen apróságon egy vérbeli keresztes vitéz?

Göncz Árpád fordítása

Robert Sheckley 1928-ban született. Első elbeszélései 1952-ben jelentek meg különböző folyóiratokban, 1954-ben már meglehetősen ismert volt, néhány év múlva pedig úgy emlegették, mint az amerikai fantasztikus irodalom egyik kiemelkedő képviselőjét.

Az író életrajza elsősorban könyveinek jegyzéke, Sheckley ugyanis már huszonnégy éves korában hivatásos író volt, huszonhat éves korára pedig már befutott. Gyermekkorától író akart lenni, falta a tudományos-fantasztikus regényeket (ekkor még nem sejtette, hogy éppen ez lesz az ő műfaja), verseket és rövid színdarabokat írt.

Sheckley "irodalom előtti" életrajza, bár rövid, de eseményekben igen gazdag. New Yorkban született, gyermekkorát egy vidéki városban, a New Jersey állambeli Mapplewoodban töltötte. Középiskolai tanulmányai után világot akart látni, autóstoppal eljutott Kaliforniáig, ahol több hónapig dolgozott, elvállalt mindent, ami épp adódott. Díszkerteket ápolt, volt raktáros és tejkihordó, majd pincér egy éjszakai mulatóban, s volt egyszerű kifutófiú is. Ezután, a már jól bevált módszerrel, autóstoppal hazatért. Behívták katonának, a hadseregben rövidesen a katonaujság segédszerkesztője lett, majd pénztári írnok, s a szolgálati időt a hadseregegyüttes gitárosaként fejezte be.

Leszerelése után Sheckley beiratkozott a New York-i egyetemre, kohómérnök lett, és néhány hónapig egy üzemben dolgozott. Egyetemi éveiben sokat írt, írástechnikai szabadtanfolyamokat látogatott (az egyiket olyan neves mester vezette, mint Irwin Shaw). Amint sikerült megjelentetnie az első két elbeszélését, teljes lélekkel belevetette magát a szíve szerinti munkába. Amilyen szeszélyesen váltogatta korábban Sheckley a különböző mesterségeket, olyan hű maradt az utolsóhoz. Hat elbeszéléskötete (néhány elbeszélése hamarosan klasszikusi rangra emelkedett), négy fantasztikus regénye és öt kalandregénye látott eddig napvilágot. Írásaiból több film készült, Sheckley nemcsak az egyik legismertebb, hanem az egyik legtermékenyebb mai amerikai író.

Az első elbeszéléskötetéhez írott előszavában kifejti, miért a science-fictiont választotta az irodalmi műfajok közül: "Semmilyen műfaj nem nyújt olyan cselekvési szabadságot az íróknak, mint a science-fiction. A világon mindent felölelhet, és fel is ölel, a csapongó kalandromantikától a szatíráig és a társadalmelemzésig." És meg kell mondanunk, Sheckley él is mindezekkel a lehetőségekkel.

A science-fiction, úgy mondják, egyaránt vonzódik mind az utópiához, mind a szatírához.

Sheckley utópista és szatirikus. Nem annyira a világ különböző dolgairól, mint inkább magáról a nagyvilágról, a világ dolgainak összefüggéséről ír. A sci-fi az a műfaj számára, melyben könnyen lehet filozófus anélkül, hogy a művészetéről le kellene mondania.

Élvezi az alkotóművész szerepét, azt a képességét, hogy mindenfélét ki tud gondolni. Nagyon különböző dolgokat ír- mulatságosat, ironikusát, szörnyűt, és ugyanakkor mind ezek vagy mondjuk, majdnem mind, magukon viselik egyéniségének félreismerhetetlen jegyeit.

Ugyanakkor Sheckley, úgy tetszik, a leghagyományosabbban amerikai a jelenkori amerikai fantasztikus írók között. Művészetének gyökerei messzire visszanyúlnak abba az időbe, amikor a "fantasztikus" és a "tudományos" szavak még nem forrottak össze és az amerikai folyóiratok és könyvek lapjain a hősök lóháton száguldoztak, súlyos aranyásós-csizmában kóboroltak, tutajon és lapátkerekes gőzhajón utaztak. Ezeknek bizony nem sok közük volt a tudomány világához vagy akár a modern tudomány által sajátosán megvilágított, átformált, újraberendezett nagyvilághoz. És micsoda elképesztő történeteket meséltek! A Bádóg-favágóról, a Tudós Szörnyről, Elly kislányról és nyúl komáról: aztán voltak más történetek is, színre már valóságos emberekről, de ami bennük igaz volt az egyáltalán nem hasonlított a köznapi igazságra, a kitalálás viszont olyan volt, mint az igazság. Sheckley jól ismeri és szereti ezeket a hőskéket. Éppen ez benne a rendkívüli

Kavargó színek, veszett nekirohanás az ismeretlennek, hit az emberi lélek kimeríthetlenségében - mindez nem túlságosan jellemző a modern amerikai science-fictionra. Az éppen ellenkezőleg, tartózkodó, logikus, teljességgel hitetlen. Az amerikai fantaszták nem is igen lehetnének másnyelvenek. Nézzük, mit mond például magáról és más amerikai fantasztákról Isaac Asimov:

"...az embernek, aki megszokta, hogy amerikai szemszögből nézze a dolgokat, a jelen kori társadalomról nem lehet optimista benyomása. Én a science-fictiont társadalom-kritikára használom fel. Ugyanígy tesz nagyjából az összes többi amerikai fantasztikus író is. Úgy véljük, hogy a modern tudomány lenyűgöző eredményei az emberiség meg semmisüléséhez vezethetnek... Én... korábban... optimista voltam. Most azonban már ismerem, milyen érzés az, ha az ember retteg mindattól, amit a tudomány létrehoz..."

És ezt egy olyan ember mondja, akinek a könyvei nem is látszanak olyan igazán pesszimistának. Mit mondjunk akkor Ray Bradburyról, az ő apokaliptikus világlátomásairól?...

Tudjuk, milyen pozitív hatással van a mai amerikai olvasó tudatára Bradbury, Asimov és a többi, egyáltalán nem víg kedélyű amerikai fantasztikus író, mindenesetre azok a fantaszták, akik, Bradbury szavai szerint, "amikor förtelmes jelenségekbe botlanak a... társadalomban azonnal fellobban bennük a

felháborodás és a düh". Tudjuk, mennyire gyűlölik őket a reakciósök, akik arról álmodoznak, hogy az amerikaiakból vidám fenegyerekeket faragjanak, örökös vigyorral primitív arcukon. Könnyen megérthetjük ezeket az írókat, akik igyekeznek felnyitni honfitársaik szemét, és gondolkozásra készíteni őket. Irodalmi módszereik sajátosságai is érthetőek.

Ha a modern science-fictiont a művészi gondolkodásmód terén összevetjük az elmúlt évszázadok bármelyikének irodalmával, akkor minden bizonnyal elsőként a XVIII. század, a felvilágosodás százada jut eszünkbe, a maga világos, racionális, előítéletmentes irodalmával, amely arra tanította az embert, hogy tiszta, éles tekintettel figyelje a világot. A felvilágosodás írói humanisták voltak, humanizmusuk egy racionális század a newtoni mechanika előtt hódoló század humanizmusa volt. Ezt a humanizmust a józan ész diktálta. A felvilágosodás írói sok mindent megvilágítottak számunkra, de nagyon kevés hősük került közel hozzánk.

Mi, a XX. század emberei bizony sok mindent hiányolunk a felvilágosodás humanizmusában. A felvilágosodástól két évszázad társadalmi és irodalmi fejlődése választ el bennünket. Mi több mélységet és több melegséget igénylünk.

Sheckley ezt mindenki másnál jobban megérezte. Ezért robbant bele oly lendületesen az amerikai irodalomba ez az addig teljesen ismeretlen író, akinek a hősei szeretnek nevetni, tréfálkozni, hűsködni; nemcsak a logikában hisznek, hanem a szerencsében is, élvezik a váratlant, ami a hétköznapiok végtelen labirintusának minden fordulója mögött ott lesel kedik. Sheckley nagyon nehezen tud komor lenni. Próbálkozik, de nemigen sikerül neki. Csodálatosan derűs alkatú író. Lelkében ott élnek a gyermekkori olvasmányok hősei - Mark Twain, Bret Harte, O'Henry hősei -, és egyáltalán nem akar elszakadni tőlük.

Természetes, hogy Sheckley hőseinek, akik mintha a múlt század tágas Amerikájából jöttek volna, nehéz a dolguk a huszonegyedik század túlnépesedett Amerikájában, ahol az emberek hosszú sorokban várják a hatalmas épületek zsúfolt előcsarnokaiban, hogy a tömeg kissé megritkuljon, és kijussanak az utcára, ahol emberlavinák lökdösik a sínekre az elbámészkodó utast. Elszorul a lélegzetük ebben a mérhetetlen tömegben, elszorvadnak, elfelejtik, milyenek is lehetnének. Ezzel szemben viszont beköszöntött a kozmikus század: lehetőségük van, hogy kitörjenek a kozmosz térségeibe.

Ebben az újra feltárló világban remekül boldogulnak a hősök, akiknek a kora - úgy rémlett - régen letűnt már. Mindenki így gondolta, de ők egyszerre csak szabadon beléptek közénk, fesztelenül, minden alakoskodás nélkül.

Miféle világ ez, ahol olyan korszerűnek bizonyult az irodalom által már régóta mellőzött hős?

Sheckley - mesemondó. Amit ír - mesevilág. Olvasása közben folyton Josef Lada cseh illusztrátor Pa/kos történetei jutnak eszünkbe, ahol az ördögök csak úgy bemennek egy falusi boltba, tévedésből nem azt hurcolják a pokolba, akit kellene, majd hanyatt-homlok menekülnek Belzebub haragja elől... A huszadik században nagyon korszerűvé váltak a régi mesék!

Sheckleynél még korszerűbbek, mint Josef Ladánál.

A mesevilág abban a fordulatban került Sheckley szeme elé, amelyet az új fizika és a kibernetika hozott magával. Ezek betörése egyáltalán nem zavarta fel a mese átlátszó vizét, hiszen a kibernetika az a tudomány, amely megszabadult a felnőttes, mindentudó magabiztosságtól, s elsajátította a művészetre jellemző gyermeki kérdésfeltevést.

És ugyancsak gyermekként - kifogyhatatlan az ötletekben.

Az új fizika és a kibernetika olyan világot nyitott meg előttünk, amelyben első pillantásra minden lehetséges és sok elképzelhetetlennek vélt dolog lehetségessé válik - legalábbis elméletileg. Sheckleynak nem kell feltétlenül dzsinnekről írnia, amelyek a csoda lámpa tulajdonosának parancsára megjelennek. Írhat a teletranszportációról - a Norbert Wiener által elméletileg megalapozott eljárásról -, amely anyagi testeket továbbít rádió vagy telefon útján, egyszóval valamilyen távközlési módszerrel. Ha a változatosság kedvéért mégis megjelenik nála a sokféle dzsinnek egyike, az csak azért van, hogy ellopon és átvigyen a varázsvilágba egy hűtőszekrényt. Mellesleg megtudjuk tőle, hogy ott, a varázsvilágban minden úgy van, mint az embereknél (bár az emberek meg azt gondolják, hogy éppen náluk nem úgy van), protekcióval lehet álláshoz jutni, ami megvehető, meg veszik, ami meg ellopható, ellopják.

Ebben a világban minden lehetséges, s ennek következtében ez a világ csodálatosan változatos. Mi birkákat nyírunk, valahol, egy távoli bolygón pedig kvileket nyírunk. A kvil jóval hasznosabb állat, mint a birka, mivel a gyapjából készült anyag tűzálló, és gyakorlatilag örökké tart. Csak éppen nehezebb megnyírni a kvilt, a gyapja ugyanis vastartalmú. Meg aztán nehéz őket egyik bolygóról a másikra szállítani, különösen a szmagokkal (idegen világbeli kutyák) és fergelekkel (ezek élő hűtőkészülékek) együtt; ez utóbbiak olyan nagy teljesítményűek, hogy ha álmukból felébrednek, az egész űrhajót megfagyaszthatják, éppen ezért a forró éghajlatú bolygókon tenyésztik őket, a klíma enyhítése céljából. Mindezekhez az állatokhoz különböző szállítási feltételeket kell biztosítani, s aztán vagy a fergelek merülnek álomba, vagy a kvilek kezdenek éhségstrájkot, vagy a szmagok zsugorodnak össze mikroszkopikus méretűvé, és akkor bottal üthetik a nyomukat.

A démonok is igen különfélék lehetnek, s hozzá mindegyik külön jellem. Van ostoba, kapzsi, mint Nelzevul, aki magának Belzebubnak a rokona, és Sátán elnök mellett tölt be elég magas pozíciót; aztán vannak egyszerű jó fiúk, mint az ötméteres hűtődémon, kék színű, csenevész szárnyacskákkal, lyukkal a mellén, ahonnan időnként hideg vízsugár tör elő, vagy egy másik, teljesen rendkívüli démon: ennek két lába

van, két keze, szárny és fark nem látható, de talán csak azért, mert mindig több bőr van rajta, amelyeket tetszés szerint tud fel- vagy levenni. Az utóbbi két démon, mint kiderül, alaptalanul fél egy mástól. Mindkettő biztosítóügynök, csak két különböző világban élnek.

És a többi... De hát el lehet-e sorolni mindazt, amit Sheckley kitalált?

Amit Sheckley az életformák különbözőségéről, végtelen változatosságáról írt, mind a tudomány nyújtotta reális perspektívákon alapul: hiszen beléptünk abba a korba, ami kor évtizedről évtizedre egyre türelmetlenebbül várjuk majd az idegen világokkal való találkozást, olyan világokkal, amelyek egyike sem hasonlít a miénkhez. Az erre vonatkozó szabályt Damon Knight amerikai kritikus és fantaszta fogalmazta meg nagyon világosan: "Az »egészen olyan, mint nálunk« választ, a végtelen számú lehetséges válaszok közül egyedül ezt, már eleve pontatlannak tekinthetjük."

Természetes azonban, hogy Sheckley nem használ fel mindent, amit a tudomány felkínál, csak azt, amire szüksége van. Nem robotokról ír, nem dzsinnekről vagy rakétákról, hanem az emberről és a világról - igaz, olyan világról, amelyet robotok népesítenek be, és olyan emberről, akinek nemzedékről nemzedékre biztosítania kellett a helyét a robotok és a karakter nélküli technika világában.

Milyen viszonyban áll Sheckley ezzel a világgal?

A robotokkal csodálatosan jó viszonyban van. Sheckley előtt csak igen keveseknek sikerült (természetesen Asimovot leszámítva) ilyen jó viszonyt kialakítani a robotokkal.

A német expresszionisták a húszas években szerették az embert valamiféle, robotra emlékeztető, mechanikus lényként ábrázolni. Manapság a robotokat ábrázolják mind gyakrabban ember formájúnak. Kiderül, hogy a robot nagyon ragaszkodó, gondos, vidám lehet, szívesen segít a gazdájának, de fel is léphet az ember ellen, igaz, csak idegen parancsra.

Ami Sheckley jó robotjainál a legérdekesebb, az az, hogy a jóságra is az ember tanította őket. Egyetlen tulajdonságukkal sem állnak szemben az emberrel, csupán kiegészítik őt.

A robotnak van egy fontos tulajdonsága, amely korántsem minden emberre jellemző: önzetlen, és a "szolgálat elve" vezérli, nem pedig a "haszon elve". Igaz, az emberek nagy ravaszul ezt is elrontották: bizonyos cégek iszákos robotokat gyártanak ezeknek nagyobb az energiafogyasztásuk, így gyorsabban elhasználódnak, és a tulajdonos kénytelen újat venni. Ebben azonban maguk a robotok ártatlanok.

Sheckleynél a robotok a technikának azt a formáját képviselik, amely közel került az emberhez, és a vele való kapcsolat során egyre emberibbé válik.

A karakter nélküli technikáról ez semmiképpen nem mondható el.

Sheckley ellensége az ilyen technikának, mert ez jellegtelené teszi az embert is. Ez az ellenséges szemlélete még jobban kiéleződik attól, hogy a technika hideg elvontságáról neki a polgári társadalom viszonyai jutnak az eszébe.

Ezt a társadalmat Sheckley szerint olyan törvények kormányozzák, amelyek a dolgok közötti viszonyokat fejezik ki, nem pedig emberek közötti viszonyokat. Ily módon az emberi jellemet senki nem számítja értéknek.

Sheckley hősei - egyéniségek. Azokat, akikkel életútjukon találkozunk, többnyire szintén nem lehet érzéketlenséggel vádolni. Mégis mindegyikük egy tökéletesen lélektelen világgal találja szemközt magát, a törvények és szokások olyan világával, amelyben felszínre kerül mindaz a rossz, ami az emberben megvan. Sheckley Utazás a holnaputánba című regényének hőstét az ilyen megállapításért kommunistának nevezik, és az Amerika ellenes Tevékenységet Vizsgáló Bizottság elé állítják. Maga Sheckley azonban makacsul visszatér az ilyesfajta helyzetekhez.

Mi az, amivel például a Különleges aranyásókészlet című elbeszélés hőse szembekerül? Robotok? Emberek? Sem ez, sem az. A postás-robot tulajdonképpen együttérez a hőssel, de egyszerűen úgy van megszerkesztve, hogy az az ember, akinek nincs bankszámlája, nem veheti igénybe a szolgálatait. A jólelkű robot azonban még itt is talál valami kibúvót, hogy megmentse a hőst a pusztulástól. Az emberek, akikhez hősünk segítségért fordul, bizonyára szintén nem teljesen lelketlenek, mégis sorsára hagyják a pusztaságban, s még az utolsó reménységet is elveszik tőle, hogy megmenekedhet - megszakítják az összeköttetést. "A munkámat végzem" - mondja mindegyikük.

Ez a társadalom elemberteleníti mindenkit, aki a hatósugarába kerül. A Zarándokút a Földre hőse arról álmodozik, hogy megismerhesse az igazi szerelmet. És eladnak neki egy pontosan kimért időadagnyi legeslegvalódibb szerelmet, amelyet speciális pszichológusok ébresztenek iránta egy prostituáltban. Amikor a hős tiltakozik, nem is értik, mit akar. Nem volt talán valódi a szerelem, nem azt kapta talán, amit a reklámfüzetekbe; hirdettek? Becsapták talán az elszámolásnál?

Hogyan is lehetne felháborodás nélkül szemlélni azt a világot, ahol minden - tárgyak és emberek - áru; hogyan lehetne felháborodás nélkül szemlélni magukat a tárgyakat is, amelyek könyörtelenül lerohanják az embert? Hiszen ezek a tárgyak - és elvont megtestesítőjük, a pénz - minden lépésnél maguk alá gyűrik az embert.

A nyárspolgárság szimbóluma valamikor a nemzedékről nemzedékre szálló, nagy mennyiségű, értékálló tulajdon volt, ilyen szimbólum lett napjainkban a rövid életű fogyasztási cikk, amely gyorsan megjelenik, és gyorsan átadja a helyét az újabbaknak.

Az Életérték című elbeszélésben a jövőbe kivetített modern nyárspolgárt, mondhatni, az úrkorszak kispolgárát látjuk. Unalmas, számára teljesen érdektelen munkát végez, és az egyetlen menekvést abban

látja, hogy tárgyakkal veszi körül magát; és minél több holmija van, annál inkább kellene neki az újabbak, olyanok, amilyenek még nincsenek a szomszédnak, és amelyek megtakaríthatnak neki még egypár percet, amire semmi szüksége nincs. És ezek a holmik nem egyszerű kis tárgyak, ilyen-olyan bútorok, hanem csupa automata.

A Potyán szerzett gazdagság című elbeszélés hőseit hallatlan szerencse éri. Egy Utilizátor pottyan az ölébe - egy készülék, amely tulajdonosának minden kívánságát teljesíti. Nem nehéz kitalálni, miket kíván. Házat épít, aztán palotát, de olyant, hogy két hét alatt sem lehet bejárni, kér még ezt, azt, amazt...

A kispolgár örök, nagy álma: hogy minden óhaja teljesüljön.

Mindezt az életével kell fizetnie, és még jó, ha csak a sajátjával, mim a jámbor Collinsnak, az Utilizátor tulajdonosának. Az Életérték hőse ráadásul még a fia életének egy részét is ráfizeti. Ha a jövő társadalmában következetesen tovább fejlődnek a jelen körülmények, újra kialakul az a középkori rendszer, amelyben az ember rabszolgának adja el magát és gyermekeit.

A legbosszantóbb az, hogy éppen a civilizáció szüli - és ez az egyik legcsúfosabb tréfája - az igények kielégítésével az újabb igényeket.

Az ilyen Collins-fajta hős Sheckleynél azért szerzi be magának a javakat, hogy jól felszereltnek érezhesse magát, hogy úgy érezze, ő se rosszabb a többinél, meg aztán csak úgy megszokásból. A legkevésbé azért, hogy a közvetlen szükségleteit kielégítse. Öniga zolásként. Tehát próbálja megtalálni a helyét az emberek között, és pedig paradox módon, a tárgyak segítségével. Már pedig azok csak elválasztják egymástól az embereket. Ugyané cél szolgálják a civilizáció más "vívmányai" is.

A Kísérleti modell című elbeszélésben az űrhajóst nagyszerű védőberendezéssel szerelik fel: veszély esetén a készülék erőteret hoz létre, és az embert áthatolhatatlan gömbbe zárja. Egy baj van csak: ebben a gömbben meg lehet fulladni. A gömb - egyebek között - a levegőt sem eresztí át. És ami a legfőbb: a gömb megakadályozza az űrhajóst, hogy kapcsolatba lépjen a bennszülöttekkel azon a bolygón, ahol leszállt. Pedig ezt igen egyszerűen megtehetné, csak az kellene, hogy meglássák benne a jó embert. Ez meg is történik, amint sikerül megszabadulnia az ostoba gömbtől. Ez egyébként nem is olyan nehéz, csak el kell vágnia a hevedereket, amelyekkel a hátára van erősítve a készülék. A közönséges ember dolga nehezebb. Minden oldalról körülzárja az a hatalmas, megfoghatatlan erő, amelynek társadalmi tradíció a neve. És minél ostobább ez a tradíció, annál kevésbé hajlik az értelem szavára. A Rítus című elbeszélésben egy bizonyos bolygón nagy tiszteletadással fogadják a Földről érkező űrhajót. Az űrhajósokat nem is embernek, hanem istennek tekintik. És ahelyett, hogy enni-inni adnának nekik, napokig tartó rituális tánc-ünnepélyt rendeznek, a haldokló űrhajósok kétségbeesett mozdulatait a helyeslés jeleként értik. Hiszen az ősi írások azt mondják, hogy az istennel éppen így kell viselkedni, és nem másképp. Ez sok évszázados szent tradíció. Minden más - eretnokség.

A társadalmi tradíció, megszokás rutin - falként zárja körül az embert. Néhánynak mégis sikerül áttörnie ezen a falon. Sheckley ilyenfajta hőseinek van egy igen fontos tulajdonságuk: nem kapzsiak. Nem szenvednek a kispolgárt emésztő szerzedsdühtől, mindegy nekik, mi van a szomszédnak, tudják a maguk módján élni az életet, nem kelnek versenyre a Vanderbilt-féle gazdagsággal. Ha egyiket-másikat betegre lökdösik a zsúfolt városok utcáin, ez mindenekelőtt azért történik meg, mert nem sodródnak együtt az emberárral.

Sheckley nagyon szeret rendhagyó embereket ábrázolni. Az emberi normáról való elképzelése homlokegyenest ellenkezik az egyöntetűség fogalmával. És ha a kapitalista társadalom következetesen az egyéniség elszíntelenítésére törekszik, annál nagyobb következetességgel törekszik az író, hogy az embereket szembefordítsa hasonmásaikkal, akik milliószámra kerülnek le a társadalom futószalagjáról.

Ezeknek az embereknek más értékeik vannak: lelki értékek. Valami olyasmit fedeznek fel a lelkükben, ami többet ér ennél az egész technikánál, úgy, ahogy van, mindenestül. Franklin, a Nyuszi című elbeszélés hőse, képes tetszés szerint bármiféle, űrhajónak nevezett rozsdás taliga nélkül átmenni egyik bolygóról a másikra. A Specialista című elbeszélés hőse pedig, miután megtisztította lelkét a kételytől és a félelemtől - ami az embereket háborúba és gyilkosságba taszítja -, képes az akarata megfeszítésével nyolcszoros fénysebességig gyorsítani az űrhajót. Az anyagi javak iránt ezek az emberek teljesen közönyösek: ha kell, használják, ha nincs, megvannak nélküle, ugyanakkor viszont nagyon szeretnek dolgozni, és bizonyára éppúgy szeretnek világot látni.

Természetesen ezek mind különcök. Nem úgy élnek, mint a többiek. És ha úgy adódik, nem ott, ahol a többiek.

A személyiség jogainak védelmében az irodalomban régóta megszokott jelenség a különcök ábrázolása - olyan lényeké, akik nem vetették alá magukat az általános nivellálásnak. A nivellálás folyamata most olyan erős lett, hogy az elszigetelt különc nehezen tud ellenállni - így most egész különösvilágot ábrázolnak az írók.

Sheckley akkor a fantasztkumhoz fordult, hogy a szatíra, utópia, sőt az antiutópia keretein belül megvédelmezze a személyiség jogait, és sok tekintetben sajátos fantasztkumot teremt.

Sheckley, akár szatírárt ír, akár utópiát, a megállapodott, tunya, csupán tehetetlenségi erővel sodródó világgal szemben lép fel, és még a nyomait is el akarja kerülni azoknak a bűnöknek, amelyekkel az ellenfeleit vádolja. Az önelégült és megmerevedett társadalommal egyáltalán nem szándékozik egy ugyanolyan önelégült és megmerevedett utópiát szembeállítani. Ez annyi volna, mint az aggságtól eltompult emberrel egy önhittségtől tompafejű fiatalembert szembeállítani. Sheckley a rugalmas, dinamikus társadalom

szószólója. Csak az ilyen társadalom nyit valódi teret a személyiségnek. Sheckley dinamikus gondolkodó. Nem maga ötlö ki utópiákat, hanem a modern társadalmat veti egybe folyamatosan az előadódó vagy előadódható társadalmi szituációkkal, a tudományos fejlődés tendenciáival, a világűr meghódításának perspektíváival, a természet örök törvényeivel - egybeveti és megnézi, mi sül ki belőle.

Az egybevetés mércéje minden esetben az ember. A "természetes ember", ha úgy tetszik. Sheckley gyermekkori olvasmányainak hősei azért tudnak olyan könnyedén belépni a jövő világába, mivel az írónak nem az öltözékük, nem a beszédük, nem az életmódjuk kellett - ezt sajnálkozás nélkül meghagyta a múltnak, és mellőzte az irodalmi jelmezeket -, hanem az egészséges emberi természetük.

Sheckley már nem kevés szót ejtett arról, hogy miként szenved az ember a jelenkori polgári társadalomban. A kérdésnek azonban még egy másik vonatkozását is fontosnak tartja, amelyről mindeddig nem esett szó: az ember viszonyát a természettel.

Erre a régi problémára Sheckley figyelmét tulajdonképpen a modern tudomány hívta fel, amely az utóbbi időkben igen behatóan foglalkozott ezzel a kérdéssel.

Az ember valamikor benne élt a természetben. Életközege azonos volt a többi földi lényével. Később rengeteg eszközt talált, hogy megvédje magát a természet gonosz erői től. Ezek az eszközök egyre fejlődtek, egyre sokasodtak, és egy szép napon az első mellett kialakult a második közeg - a mesterséges környezet. Ennek segítségével az ember alkalmazkodott a természethez, de most kiderült, hogy ennek is sok ártalmas tulajdonsága van, ami ellen megint csak védekeznie kell. Ráadásul ez a mesterséges életközeg a huszadik században kezdte gyorsan felfalni a természetet - kezdte kiszorítani a mezőket, kirágni a föld mélyét, tönkretenni a légkör összetételét, kiinni a hatalmas víz készleteket. És lám, az ember éppen a természetes közegben keres ma védelmet a mesterséges közeggel szemben, és a természet biztosítja a modern társadalom feltételeit. A civilizáció nem nélkülözheti azt, amit a természet nyújt neki.

Ezt állapítják meg a tudósok, ezt érzik az emberek. A természet rendkívül értékes lett a szemükben.

Érezhető ez a nyugati tudományos-fantasztikus irodalomban is. Ki is írna manapság olyasfélért, mint Verne Úszó szigete, ahol minden, ami mesterséges, feltétlen előnyben részesül mindazzal szemben, ami a "faragatlan" természetből származik? A modern utópia harmóniát követel a mesterséges és a természetes között. Ha ez a harmónia meg billen, akkor ez csupán a természetes javára történik.

Mi Sheckley véleménye a mesterséges közegről és a civilizációról?

Első pillantásra - igen határozott, igen szélsőséges.

Nézzünk meg egy jellemző történetet.

Éidegült a világon egy ember, és egyszerre csak ráakaszkodott valami láthatatlan, túlvilági pártfogó. Kötelességének tartotta, hogy figyelmeztesse az embert minden rá leselkedő veszélyre: arra is, hogy Burmában le fog zuhanni egy repülőgép, arra is, hogy Amszterdamban egy autóbussznak rossz a fékberendezése és arra is, hogy New Yorkban, egy bizonyos órában, valaki a metró sínjeire zuhan. Ezek, hogy úgy mondjam, teoretikus veszélyek. Ezeket el lehet kerülni, elég, ha az ember nem megy Burmába, Amszterdamba, vagy nem utazik a New York-i metróban. Más veszélyek is vannak azonban, amelyeket csak bizonyos cselekedetekkel lehet elkerülni. Ezek megtételével azonban újabb veszélyek keletkeznek, és hogy ezeket elkerülje, megint csak tennie kell valamit - ezúttal már valami teljesen képtelen dolgot. Így szédeleg a hős reggeltől estig, és minden hiába, végül is majdhogyan be nem kapja őt a túlvilági pártfogó valamilyen túlvilági ellensége,

A Specialista című elbeszélésben a földi civilizáció őszinte megdöbbenést kelt az idegen világból érkezőkben, mert ez a civilizáció a lélektelen, rozsdásodásnak kitett fém használatán alapul. A Földre érkező űrhajóban viszont mindennek lelke van, és maga az egész hajó - élőlények egyfajta baráti társulása. Mindegyiküknek megvan a maga egyénisége, és mindegyikük a maga külön dolgát végzi, ugyanakkor megvan bennük a minden előre jellemző barátságigény, amely lehetővé teszi, hogy erőiket egyesítve csillagtól csillagig repüljenek. Ezek a lények a nagy Galaktikus Testvériség tagjai. Másként áll a dolog a Földön, ahol az emberek folyton osztozkodnak, folyton háborúskodnak.

Ilyennek látjuk Sheckley álláspontját a civilizációról. A civilizáció semmit nem adott az embernek, és míg megvédi őt az egyik veszélytől, másik, jóval komolyabb veszélyül sodorja. Segített az embernek, hogy futással meneküljön a természet elől, holott bátran szembe kellett volna néznie vele. Így aprózta el a lelket. Kapkodó, mohó, ostoba lett - olyan mértékben ostoba, hogy már saját magát készül elpusztítani a civilizáció nyújtotta rakéták segítségével. Az Utazás a holnaputánba című regény például úgy végződik, hogy az amerikai rakéták tévedésből magát Amerikát semmisítik meg...

Sheckley állásfoglalását az a felháborodás fejezi ki, amelyet az embert legázoló, az embert minden pillanatban megsemmisítéssel fenyegető társadalommal szemben érez. Sheckley nyíltan vonzódik a "gépellenes utópia" régi hagyományához. Elbeszéléseit nem nehéz odaállítani az olyan művek mellé, mint Samuel Butler Erewhon (1872) William Morris News from Nowhere (1890) és Edward Morgan Forster A gép megáll (1911) című írása. Ha Sheckley valamiben különbözik tőlük, akkor mindenképp az indulatosságában. Úgy rémlik, mindjárt kapja a pörölyt, és elindul szétzúzni a gépeket és szerkezeteket, a féanyagot meg beleszórja a tengerbe hogy senkinek ne jusson eszébe újból rakétát építeni belőle.

Valamiért azonban Sheckley mégsem teszi ezt. Elveszi kezét a pörölyről, és további elmélkedésbe kezd.

Az amerikai civilizáció veszélyt rejt magában. Ám Sheckley mégis a civilizált ember mellett emel szót. A vadember-utópiát minden módon nevetségessé teszi (az Utazás a holnaputánba több fejezetét szenteli

például ennek), és egyáltalán nem a vadembert akarja a jellegtelen géppel szembeállítani. Tudja, hogy a huszadik századnak, minden elgépiesedése mellett, nem kell más korokhoz folyamodnia vademberekért. Magának is van elég, minden modern trükköt kitanult vadembere.

Ráadásul Sheckley az emberiség menekvését abban látja, hogy az belépett egy új szakaszba - az úrkorszakba. Az emberiséget képviselő hősöknek kell a világűr. És nem székéren indulnak az űrbe, és nem kapával művelik meg a Holdat, ők is a technikát veszik igénybe.

Maga az a tény, hogy Sheckley hősei nem szabványemberek, nem csupán kritikája a mai társadalomnak, hanem sajtáságos, fejlődést előmozdító tényező is. Az élet egyre újabb, korábban nem látott feladatot ad, a rendkívüli körülmények között pedig a rendhagyó hősök győzedelmeskednek.

Ezek szerint mindaz, amit Sheckley a civilizáció veszélyeiről mondott, tartalmatlan beszéd volna? Egyszerűen csak játszadozott velük, kénye-kedvére változtatgatott játékszabályokkal?

Szó sincs róla! A veszélyek, amelyekre Sheckley rámutat, valóságos veszélyek. A hibák, amelyekről ír, valóságos hibák. Nem tesz egyebet, csupán él a művész és fantasztika jogával, és erős árnyalással hangsúlyozza, kiemeli őket.

Robert Sheckley semmiképp sem mondható a civilizáció és a tudomány ellenségének.

Egyszerűen csak minden körülmények között az ember pártján áll. A technikát is elutasítja vagy elfogadja, aszerint, hogy használ vagy árt-e az embernek. Ebből adódik az a kettősség, amellyel a robotokhoz és a jellegtelen technikához viszonyul.

Az ember maradjon ember a gépi világban is. Legyen még inkább ember, mint valaha is volt. Hogyan lehet ezt elérni? Gyakrabban kell visszaidézni azokat az időket, amikor még halvány elképzelésünk sem volt a gépekről? Gyakrabban kikocsizni a szabadba és ott gitározni és hárfázni, bendzsót és balalajkát pengetni? Valami efféle minden században csináltak - különösen azok, akiknek volt kocsijuk (vagy korábban hintójuk), és tellett az idejükből. A többiek számára másképp oldódott meg a kérdés.

Az ember csupán mint modern ember áll szemben a modernséggel. A múlt századok embere már eltűnt. Feltámasztani nem lehet. Bennük reménykedni hasztalan. Csupán magunkra számíthatunk és azokra, akik ezután lesznek. Nem lehet mindent teljesen előlről kezdeni - ez nem volna más, mint még egyszer megismételni mindent. Márpedig az emberiség már annak idején is torkig volt vele. Az a tudomány - véli Sheckley -, amely annyi bajt zúdított az emberiségre, az segítsen most, hogy kikászálódjunk a csávából.

H. G. Wells egész életében ostromozta Morris patriarchális utópiáját. Forster gépellenes utópiája kifejezetten Wellsszel szemben íródott. Érdekes viszont, hogy maga Wells is írt egy "gépellenes utópia"-szerű művet, de ettől azért még hű maradt a fejlődés eszméjéhez. Wells kitűnő regényében az Emberistenekben (1923), amely a messiás jövendő kommunisztikus társadalmát mutatja be, nem találunk sem gyártelepeket, sem vasutakat. Az emberek megtanultak nélkülük is megenni. A tudomány tette ezt lehetővé, ugyanaz a tudomány, amely lehetővé tette az ember táplálására hivatott, de később már-már az embert is felfaló gépek szörnyű elburjánzását.

Természetesen a tudomány nem önmagától változtatja meg a világot. Az emberek terelik új útra. Nem a maiak persze, hanem azok, akik képesek lesznek majd új módon élni. Azok, akik megértik, hogy az ember az emberiség része, és az emberiség emberekből áll. Ha ezt megértjük - véli Sheckley -, ez azt jelenti, hogy jelentős lépést tettünk a háborúk leküzdése felé.

Egyébként azok az utópikus elemek, amelyekkel Sheckley elbeszéléseiben találkozunk, nem annyira egy eszménykép megfogalmazásai mint inkább egy szükségesség. Ez nem véletlen. Sheckley egy sereg megoldatlan probléma előtt áll. Túl becsületes ahhoz, hogy egyszerűen csak átlépjen rajtuk. Ugyanakkor minden élesszeműsége mellett - nem eléggé bátor társadalomfilozófus ahhoz, hogy megoldja őket.

Nem szabad elfelejtenünk: Wells Emberistenek című műve kommunisztikus utópia. Az abban leírt világállam nemcsak egyszerűen országhatárok nélküli földgolyó, hanem magántulajdon nélküli földgolyó is. Csak ily módon tudott ez a nagy fantasztika válaszolni arra a tömör kérdésre, amely előtt a többi író csődöt mondott.

Sheckley távol áll attól, hogy ilyen határozottan átértékelje a társadalmi alapfogalmakat, amelyek között felnőtt. Ő saját társadalmának a keretei között keresi a kiutat. Keresi - és nem találja.

Van egy tétel, amely Sheckley szemében megingathatatlan. A személyi szabadság nála elválaszthatatlanul összekapcsolódik a magánvállalkozás szabadságával. És ugyan akkor minden lépésnél azt mutatja be, hogy milyen közel van a magánkezdeményezés a rabláshoz. Ebben a társadalomban állandóan "kópéskodnak" - hol vizet töltenek a konkurens benzintartályába, hol pedig éheztetik a kozmikus utazás végső pontján; nem engedik leszállni, mert ott minden magántulajdon. A Hetedik áldozat című elbeszélésében a kormányzat, annak érdekében, hogy egyrészt elhárítsa a háborút, más részt meg hogy ne hagyja elhomályosulni a gyilkosság szellemét, amely nélkül kihal a kezdeményezés, és pangás kezdődik, megengedi, hogy azok, akik ezt óhajtják, előzetes feliratkozás után, szép sorban, vadászhatnak egymásra. Annak, aki hús ember megöl, a legnagyobb tiszteletben van része...

Az Akadémia című elbeszélésben egy olyan társadalmat látunk, amely ugyanezt a problémát kissé más módon oldotta meg. Korlátozza a magánkezdeményezést, de ennek érdekében elnyomja a személyiséget. Megszabadítja magát mindazoktól, akik valamennyire is különböznek az átlagos, szürke tömegtől.

A világ, amelyből hiányzik a magánkezdeményezés, a társadalom, ahol a személyiség nem agresszív jellegű, ez - Sheckley szerint - pangó, patriarchális társadalom. Az író szimpatizál ezzel a társadalommal, és

ugyanakkor mulat is rajta. Gyilkos vagy jólelkű, de tudatlan fickó - a Robert Sheckley által rajzolt társadalom nem nagy választékot nyújt az embernek.

Sheckley nem kívánja elfogadni ezen lehetőségek egyikét sem, de nem fogadja el azt az utat sem, amely kivezetne a zsákutcából.

Mindazonáltal Sheckley éneikül is nem keveset tett. Gazdagította a mai világról, a mai emberről alkotott képünket, beszámolt az ember lehetőségeiről és az őt fenyegető veszélyekről.

Sheckley jár-kezel az életben, nézelődik, nevet és bosszankodik, és mindezt szavakba önti, olyan művészi erővel, amely csak az igazi alkotók sajátja. Sheckleynek kifinomult témaérzéke van, és az a képessége, hogy egyszerűen írjon, de úgy, hogy amit leírt, számtalan, csöppet sem egyszerű asszociációt szül. Röviden: Sheckley nem oktat, és nem mulattat, hanem velünk együtt elmélkedik az életről. Ezért aztán olvasni őt könnyű, elfelejteni nehéz.

Székely Sándor fordítása

Fény ébresztette. A Ma
fénye folyt a falakra.
A Ma festménye tűnt föl
keretében, s a roncs
csörömpölt, mint ruhák, mert
belőle lövellt a reggel.
Eltűnt az ágy már
oszolva. A férfi állt
pőrén, nem volt övé
csak az értelme és
a teste. Hitte: így
jön ki a méhből ember.
Hitte: a sok dolog, mely
a múlté, odavész
a múlttal. Ám az Idő
percig csak énekelt
roncsaival, öreg
városai-képeivel,
melyek egy pillantásnál
többre méltók. Fejét
rázta. Belső füle
zsongása belefűlt
a hirtelen érkező
ezer millió józan
reggeli csörgésébe.

Jánosy István fordítása

Veszélyben a környezet!

- Tudjuk, nagyon jól tudjuk - legyint fölényesen az olvasó, hiszen folyton értesül róla, hacsak fölületesen is lapozza hírlapjainkat s folyóiratainkat. A gondos tudósításokból tudja, hogy: elszennyeződtek a vizek és a levegő, a folyók sok helyütt szennyvízcsatornákká váltak, a tavakból kipusztultak a halak; a sarkvidéki pingvinek zsírjában fölszaporodtak a mérgező rovarirtószeres; a metropolisok és a nagy ipari régiók levegőjében a rákkeltő égéstermékek szintje rég túlhaladt az igazoltan kórokozó töménységen; a Ruhr, mielőtt a Rajnába ömlene, négyszer fölfalja s kiokádja az ipar; a folyamok ipari és mezőgazdasági hasznosítása felborulással fenyegeti a vízrajzi egyensúlyt; az erélyes műtrágyázás értéktelen algafajták szaporodásának kedvez a tavakban s már az óceánok part menti padkáján is; az Egyesült Államok nyugati részén kétezernél több öntözőmű vált használhatatlanná a víz sótartalmának emelkedése miatt; a kemizáció kiirtotta az énekesmadarakat, a mammutvárosokban az emberek kábítószeres és gyógyszeres "kemizációja" járul a levegő- és a zajártalom, a tömegközlekedés és a tömegbűnözés kínjaihoz; baromi szuperszonikus repülőgépek szennyezik a légkör legfölső rétegeit is, és beszakadással fenyegetik a földön a dobhártyákat; a még megőrződött kicsi természetet kirándulók és kempingelők milliói tapodják le, és fenyegetően gyűlik mindenfelé és hegyekké emelkedik a hulladék.

S mindez csak gyerekjáték ahhoz képest, ami 2000-re várható, amikor..., de minek folytatnók a felsorolást, mely a tárggyal foglalkozó rengeteg könyv s tanulmány bármelyikében megtalálható? És kitűnően tájékozódhatott bárki a Vadászati Világkiállítás pavilonjaiban is, ahol a bámulatos agancsok, vaddisznóagarak s még üveg alatt is félelmes gyilkos fegyverek között megtanulhatta a fölirotokból, hogy a vadászok tulajdonképpen a veszélyben levő környezetünket védik. Nem egészen érthető persze, minek kellene ehhez azok a borzalmas puskák s a kedves, megnyűzött mackók, ám ne kicsinyeskedjünk, hiszen a grandiózus kiállítás idézése itt csak arra szolgál, hogy a környezetvédelem divatosságát demonstrálja.

Mert az utóbbi években erősen divatos a környezetvédelemről, a természet megmentéséről és a környezet pusztulásáról beszélni s írni. Valóságos környezetpusztítási szakírógárda képezte ki magát, bámulatos ügyességre téve szert a sötét jövő háborzongató megjóslásában.

A baj persze nem az, hogy túlságosan sötéten festik a jövőt, mely - ha a jelen technikai és gazdasági fejlődés folytatódik - fényesnek semmiképp sem gondolható. A veszély, az igazi veszély az, hogy lassan a környezetpusztítás is a jól ismert, elvben megszüntetendő és elkerülendő s mégis eltűrt, sőt nőni hagyott károsításokhoz sorolódik. Olyan lesz ez is, mint valami grandiózus alkoholizmus. Régóta tudjuk, hogy az alkohol öl, butít, és romlásba dönt. Tudós tanulmányok s népszerűsítő cikkek özöne tárgyalta a kérdést, a tömegkommunikációs apparátus hatásos eszközeit vetették be a kór ellen. Az eredmény nem is maradt el: állandóan, s nem is túl lassan, nő világszerte a krónikus alkoholisták száma. S vajon a dohányosok száma csökkent-e, miután kétségkívül beigazolódott s köztudottá vált, hogy a dohányzás - kivált a közlekedés és az ipar égéstermékeivel szennyezett levegőben - tüdő- és gégerákot okoz? S azt is nagyon jól tudjuk, hogy a nagyvárosokban ma már - nem utolsósorban a vírusokkal fertőzött ivóvíz miatt - valósággal endémikus a grippe, s a gyakori "meghűlések" bizony nem gyógyulnak kisebb-nagyobb agyvelőkárosodás nélkül. Mégis, mit teszünk ellene? Náthától veres és csepegő orral prédikálunk a rák küszöbön álló gyógyításáról és a szervtranszplantáció csodáiról. Hisz régóta oly jól beválik: csodákkal és rémisztgetéssel terelni el a figyelmet a kötelességekről.

Az ország nagy tévéprofesszora, Benedek István szokott egyedül figyelmeztetni a mai tudás veszélyes ellentétére: miközben az égitű, a lehetőségeihez képest igen kevés emberen segít. Rég megoldotta például a tudomány, hogyan kell gyógyítani vagy meg előzni a himlőt, pestist, vérhast, kiütéses tífuszt vagy kolerát, mégis ezrek és ezrek halnak meg járványokban évente. Jól tudjuk továbbá, tudományosan és gyakorlatilag igazolt tény, hogy a gyerekkori hiányos táplálkozás, pontosabban a jól ismert fehérjealkatrészek hiánya, életre szóló tompaelműjséget okoz, mégis sok százmilliónyi gyerek kénytelen nélkülözni a pótolhatatlan aminosavakat, holott a tudomány ma már tisztán növényi eredetű táplálékból is tehetne az asztalukra teljes értékű fehérjét. Az asztalukra? Mikor jutnak ők asztalhoz, a fölbomló törzsi vagy feudális társadalmakból a nagyvárosok nyomornegyedeibe zsúfolódó milliók, munkanélküli tartalék hadserege egy nem létező iparnak? Pedig ésszerű tudományos agrotechnikával ma már majdnem mindenütt meg lehetne termelni az ország jóllakatásához szükséges táplálékot; a bőven termő s gabonarozsdának ellenálló búzát megalkotó Norman E. Borlaug Nobel-díja (1970) mutatja, hogy a világ tudományos közvéleménye ismeri és értékeli is ezt a lehetőséget. Csakhogy az új mezőgazdasági tudás meghonosítása nem könnyű és nem olcsó föladat, s a legtöbb fejlődő országban az éppen uralkodó katonai vagy tőkés klikkek szívesebben áldoznak haditechnikára, mint agrotechnikára; kivált amíg a fejlett országoknak is hasonlíthatatlanul "jobb üzlet" a hadtudomány árusítása, mint az élelmezéstudományé.

Hasonló a helyzet a környezeti krízis esetében is. A veszedelem fölismerése itt sem elég, mert a megoldással többnyire igen erős gazdasági, katonai, klikk- és egyéni érdekek szegülnek szembe. Egy nagyüzem például sokkal szívesebben megfizeti a reá kirótt jelentős összegű büntetést, semmint fölszereljen

egy még többre kerülő tisztítóberendezést. S hogyan várható attól, aki saját egészsége érdekében nem mond le a dohányzásról és az alkohorról, hogy a levegő tisztaságáért ésszerű keretek közé szorítsa gépkocsi- és motorkerékpár-kipufogásait? S vajon a légkör magas rétegeinek szennyezését megszüntetheti-e a fűsiketítő légrobbanásos vadászgépek által okozott kár fölismerése? Elég megnézni a strandok vizét egy népes vasárnap után, s könnyen elképzelhetjük, mi vár a világra, ha a szennyezők belátására bízunk a dolgot. A lassan ölő folyamatok - mint az alkoholizmus, a kábítószerkór, a környezetszennyezés - egyébként is mintha vonzanak az embereket; minél rémisztőbb színben ecsetelik, annál inkább. Nem várható tehát sok eredmény a környezet pusztulását (a természetes és az épített környezet pusztulását, mert a kettő elválaszthatatlan) reális vagy túlzó színekkel festő felvilágosító irodalomtól. Azt kell megértenünk, hogy a környezet (természetes és kultúrkörnyezet) lelkiismeretlen pusztítása miatt - s ez a mélyebb hasonlóság az elmaradott országok éhező tömegeinek a sorsával - százmilliók élnek már ma jogfosztott állapotban.

A tiszta levegő, a kék ég, a friss vizek, az étellel teli tengerek, a zöld erdők és rétek, a nyugtató csend, a sok évezredes munkával megteremtett, falvakkal és városokkal ékes kultúrtájak: jogos tulajdonunk. Ez az eredendő, ember mivoltunkból következő jogunk törvényesen el nem vehető, csak bitorolható. A levegő, a vizek szennyezése, a tájak pusztítása jogunkat sérti meg, súlyos bűn, rablás. A levegő s a vizek tisztaságának tolvajlása, a természet nagy szabályozó mechanizmusainak vétkes vagy könnyelmű megkárosítása persze nehezen meghatározható s gyakran nem is könnyen leleplezhető büntett. Bonyolítja a helyzetet, hogy mint minden jogfosztásnak, a környezetkárosításnak is megvannak a haszonélvezői. És ezek gyakran igen hatalmasok, olyan hatalmasok, hogy nyugodtan megengedhetnek maguknak - egy kis környezetvédelmi propagandát.

Olyanok ők, mint a primitív kecskepásztorok, akik pótolhatatlan erdőket rágatva le nyájaikkal, kopár, vigasztalan sivárságot teremtettek: sivatagokat vagy hegyi pusztaságokat, az éghajlattól függően. S amíg kevesen voltak kecskepásztorok is, emberek is, világméretű katasztrófa nem fenyegetett. Csak hogy ma már majdnem négy milliárdan élünk ezen az egy kicsi Földön, s egy emberöltő múlva, úgy lehet, kétszer ennyien leszünk. Minden erőnket, ügyességünket, szorgalmunkat, eszünket, tudományunkat és technikánkat össze kéne szednünk ahhoz, hogy emberségesen megélhessünk. S akkor holmi Katonai s úri kecskepásztorok szennyezik levegőnket s vizeinket, pazarolják természeti kincseinket, s fogyasztják erőnket.

Ez a kecskepásztor-mentalitás. s nem a technika fenyegeti ma pusztulással a természetes és az ember által sok évezredes munkával teremtett környezetet. Nem a technikai vagy épp a tudományos fejlődés eredménye a krízis, hanem ezé az úri nomádságé. És amíg a tudomány és a józan ész szavát minduntalan hatálytalanítja az úri kecskepásztorok mentalitása, mely hanyag nemtörődomséggel tűri, hogy a milliós nagyvárosokra s évezredes kultúrtájakra ürítsék a szennyet, és jóvátehetetlenül letarolják a természetet, addig nem is várható lényeges javulás. A világnak tudományához és technikájához illő jogtudományt és joggyakorlatot kell teremtenie ahhoz, hogy megfékezhesse az úri nomádságot, s megszüntethesse százmilliók jogfosztottságát.

Efféle életes jogalkotás persze csakis globális összefogással képzelhető el, a legkülönfélébb szakmájú s nemzetiségű kutatók és közéleti emberek részvételével. S más, mint a világközvélemény, aligha kényszerítheti ki. Reménytelen föladat? A légköri atomrobbantások beszüntetésére kötött egyezmény a példa rá, hogy nem az. Az persze igaz, hogy a környezeti krízis nehezebben áttekinthető s több felelős faktort érintő részei bonyolultabb helyzetet teremtenek, hisz atombombát gyártani végül is nem sokan tudnak, de levegőt-vizet szennyezni, tájat pusztítani gyakorlatilag mindenki képes.

A helyzet kétségkívül nehéz és aggasztó van azonban egy kellően figyelembe nem vett s nemigen hangsúlyozott aspektusa. Az eddigi tapasztalatok szerint ugyanis a legdurvább környezetkárosító és kórokozó szennyezések megfelelő okos intézkedésekkel, aránylag nem túl nagy anyagi áldozatok árán lényegesen csökkenthetők, vagy épp kiküszöbölhetők. Így például a hagyományosan ködös London a 4000 ember életét áldozatul követelő nagy füstköd óta majdhogynem fehér várossá vált, a Temze és még néhány erősen veszélyeztetett folyó vizében sikerült a szennyeződést csökkenteni, sőt megállítani; s a Milford Haven-i olajfinomító azt is bebizonyította, hogy működhet gazdaságosan kémiai nagyüzem a levegő s a víz elpiszkolása nélkül is. Másrészt akad számos ellenpélda, hogy ti. viszonylag kicsiny gépkocsiforgalommal s nem túlságosan nagy és nem is gazdaságos ipari termeléssel is lehet igen jelentős levegő- és vízszennyezést okozni.

Nem annyira a technika és a természet között kell tehát valamiféle tragikus konfliktust keresni vagy éppen kreálni, hanem jobb, korszerűbb racionálisabb technikai módszereket kell találni, és az eddiginél sokkal részletesebb biológiai kutatómunka alapján, egészségügyi és környezetvédelmi szakemberek bevonásával, a mainál sokkal-sokkal életemben kell tervezni s telepíteni ipari és mezőgazdasági üzemeket, városokat, lakó- és üdülőtelepeket. Hiszen a Föld népessége az eljövendő generáció alatt megkétszereződik. Legalább kétszeresére kel! tehát nőnie a mezőgazdasági és ipari termelésnek, az otthonok építésének s a jelenlegi többszörösére a közlekedésnek és a szolgáltatásoknak. A környezet - s így végül is a Föld - élete tehát a közvetlenül következő évtizedek nagy és kis építkezéseitől, mezőgazdasági és ipari telepítéseitől függ. Ez az óriási, gyors növekedés könnyen megölheti a környezetet, s ez egyben az emberiség öngyilkossága is lesz.

Az emberi alkotások ugyanis csak akkor életesek, ha beilleszkednek a természetes ökoszisztémába. A modern skandináv építészet, művészien belefoglalva szép épületeibe fákat és tájat, szinte szimbolizálja ezt

a régi és jól ismert igazságot, s egyben mutatja is az új építészet új ökológiai lehetőségeit. Sajnos, egyebütt alig ismerik föl az építészet mérhetetlen ökológiai jelentőségét, vagy akik tán felismerik is, gazdasági és üzleti megfontolások alapján gondosan eltitkolják - még maguk előtt is. Vizsgálja persze az építészet környezeti szempontból is a településeket, s nem hanyagolja el az épületek "beillesztését a tájba"; csak hogy az építészek "tájai" még csak nem is hasonlítanak a biológia ökoszisztémáira. Az építészek "tájai" legfeljebb mérnöki makettek: a fákat és fűvet a zöld szín jelenti rajtuk, a vizeket a kék. Az életes településeket azonban nem efféle mérnöki "környezettan" alapján kell megtervezni.

Ahhoz, hogy az emberi települések értelmesen beilleszthetők legyenek az élő és egészséges környezetbe, ismerni kell mindenekelőtt az ökoszisztémák legfontosabb mennyiségi jellemzőit. Pontosan meg kell határozni a vegetáció összetételét, összes és területegységenkénti nyersanyagtermelését, gázanyagcseréjét, vízforgalmát; az ökoszisztéma egészségéhez szükséges növényevők s ragadozók egyensúlyi populációit; a talaj és a vizek életritmusát. Az ökológusnak kell megbecsülnie a mennyiségi jellemzők alapján az illető ökoszisztéma biológiai értékét, az építésznek pedig törekednie kell, hogy a település ne rontsa lényegesen az ökoszisztémát. A nagyon nagy ipari kombinátok esetében persze nem mindig könnyű tökéletesen kielégíteni az ökológiai követelményeket, azonban itt meg a modern szállítástechnika lehetőségei kínálnak elegendő választást a telepítés helyére.

Ma már többnyire nem is a technikai és az ökológiai követelmények összeegyeztetése az igazi probléma, hanem az, hogy a legtöbb technikai és gazdasági szakember és vezető nem érti - vagy úgy tesz, mintha nem értené - a környezetvédelem elementáris fontosságát.

Szeretjük hangoztatni, hogy hazánk helyzete a környezeti krízis szempontjából pillanatnyilag még sokkal könnyebb a nyugati államokénál. S ez talán így is van. Várkonyi Tibornak a Természet Világa 1970. évi 7. számában közölt cikke szerint viszont a Budapest-Dorog-Lábatlan útvonal mentén már 1968-ban elérte a kéndioxid-koncentráció az ember egészségére veszélyes mértéket, s a Sajó olyan szennyesen folyik a Borsodi Iparvidékre, hogy vize üzemi célokra is alig alkalmas, s így nagy költséggel a Bükk tetején kellett víztároló medencét létesíteni. Lehetne sorolni a példákat: az Inotai Erőmű körül fluormérgezésben kipusztult erdőt, Százhalombatta Budapestre ráokádott mérges füstjét, Almásfüzitőt, Tatabányát, a váci cementgyárat, Algyő körül az olajtájt s még számos, sokkal inkább gondatlanságból s ökológiai tudatlanságból, semmint gazdaságosság miatt vagy éppen technikai szükségességből okozott pusztítást. "Ipartelepeink - írta Várkonyi Tibor az említett kitűnő cikkében - sok helyütt fekszenek természetvédelmi területek, üdülőhelyek, természeti kincsnek számító borvidék közelében. Az ipar terjeszkedésével további ilyen területek kerülnek kedvezőtlen helyzetbe. A Mátraalján, szőlőtermő területek közepén épült a visontai erőmű. Beremenden nagy teljesítményű cementgyár létesült, nem messze Harkány, Villány, Siklós üdülő- és szőlővidékeitől, a Harsány-hegy védett területe közelében. Fenyőfőn, hazánk egyetlen ősfenyvesében bauxit bányászását kezdik meg."

A fölsorolás - melyet folytathatnánk oldalakon keresztül - természetesen nem azt mutatja, hogy csökkenteni kellene az iparfejlesztés ütemét; azt ellenben igen, hogy a telepítés és az építés szakemberei a jövőben nálunk is ökológusokkal és közegészségtani ökológiához értő szakemberekkel közösen kell, hogy tervezzenek s dolgozzanak.

S az eredményes munkához persze föltétlenül össze kell hangolni a szomszédos országok s előbb-utóbb egész kontinensnyi területek környezetvédelmét, hisz a szelek s a vizek nem respektálják a politikai határokat.

Sztyepan Porfirjevics Gyemin - ötven év körüli, homályos tekintetű férfi, hajában egérszürke ősz hajtincs meglehetősen nagy gazember volt. Nem meglepő tehát, hogy egy szép napon betoppant hozzá az ördög.

A pokolbeli hivatalnokon kitűnő szintetikus gyűrtelenített öltöny, fehér nyloning és ezüstös színű csokornyakkendő volt. Kőrmös mancsaiban elegáns diplomatatáskát tartott, agyarái között külföldi Camel cigaretta füstölgött.

- Ön pontosan harminchárom gazemberséget követett el - közölte szívélyesen Gyeminnel. - Ennélfogva jogunkban áll, hogy elvigyük a lelkét.

- Elnézést! - háborodott fel Gyemin olyannyira, hogy még helyel sem kínálta a vendéget - Amennyire számomra ismeretes, a gazemberségek felső határa...

- Tökéletesen igaza van! De alig egy hónapja a pokolvezetőség pontosan a felére csökkentette.

- No de hiszen ez törvénytelen! Önkény!

Ismét teljesen igaza van: törvénytelen. A földkerekség számtalan helyén divatos ma a törvénytelen. Fasiszta puccsok, az alkotmány megtiprása, mindenfajta junták... Mit is beszéljünk! A pokol igyekszik lépést tartani a haladással általában és a gaszágokkal különösen.

- Figyelmeztethettek volna...

- De kérem! Akkor ez már nem lenne pusztán önkény. Érti, ugye? Az ördög gyengéden elmosolyodott, és farkával játszadozva leült. Gyemin leverten biccentett, de váratlanul egy ötlete támadt.

- Az igazolványát lesz szíves.

Az ördög hanyag mozdulattal az asztalra hajította személyi igazolványát.

Gyemin szemüveget tett fel, sokatmondóan köhintett, megtapogatta az igazolvány fedőlapját, összehasonlította az ördögi pofát a fényképen ábrázolttal, kőrmével megkapargatta a pokolbeli pecsétet, majd nagy sóhajjal visszaadta az igazolványt.

- Most pedig szeretnék megismerkedni a lélek elvitelének szabályaival - mondta, komoran nézve szemüvegén keresztül.

- Ne nyugtalankodjék, ezek nem túl komplikáltak. Először is...

- Nem szükséges. Önnél kell hogy legyen. Utasítás. Az ördög savanyúan elfintorodott. Átkozott bürokrata! - mormogta. - Hiszen a tudomány bebizonyította, hogy...

- A tudomány az tudomány, a papír az papír - mondta oktatólag Gyemin. - Miért vagyok köteles hinni a szavának?

Az ördög megadóan lehajította fejét, és kihúzott akatáskájából egy súlyos kötetet, melynek fedőlapján lángoló betűkkel ez állt: Utasítás.

Sztyepan Porfirjevics a könyv tanulmányozásába mélyedt. Időnként kérdően felhúzta szemöldökét, ájtatosan mozgatta ajkait, és igen alaposan tanulmányozta a szöveget. Egyébként fénytelen szeme most élénken csillogott, mintha éltető elixírral hintették volna be.

Az unatkozó ördögöt mindez már fárasztotta, és miután minden ceremónia nélkül egy karosszékbe vetette magát, bekapcsolta a televíziót, ahol éppen jéghokit közvetítettek. A hoki annyira magával ragadta, hogy egyszerre két Camelre is rágyújtott, és a hangerőt a végső határig fokozta.

- Ön zavar engem - jegyezte meg csikorgó hangon Gyemin

- Így a nagyszerű - mondta fejét sem fordítva az ördög. Azért vannak nehézségek, hogy legyőzzük őket. Egyetért velem?

Gyemin rásandított az ördög szenvedélyesen fickándozó farkára, és nem szólt. Ő maga is nagymestere volt a nehézségek kiagyálásának. Miután megajándékozta egy elemésztő pillantással az ördögöt, ismét az olvasásba merült

- Igeen - jelentette ki végül -, értelmesen van megfogalmazva. Én pedig azt hittem, hogy a szerződést vérrel kell írni.

- Idejét múlta, nem higiénikus szabály! - horkant fel az ördög. - Tessék az úrlap, töltsé ki, és kész!

Még annyi fáradságot sem vett, hogy levegye szemét a televízióról - a meccs utolsó percei folytak, és a játék kimenetele még kétséges volt. A szükséges úrlap önmagától röppent ki a táskából, és landolt Gyemin előtt. Az óvatosan megfogta ujjja hegyével magához húzta a tintatartót, és olvashatatlan hivatali írással kitöltötte a rubrikákat Alighogy a dátumot és az aláírást odahelyezte, az akatáskából már ki is csúszott a nagy kerek pecsét, és hangosan az iratra csapódott.

Pokoli illat terjedt szét.

- És velem mi lesz, szedelőzködjek? - érdeklődött Gyemin

- Hallgasson - förmedt rá az ördög, hangos tapssal üdvözölve a döntő gólt. A televíziót kikapcsolva felvidult képpel fordult áldozata felé.

- Na, mi van? Kitöltötte? Nagyszerű! Minden az előírás szerint. Szeretem, ha művelt bűnösökkel van dolgom. - Körme hegyével széles mozdulattal láttamozta. - Most egy pillanat alatt a pokolba repülök, beregisztrálom a szerződést, és... Ne csüggedjen, öregfiú! "Mi mindnyájan elveszett nemzedék vagyunk"

ahogy Hemingway mondta. Mindnyájan sülni fognak a serpenyőben... elnézést, az infrásütőben. C'est la vie!
Meglengette a szerződést, becsattintotta a táskáját, és a következő szavakkal párolgott el:
- Ne izguljon, a kínokat a pszichoanalízis legújabb eredményei alapján szervezzük! Úgy egy perc múlva újból megjelent.
- Az a helyzet, öregúr, hogy a szerződést újra kell írni. - Hanyagul feléje lökte.
- Aztán miért? - rezzent össze Gyemin
- Ön az úrlapot tintával töltötte ki. Tilos tintával, ráadásul még ibolyaszínűvel. Csak golyóstollal, vagy ami még jobb, filctollal lehet. A mi poklunk, ismétlem, kötelességszerűen követi az általános haladást és különösen az irodai technika fejlődését. Írja újra!
- Nem teszem - felelte keményen Gyemin.
- Hogy értsem azt, hogy nem teszi?
- Hát csak így. Nem Hemingwayért meg mindenfajta modernségért kellett volna rajongani, hanem az ügymenet helyes vezetésével törődni.
- Nono - morogta bizonytalanul az ördög. A meghatározott mennyiségű gazemberség ki lett használva, és ezért...
- És azért, fiatalember, mert ha a pokol meghatalmazottja által egyszer már láttamozott szerződésben az előírt mintától való eltérés állapítatik meg, melynek oka a lélekátadó ármánya, akkor az újbóli kitöltéshez az utóbbi beleegyezése kell. Ha pedig ilyen beleegyezés nem lesz, akkor a lélekátadó a pokollal új kölcsönös viszonyba lép, melyet a Belzebub 11 7-es paragrafus határoz meg, amiből az következik, hogy az adott lélekátadó már nem a gazemberek, hanem a becstelen aljasok kategóriájába tartozik, melynek a becstelen aljasságok megduplázott határa felel meg. Ilyen a pokolbeli Utasítás, amivel nem ártana, ha jobban megismerkedne.
Az ördög szarva és patája elfehéredett.
- Na de ez tiszta formalizmus... - suttogta.
- Aminek be nem tartásáért büntetést fog kapni. Így hát hordja el magát a szemem elől, de tüstént! Az Utasítással átkozom meg. Először...
- Hallgasson meg! - üvöltött fel az ördög, miközben undorító kénes bűzt árasztott. - Az ön galádsága hatott, de ami a jövőt illeti... Honnan... honnan szerzett tintát? Azt most még a lélek halhatatlanságáért sem lehet találni!
- Én pedig, fiatalember, egy bizonyos fokig... hahaha... konzervatív vagyok. Tudja, így valahogy biztonságosabb.

Földeák Iván fordítása

Az erdei út jobbra kanyarodott. Egy tisztás terült el ott, tele a boglárka sárga virágaival, és a tisztás fölött egy közönséges repülő csészealj lebegett.

És ekkor felcsapódott egy nyílás, és a levegőn, mint kötélhágcsón, a földre ereszkedett egy idegen bolygólakó. Alacsony, kerek, rózsás, majdnem pucér volt, és ragyogott, mint akit kisuvikszoltak.

Nem ijedtem meg, sőt nem is csodálkoztam túlságosan, mivel a töméntelen cikk és elbeszélés az eljövendő „kapcsolatfelvételtől” pszichológiailag felkészített egy ilyen találkozásra. Csak igen kellemetlen volt, hogy nincs rajtam a szigorú fekete öltöny és nyakkendő. Begomboltam cowboyingem gallérját, lesöpörtem az erdőben a könyökömre tapadt pókhálót, a jövevény felé indultam, és így szóltam:

- Jó napot!

- Jó napot! - felelte, száját sem nyitva tiszta orosz nyelven és én ezen sem csodálkoztam, mivel az irodalomból tudtam, hogy más civilizációk között a telepátikus gondolatcsere rendkívül fejlett. - Jó napot - ismételte. - Eltörött az eszkuderem. Hol itt a legközelebbi szottár?

- Micsoda? - lepődtem meg. - Szottár? Az meg miféle?

- Hogyhogy miféle? - Most ő lepődött meg. - No, ez... ez egy olyan hely, ahol javítanak...

- Javítóműhely? - találtam ki.

- Az, az! Érti, az eszkuderem...

"Eszkuder... - gondoltam ostobán. - Szottár... Javítóműhely!" Nem így képzeltem el a találkozót. Ó, igen! Hiszen ő balesetet szenvedett. Akkor minden érthető. Segítséget keres a földlakóknál.

- Mi történt a hajtóművel? - kérdeztem, a csészealj alá pillantva.

- Maga szpektralista? - örvendezett. - Akkor lehet, hogy meg tudja magyarázni, hogy a fikarizáció közben mitől szubtitál a zseltoksz.

A "zseltoksz" szónál szemem önkéntelenül az égre meredt. A "kapcsolat értelmes testvéreinkkel" szemlátomást eltért a hagyományos sémától.

- Ön balesetet szenvedett - mondtam ostobán.

- Miféle balesetet? - Még fel is pattant hozzá. A zseltoksz szubtitál!

- És az a... hogy is hívják... az eszkuder nem szubtitál?

- Ön megőrült! Hogyan szubtitálhat az eszkuder? Elnézést, ezek szerint ön nem szpektralista?

- Nem - feleltem.

- Akkor meg minek zavar engem össze? Mondja meg egyenesen megjavíttathatom-e itt az eszkudert, vagy sem!

- A mi földi technikánk... - kezdtem a torkomban rég megakadt mondatot.

- Ha nem az önöké, akkor a szomszéd bolygóé vágott közbe türelmetlenül. - Egyre megy!

- Nem éppen - feleltem Felháborodva felhorkant.

- Tudja mit, nincs időm viccelni. Meg kell javítatnom az eszkudert. Nem lehetek meg nélküle. Hát akkor van-e valahol itt önöknél a közelben - rózsaszín ujjával körbemutatott az égbolton -, ha nem szottár, de legalább egy primitív szpucs?

- Nézze csak - szólaltam meg -, nem tudom, mi az a "szpucs". És mi az a "zseltoksz". De nagyon örülök, hogy üdvözölhetem önt a Földön. Boldogok vagyunk, hogy a kapcsolat végül is megvalósult. És ebben az ünnepélyes pillanatban...

- Hogyan? - jött izgalomba az idegen bolygólakó. - Kiderül, én nem oda kerültem?

- Miért, nem a Földre repült?

- Először hallok erről a csillagrendszeréről.

- Ez a mi bolygónk neve!

- Bájos név! És önöknél is kedves, igen kedves... Milyen kár, hogy nincs önöknél szottár!

- De vannak nálunk...

- Tudom, tudom! Mindenfajta műemlékek, tájak... De a szabadságom vége felé jár.

- Hát ön nem kutató? Nem tudós?

- Egyáltalán nem. Én...

Nem fejezte be. Lassan értetlenség öntötte el arcát. A lábára pillantott, azután rám.

- Ez meg micsoda?! - üvöltött fel a két kövér szúnyogra mutatva, melyek azzal a nyilvánvaló szándékkal tapadtak a lábára, hogy belemarjanak.

- Ezek szúnyogok. Zavarja el őket!

- Csípnek?!

- Semmiség, ne törődjön velük.

Az idegen bolygólakó fürgén felugrott, és sarkaival kapálódzva felröppent tojás alakú járművéhez.

- No de hová megy?! - kiáltottam fel. - Értse meg, végül is ön az első képviselője nálunk egy idegen civilizációnak...

- Ha másoknak tetszik, hogy csipdesik őket, akkor ez az ő dolguk - hangzott a nyílásból. - Isten önnel,

isten önnel!

A háta annyira sima és elutasító volt, hogy megértettem, a kölcsönös megértés teljesen reménytelen. Valósággal tele volt megvetéssel.

- Hé! - kiáltottam utána. - Mindössze egy kérdést: mi ez a vacak, az eszkuder?

- Eszkuder? - fordult hátra. - Még ezt sem tudja! Furcsa! Hát akkor mivel tisztítja a fogait?

A nyílás becsapódott. Az idegen bolygólakó eltávozott.

Földeák Iván fordítása

Hogy ne rejtse semmi a folyton változó
növényzetet - a sivatagból csak napközben emelkedik ki -
mély árkokat ástunk és kutakat
fúrtunk, hogy az artézi tenyészet
sokágú szívét megtaláljuk.
A föld alatti odu körvágatai
csontvázként ívelnek szerteszét.
Itt kúszunk a mézgás nyákból
és lágú rostokból összehabarcolt város
szivacsos álmrendszerében. Az alvó mohák
halmazataiban görbületeket fedezünk föl
és összefonódó görcsös öleléseket.
És a falakon a rostos terméskövek
és egygyúrt jegek laza mozaikja
sugarakat bocsát ki magából olykor,
sok mindent eláruló jeleket. Rajzuk
a Mars égboltozatának pilléreit
utánozza, és omladékokkal teli
csatornáinak térképe is ott van előttünk.

Végh György fordítása

- Kozmosz fantasztikus könyvek Az emberiség egyik legizgalmasabb problémája az idő, s ennek visszafordíthatóságát vagy visszafordíthatatlanságát tárgyalja ISAAC ASIMOV regénye, A HALHATATLANSÁG HALÁLA.
- Ezzel a kötetel indultak a KOZMOSZ FANTASZTIKUS KÖNYVEK. Minden kötete újabb meglepetés! Olvassa a KOZMOSZ FANTASZTIKUS KÖNYVEKET!
- Kozmosz fantasztikus könyvek Szereti a filozófiai és matematikai problémákkal átszótt emberi sorsokat? Olvassa el ASIMOV regényét, A HALHATATLANSÁG HALÁLÁ-t, amelyben az egymás mellett létező különböző Valóságokat a Halhatatlanok irányítják. Szereti a kémregények merész és hajmeresztő kalandjait? FRED HOYLE az OSSZIÁN KÜLDETÉSÉ-ben bemutatja, milyen harc és vetélkedés folyik a titokzatos földöntúli értelmes lények káprázatosán magas fokú tudományos eredményeinek a birtoklásáért.
- Kozmosz fantasztikus könyvek Olvasta már KARINTHY FRIGYES fantasztikus elbeszélés gyűjteményét? A DELEJES HALÁL-ban összegyűjtve megtalálja KARINTHY FRIGYES fantasztikus írásait. Mindegyik irodalmi remekmű! Az egyik elbeszélés mottója: „Aki messze lát a jövőbe, a múltba is messze lát”. Ám KARINTHY FRIGYES nemcsak a múltba és a jövőbe látott, hanem jól ismerte a jelent is, saját jelenét.
- Kozmosz fantasztikus könyvek A jövő problémája vagy már a jelené? ABE KOBO regénye, A NEGYEDIK JÉGKORSZAK a kopoltyús emberekről szól, akiket a tudósok azért hoztak létre, hogy a világtengerek emelkedése miatt víz alá kerülő kontinenseken az emberi faj életben maradjon. Valóban ez a sors vár az emberiségre? Választ ad rá ABE KÓBÓ regénye.
- Kozmosz fantasztikus könyvek A tudomány kérdéseit nem elég csupán felvetni egy szépirodalmi műben: művészi megformálás, hiteles jellemábrázolás, érdekes sztori is kell hozzá. Mindezt megtalálhatjuk a két szovjet szerző, ALEKSZANDR DNYEPROV és DIMITRIJ BILENKIN elbeszélésgyűjteményében. A BÍBORMÚMIA és a HULLÁMVERÉS A MARSON című kötetek (ötletes nyomdai megoldással egy kötetben jelentek meg!) lenyűgözően bizonyítják, hogy a tudomány problémáit magas fokú írói művészettel is lehet ábrázolni. CSERNA JÓZSEF a DRÁMA A HOLDON című kötetében a képzeletet "a valószínűség keretei közé" szorítja. Kordába szorított képzelet! Megzabolázott fantázia! Már csak azért is érdemes elolvasni a könyvet, hogy megtudjuk, mi rejlik a valószínű lehetőségek határán túl!
- Kozmosz fantasztikus könyvek A lengyel tudományos-fantasztikus irodalomból eddig főként csak Lem nevét ismertük. A KOZMOSZ FANTASZTIKUS KÖNYVEK a sci-fi klasszikusai mellett felkutatja a nálunk még ismeretlen írókat is. KRISZTOF BORÚN az ANTIVILÁG című novellagyűjteményével mutatkozik be a magyar olvasóknak. Létezik-e antianyag, van-e antivilág, a földi élet pontos mása?
- Kozmosz fantasztikus könyvek BRIAN W ALDISS a mi világunkat szeretné megóvni megtartani. SZÜRKESZAKÁLL című regényében félelmetes képet test egy feltételezett katasztrófa, a Baleset következményeiről "...A Baleset senkit sem került el. Az öregek örökölték a földet A halál türelmetlenül várakozott, hogy minél előbb számba vegye néhány megkésett zarándokát..." Ne felejtse el: BRIAN W. ALDISS: SZÜRKESZAKÁLL!
- Kozmosz fantasztikus könyvek CLIFFORD D. SIMAK humorosabban fogja fel az emberiség történetét. Vagy talán mégsem? A VÁROS című regényében leírja, hogy a jövő a kutyáké. „Olyan világról írtam, amely után magam is vágyódom. Ez a világ tele van kedvességgel, jósággal, amelyre nekünk is nagy szükségünk volna. Robotjaim és kutyáim olyanok, amilyeneknek én szeretném az embereket. Sajnos, azonban ezek csak robotok és kutyák, mert ilyen emberek nincsenek...”
- Kozmosz fantasztikus könyvek Az emberi társadalomban már nem történhet semmi meglepetés? MIHAIL JEMCEV és JEREMEJ PARNOV szerzőpár regénye, a VILÁGLÉLEK nem ezt bizonyítja. Elég egy furcsa, édes illatú virágot "feltalálni", melynek a neve biotóza, és ezt követően az egész világ megtudja, mi az a kölcsönös ráhatások effektusa. A tudósok maroknyi csoportja kétségbeesett küzdelmet indít a KR-effektus ellen. A VILÁGLÉLEK számtalan váratlan fordulattal nyűgözi le az olvasót.
- Kozmosz fantasztikus könyvek Merész röptű kalandozásra hívja meg az olvasót SZEPEK MÁRIA SURAYANA ÉLŐ SZOBRAI című regénye. A XXV. század dimenziómérnöke az ibolyántúli kiterjedések Hyperionjait rászabadítja az emberiségre, és ezzel a tükör-világ veszedelmét bűvészinasként felidézve válságba sodorja a létezését. "Ám az emberek nem azért születnek, hogy elkerüljék az összeütközéseket, és megfutamodjanak a problémák elől! Minél több konfliktust kell megoldaniuk sikeresen - akár nagy feszültségek, akár harcok, veszteségek árán is! Különbelen elnyomorodnak!" A SURAYANA ÉLŐ SZOBRAI a mai magyar science-fiction gazdag képzeletű alkotása.

Kozmosz
fantasztikus
könyvek

A modern magyar sci-fi másik közismert és közkedvelt íróegyénisége ZSOLDOS PÉTER. Legújabb regénye, A FELADAT túllép a közönséges sci-fi keretein: finom pszichológiával, mesteri szerkesztésmóddal cementezi össze a mély filozófiai mondanivalót és a feszült cselekményt. A kalandok izgalmán túl az író felteszi a kérdést az olvasónak, a regény hőseinek, s erre a kérdésre nekik is, nekünk is válaszolnunk kell. Mi ez a kérdés? A modern kor egyik legizgalmasabb és legfelelősségteljesebb erkölcsi kérdése.

Kozmosz
fantasztikus
könyvek

A modern magyar sci-fi másik közismert és közkedvelt íróegyénisége ZSOLDOS PÉTER. Legújabb regénye, A FELADAT túllép a közönséges sci-fi keretein: finom pszichológiával, mesteri szerkesztésmóddal cementezi össze a mély filozófiai mondanivalót és a feszült cselekményt. A kalandok izgalmán túl az író felteszi a kérdést az olvasónak, a regény hőseinek, s erre a kérdésre nekik is, nekünk is válaszolnunk kell. Mi ez a kérdés? A modern kor egyik legizgalmasabb és legfelelősségteljesebb erkölcsi kérdése.

Kozmosz
fantasztikus
könyvek

A KOZMOSZ FANTASZTIKUS KÖNYVEK a klasszikus irodalmak nagy hagyományait méltóképpen folytatják. RENÉ BARJAVEL világhírű regénye, AZ ÓVATLAN UTAZÓ, a voltaire-i stílushoz hasonló modorban kifigurázza a múltat, a jelent és a jövőt, hiszen a regény hőse, egy fiatal matematikus az időutazás piruláinak a segítségével tetszés szerint kóborolhat az időben, előre a 100000. évbe, vagy vissza a francia forradalomba, hogy megváltoztassa a történelem menetét. Sikerül-e megölnie Napóleont? AZ ÓVATLAN UTAZÓ ezt a kalandot is elmeséli.

Kozmosz
fantasztikus
könyvek

És hogy a szatíránál maradjunk: PIERRE BOULLE könyve, A MAJMOK BOLYGÓJA sziporkázó szellemességgel fordítja fonákjára az emberi civilizációt. Íme, egy rövid idézet a főhős nagy hatású szónoklatából, amelyet a majomtudósok előtt mond: "Haladjunk együtt majmok és emberek, kéz a kézben, és semmiféle hatalom, a világűr semmiféle titka nem állhat ellen nekünk!"

A KOZMOSZ FANTASZTIKUS KÖNYVEK első kötete 1969-ben jelent meg, s azóta 1970-ben és 1971-ben összesen 14 kötet látott napvilágot.